

**ÇAĞRI VE İYİ OLUŞ UNSURLARININ SEYAHAT BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ: SEYAHAT FİMLERİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Özgür KOYUN

Eskiőehir,2022

**ÇAĞRI VE İYİ OLUŞ UNSURLARININ SEYAHAT BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ: SEYAHAT FİMLERİ ÖRNEĞİ**

Özgür KOYUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Deniz KARAGÖZ

Eskiőehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temmuz 2022

ÖZET

Çağrı ve iyi oluş unsurlarının seyahat bağlamında incelenmesi: Seyahat filmleri örneği

Özgür KOYUN

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2022

Danışman: Doç. Dr. Deniz KARAGÖZ

Bireyin değer atfettiği bir meşgalenin varlığı ve bu meşgale aracılığıyla sosyal yaşamda edindiği fırsatların yaşam kalitesini artırıp, iyi oluş haline erişmeyi mümkün kıldığı yönünde görüşler mevcuttur. Bu amaç ile mevcut çalışmanın ilgi alanını iyi oluş hali ile paralellik gösteren çağrı teorisi oluşturmaktadır. Çağrı bir uğraş olarak algılandığında; bireyin hayatının ayrılmaz bir parçası olduğu ve iyi hissetme haline erişilebilmesi açısından önemli bir alanı işgal ettiği vurgulanmaktadır.

Literatürde çağrı ile ilgili belirli bir uğraş alanına yönelik çalışmaların varlığına şahit olunsa da seyahat ile ilgili herhangi bir ilişkilendirmeye rastlanılmamıştır. Bu noktada mevcut çalışmanın amacı; çağrı ve iyi oluş unsurları dikkate alınarak seyahat içerikli filmler üzerinden incelenmesi; çağrı ve iyi oluş unsurları ortaya çıkartılarak, göstergebilimsel analize tabii tutulmasıdır.

Araştırma, nitel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Filmlerin analizi doğrultusunda literatüre dayandırılan temalar; “zor zamanlar, duyumsanan çağrılar ve mesajlar, anlam arayışı, bireysel gelişimi sağlama ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi” şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda seçilen seyahat filmleri içerisinde çağrı teorisine ve iyi oluş unsurlarına ilişkin görüngülerin saptanması ve göstergebilimsel analize tabii tutulması mümkün olmuştur. Turizm perspektifi içerisinde çağrı teorisine seyahat üzerinden farklı bir bakış sunmak mevcut çalışmanın katkısını ortaya koymaktadır. Araştırmanın sonucunda seyahatin duyumsanan bir çağrı olduğuna dair görüngülerin varlığı tespit edilmiş ve bireyin iyi oluş hali açısından önemli bir alanı işgal ettiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Seyahat eylemi, Çağrı teorisi, İyi oluş, Seyahat filmleri.

ABSTRACT

Examining the calling theory and well-being in the context of travel: an example of travel films.

Özgür KOYUN

Department of Tourism Management

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, May, 2022

Supervisor: Doc. Dr. Deniz KARAGÖZ

There are opinions that the existence of an occupation to which an individual attaches importance and the opportunities in social life gained through this occupation increase the quality of life and make it possible to achieve a state of well-being. To this end, the present study addresses the theory of calling, which has parallels with well-being. When calling is understood as effort, it is emphasized that it is an integral part of the individual's life and occupies an important area for accessing a state of well-being.

Although there are studies in the literature that refer to a specific activity area related to calling, no connection with travel was found. At this point, the aim of the present study is to examine the elements of calling and well-being through films with travel content, to uncover the elements of calling and well-being, and to subject them to semiological analysis.

The study was designed according to a qualitative research pattern. In accordance with the analysis of the films, the themes were defined following the literature as "difficult times, emotional calls and messages, the search for meaning, ensuring individual development and strengthening social relationships". In this context, it was possible to identify and semiologically analyze the phenomena related to the theory of calling and the elements of well-being in the selected travel films. The contribution of the present study is to present a different view of the theory of calling through travel from the perspective of tourism. As a result of the study, it was found that there is evidence that travel is a sensory calling, and it was found that it occupies an important area for the well-being of individuals.

Keywords: Travel, Calling theory, Well-being, Travel movies.

ÖNSÖZ

Tez çalışmasının ortaya çıkış sürecinde bilgi birikimiyle zihnimde yeni ufuklar açan, ilham veren, hocalık ve danışmanlığının yanı sıra zaman zaman yaşadığım zor süreçlerde pek çok konuda tecrübe ve birikimleriyle yolumu aydınlatan, tez konumun ortaya çıkış süresince bilgi ve birikimlerini esirgemeyen Doç. Dr. Deniz KARAGÖZ'e,

Tezimin savunma sürecinde fikirlerini söylemekten çekinmeyen ve tezimin gelişimine katkıda bulunan Doç. Dr. Gökçe YÜKSEK ve Doç. Dr. Selda UCA'ya,

Eğitim hayatım boyunca her daim yanımda hissettiğim sevgili annem ve babam Neslihan ve Bayram GÜNEŞ'e, anneannem ve dedem Fatma ve Hasan GÜL'e ve yaşamım boyunca desteğini esirgemeyen dostum Berkalp Çetin TÜZER'e ve ismini saymadığım yakın dostlarıma teşekkür ederim.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Özgür KOYUN

12/08/2022

STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES

I hereby truthfully declare that this thesis is an original work prepared by me; that I have behaved in accordance with the scientific ethical principles and rules throughout the stages of preparation, data collection, analysis and presentation of my work; that I have cited the sources of all the data and information that could be obtained within the scope of this study, and included these sources in the references section; and that this study has been scanned for plagiarism with “scientific plagiarism detection program” used by Anadolu University, and that “it does not have any plagiarism” whatsoever. I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

Özgür KOYUN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	iv
STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
GÖRSELLER DİZİNİ.....	x
1.GİRİŞ.....	1
1.1 Problem.....	4
1.2 Araştırmanın Amacı.....	6
1.3 Araştırmanın Önemi	8
1.4.Varsayımlar.....	10
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	10
2. ÇAĞRI TEORİSİ.....	11
2.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Çağrı Teorisi.....	13
2.1.1. Klasik bakış açısıyla çağrı teorisi	13
2.1.2. Modern bakış açısıyla çağrı teorisi	16
2.1.3. Neoklasik bakış açısıyla çağrı teorisi	18
2.2. Çağrının Öncülleri.....	20
2.2.1. Amaç duygusu ve eylemsellik	22
2.2.2. Anlam hissiyatı.....	24
2.2.3. Tutku ve işin tinselliği	29
2.2.4. Benliğin ötesine geçmek ve aşkınlık	33
2.2.5. Mutluluk ve iyi oluş	36
2.3. Literatürde Çağrı Teorisi ile İlişkili Çalışmalar.....	39
2.4. Seyahat ve Çağrı İlişkisi.....	42
3. SEYAHAT, ÇAĞRI VE İYİ OLUŞ.....	48
3.1. İyi Oluş.....	48
3.2. Hedonik İyi Oluş.....	50

3.3. Eudaimonik İyi Oluş	51
3.4. İyi Oluş Unsurları.....	53
3.4.1. Özerklik	54
3.4.2. Öz kabul.....	56
3.4.3. Amaç ve anlam hissiyatı.....	57
3.4.4. Çevresel ustalık kazanımı ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesi	58
3.4.5. Bireysel gelişimi sağlama ve zıtlıklar	59
3.5. İyi Oluş ve Çağrı İlişkisi.....	61
3.6. İyi Oluş ve Seyahat İlişkisi.....	65
4. ÇAĞRI TEORİSİ VE İYİ OLUŞ UNSURLARI BAĞLAMINDA	
SEYAHAT İÇERİKLİ FİLMLERİN ANALİZİ.....	71
4.1. Araştırmanın Yöntemi	72
4.2. Göstergebilimsel Metot	73
4.3. Veri Toplama Aşaması.....	76
4.4. Verilerin Analizi	76
4.5. Seyahat Filmleri Bağlamında Çağrı ve İyi Oluş Unsurlarının Analizi:	
The Way Filmi.....	78
4.5.1. The Way filmindeki çağrılar ve iyi oluş unsurları.....	80
4.5.2. The Way filminin çağrı ve iyi oluş unsurları görüngülerinin	
yorumlanması	81
4.6. Seyahat Filmleri Bağlamında Çağrı ve İyi Oluş Unsurlarının Analizi:	
Tracks Filmi.....	91
4.6.1. Tracks filmindeki çağrılar ve iyi oluş unsurları	93
4.6.2. Tracks filminin çağrı ve iyi oluş unsurları göstergelerinin	
yorumlanması	93
4.7. Seyahat Filmleri Bağlamında Çağrı ve İyi Oluş Unsurlarının Analizi:	
Eat, Pray and Love Filmi	105
4.7.1. Eat, pray and love filmindeki çağrı ve iyi oluş unsurları.....	107
4.7.2. Eat, pray and love filminin çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair	
göstergelerin yorumlanması.....	108
5.BULGULAR	117
5.1. The Way Filminde Çağrı ve İyi Oluşa Dair Göstergeler	117

5.2. Tracks Filminde Yer Alan Çağrı ve İyi Oluş Göstergeleri.....	120
5.3. Eat, Pray and Love Filminde Yer Alan Çağrı ve İyi Oluş Göstergeleri	123
5.4. Genel Bulgular	126
6.TARTIŞMA VE SONUÇ	129
KAYNAKÇA	140

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>The Way</i> filmindeki Çağrı ve İyi oluş Unsurları	80
Tablo 2. <i>Tracks</i> filmindeki Çağrı ve İyi oluş Unsurları	93
Tablo 3. <i>Eat, Pray and Love</i> filmindeki Çağrı ve İyi oluş Unsurları	107
Tablo 4. <i>The Way</i> filmine ait gösterge tablosu	118
Tablo 5. <i>Tracks</i> filmine ait gösterge tablosu	121
Tablo 6. <i>Eat, Pray and Love</i> filmine ait gösterge tablosu.....	124
Tablo 7. Üç filme ait genel bulgular.....	126

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 4.1. <i>The Way</i> filminin afişi.....	79
Görsel 4.2. <i>The Way</i> filminden dört kare; Tom oğlunun eşyalarını teslim almıştır. Oğlunun eşyaların incelerken oğluna dair bir anı duyumsar ve ağlamaya başlar.	83
Görsel 4.3. <i>The Way</i> filminden dört kare; Tom 'un seyahate başlamasını temsil eden dört gösterge	85
Görsel 4.4. <i>The Way</i> filminden dört kare; iyi oluş hali ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesine dair göstergeler	87
Görsel 4.5. <i>The Way</i> filminden dört gösterge; Tom 'un seyahati boyunca yaşadıklarını temsil eden sahneler; oğlunun küllerini çeşitli noktalara bırakması (sol üstteki görsel), yerel kültürü deneyimleme ve Ishmael ile tanışma (sol ve sağ alttaki görseller).	89
Görsel 4.6. <i>The Way</i> filminden dört gösterge; Nihai hedefleri olan Aziz James kilisesine ulaşma sahnesi (Sol üstteki görsel), Tom 'un amacına ulaşması ve duyumsadığı mutluluk hali (sağ üstteki görsel) ve Tom 'un kalan hayatını seyahat ederek geçirdiğini gösteren sahne (sağ alttaki görsel).	90
Görsel 4.7. <i>Tracks</i> Filminin Afişi	91
Görsel 4.8. <i>Tracks</i> filminden dört gösterge; Sallay ve Robyn çiftlikte yolculuk hakkında konuşuyor (Sol üst). Robyn, arkadaşları ile yolculuk üzerine konuşuyor (Sağ üst). Rick (Adam Driver) sponsorluk teklifinde bulunuyor (Sol alt). Robyn arkadaş çevresinde olan bitenleri izliyor (Sağ alt).	96
Görsel 4.9. <i>Tracks</i> filminden dört gösterge; Robyn, dergiden gelen sponsorluk metnini okur (Sol üst). Babasıyla vedalaşmaktadır (Sağ üst). Robyn seyahatine başlar ve Rick Sloman seyahatinin fotoğraflarını çeker (Sol ve sağ alttaki görseller)	98
Görsel 4.10. <i>Tracks</i> filminden dört gösterge; Robyn 'in pusulasına dair anımsadığı hatıra (Sol üst). Robyn, annesinin intiharına dair hatırladığı urgan (Sağ üst). Babası,	

<i>Robyn'e annesinin vefat ettiğini söyler (Sol ve sağ alttaki görseller)</i>	99
Görsel 4.11. <i>Tracks</i> filminden dört gösterge; Çöl fırtınasından sonra Robyn ve Rick (Sol üst). Robyn üzerine gelen yabani develeri vurmaya zorunda kalır (Sağ üst). Robyn, Diggity'in ölümü üzerine ağlamaktadır (Sol ve sağ alt görseller).	100
Görsel 4.12. <i>Tracks</i> filminden dört gösterge; Robyn ve Eddie seyahat hakkında konuşuyor (Sol üstteki resim). Robyn, Geoff ile tanışıyor (Sağ üst görsel). Robyn, kamp yerindeki yerliler ile dans ediyor (Sol alt). Robyn, çevredeki yerliler ile oturuyor (Sol Alt)	101
Görsel 4.13. <i>Tracks</i> filminden üç gösterge: Robyn'in seyahatinde çağrılara dair göstergeler .	103
Görsel 4.14. <i>Tracks</i> filminden dört kare; Robyn'in nihai hedefi olan okyanusa ulaşması ile ilişkili göstergeler.	103
Görsel 4.15. <i>Tracks</i> filminden iki kare; Robyn ve Diggity(Üstteki görsel). Robyn seyahatinin nihai hedefi olan okyanusa ulaşmasına dair görüngüler	104
Görsel 4.16. <i>Eat, Pray and Love</i> filminin afişi.	107
Görsel 4.17. <i>Eat, Pray and Love</i> filminden bir gösterge; Liz'in Delia'ya bahsettiği içi seyahat ekleriyle dolu kutusu	108
Görsel 4.18. <i>Eat, Pray and Love</i> filminden üç gösterge; Liz kafasında netleştirdiği seyahat planından yakın arkadaşı Delia'ya bahsetmektedir	111
Görsel 4.19. <i>Eat, Pray and Love</i> filminden dört gösterge; Liz İtalya'da bulunan bir meydan çeşmesinden el yordamı ile su içiyor (Sol üst). İtalya seyahatinde yerel lezzetler deniyor (Sağ üst). Liz'in kahve dükkanında Sofi ile ilk karşılaşması (Sol alt). İtalya'da kurulan arkadaşlıklar ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi örneği (Sağ alt).	113
Görsel 4.20. <i>Eat, Pray and Love</i> filminden dört gösterge; Liz'in Hindistan'da gördüğü durumlar için takside verdiği tepki (Sol üst ve sağ üstteki görseller), çöplerin arasında	

bir çocuk (sol alt) ve aşramda katıldığı ilk seans (sağ alt)
.....114

Görsel 4.21. *Eat, Pray and Love* filminden dört gösterge; Liz'in fil ile karşılaşması (sol üst), Liz'in Richard ile olan tartışması (sağ üst), Liz'in geleneksel bir düğün seremonisinde kendi evliliğini düşünmesi (sol alt) ve Hindistan günlerinin sonucu olarak "Tanrı içinizde siz olarak yaşıyor" kanısına varması (sağ alt)
.....115

1.GİRİŞ

Turizm kelimesi etimolojik açıdan değerlendirildiğinde; *tour* ifadesi, “değişiklik, sapma” gibi anlamları bünyesinde barındırmaktadır. Kelimenin kendi içerisinde barındırdığı anlamın eylemsellik ve hareket üzerine kurulu olması dikkat çekmektedir. Günümüzde turizmin başlıca koşulu; bireyler açısından sürekli olarak yaşadığı yerden ayrılması ve farklı bir alana seyahat etmesi üzerinedir. Tarihsel süreçler içerisinde artan boş zaman ve seyahat tercihindeki değişiklikler nedeniyle turizm endüstrisinin aşına olduğu deniz-kum-güneş üçlüsünden ziyade farklı alternatif turizm türleri geliştirmiştir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002). Özellikle içinde bulunulan çağ dikkate alındığında; krizler, savaşlar, salgın hastalıklar gibi çeşitli durumlar sonucunda bireyin seyahat eylemine dair bakış açısı değişmiştir. Bireyin içinde bulunduğu dönem dikkate alındığında Toffler (1980) bu dönemi yeni anlamların, yeni yaşam tarzlarının ve iletişim araçlarının varlığı ile ilişkilendirmektedir. Bu durum nitekim her alanda olduğu gibi bireyin seyahat eylemine bakış açısını da değiştirmiştir. Yalnızlaşan, kendine ve topluma yabancılaşan bireyin seyahate bakış açısı ve seyahatin dönüştürücü anlamı kitlesel tüketimden ziyade yeni anlamların ve benliklerin arandığı bireysel bir eyleme dönüşmüştür.

İnsanların seyahatleri sırasında deneyimlediği anlamlar, kimlikler, durumlar, hisler, farklı kültürlerle temas gibi çeşitli etkenler sonucunda öğrenmeye ve gelişmeye devam edebildiği fikri literatürde çeşitli çalışmalar ile desteklenmektedir (Santaya, 1964; Jordan ve Gibson, 2005; Sirgy vd., 2011; Dolnicar vd., 2012; Clifton ve Singleton, 2021). Bununla beraber son yıllarda teknolojik, ekonomik ve sosyal gelişmeler ile boş zaman üzerindeki artışın sonucu olarak birey seyahati iyi oluş haline kanalize olabilmek için kullanabilmektedir. Seyahat eylemi ile ilişkili çalışmalar incelendiğinde bireyin iyi oluş haline etki eden, anlam ve amaç hissinin geliştirilmesini sağlayan, sosyal ilişkileri düzenleyen ve bireylerin iyi oluş haline erişmesi açısından bireysel gelişimlerini sağlama konularında tetikleyici bir fenomen olduğu görülmektedir. Bu bağlam içerisinde bireyi seyahate iten ve çeken pek çok motivasyonun varlığına şahit olunmaktadır. Turizm literatürü içerisinde bireyin seyahat eylemine atfettiği değere ilişkin görüşlere ek olarak bireyin seyahat davranışlarının farklı bir perspektif içerisinde anlamlandırmaya çalışmak mevcut çalışmanın odağını oluşturmaktadır. Buradan hareketle çalışmanın teorik altyapısını çağrı teorisi oluşturmaktadır.

Çağrı, asırlardır var olan bir kavram olmasına rağmen Batı kültürünün aşinalık beslediği bir kavramdır. Dini açıdan kökenleri mevcut olsa da literatür içerisinde bireyin sosyal yaşamda meslek ve kariyer tercihleri ile kendini anlamlı bir yaşama kanalize etmesini betimlemektedir. Mesleki bir çağrı perspektifinde; birey, meslek aracılığıyla kendisini sosyal yaşamda var edebilmekte ve bu fırsatlar sonucunda iyi oluş haline kanalize olmaktadır. Literatürde sıklıkla meslekler ile ilişkilendirilen bir kavram olması çağrı teorisi ile ilişkili farklı bakış açılarının geliştirilmesine bu bağlam içerisinde olanak vermiştir. Örneğin Hall ve Chandler (2005) çağrı deneyimini “kişinin hayat amacı olarak algıladığı bir işi yapmak için kişisel bir niyet” şeklinde tanımlarken (Hall ve Chandler, 2005, s.160), Dik ve Duffy (2009) çağrı kavramını “bir aşkınlık daveti, bireyin ötesinde deneyimlenen bir amaç ve anlamlılık hissiyatına ulaşmak ya da hayat rolünü belirli bir anlam içerisinde kanalize etmeyi sağlamak” şeklinde tanımlamaktadır (Dik ve Duffy, 2009, s.427). Yapılan tanımlardan hareketle bireyin belirli bir meşguliyet alanına güçlü bir tutku benimsemesi, bununla beraber bireyin hedeflerine güçlü bir şekilde odaklanabilmesi ve yaşamında eksikliğini hissettiği anlama kavuşup iyi oluş haline erişmesini konu alan kapsayıcı bir teori olarak nitelendirilebilmektedir.

Bu anlamda çağrının kapsayıcılığı neticesinde; literatür içerisinde çağrı kavramı ve anlam hissi, amaçlılık, iş tinselliği, benliğin ötesine geçmek, aşkınlık ve iyi oluş üzerine çeşitli çalışmalar ve ilişkilendirmeler yapılmıştır. Çağrı kavramı literatürde, çağrı ve anlam hissi, çağrı ve amaçlılık, çağrı ve iş tinselliği, çağrı ve aşkınlık, çağrı ve iyi oluş gibi çeşitli anlam kümeleri ile ilişkilendirilmiştir. Çağrının genel bir konsept oluşu dikkate alındığında, bireyin seyahat eylemini çağrı olarak duyumsamasının iyi oluş haline erişmesinde nasıl bir imkan sağladığı bu tezin odağını oluşturmaktadır. Bu amaç ile çağrı kavramı bir meslek ya da kariyer boyutlarından ziyade bireyin iyi oluş haline erişmesinde duyumsanan ve harekete geçirici bir motivasyonu temsil etmektedir. Dolayısıyla mevcut çalışmanın savı bu şekilde güçlenmektedir.

Amaç, eylemsellik, tutku, iş tinselliği, kendini gerçekleştirme ve aşkınlık kavramlarının ulaşmak istediği son hedef mutluluktur. Bu bağlamda bireyin kendini iyi hissetmesi için hayatında benimsemiş olduğu eylemlerin önemi artmaktadır. Böylece bu tezin genel amacı seyahat içerikli filmlerde yer alan çağrı ve iyi oluş unsurlarının incelenmesi ve bu yansımalar varsa, çağrı ve iyi oluş unsurlarının açığa çıkartılarak seyahat içerikli filmler üzerinden inceleme ve analize tabii tutulmasıdır. Böylece mevcut

Çalışma ile seyahatin bir ağrı deneyimi olarak incelenmesi, bireyin iyi oluş haline erişmek için seyahati aracı bir kavram olarak kullanması ve nihayetinde turizm alanı içerisinde duyumsanan bir ağrı olarak bireyin seyahat motivasyonlarını idrak etmek amaçlanmıştır. Nitekim seyahat eylemi; amaçlılık, anlamlılık, tutku, aşkınlık, özerklik, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi gibi pek çok çıktısı ile bireyin iyi oluşuna yönelik pek çok temsilin yer aldığı semiyolojik bir olgu olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlam içerisinde göstergebilim metodu ile seyahate dair görüngülerin seyahat filmleri üzerinden incelenmiştir. Barthes (1953), çeşitli iletişim ögelerinin varlığı ile bireye yönelik derin anlamların ortaya çıkarılabileceği belirtmektedir. Bu açıdan hareketle; semiyolojik olarak seyahat eyleminin çıktılarına ve duyumsanan çağrılara ilişkin çeşitli göstergelerin varlığı seyahat filmleri üzerinde analize tabii tutulmuştur.

Bunun yanı sıra ağrı teorisinde birey, aracı bir kavram ile hayatında gerçekleştirmek istediği amaçların peşinden koşarken anlamlı bir yaşam elde etmektedir (Dobrow ve Tosti-Kharas, 2011; Cardador ve Caza, 2012; Duffy ve Dik, 2013; Praskova vd.,2015). Ancak bireyin duyumsanan çağrılarının seyahat ekseninde şekillenebileceğine dair literatürde bir fikir birliği mevcut değildir. Bu nedenle çalışmanın gerekçesi; seyahat eden bireyin seyahat eylemini ağrı perspektifi içerisinde incelemek, ağrı teorisi ve iyi oluş unsurlarını seyahat eylemi bağlamında saptamak ve turizm literatürüne farklı bir bakış ile katkı sunmaktır. Seyahat içerikli filmlerde yer alan ağrı ve iyi oluş unsurlara dair ne gibi referansların bulunduğu ve bu unsurların seyahat eylemini bir ağrı deneyimi olarak açıklaması konusunda literatürdeki tartışmalar ışığında irdelenmiştir.

Bu amaç ile çalışmanın ilerleyen bölümünde mevcut çalışmada ağrı teorisine dair literatürde yer alan ifadeler ve dşnclere yer verilmiştir. Ponton ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan tarihsel bölümleme dikkate alınarak ağrı teorisinin zaman içerisindeki değişimi; klasik, modern ve neoklasik perspektif başlıkları altında tartışılmıştır. Akabinde ağrı ve iyi oluş ilişkisine dair literatürde yer alan çeşitli öncüller değerlendirilmiştir. Buna göre ilerleyen bölüm içerisinde çağrının öncülleri olarak adlandırılan; amaç duygusu ve eyleme geçebilme, anlam hissiyatının geliştirilmesi, tutku ve iş tinselliği, benliğin ötesine geçmek ve aşkınlık ve nihai hedef olan iyi oluş kavramları incelenmiştir. Bu bölüm içerisinde ağrı kavramının literatürde yer alan mesleki ağrı boyutları da irdelenmiş fakat mevcut çalışmanın iyi oluş haline erişme

konusundaki özel ilgisi dolayısıyla çağrı ve iyi oluş çıktılarına dair öncüllerin açıklanması sağlanmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde iyi oluş unsurlarına dair literatürde yer alan terminoloji açıklanmaya çalışılmış ve nihayetinde erdemli bir iyi oluş (*eudaimonik*) ve hazzcı bir iyi oluş (*hedonik*) ayrımı yapılmıştır. Benzer şekilde çağrı ve iyi oluş arasındaki ilişkilendirmenin yapılabilmesi maksadıyla iyi oluş teorilerinde yer alan öncüllere yer verilmiştir. İyi oluş, çağrı ve seyahat ilişkilendirilmesinin yapıldığı bu bölüm içerisinde seyahat eyleminin çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair öncülleri karşılayıp karşılamadığı tartışılmış ve literatürden çeşitli örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; araştırmanın yöntemini oluşturan göstergebilim metoduna ilişkin bilgiler verilmiş, mevcut çalışmanın amacını kapsayan, çağrı, iyi oluş ve seyahat motivasyonlarının ilişkilendirilmesi üzerine seyahat filmleri üzerinden çeşitli görüngüler ve ifadeler incelenmiş, seçilen filmler yorumlanmıştır. Unsurlara dair görüngüler her film için tablolştırılmış ve seçilen filmlerin mevcut çalışma kapsamında belirlenen unsurları taşıyıp taşımadığı yorumlanmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise seyahat bağlamı içerisinde çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair göstergelere dair bulgular paylaşılmıştır. Bununla beraber üç filme dair bulgular her bir film için ayrı bir şekilde incelenmiş ve ek olarak genel bulgulara dair bilgiler paylaşılmıştır. Çalışmanın son bölümünü ise tartışma ve sonuç oluşturmaktadır. Bölüm içerisinde tez çalışmasının odağını oluşturan çağrı ve seyahat ilişkisine dair belirlenen temalar tartışılmış, turizm bağlamı içerisinde duyumsanan bir çağrı olarak seyahat kavramı irdelenmiş, çalışmanın teorik ve pratik katkıları sunulmuştur.

1.1. Problem

Turizm literatüründe bireyin seyahat motivasyonlarının kavranmasına ilişkin pek çok görüş mevcuttur. Bireyin içinde bulunduğu durumdan uzaklaşması, yeni bir benlik arayışına girmesi ve seyahati iyi oluşa erişmek için bir amaç olarak kullanması turizm araştırmalarında sıklıkla tartışılan konular olarak ön plana çıkmaktadır. Örneğin; Iso-Ahola ve Dunross (1993) bireyin seyahat eylemine yönelmesine ilişkin kaçış ve arayış eğilimlerine dikkat çekerken bireyin seyahat aracılığıyla anlam ihtiyacını karşılayabileceğini savunmaktadır. Fakat bireyin seyahat eylemine bakış açısını ve yönelimine ilişkin literatürde yer alan tartışmaların ışığında farklı bir perspektif

içerisinde anlamlandırmaya çalışılmıştır. Buradan hareketle tez çalışmasının temel problemi bireyleri seyahat eylemine yönlendiren karmaşık nedenler kümesi içerisinde “çağrı” olgusunun ve bireyler tarafından duyumsanan seyahat çağrısının sonuçlarının incelenmesidir.

Çağrı kavramını nitelendirebilecek en temel düşünce biçimi; bireyin, işin seviyesi veya türü ne olursa olsun, evrensel bir şekilde tüm insanlığa ve doğaya fayda sağlamak, özverili bir şekilde varlığını sürdürmek için yaptığı iş ya da eyleme karşı duyduğu hisleri betimlemesidir (Akçakanat vd., 2019, s.173). Bu nedenle bireyin seyahati bir çağrı olarak duyumsaması ve çağrının öncülleri olarak nitelendirilecek zor zamanlar, duyumsanan çağrılar ve mesajlar, amaç ve anlam, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi ve bireysel gelişimi sağlama temalarına dair görüngülerin saptanması, çalışma açısından önem arz etmektedir. Böylece yapılan çalışma ile seyahat kavramı farklı bir perspektif ile incelenmekte, seyahat içerikli filmler üzerinden göstergebilim metodu ile yorumlanmakta, araştırmanın problemine ilişkin sorulara yanıt aranmaktadır. Özetle, izlenen süreç ile seyahatin eylemine farklı bir bakış açısı sunulmaktadır. Bu amaçla tez çalışmasının problemini teşkil eden araştırma soruları şu şekildedir;

1) Çağrının duyumsanması açısından bireyin yaşadığı travmatik olayların seyahat kararı alması ile bir bağlantı var mıdır?

Çağrının duyumsanmasına ilişkin literatürde sıklıkla vurgulanan noktalardan biri bireyin zor zamanlar yaşaması, trajik bir olay ile karşılaşmasıdır. Nitekim bu hususta bireyi seyahat etmeye iten zor zamanlar ve travmatik olayların birey nezdinde bir seyahat çağrısının oluşmasına fırsat verip vermediği seçilen filmler üzerinden incelenmiştir.

2) Birey yaşamda eksikliğini hissettiği amaç ve anlam duygusunu seyahat çağrısı ile nasıl karşılanmaktadır?

Çağrı teorisi perspektifinde birey çevresiyle kurduğu diyaloglar, yaşadığı zor zamanlar ve mesajlar ile çağrıyı duyumsayıp hayatını belirli bir eyleme adayabilmektedir. Bu durumun birey nezdinde ifade ettiği anlam iletişime dair olan tüm olguların bireyi amaca ve anlama kanalize edebileceği yönündedir.

3) Çağrı unsurlarına dayanarak seyahatin birey üzerinde yarattığı geliştirici etkiler seçilen filmlerde nasıl temsil edilmektedir?

Sinemanın gerçeklikle bağı koruyan ve seyahate dair semiyolojik olguları barındırdığı varsayılarak bireyin seyahat kararı alması ve seyahati süresince girdiği ilişkiler, deneyimler ve aktivitelerle benliğin ötesine geçebildiği varsayılmaktadır.

4) *Seyahat çağrısı ile birey iyi oluş haline erişebilir mi?*

Mevcut çalışmanın seyahat bağlamında duyumsanan bir çağrı ile iyi oluş haline erişip erişmediği konusu araştırmanın en önemli problemini teşkil etmektedir. Çağrının öncülleri olarak belirlenen zor zamanlar, amaç ve anlam arayışı, benliğin ötesine geçmek ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesine dair çeşitli görüngülerin saptanmasının amacı bireyin çağrı teorisi ile ilişkili kavramlar aracılığıyla iyi oluş haline erişip erişmediği tespit etmektir. Dolayısıyla çalışma içerisinde bireyin seyahat kararını alma aşamasında yaşadıkları ve seyahat sonrasında iyi oluş haline erişip farklı bir benlik yarattığına dair görüngülerin seyahat filmleri ekseninde ne şekilde temsil edildiği incelenmektedir. Sonuç olarak bu sorular vasıtasıyla çağrı teorisi perspektifinden seyahat eylemine bir bakış gerçekleştirilmiştir. Bireyi seyahat etmeye iten olgular, seyahatin bir çağrı olarak duyumsanması ve iyi oluş haline kanalize edip etmediği konusunda belirlenen sorulara, seyahat içerikli filmler üzerinden göstergebilim metodu ile yanıt aranmıştır.

Sinemanın da toplumsal gerçeklerden, yaşam koşullarından doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen ve toplumsal gerçekleri etkileyen bir araç olarak incelenmesi gerekliliğinden yola çıkarak; seyahat içerikli filmlerde yer alan çağrı unsurlarının ve iyi oluş unsurlarının tespitlerinin yapılması önem arz eden bir durumdur. Böylece mevcut çalışma ile seyahatin bir çağrı deneyimi olarak incelenmesi bireyin iyi oluş haline erişmek için seyahati aracı bir kavram olarak kullanması ve nihayetinde turizm alanı içerisinde duyumsanan bir çağrı olarak bireyin seyahat motivasyonlarını idrak edebilmek araştırmanın en temel problemidir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Seyahat bireylerin yaşamlarından farklı bir benlik yaratma konusunda önemli bir fenomen olarak sıklıkla değerlendirilmektedir. Seyahatin önemli bir fenomen olduğu; toplumların kültürlerini ve gelişmişlik düzeyini belirleyen önemli bir olgu olduğu görüşü neticesinde seyahatin duyumsanan bir çağrı olarak değerlendirilebileceği ve turizmin boş zaman aktivitesi olarak seyahat eylemine farklı bir bakış kazandırılabilceği düşünülmüştür. Bu nedenle literatürde yapılan tartışmalar ışığında bireyi seyahate iten ve

eken farklı motivasyonel etkilerin varlığına ek olarak ağrı teorisi (calling theory) aracılığıyla seyahati farklı bir perspektiften anlamlandırmaya çalışmak bu çalışmanın başlıca amacını oluşturmaktadır. Bu amaç ile mevcut çalışma için *The Way, Tracks ve Eat, Pray and Love* filmleri seçilmiştir. Seçilen filmlerin seyahat eylemi ekseninde şekillenmesi ve belirlenen temalar ışığında çeşitli görüngüleri barındırdığı düşüncesi ile karakterlerin seyahat kararını almasında etken olan ağrı öncüllerin tespitinin yapılabileceği varsayılmıştır. Ek olarak bireyin seyahat eylemi sonucunda bireysel gelişimi sağlama, amaç ve anlam ihtiyacını karşılama, sosyal ilişkileri güçlendirme konularındaki çıktılarını tespit etmek amaçlanmıştır.

Turizm literatüründe seyahat deneyimleri ve aktiviteleri sonucu bireyin iyi oluş haline ulaştığını dair çok sayıda kanıt bulunmaktadır. Diğer yandan tez çalışmasının teorik alt yapısını oluşturan ağrı teorisi; bireyin aracı eylemler (meslek, kariyer, boş zaman aktiviteleri) aracılığıyla iyi oluş haline erişebildiğini savunmaktadır. Bu bağlam içerisinde seyahati duyumsanan bir ağrı olarak incelemenin ve bu duyumsanan ağrı ile birlikte seyahat deneyimi sonucu iyi oluş halinin ortaya çıkmasının mümkün olduğu varsayılmıştır. Böylece mevcut çalışma ile seyahatin bir ağrı deneyimi olarak incelenmesi bireyin iyi oluş haline erişmek için seyahati aracı bir kavram olarak kullanması ve nihayetinde turizm alanı içerisinde duyumsanan bir ağrı olarak bireyin seyahat eylemlerinin sınanması amaçlanmıştır. Literatürde ağrı ile ilişkili olarak farklı değişkenler üzerinden çalışmalar yapılsa da bu çalışma hem metodolojik olarak hem de seyahat eylemine farklı bir bakış açısını sunması nedeniyle önem arz etmektedir. Bu açılardan yaklaşıldığında; ağrı ve iyi oluş unsurlarının seyahat içerikli filmler üzerinden göstergebilim metodu ile ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda yanıt aranacak sorular şu şekildedir;

1. ağrı ve iyi oluş unsurlarına dair belirlenen temalara (zor zamanlar, duyumsanan çağrılar ve mesajlar, amaç ve anlam arayışı, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi ve bireysel gelişimi sağlama) dair görüngülerin varlığı seyahate dair farklı bir bakış yaratabilir mi?

2. ağrı unsurları dikkate alındığında; seçilen filmlerde seyahat eylemi iyi oluş halini nasıl etkilemektedir?

3. Çalışma kapsamında ele alınan *The Way* (2010), *Tracks* (2013) ve *Eat, Pray and Love* (2010) filmleri içerisinde çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair görüngüler nelerdir?

4. Seçilen filmler ışığında çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair seyahat bağlamında tespit edilen göstergeler turistin seyahat eylemlerine dair farklı bir bakış sağlayabilir mi?

Yanıt aranan soruların mevcut çalışma açısından çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair görüngüler ile seyahat eylemini anlamlandırmak, bireyi seyahate iten faktörleri çağrı teorisi bağlamında incelemek ve bireyin iyi oluş haline erişmesi açısından seyahat eyleminin rolünün ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Turizm araştırmacıları uzun yıllardır bireyleri seyahate yönlendiren nedenleri açıklamaya çalışmaktadır ve bu amaçla çok sayıda faktör tanımlamışlardır. Ancak son yıllarda pozitif psikoloji ve anlamlı seyahat olgusu üzerine odaklanan çalışmalar ile, bireylerde seyahate çıkma isteği ve arzusunun nasıl duyumsandığı önemli bir soru olarak ortaya çıkmıştır. Geleneksel söylem, yoğun çalışma temposu sonucu bireylerin rutinden ve stresten kaçış ile birlikte seyahate yöneldikleri üzerinedir. Ancak, özellikle solo seyahatler ve anlamlı seyahat arayışları dikkate alındığında bu tür seyahat eylemlerinin ardındaki nedenler literatürde hala netlik kazanmamıştır. Bu nedenle farklı bir bakış açısı ile seyahat eylemini yönlendiren faktörlerin belirlenmesi önem kazanmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada çağrı teorisi temel alınarak bireylerin seyahat çağrısının duyumsaması ve sonuçları incelenerek, seyahat eylemine yönelik yeni bir anlayış geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Thompson ve Feldman (2010) çağrıyı duyumsayan bireylerin, bir amaç dürtüsü ile harekete geçip; iyi oluş haline eriştiklerini vurgulamaktadır (Thompson ve Feldman, 2010, s.12). Yapılan tanımdan hareketle; amaç, anlam, benliğin ötesine geçmek, aşkınlık, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi gibi pek çok unsurun çağrı teorisi ile olan ilişkisi mevcut çalışmanın odağını teşkil etmektedir. Fakat literatürde yer alan çalışmalar; çağrı ve iyi oluş hali arasında kurulan bağlantıları çoğunlukla meslek üzerinden incelemektedir (Wryzesniewski, 1997; Berg, 2010; Thompson ve Perrin, 2010; Duffy vd., 2012; Hirschi ve Hermann, 2012; Berdshaw vd., 2016).

Genellikle işletme ve örgütsel alanlarda çağrı ile ilgili çeşitli çalışmalar mevcut olsa da turizm literatürü açısından çağrı ve seyahat ilişkisine dair bir çalışmanın varlığına rastlanılmamıştır. Tez çalışması, bireylerin seyahat eylemine yönelmesinde çağrı teorisi gibi farklı bir teorik bağlamı temel almakta ve seyahat eylemine yönelik yeni bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır. Ek olarak; çağrının duyumsanması ile ilişkili literatürde meslek boyutunun dışında sınırlı sayıda çalışma yer almaktadır. Ancak ilk kez Dobrow (2013) çağrı teorisinin kapsamını örgütsel bağlamdan çıkarmış ve amatör müzisyenler ile gerçekleştirdiği araştırma ile çağrı teorisini boş zaman alanına genişletmiştir. Dobrov (2013) “tüketilebilen anlamlı bir tutku” ifadesinden yola çıkarak; profesyonel meslek kıstasını ortadan kaldırmış ve bir boş zaman uğraşı alanına yönelik çağrının duyumsanabileceğini göstermiştir. Dobrov’un (2013) yaklaşımı izlenerek bu tez çalışmasında çağrı teorisi bir boş zaman alanı olarak seyahat bağlamında incelenmekte; çağrı perspektifi üzerinden seyahat eylemini anlamaya ve turizm literatürüne bir katkı sunmaya çalışmaktadır.

Tez çalışması, bireyin seyahat çağrısını duyumsaması ve sonuçlarını incelemeyebilmek amacıyla seyahat içerikli filmleri merkeze almaktadır. Filmlerin gerçeklikle olan bağı kurması ve yansıtmaları çağrı unsurlarına dair görüngülerin tespit edilmesi açısından mevcut çalışma için çeşitli imkânlar sağlamıştır. Bu nedenle hem metodolojik olarak hem de seyahat eylemine çağrı perspektifinden yaklaşılması, mevcut çalışmanın özgün değerini ortaya koymaktadır. Meslek ve kariyer, bireylerin iyi oluş halleri, yaşam tatmini, kendini gerçekleştirme, anlam hissinin giderilmesi gibi çeşitli psikolojik durumları kapsayan çağrı teorisinin seyahat eylemi bağlamında incelenmesi, seyahat eylemine yönelik farklı bakış açılarının yaratılması, bireyin seyahat davranışının anlaşılması ve buna yönelik bir iç görü kazanılması açısından önem arz etmektedir.

Böylece göstergebilim metodu ile incelenen filmler; *The Way* (2010), *Tracks* (2013) ve *Eat, Pray and Love* (2010) filmleri olmuştur. Ana unsur olarak seyahat bünyesinde şekillenen üç film; mevcut çalışma açısından belirlenen temalar ve unsurlara dair görüngülerin tespiti açısından kolaylık sağlamıştır. Mevcut çalışma, çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair belirlenen temalara (zor zamanlar, duyumsanan çağrılar ve mesajlar, amaç ve anlam arayışı, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi ve bireysel gelişimi sağlama) ilişkin görüngülerin varlığı ile seyahate dair farklı bir bakış açısını turizm- sinema- göstergebilim üçgeninde oluşturmaktadır. Dolayısıyla mevcut çalışma turizm

işletmeciliği alanına ilişkin yapılan çalışmalardan, konusu ve inceleme yöntemi gereği ayırt edici özelliklere sahip bir çalışma olma niteliği taşımaktadır. Turizm alanında yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu yönetim, işletme ve pazarlama gibi alanlara yöneliktir. Bu açıdan; turizm, sinema, göstergebilim üçlüsüne ek olarak çağrı teorisinden yararlanılması seyahat eylemine multidisipliner bir bakış sunmaktadır. Yapılan bu çalışma, seyahate çıkışı duyumsanan bir çağrı olarak ele almış ve bireyi iyi oluş haline erişmesini sağlayan bir olgu olduğunu vurgulamıştır. Turizm planlaması ve pazarlaması düşünüldüğünde; bireyin seyahat motivasyonlarına dair problemin çağrı perspektifinden incelenmesi ve bu probleme ilişkin bir çözüm geliştirmek çalışmanın önemini nitilemektedir. Sonuç olarak; bireyin çağrı perspektifi ile seyahat motivasyonlarını anlamak bu çalışmanın önemini ve farkını ortaya koymaktadır.

1.4. Varsayımlar

1. Sinema sanatı içerisinde göstergebilimsel açıdan iyi oluş ve çağrı teorilerinde yer alan unsurların göstergelerinin bulunduğu varsayılmaktadır.

2. *The Way* (2010), *Tracks* (2013) ve *Eat, Pray and Love* (2010) filmleri içerisinde yer alan çağrı teorisi ile ilişkili göstergelerin bireyin iyi oluş haline erişmesi açısından bir öncül olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Mevcut çalışma seyahat filmleri içerisinde yer alan iyi oluş unsurlarının varlığı ve temsilini çağrı teorisi ve seyahat motivasyonları perspektifinden değerlendirmek üzere sınırlandırılmıştır. Çalışma içerisinde yer alan yapımların dünya çapında yarattığı etkiler, gişe başarıları ve yapım yılları esas alınarak belirlenen temalara uygunluğu değerlendirilmiştir. Temalara göre her bir film içerisinde karakterin seyahate çıkışını etkileyecek travmatik bir süreç, zor zaman veya zıtlıklar bulunmaktadır. Bununla beraber belirlenen temalar içerisinde yer alan bireysellik ve özerklik düşüncesi, amaç ve eylem bütünlüğünü seyahat ile sağlama, anlam arayışı, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi ve ilişkili olma, bireysel gelişimi sağlama ve prososyal çıktılar hususunda yer alan görüngülerin varlığına bağlı kalınarak *The Way*, *Tracks*, *Eat, Pray and Love* filmlerini seçilmiştir.

Bireyin seyahat yoluyla bireysel gelişimini sağlaması çağrı ve iyi oluş unsurları içerisinde ortak bir tema olarak yer almaktadır. Bu durumlar dikkate alındığında üç

kavram içerisinde yer alan ortak temalar literatürden belirlenmiş ve temalara dair bulgular seçilen üç film içerisinde incelenmiştir. Belirlenen temalar dışında üç film içerisinde dikkat çeken iyi oluş unsurları (bulunan özerklik ve bireysellik düşüncesi, çevresel ustalık kazanma, amaç ve eylem bütünlüğü gibi olgular) metin içerisinde yan anlam unsurları bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında belirlenen diğer bir tema ise duyumsanan çağrılar ve mesajlardır. Seyahatin bir çağrı olarak algılanması ve akabinde karakterin seyahat yoluyla iyi oluş haline erişmesi amacını yansıtmışından dolayı seçilmiştir. Bunun yanı sıra, çağrıların film içerisindeki görüngülerinin değerlendirilmesini amaçlayan bir tema olarak belirlenmiştir.

Araştırma belirlenen temalar ışığında sınırlandırılmıştır. Belirlenen temaların varlığına dair görüngülerin yer aldığı üç film seçilerek göstergebilimsel analize tabii tutulmuştur.

2. ÇAĞRI TEORİSİ

Çağrı, geçmişten günümüze çeşitli alanlarda anlam atfedilen bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır. Geçmişte teolojik anlamda bir çağrı fikrinden söz edilirken, günümüzde çağrı kavramı ile ilgili; psikoloji, iş kültürü, örgütsel davranış gibi farklı alanları kapsayan çeşitli çalışmalar mevcuttur (Yarar, 2016). Genel anlamda kabul gören bir çağrı tanımlaması Dik ve Duffy (2009) tarafından yapılmıştır. Dik ve Duffy (2009) çağrı kavramını “bir aşkınlık daveti, bireyin ötesinde deneyimlenen bir amaç ve anlamlılık hissiyatına ulaşmak ya da hayat rolünü belirli bir anlam içerisinde kanallize etmeyi sağlamak” şeklinde tanımlamaktadır (Dobrow, 2009, s.427). Benzer bir şekilde Dobrow ve Tosti- Kharas (2011), çağrı kavramını “bir uğraşı alanına yönelik insanların deneyimledikleri anlamlı ve tüketilebilen bir tutku” şeklinde tanımlamaktadır (Dobrow ve Tosti- Kharas, 2011, s.1003). İki tanımda yer alan ortak nokta bireyin bir amaç çerçevesinde hayatına entegre edebildiği bir anlamlılık hissiyatına işaret etmektedir. Fakat anlam hissiyatının giderilmesi açısından bireyin yaşayacağı çağrının ortaya çıkış durumu çaba ve sabır gerektirmektedir (Novak, 1997’den aktaran Hall ve Chandler, 2015, s.161). Bu bağlamda Novak (1997), çağrı teorisini dört aşamada değerlendirmektedir. Bu dört aşama; (1) bireysellik hali, (2) tutku ve işe(uğraşı alanına) bağlılık, (3) mücadele isteği ve (4) çağrıyı keşfetmenin zorluğu olarak kategorize edilmektedir. Novak’ın kategorizasyonu içerisinde çağrı duygusunun ortaya çıkması; bireysel sebepler ile

mümkün olabilirken, sonuçları toplumsal yaşama fayda sağlayan prososyal¹ niyetler ile bütünleşmektedir. Bu nedenle çağrı deneyiminin ortaya çıkma sürecini anlamak adına Novak (1997) kategorizasyonun temelinde bireysellik ve bireye ait olan duyguların tamamlanması gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu nedenle bireylerin psikolojik iyi oluşları açısından bireysellik ve özerklik idealini hayatlarına entegre etmeleri gerekmektedir (Atalay, 2004, s.122).

Çağrı, genel anlamda meslekler aracılığıyla bireyin sosyal yaşamdaki temsilini ve iyi oluş halini kapsamı nedeniyle dikkat çeken bir teori olarak literatürde yer almaktadır (Thompson ve Perrin, 2010; Duffy vd., 2011; Phillips, 2011; Hirschi ve Hermann, 2012; Berdshaw vd., 2016). Mesleki çağrı deneyimi birey açısından ilgi çekici, zamanını vermeye değer ve motivasyonel etkileri olan bir meşgaleye duyumsadığı tutkuyu betimlemektedir (Vallerand vd., 2013). Berg, Grant ve Johnson (2010) tarafından yapılan tanımlamada mesleki anlamda bir çağrı deneyimine birey tarafından verilen olumlu bir tepkinin pozitif duygular uyandırdığı ve bunun sonucunda birey açısından fayda oluşturduğu belirtilmektedir. Diğer bir yandan çağrı kavramı sadece meslekler içerisinde değerlendirilebilecek bir kavram olarak görülmemektedir (Wryzesniewski, 1997; Berg, 2010; Dobrow ve Tosti-Kharas, 2011). Ancak literatürde araştırmacılar henüz bireylerin bu deneyimleri nasıl benimsedikleri ve bu çağrılara yanıt verdikleri konusunda bir fikir birliğine sahip değildir. Bu açıdan yaklaşıldığında bireyin cevaplanan çağrıları (*answered callings*) meslekle ilişkili bir hal alırken; cevaplanmamış çağrılar (*unanswered callings*) belirli bir meslek rolü ile ilişkilendirilmeyebilir. Konuyla paralel olarak Berg, Grant ve Johnson (2010) tarafından cevaplanmamış çağrıları deneyimlemenin dört yolu şu şekilde kategorize edilmiştir; “(1) bir amacın peşinden gitme isteğinin uyanması, (2) içsel bir şekilde bireyin duyumsadığı keyif ve anlam beklentisi, (3) kimliğinin bir parçası olarak aracı kavramı merkezde görmesi (4) fakat tüm bu durumlar olurken bunu mesleki bir rol olarak görmemesi” mümkün olabilmektedir (Berg, Grant ve Johnson, 2010, s.974). Bu açıdan yaklaşıldığında birinin çağrı deneyimini bir alana yönelik hissetmesi açısından uğraşı alanının profesyonel bir meslek olması gereklilik arz etmemektedir. Dobrow

¹Brief ve Motowidlo (1996) tarafından prososyal kavramı “topluma fayda sağlamak amacıyla yapılan davranış ve niyetler” şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca araştırmacılar bu davranış ve niyetlerin temsil yolunun spontane ve gönüllü yapılan bir niyeti taşıması gerektirdiğini belirtmektedir (Brief ve Motowidlo, 1996, s.710).

(2013) tarafından savunulan tez, önceki çağrı araştırmalarının aksine (Wrzesniewski, 1999; Hall ve Chandler, 2005; Bunderson ve Thompson, 2009) bireyin çağrıyla deneyimlemesi için bir meslek ile meşgul olması gerekmediği üzerinedir (Dobrow, 2013, s.433). Örneğin; Dobrow (2013) tarafından yapılan çalışmada “bir uğraşı alanına yönelik” deneyimlenen derin tutkuyu yansıtmaları açısından amatör müzisyenler ile görüşülmüştür. Çalışmada; bir ilgi alanına duyulan çağrının ve buna dahil olmanın, bireylerin yaşamında daha yüksek bir sosyal konfor alanı doğurduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışma için önemli bir kıstas teşkil eden durum literatürde önceki çalışmaların aksine mesleki anlamda bir çağrı deneyimini kapsamıyor oluşudur (Bunderson ve Thompson, 2009; Hall ve Chandler, 2005; Wrzesniewski, 1999). Dobrow (2013) yapmış olduğu çalışmada mesleki ve profesyonel anlamda müzik ile ilgilenen kişiler yerine müzik alanına yönelik “güçlü bir çağrı” hisseden amatör kişileri tercih etmiştir. Buradan hareketle kişinin bir alanda çalışması için bu eylemi mesleki anlamda gerçekleştirmesinin bir zorunluluk olmadığını ifade etmiştir (Dobrow, 2013, s.433). Bu durumda “bir uğraşı alanına yönelik” ifadesinin kapsayıcılığından dolayı tez çalışması kapsamında mesleki anlamda duyumsanan bir çağrı deneyiminden ziyade bir boş zaman uğraşı olarak seyahat eylemi üzerine durulmaktadır.

2.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Çağrı Teorisi

Çağrı teorisine ilişkin; tarihsel süreçler içerisinde farklı bakış açıları geliştirilmiştir. Çağrı teorisi bazı kaynaklarda teolojik ve seküler bakış açıları içerisinde değerlendirilirken (Holloway, 2005; Shin vd., 2010; Vanantwerp vd., 2011; Yazar, 2016), tez çalışması kapsamında Ponton ve arkadaşlarının (2014) yapmış olduğu çalışma referans alınarak; klasik, modern ve neoklasik bakış açısı şeklinde sınıflandırılmıştır. Aşağıda bu üç bakış açısı detaylandırılmıştır.

2.1.1. Klasik bakış açısıyla çağrı teorisi

Çağrı kavramını idrak edebilmek için öncelikli olarak tarihsel süreçler boyunca nasıl bir anlam ifade ettiğini kavramak gerekmektedir. Klasik bakış açısı olarak değerlendirilen çağrı temelinde; dini bir perspektiften doğan ve Tanrı tarafından bireylere gönderilen bir mesaj nitelenmektedir (Wang, 2017, s.94). Klasik çağrı perspektifi, bireylerin mükemmellik arayışı ve anlam duygusu aracılığıyla Tanrıdan gelen çağrılara yaklaşması ve bunu bir meslek aracılığıyla icra etmeleri şeklinde tanımlanmaktadır (Neubert ve Halbesleben, 2015, s.860). Benzer bir şekilde Oates ve arkadaşları (2005)

tarafından “belirli bir meslek alanı içerisinde bireylerin kendilerini ifade etmesini sağlayan Tanrı tarafından gönderilmiş olan teşvik edici çağrılar” şeklinde nitelendirilmektedir (Oates vd., 2005, s.212). Buna ilaveten klasik anlamda çağrı deneyimi Bunderson ve Thompson (2009) tarafından; “Tanrı tarafından bahşedilen yetenek ve fırsatların bireyler tarafından fark edilmesi ve bu anlamlı duygu durumunu kendi hayatlarına entegre edebilmeleri” şeklinde tanımlanabilmektedir (Bunderson ve Thompson, 2009, s.38).

Çağrının batı kültürünün aşına olduğu bir kavram olarak değerlendirilmesinin sebebi, Yahudi ve Hristiyan geleneklerinden miras kalan güçlü bir dini motif olmasıdır (Michel, 2012). Geleneklerinde yer alan kutsal kitapların tanrının mesajını harfiyen taşımadığı; bunun aksine, sadece yorumlanabildiği yönünde bir kanı mevcuttur. Bu açıdan hareketle çağrıyı alan bir insanın, tüm insanlar ve kâinatın iyiliği için, tanrının niteliklerini ve sıfatlarını dini bir perspektiften kendi hayatına aktarması ve kendi içerisinde tanrı buyruklarına göre hareket edip erdemli bir yaşama ulaşmasını vurgulamaktadır (Michel, 2012, s.18). Teolojik açıdan 3000 yılı aşkın köklü bir tarihi mevcut olsa da (Placher, 2005’ten aktaran Ponton vd., 2014, s.184); literatürde çağrı kavramının teolojik dönemi, klasik perspektif olarak değerlendirilmiştir. Özetle klasik çağrı perspektifinde bireyin, Tanrı tarafından kişisel amaçlara ulaşmak için çağrıldığı öne sürülmektedir.

Literatürde klasik çağrı perspektifini betimleyen diğer bir tanımlama Ponton (2014) tarafından yapılmıştır. Ponton (2014), klasik bakış açısındaki çağrı kavramını “erdemli ve iyi yaşamı fark etmek için tanrı tarafından gönderilen kişisel bir kurtuluş çağrısı” olarak değerlendirmektedir (Ponton, 2014, s.185). Bu durumunun toplum nezdinde iyi olana yönelmek olduğunu vurgulamaktadır. Klasik perspektifte çağrı deneyiminin kapsadığı durum, bireylerin mutlu ve erdemli yaşama ulaşmalarında tanrının insanlardan istediklerinin dikkate alınmasıdır. Çünkü dini perspektifte bir çağrının, insanların yaşamında yarattığı etki; mutlu ve erdemli bir yaşama ulaşmak için çağrının aracı bir faktör olarak konumlanması üzerine kuruludur (Davidson ve Caddell, 1994). Bu bakış açısına göre insanın yaşamda iyi oluş haline erişebilmesi, dönemler içerisinde; ekonomik, bilimsel ve psikolojik devinimlerin sonucunda, din perspektifinde şekillenen çağrı kavramında gelişen meşgale alanları içerisinde vuku bulmuştur.

Weber (1958), *Meslek olarak Bilim* adlı çalışmasında zaman içerisinde gelişen mistik, dini ve kozmik ilişkilerin yanlış yorumlanmasına rağmen; bireyler açısından komün oluşturma yolunu sağladığını ifade etmektedir (Weber, 1958, s.133). Weber'in bu görüşü konusunda şüpheye düştüğü nokta; dini yorumlamaların gruplar arası ilişkileri dengeleyip dengelemediği hususundadır. Max Weber, pazar, ekonomi ve kapitalizmin kökenlerinde yer alan protestan iş etiğinin; iş hayatı ve dini hayat arasındaki ilişkilerde yer alan kapsayıcılığı ile alakalı çeşitli sorgulamalar yapmıştır. Bunun sonucunda; sekülerleşme ile profesyonel standartlarda bir ayrışmanın ortaya çıktığına kanaat getirmiştir (Rotman, 2017, s.23). Bu sürecin bir yansıması olarak; profesyonelleşen iş hayatında meydana gelen psikolojik ve sosyolojik değişimlerin neticesinde; bireyler, meşgul oldukları işe atfettikleri anlamın çağrı fikri ile bağdaşabileceği konusunda hemfikir hale gelmektedir. Dolayısıyla çağrı, yalnızca dini konseptleri ifade etmek için kullanılan bir kavram olmanın ötesinde, iş deneyimleri ile yakından ilişkili olan bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır (Davidson ve Caddell, 1994, s.135). Bu açıdan yaklaşıldığında, Weber'in yaratmış olduğu protestan iş ahlakı tartışmasında protestanlar; çile çekmeye ve çalışmaya adanmış bir hayatın kurtuluş umudu olduğunu düşünmektedir (Dik ve Duffy, 2009, s.429). Ancak yine de Dik ve Duffy (2009) yapmış oldukları çalışmada Weber'in savının eleştirilmesine rağmen püriten² olarak adlandırılan düşüncenin geniş bir ölçüde endüstrileşmiş toplumlarda iş davranışları üzerinde geçici bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır (Dik ve Duffy, 2009, s.426).

İşe adanmışlık ve kurtuluş yolu kavramlarının belirli bir yaşam anlayışının merkezinde olduğunu ve iş hayatının bu anlam duygusunun şekillenmesinde aracı bir konumda olduğunu belirtmektedirler. Teoloji tartışmalarında yer alan çağrı fikrinin, endüstrileşmenin etkisiyle iş hayatındaki bir adanmışlığa dönüşmesi, Weber'in görüşleri ile bu noktada paralellik göstermektedir. Özetle klasik perspektifte çağrı kavramı; “Tanrının amacını ve isteklerini dinleyip; bu durumu hayatlarına entegre edebilmek, diğer insanlara hizmet etmek, kurtuluşlarını sağlamak ve bununla beraber çağrı fikrini hayatları boyunca korumak” şeklinde değerlendirilmektedir (Thompson ve Perrin, 2003, s.49).

²Püritanizm; sıkı çalışma disiplini, çok üretip az tüketmeyi, elinde biriken kaynağı rasyonel olarak kullanmayı öneren protestan doktrindir (Bayhan,2011, s.195). Bu durum özellikle 16. Ve 17. Yüzyıl İngiltere'sinde büyüyen ve gelişen bir dini psikoloji olarak ortaya çıkmaktadır. İngiliz toplumun dönem itibarıyla I. Elizabeth'in İngiliz kilisesinde başlatmış olduğu reformist hareketlere karşı çıkan bir topluluktur (McGiffert, 1970, s.38).

2.1.2. Modern bakış açısıyla çağrı teorisi

Modern anlamda kullanılan çağrı kavramı ile paralel olarak bir aracı faktörün çağrı ve birey arasında yer alması dikkat çekmektedir. Klasik bakış açısında bu durum teolojik yansımalar ile meydana gelirken modern anlamda çağrı perspektifinde bu durum; iş ve meşgaleler (boş zaman aktiviteleri, seyahat gibi) ile vuku bulmaktadır. Çağrı fikrinin tarihsel süreçler içerisinde dönemlere uygun bir şekilde “aracı konumu” üstlendiği bu açıdan görülebilmektedir. Klasik perspektifte olduğu gibi modern perspektifte de bireylerin hayatını şekillendiren ve etki eden bir durum olarak değerlendirilmektedir. Dönemler içerisinde bir devinime sahip olan çağrı fikrinin, modern periyod içerisinde nasıl bir anlama sahip olduğu klasik perspektifte olduğu gibi irdelenmesi gereken bir husustur. Neticede teolojik görüşlerin aksine daha materyalist³ ve seküler görüşlerin cereyan ettiği bir dönem içerisinde çağrı fikrinin dinamikleri de değişime uğramıştır.

Maslow (1943), “*The Psychology of Human*” adlı eserinde yiyecek, güvenlik, sevgi ve saygı ihtiyaçları sıralamasında yiyeceğe duyulan ihtiyacın diğer tüm ihtiyaçlardan daha baskın olduğunu ifade etmektedir (Maslow, 1943). Tüm bunlar tamamlandığında ise psikolojik açıdan gereksinim duyduğu ihtiyaçların bu hiyerarşiyi domine ettiğini vurgulamaktadır. Özgürlük, aşk, toplumsal hissiyat, saygı, felsefe gibi bütün bu kavramlar, yiyeceğe ulaşamayan bir insanın dünyasında var olamayacaktır. Maslow’un tabiri ile “midesini doldurmayı başaramayan” bir insanın tüm bunlar üzerine düşünmesi pek mümkün olamayacaktır (Maslow, 1943).

Bu açıdan yaklaşıldığında; insanlar temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı sürece iyi bir yaşama erişmeleri pek mümkün görünmemektedir. Bireyler, temel ihtiyaçlarının karşılanması ve iyi bir yaşama erişme isteği gibi çeşitli motivasyonlarla modern dünyada bazı meşgaleler edinmek durumunda kalmaktadır. Temel ihtiyaçların karşılanması ve psikolojik ihtiyaçların tamamlanması açısından meslekler ve iş rolleri; araç ve amaç kapsamında yer alarak modern perspektifteki bir çağrı deneyimi ile bütünleşmektedir

³Materyalizm bilimsel bir dünya anlayışını kapsayan idealizm akımının tezatı olan bir anlayıştır. Politzer Felsefenin Başlangıç İlkeleri adlı kitabında materyalist felsefeyi marksizmin temeli olarak nitelerken aynı zamanda bilimle olan ilişkisini şu şekilde aktarmaktadır; “sonra yavaş yavaş, yüzyıllar boyunca bilim ilerleyecek ve insanlar bilimsel deneyimlerden yola çıkarak maddi olgularla dünyayı açıklamak isteyecektir, buradan hareketle şeyleri bilimle açıklama iradesinden materyalist felsefe anlayışı doğdu (Politzer, 2012, s.30)”.

(Kosine, Steger ve Duncan,2008). Bunun nedeni mesleklerin, kişisel hayatı sadece finansal açıdan değil, aynı zamanda daha derin açıdan etkilemesidir.

Meslekler birer statü kaynağı olarak bireylerin fiziksel ve zihinsel gelişimini etkilemektedir. Bireyler, hayatlarında bir anlam üretmenin temel mekanizması olarak; hayata karşı bakış, tutum ve davranışlarını meslekler aracılığıyla şekillendirmektedir. Meslekler, bireylerin topluma entegre olmasını ve katılmasını sağlamaktadır. Bir meslek söz konusu olduğunda, kişisel yaşam, mesleğin etrafında organize edilen bir hal almaktadır (İlhan, 2008, s.314). Bunun yanı sıra kişinin deneyimlediği bu anlam dolu duygunun, sorumluluk duygusu ve tutku ile birleşmesi modern perspektifteki bir çağrı deneyiminin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir (Zhao ve Zheng, 2013).

İnsanlar belirli meşguliyet alanlarına güçlü bir enerji ve tutku ile bağlandıkları an, bu durumun sonucunda ortaya çıkan güçlü anlam duygusu ve sorumluluk hissiyatı aynı zamanda kişisel değerlerinin fark edilmesini sağlamaktadır (Yu, 2014). Bu açıdan yaklaşıldığında modern bakış açısıyla oluşturulan bir çağrı deneyiminin insanların sosyal yaşamlarına etkisi olduğu düşünülebilir. Benzer bir şekilde kişinin karakteri ile iş arasında kurulacak bir bağlantı, yaşam boyu sürecek olan bir tatmin duygusunun oluşmasına fırsat verebilmektedir (Dik ve Duffy, 2009; Novak, 1996; Weiss vd., 2004).

Bireylerin hayatlarındaki temsillerini ve tutumlarını şekillendirebilecekleri bu denli güçlü bir çağrı deneyimine nasıl ulaştıkları tartışılmaya değer konulardan biridir. Çağrı deneyiminin ortaya çıkmasında Elliott (1992) tarafından yapılan beşli kategorizasyon bu noktada önem teşkil etmektedir. Elliott (1992) yaptığı çalışmada çağrı duygusunu deneyimlemiş kişiler ile çağrı deneyimini bulmanın yollarına odaklanmıştır. Araştırma sonucunda yaptığı görüşmelerden beş kategori oluşturmuştur. (1) Bireysel amaca uygun bir iş yapma duygusu, (2) belirli bir iş ile meşgul olmaya mecbur hissetmek, (3) diğer işlerde bulunmayan bir yoğunluk seviyesinin bulunması, (4) kişinin çağrısını başka bireylerle paylaşma arzusu, (5) mali açıdan gereklilik olmadığı anlarda dahi bir işle meşgul olma isteği olarak kategorize etmiştir (Elliott, 1992). Özetle Elliott (1992), yaşam çağrısının, kişinin uğraşları aracılığıyla geliştirdiği genelleştirilmiş bir psikolojik meşguliyet biçimini yansıtan içsel bir motivasyon olduğu sonucuna varmıştır. İnsanlar, modern anlamda bir çağrı deneyiminde, içsel motivasyonlar aracılığıyla kendilerini amaçlarına adanmaktadır (Yarar, 2016). Klasik perspektife ek olarak çağrının ilahi kaynaklardan geldiğini deneyimlemek mümkün olsa da Elliott, dini inancın bir çağrıya

sahip olmak için ne gerekli ne de yeterli bir koşul olduğunu öne sürmektedir (Elliott, 1992, s.149).

Bu bağlamda modern çağrı perspektifinin bireylerin yaşamında aracı rol olarak yer alan meslek ve kariyer kavramları ile ortaya çıkması çağrı deneyiminin oluşması açısından yeterli görünmektedir. Buradan hareketle klasik anlamda bir çağrı deneyimi ile modern anlamda bir çağrı deneyimi arasındaki temel fark; aracı olarak yer alan olguların değişiklik göstermesidir. Modern perspektif içerisinde yer alan bir çağrı deneyiminin bireyin kendi içsel motivasyonlarının bir tezahürü olarak ortaya çıkması, bu bakış açısının alamet-i farikası niteliğindedir. Yeni bir bakış açısı olarak neoklasik perspektifte, klasik bakış açısı ve modern bakış açısından farklı olarak, bireylerin çağrı deneyimlerinde dışsal ve içsel faktörlerin eş zamanlı bireyin hayatında yer alabileceği vurgulanmaktadır. İlerleyen bölümde neoklasik bakış açısında değerlendirilen bir çağrı deneyiminin dinamikleri irdelenmiştir.

2.1.3. Neoklasik bakış açısıyla çağrı teorisi

Neoklasik perspektifte çağrı kavramı, kader duygusu ve toplum yanlısı görev bileşenlerinden meydana gelmektedir. Bu durum çağrıyı iki bakış açısına kıyasla neoklasik perspektifte daha zorlayıcı bir konuma sokmaktadır. Dik ve Duffy (2012), neoklasik perspektifte bireylerin, bir çağrıyı beklemekten ziyade “arayıcı” konumunda olduklarını vurgulamaktadır (Dik ve Duffy, 2012, s.11). Aranan şeyin; tanrıyı aramak ya da kutsiyet atfedilen bir durumu aramaktan ziyade, mesleğe duyulan içsel bir motivasyon olabileceği dikkate değer bir husustur (Ponton vd., 2014, s.186). Bu görüş referans olarak alındığında; neoklasik perspektifin, modern ve klasik perspektifin bileşenlerini kendi bünyesinde taşıdığı sonucuna varılabilir.

Literatürde yer alan tanımlamalar dikkate alındığında; Dik ve arkadaşları (2018), “çağrıların benliğin ötesinden geldiğini, bireyin iş kavramını bir anlamla ilişkilendirdiğini, amaç ve anlam ile toplum yanlısı arayışlara odaklanmak olduğunu” belirtmektedirler (Dik vd., 2018, s.425). Bu noktada neoklasik perspektif yaklaşımına dikkat çekilebilecek nokta “benliğin ötesi” ifadesidir. Bu ifade çağrı deneyimi ile alakalı klasik ve modern perspektifteki yaklaşımın aksine neoklasik perspektifte; tanrı ya da farklı kaynaklardan çağrı deneyiminin meydana gelebileceğini ifade eden dikkate değer bir husustur (Hernandez vd., 2000, s.630). Bu görüşe ek olarak Bunderson ve Thompson (2009) neoklasik yaklaşım ile alakalı olarak “bir toplum içerisindeki iş bölümünün

yarattığı meşguliyetin belirli yetenekler aracılığıyla bireyin yaşamında geliştirdiği erdem” şeklinde tanımlamaktadır. Bu “belirli yetenekler” *idiosenkrazik*⁴ hayat fırsatları oluşmasını sağlamaktadır (Bunderson ve Thompson, 2009, s.38). Bir diğer husus ise neoklasik perspektifte bir çağrı deneyiminin toplum yanlısı, prososyal bir görev bilincine vakıf olmasıdır. Çağrı deneyiminin prososyal çıktıları bireyin iş ile alakalı herhangi bir çatışmanın düşük bir oranda seyretmesi ve bunun sonucunda diğer insanlar açısından fayda sağlayan davranışları ifade etmektedir (Steger vd., 2010). Prososyal amaçların meydana geldiği noktada aileye, topluma veya daha geniş anlamda topluma hizmet öğelerini içeren durumlarda kolektivizme değer veren insanlar tarafından toplum yanlısı görevler vurgulanabilmektedir. Fakat bu durum kolektivizm bağlamında değerlendirilebileceği gibi bireylerin kişisel amaç ve anlam duygularıyla da bütünleşebilmektedir (Dik ve Duffy, 2009).

Dik ve Duffy (2012) neoklasik bakış açısı ile bireyin çağrışı bulma konusunda “arayıcı” pozisyonda olması gerektiğini vurgularken, aynı zamanda çağrının varlığı ve çağrışı arama arasında farklılıklar olduğuna dikkat çekmektedir. Çağrışı aramak bireyin yaşamında üç boyuta tekabül etmektedir. Bu nedenle Dik ve Duffy (2009) çağrı teorisi kavramsallaştırırken aramanın boyutlarını, “aşkınlık daveti, anlamlı bir iş ve toplum yanlısı bir oryantasyon” süreçlerine bağlamaktadır (Dik ve Duffy, 2009, s.427). Çoğunlukla bu durum çağrının varlığının göstergesi olarak da kabul görmektedir (Coren vd., 2016, s. 90). Benzer bir şekilde Kim ve arkadaşları (2017) tarafından yapılmış olan bir diğer tanımlama, neoklasik perspektifi; “dini ya da dışarıdan gelen çağrı kaynakları aracılığıyla, prososyal görev bilinci ile bütünleşen, bireyin mutluluğa ulaşması ve kendini gerçekleştirme açısından duyumsadığı içsel bir motivasyonel değer” şeklinde tanımlamaktadır (Kim vd., 2017, s.436). Bu tanımdan hareketle Bunderson ve Thompson (2009), çağrı kavramının neoklasik anlamda kavramsallaştırılmasını sağlamak amacıyla, hayvanat bahçesinde hayvanların bakımından sorumlu olan personeller ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma içerisinde yer alan bir anekdotta hayvan bakımını üstlenen bir katılımcının işe olan bağlılığı şu şekilde aktarılmaktadır;

“İşten ayrılmamı gerektirecek çok fazla bir neden yok. Ayrılmama yol açacak herhangi bir durum düşünmüyorum. Ayrılsam burada yaşayan hayvanların ne yapacağını

⁴Cambridge (2021) tarafından “genellikle tuhaf ve alışık olmayan, nev’i şahsına münhasır davranışlar” şeklinde tanımlanmaktadır(<https://dictionary.cambridge.org>).

bilmiyorum. Maaş almasam bile burada kalmaya devam ederdim (Bunderson ve Thompson, 2009, s.35).”

Bu açıklamanın yarattığı izlenim; bireyin işine dair duyumsadığı anlamlılık ve tutku durumunun, maaş almak ya da kariyerde ilerleme fırsatından daha değerli olduğu sonucudur. İşini severek yapan insanların bu durumu bir “hediye (*gift*)” olarak nitelemesi ve bu yeteneklerinin çocukluktan süregelen bazı duygu durumlar ile bağdaşması dikkat çekmektedir (Bunderson ve Thompson, 2009, s.36). Sonuç olarak, neoklasik perspektife birey, bir meşgale alanına sıradan nedenler ile yönelebilmektedir. Bu durum mesleğin ulaşılabilirlik ve bireyin kendi içerisinde duyumsadığı merak duygusu gibi motivasyonlar olabilmektedir. Bunun yanı sıra insanlar, mesleklerini prososyal amaçları gerçekleştirebilmek için seçebilmektedir. Bu nedenle neoklasik çağrı perspektifi literatürde, diğer iki perspektife kıyasla, kapsayıcılığı itibariyle önem atfedilen bir çalışma alanına dönüşmüştür.

Tarihsel anlamda yapılan sınıflandırmaların dışında bireyin nihai hedefi aracı bir kavram aracılığıyla iyi oluş haline ulaşabilmesidir. Bu durum çağrı teorisinin kapsayıcılığı itibariyle geçerli bir önermedir. Bu açıdan hareketle mutluluğun nihai hedef olduğu dikkate alındığında; amaç, anlam, tutku, kendini gerçekleştirme, aşkınlık gibi kavramlar nihai hedef olan mutluluğa erişmek için birer öncül konumunda olabilmektedir. Bu nedenle ilerleyen bölümde “çağrının öncülleri” başlığı altında nihai hedef olan iyi oluşa erişmenin yolları tartışılacaktır.

2.2. Çağrının Öncülleri

Çağrı teorisi kapsayıcılığı itibariyle birey kavramını bünyesinde barındırmaktadır. Bireyle ilişkili bir kavram olması nedeniyle psikoloji ve felsefe literatüründe yer alan pek çok teori ve kavram ile bütünleşmektedir. Çağrı teorisi; amaçlılık hissiyatı (Damon,2009; Thompson ve Feldman, 2010; McKenna vd., 2015; Longman ve Bray, 2017; Yuliawati ve Ardyan, 2020), anlam hissiyatı ve yaşam tatmini (Duffy ve Sedlacek, 2010; Steger, Shin ve Pickering,2010; Duffy, Allan ve Bott, 2012; Duffy ve Dik, 2013) kendini gerçekleştirme ve aşkınlık (Greene ve Burke, 2007; Domene, 2012; McKenna vd., 2015; Marsh ve Dik, 2020), mutluluk ve iyi oluş hali (Borges vd., 2011; Torrey ve Duffy, 2012; Allan vd., 2014; Allan ve Duffy, 2014; Autin vd., 2017) gibi literatürde çeşitli boyutlar ile ilişkilendirilmektedir.

Temel olarak çağrı kavramı, bütünsel bir yaklaşımı içermektedir. Bu nedenle kapsayıcılığı itibariyle geniş bir kavram kümesine sahiptir. Bireylerin sahip oldukları iş ya da uğraşlar aracılığıyla kendi bireysel gelişimleri arasındaki ilişkilerin bütünsel açıdan değerlendirilmesini sağlamaktadır. Özetle, aracı bir motivasyon kaynağı olan olgunun sağladığı, sosyal yaşamda bireylerin kendilerini var edebilmelerine imkân veren bir aşkınlık durumu olarak nitelendirilebilmektedir. Mesleki bir çağrı perspektifi içerisinde birey; iş, eylem ve mesleği aracı bir kavram olarak algılamaktadır. Buradan hareketle aracı kavramlar aracılığıyla, iyi oluş ve mutluluk haline erişebilmektedir. Örneğin; Hall ve Chandler (2005) modern anlamdaki bir çağrı deneyimini “kişinin yaşam amacı olarak algıladığı bir işi yapmak için kişisel bir niyet” şeklinde tanımlamaktadır (Hall ve Chandler, 2005, s.160). Benzer bir şekilde Wrzesniewski ve arkadaşları (1997) çağrı deneyimini şu şekilde açıklamaktadır;

“Bireylerin sahip oldukları çağrı deneyimleri hayatlarının merkezinden ayrıştırılıp tek başına değerlendirilemez. Buna istinaden çağrıyı kabullenmiş olan bireyin yaptığı eylemler sadece finansal açıdan değil aynı zamanda kariyerinde ilerleme fırsatına indirgenemez. Bunun yerine bireyin işi aracılığıyla kendini geliştirmesi ve kişisel anlamda bir aşkınlık deneyimine ulaşabilmesi çağrının kapsayıcılığını en iyi şekilde ifade etmektedir (Wrzesniewski vd., 1997, s.22)”.

İki tanımda ortak olan nokta, modern perspektifle ilişkili olarak çağrı deneyiminin bireyin içsel motivasyonları ile gelmesidir. Bireyin tutku ve anlam bahşedeceği bir işi kendi kişiliğine ve karakterine uygun bir şekilde seçip, yoğun bir çaba ve efor sarf edecek enerjiyi bu tutkudan sağlamasıdır. Wrzesniewski ve arkadaşlarının (1997) yapmış olduğu tanımdan hareketle çağrı deneyiminin bireyin duyumsayacağı bir amaçlılık hissi ile ortaya çıkması dikkate değer bir husustur. Amaçlılık hissiyatının neticesinde bireyin kendini gerçekleştirme ve aşkınlık hissiyatına erişmesi çağrı teorisinin öncülleri olarak bu kavramların irdelenmesine sebebiyet vermektedir.

Çağrı ile ilişkili olarak aşkınlık durumu ise Martin Seligman (2002) tarafından ifade edilen tinsellik boyutu ile ilişkilidir. Seligman (2002) Tutku gibi aşkın olarak adlandırılacak duyguların varlığını savunurken, aşkınlık kavramının tinsellik ile olan ilişkisini “yüksek bir amacın varlığına dair olan güçlü ve tutarlı inançlar” şeklinde ifade etmektedir (Seligman, 2002, s.156). Bu nedenle güçlü bir motivasyon faktörü olarak değerlendirilebilmektedir. Bu durum çağrı teorisi bağlamında aslında bireylerin bir uğraş alanı aracılığıyla kendine olan güvenini sağlamasının ve benliğinin ötesine

geçebilmesinin önünü açan bir durumdur. Bu nedenle çağrı perspektifi aşkınlık kavramı ile ilişkili bir durum olarak dikkat çekmektedir. Bireyin duyumsadığı amaç hissiyatı, iş ya da uğraşı alanına atfettiği tinsellik, yapılan eylemin birey perspektifinden anlamlı oluşu bir domino etkisi yaratarak, bireyin yaşamından tatmin olmasına ve kendini gerçekleştirmesine sebebiyet vermektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında aracı bir kavram ile sağlamış olduğu her türden meşgale ve uğraş birey açısından iyi oluş haline erişebilmek için önem arz etmektedir. Buradan hareketle bir sonraki bölümde çağrının ortaya çıkış sürecinde amaç ve eylemsellik kavramlarının önemine vurgu yapılmış ve çağrı teorisi ve amaçlılık hissiyatının ilişkisi irdelenmiştir.

2.2.1. Amaç duygusu ve eylemsellik

Çağrı kavramının izlerini hayatlarında taşıyan insanların, bir amaç dürtüsü ile harekete geçebilmeleri, iyi oluş halini yaratan bir olgu olarak değerlendirilmektedir (Thompson ve Feldman, 2010, s.12). Liang ve arkadaşları (2017) insan davranışlarında amaç kavramının belirleyici bir rol üstlendiğini vurgulamaktadır (Liang vd., 2017). Bireyler amaç duygularını kendi yeteneklerine, davranışlarına, kişisel ilgi alanlarına uygun şekillendirdiklerinde sosyal anlamda bir fayda ile karşılaşmaktadırlar (Liang vd., 2017, s. 1012). Bu durumun sağladığı motivasyon ile kendilerini toplumsal yaşamda var edebilmektedirler. Benzer bir şekilde birey eylemlerini çağrı olarak gördüğünde, amacını yansıtan hedeflere güçlü bir şekilde odaklanabilmektedir (Hall ve Chandler, 2005, s.164).

Hall ve Chandler (2005) çağrı duygusunun var olabilmesi açısından amaç kavramının varlığına dikkat çekmektedir. Amaç kavramının varlığı, yarattığı etki ve bireyin yaşamındaki izleri literatürde çağrı konsepti bağlamında tartışılan konular biridir. Aracı olarak adlandırılan kavramın klasik perspektifte tanrıdan gelen bir çağrı, modern perspektif içerisinde ise aracı olarak bireylerin hayatını meşgul eden bir meşgale olması; her iki durum içerisinde yer alan ortak noktanın amaçlılık durumuyla bütünleşmesini sağlamaktadır. Örneğin; amaç kavramının, bireylerin hayatında önemli bir alanı işgal etmesi gerektiği “stoacı imparator ve filozof imparator” sıfatlarına nail olan Marcus Aurelius tarafından şu şekilde açıklanmaktadır;

“Artık daha fazla amaçsız dolaşma: Çünkü kendi hatıralarını ve iyi bildiğin eski Romalılarla Helenlerin işlerini anlatan, ileriki yaşlar için sakladığın yazıların bazılarını okuma niyetin

yok. Kesinlikle gerçekleştirmek istediğin şeyler için hızlan, boş umutları defet, eğer kendinle ilgiliysen, hala mümkünken kendi yardımına kendin koş.”⁵

Ayrıca çağrı, amaç dolu eylemlerin peşinden koşmaya devam edebilmek için bir motivasyon kaynağı olarak önem teşkil etmektedir. Amaç ve eylem ilişkisinin özünde birey tarafından belirlenmiş olan bir amaç için harekete geçebilme güdüsü yatmaktadır. Amaç kavramı, bireyin yaşamında harekete geçiren ve eylemselliğe iten bir motivasyon faktörü olması nedeniyle çağrı teorisi ile ilişkisel bir konumdadır. Söz konusu ilişki bireylerin yaşamları boyunca anlam attettikleri bir amaç çerçevesinde ilerlemelerini sağlayan düzenleyici bir etkiye yol açmaktadır. Günümüzde tüm bu kavramlar birbiriyle ilişkili olduğu gibi bireylerin iyi oluş halleriyle de ilişkilidir. Bu bağlamda Praskova ve arkadaşları (2015) çağrı deneyimini; “çoğunlukla kendi kendine belirlenen, göze çarpan, yüksek bir kariyer amacının düzenlenmesini sağlayan, birey açısından gelişen bir anlamlılık ve amaçlılık durumu” olarak tanımlamaktadır (Praskova vd.,2015 s.93). Bireylerin yaşamları boyunca birer statü ile kendilerini var etmelerini sağlayacak temel öncül amaçtır. Bu nedenle Praskova’nın (2015) deyimi ile amaçlılık, bireyin yaşamının temelinde bulunması gereken bir durumdur. Benzer bir şekilde Rosa ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada çağrıyı; (1) tutku, (2) bağlılık, (3) amaçlılık, (4) fedakârlık (5)kimlik, (6)aşkınlık ve (7) prososyal yönelim olarak yedi boyuta ayırmaktadır. Bu bölümlenme amaç ve çağrı arasındaki ilişkisel boyutu ortaya koymaktadır (Dalla Rosa, Vienello, Anselmi, 2019, s.45).

Asırlar boyunca insanların içinde bulundukları durumlarda amaç hissiyatını karşılamak için çeşitli düşünsel aktivitelerle meşgul oldukları ve iş, uğraş alanı, kariyer, hobi ve çeşitli meşgaleler aracılığıyla amaç hissiyatını destekledikleri gözlemlenebilen bir durumdur. Örneğin dünyaca ünlü seyyah Marco Polo farklı kültürlerle karşılaşmak, yeni coğrafyalar görmek ve öğrenmek maksadı ile seyahat etme aracılığıyla yaşamı boyunca sahip olacağı bir yaşam amacına kavuşmuştur (Sekendiz, 2009, s.13). Dolayısıyla yaşam boyu ilerlemenin gerçekleşebilmesi için amaç kavramının bireyin hayatında önemli bir alanı işgal etmesi gereklilik olarak düşünülmektedir. Üstün olan ve daha iyiye hizmet eden bir amaç düşüncesi, bireylerin yaşamları boyunca sürdürmek

⁵Marcus Aurelius, stoacılığın en önemli örneklerinden biri olan *Meditations* kitabını kaleme almış ve kendi yaşam anlayışını 12 kitaplık bir eser ile günümüze aktarmıştır. Bkz. Aurelius, M. (2019). Kendime düşünceler (Çev: Y. Ceren). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

istedikleri bir eyleme ya da uğraşı alanına yol açabilmektedir. Bu nedenle Dobrow ve Tosti Kharas (2011) tarafından ifade edilen “uğraş alanı” ifadesi bireylerin amaçlarını gerçekleştirdikleri uğraşları kapsayan genel bir durumu nitelemektedir. Bunun yanı sıra bireylerin amaç kavramına olan bağlılıkları kişisel başarıları için hayati bir önem taşımaktadır. Çünkü bireyin amaçlarına dair duyduğu farkındalık durumu bu hedefe ulaşmak için gereken motivasyonu ve enerjiyi sağlamaktadır (Damon, 2008). Çağrı teorisinin kapsayıcılığı dikkate alındığında; amaç kavramının gereklilik arz etmesi gibi amaca yönelik eylemin de var olması gerekmektedir. Amacını gerçekleştirmek üzere eyleme geçen birinin ancak bu şekilde kendi içsel tatminini oluşturduğu ve prososyal açıdan kişisel faydasını topluma yansıtmasının mümkün olabildiği düşünülmektedir. Bu nedenle amaç ve eylem birbirini tamamlayan kavramlardır.

2.2.2. Anlam hissiyatı

Bireylerin anlam ile ilişkili görüşlerinin özünde öncelikli olarak hayatlarına entegre edebilecekleri bir amaçlılık duygusu eşlik etmektedir. Anlam duygusunun oluşması açısından amaç ve eylemsellik yaşam anlamının öncülü konumundadır. Bu nedenle birbirinden ayrılmaz bir bütünün parçaları olarak değerlendirilmektedir. Asırlardır üzerine düşünülen bir kavram olarak anlam hissiyatı, felsefi ve psikolojik açıdan literatürü meşgul eden tartışmalara yol açmaktadır (Nielsen, 1964; Hepburn, 1966; Taylor, 1970; Joske, 1974; Battista ve Almond, 1973; Frankl, 1984; Kekes, 1986; Zika ve Chamberlain, 1992; Solomon, 1993; Wolf, 1997; Kekes, 2000). Anlam üzerine asırlardır düşünülse de anlamlı yaşam teriminin tam anlamıyla net bir tanımını oluşturmak zor bir durumdur. “Hayatımın amacı ne? Daha iyi olana ne şekilde hizmet edebilirim? Dünyadaki varoluşumun sebebi ne?” gibi çeşitli felsefi sorular amaç kavramı ile ilişkilendirilirken (Braun, 2005, s.6) “hayatın anlamı nedir?” sorusu bireyin anlam hissiyatını sorgulaması açısından önemlidir.

Hayatın amacını anlamak için sorulan sorular, bir bakıma anlam hissiyatını idrak edebilmenin ilk adımıdır. Çünkü hayatın anlamı, yaşam amacının anlaşıldığı ölçüde gelişmekte ve şekillenmektedir (Wolf, 2016). Bu sorularının cevabı birey açısından çok açık olmayabilir. Ancak cevabının insanlar açısından göreceli olması yüzyıllardır süren derin tartışmalara ve paradigmalara yol açmaktadır. Diğer bir yandan, geçmişten günümüze insanlar hayatlarında anlam hissiyatı oluşturmak maksadı ile çeşitli uğraşlarla ya da inanışlarla bağ kurmuştur. Örneğin çoğu insan hayatın anlamını Tanrının varlığı ile

bulduğuna inanmaktadır (Wolf, 2016, s.114). Tanrı fikri yaşam anlamını karşılama konusunda güçlü bir kavram olarak çoğu topluluk için önemlidir. Çocukluktan itibaren hayata anlam katabilmek amacıyla var olan her şeyin Tanrının bir yansıması olduğu fikri yetişkinler tarafından aşılansmaktadır. Tanrı fikrinin barınmadığı bir yaşamda ise yaşam anlamsız bir hale bürünebilmektedir (Joske, 1974, s.103). Özetle birey, Tanrı fikri olmaksızın yaşadığında hayatın anlamsızlaştığını belirtmektedir. Çünkü anlam kavramı genellikle mental ve fiziksel açıdan duyumsadıkları pozitif duygular ile ilişkilendirilmektedir. Anlam eksikliğinin oluştuğu hallerde ise bireyler psikolojik ve fiziksel açıdan rahatsızlık ve huzursuzluk hissetmektedir (Reker vd., 1987, s.48). Bunun yanı sıra yaşam anlamı amaçlı bir varoluşa ve hedeflere ulaşmak için gösterilen çabaya odaklanmaktadır (Zika ve Chamberlain, 1992, s.143). Fakat birey hayatında bir anlam hissiyatı geliştirememişse yaptığı eylemler tamamen önemsiz, absürt ve alakasız olarak algılanabilmektedir (Joske, 1974, s.93). Örneğin Adler, amaçlılık fikrine vurgu yaparken bireylerin üstün olan amaç duygusunun nihai hedefinin “tanrı gibi olmayı istemek” olduğunu belirtmektedir (Adler, 2021, s.26). Bu durum kuşkusuz amaç duygusunun doruğu olarak nitelendirilmektedir. Benzer bir şekilde Yalom(1980) anlam ihtiyacı ile ilişkili yaptığı kategorizasyonda dini inanışlara vurgu yapmaktadır. Anlam ihtiyacının giderilmesi açısından dini inanışların yanı sıra modernize edilmiş bazı kavramlar ile kategorizasyonu tamamlamaktadır. Buna göre olumlu bir yaşam anlamı; “güçlü dini inanışlar, öz aşkınlık değerleri, bir grubun üyesi olma, bir sebebe adanma ve net hayat hedeflerini” barındırmaktadır (Yalom, 1980, s.491). Aksi bir durumda ise anlam eksikliği birey açısından genel olarak psikopatolojik⁶ bir durum olarak değerlendirilmektedir. Fakat bireyler anlam hissiyatına Tanrı fikri olmaksızın kavuşabilir mi? Anlam ihtiyacı yaşam boyunca sürdürülen eylemler, meslekler, hobiler ve çeşitli meşgaleler ile karşılanabilir mi?

Örneğin Willson ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan bir araştırmada bireylerin dini olmayan bağlamlar içerisinde aracı bir pozisyonda tuttıkları etkinliklerin ya boş

⁶ Psikopatoloji kaygının çıktılarının yönünü tahlil eden ve bireyin sahip olduğu kaygı durumuna karşı verdiği mücadeleyi hem nevrotik hem de bireyin şahsi karakterine dayanan bir şekilde anlamlandırmaya çalışan bir daldır (Yalom, 1980, s.41). Patolojik durumlar hastalıkla ilişkilendirilirken genellikle psikoloji literatüründe süreci tanımlamak için kullanılan bir ifadedir.

zaman aktivitelerinin anlam duygusu oluşturma üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmacılar görüştükleri katılımcılar ile seyahate atfedilen anlam ve ruhaniliği irdelemiştir. Araştırmacılar bir eylem alanı olarak seyahatin katılımcı üzerinde bireysel yaşamındaki düzenleyici etkisi ile ilişkili olarak dört tema oluşturmuştur. Bunlar; (1) anlam arayışı, (2) yaşam amacı, (3) hayatını değiştiren anlar ve (4) hayat ile kurulan bağ şeklinde gruplandırılmıştır. Bu durum dini konseptler içerisinde gelişen bir ruhaniliğe tekabül etmese de yapılan eyleme atfedilen bir ruhanilik olarak değerlendirilmektedir (Willson vd., 2013). Buradan hareketle aracı bir kavrama atfedilen anlam duygusu ile birey sosyal yaşamda anlamlı bir hayat sürdürdüğü fikrini benimseyebilmektedir. Benzer bir şekilde Elliott (1992) anlam hissiyatının oluşması açısından çağrı deneyiminin hayatı dengeleme yolundaki katkılarını dört aşamada ifade etmektedir. Bunun sonucunda çağrı deneyiminin; (1) yapılan etkinlikten alınan tatmin duygusunu artırdığını, (2) hayatı daha geniş bir perspektifte zenginleştirdiğini, (3) ilişkiler konusunda dengeleyici olduğunu ve (4) toplumsal yaşama katkı sağladığını ifade etmektedir (Elliott, 1992, s.113). Bu açıdan yaklaşıldığında bireyin duyumsadığı çağrı ve amaç hissiyatı hem toplumsal ilişkiler hem de kişinin kendi ile ilişkisi düzenlemekte ve bireyin anlam duygusunu beslemektedir.

Literatürde anlam üzerine yapılan psikolojik ve felsefi tartışmaları, anlam hissiyatı oluşturma açısından gerekli olan bileşenler üzerine düşünme pratiklerini kapsamaktadır. Weisskoph-Joelson tarafından anlamlı yaşam “etkileşim ve yakınlık kurma” durumunu betimlerken; Maslow anlamlı yaşamı “tamamlanmışlık ve farkedilmişlik hissiyatı” olarak nitelendirmektedir (Battista ve Almond, 1973, s.410). Adler için anlamlı bir yaşamın ön koşulu; küçük yaşlardan itibaren eğitilen çocukların bireysel yetersizliklerini ancak toplumla kurduğu ilişki kadarıyla giderebildiği ve bu ölçüde yaşamını anlamlı kılabildiği yönündedir (Adler, 2021, s.49). Bu bağlamda Weisskoph-Joelson tarafından belirtilen etkileşim ve yakınlık kurma hissiyatı ile benzer bir bakış açısına sahip oldukları söylenebilir. Peki insanlar anlam hissiyatının oluşması için çaba göstermeli midir? İnsan anlam bulmaya nasıl başlar?

Bu soruların cevaplanması açısından logoterapi⁷ metodunun kurucusu Viktor Frankl’ın yaşamını irdelemek gerekmektedir. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Nazi

⁷Logoterapi Viyanalı psikiyatr ve düşünür Viktor E. Frankl(1905-1997) tarafından geçirtilen varoluşsal bir kavramdır. Bu terimin seçilmesinin yegâne sebebi Yunanca bir kelime olan “logos” kelimesinin “anlam” kelimesine tekabül etmesidir. “Anlam yoluyla terapi” anlamını barındırmaktadır. Frankl insanların anlam duygusunu algılamak için insanların eşsiz bir kapasitesi olduğunu düşünmektedir.

toplama kamplarında yaşamış olan “zorlayıcı” tutsaklık deneyimlerinin ve holokostun sonucunda, hayata dair umutların ve anlamın yitirildiği pek ala aşikâr bir durumdur. Bu noktada bireylerin ölüm fikri ile yüzleşmelerinin getirdiği karamsarlık ve ardından vuku bulan hayatın anlamını sorgulama isteği dikkate değerdir. Frankl’ın deyimi ile “yaşamak için nedeni olan insanın her zorluğa katlanabileceği” ifadesi anlam hissiyatının kıymetli bir motivasyon olduğunun göstergesidir (Frankl, 2021, s.92). Frankl, yaşamı haricinde kaybedecek bir şeyi olmadığını anladığında nasıl bir motivasyon benimsediğini “*Man’s Search for Meaning*” adlı kitabında şu şekilde anlatmaktadır;

“Toplama kampındaki tüm şartları kişinin dayanma gücünü sınamak için sözleşmiş gibidir. Hayatın olağan hedefleri tutsakların ellerinden alınmıştır. Geriye kalan tek şey insanın özgürlüklerinin sonuncusu olan belirli koşullar altında tavrını seçebilme özgürlüğüdür. Bu nedenle böyle çetin bir durumda tutsak arkadaşlarıma her kim ki hala yaşıyordur, o halde umutlanmak için bir sebebi vardır dedim. Sağlık, aile, mutluluk, mesleki beceri, servet, toplumdaki konum... Bunların her biri yeniden kazanabilir ya da tamir edilebilirdi. Sonuçta halen hayattaydık. Nietzsche’den bir alıntı yaptım: Beni öldürmeyen şey güçlendirir (Frankl, 2021, s.92)”.

Yukarıdaki alıntıda Frankl, bir insanın hayatın getirmiş olduğu zorluklara katlanabilmesinin hayatına entegre etmiş olduğu anlam duygusu ile mümkün olabildiğini belirtmektedir. Bu durum bireyin yaşam anlamını sorgulaması ve keşfetmesi için yaşamında duyumsayacağı bir gereklilik olarak görülmektedir (Shin ve Steger, 2014, s.90). Zira bireyin yaşamında duyumsadığı anlam hissiyatı tüm gerçekliğe rağmen içinde bulunulan kötü bir durumda ne yapılacağına dair farkındalığın oluşmasıdır (Frankl, 2021, s.146). Bu noktadan hareketle amaç, eylem ve yaşanan trajik durumlar bireyin yaşam anlamı geliştirebilmesi açısından önemlidir. Bu durum literatürde trajik iyimserlik⁸ olarak pek çok çalışmada yer almaktadır (Adams, 1996; Wong ve McDonald, 2002; Medina, 2001; Timmerman, 2014; Uppal, 2020; Leung vd., 2021).

İlk olarak Frankl (1983) tarafından ortaya atılan trajik iyimserlik kavramı; acı, suçluluk ve ölüm gibi karanlık durumlara rağmen bireyin iyimser olabilmesi ve bu duygu

Bu tekniği ise İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşadığı zorlayıcı toplama kampı deneyimi içerisinde geliştirmiştir (Schulenberg vd., 2008, s.447).

⁸Trajik iyimserlik trajik bir olay karşısında, acıyı insani bir başarıya dönüştürmek, bireyin kendini daha iyiye doğru değiştirme fırsatını kullanabilmesi ve eyleme geçebilme fırsatını potansiyelinde barındırması olarak tanımlanmaktadır (Frankl, 1985, s.162). Yüzleşilen trajedi karşısında iyimser kalabilmek şeklinde nitelendirilmektedir (Leung, 2019).

durumunu koruyabilmesi üzerine kuruludur. Trajik unsurlara rağmen birey potansiyel anlamını ancak bu duygu durumunun farkında kalarak koruyabilmektedir (Frankl, 1983). Böylece trajik bir olayı deneyimleyen birey acı içinde bulunduğu koşulu ve deneyimi trajik bir yazgıdan ziyade ayrıcalık ve yetenek olarak belirler ve bunu varoluşsal bir özellik olarak taşır (Özüaydın, 2019, s.75). Örneğin Nelson Mandela, yaşamı süresince yaşamış olduğu ırkçılık, hapis ve ideolojik baskı gibi trajik olayların üstesinden Güney Afrika'nın ilk siyahi başkanı olarak gelmiştir (Maanga, 2013, s.97). Stengel (1999) tarafından “muazzam acı” olarak değerlendirilen yaşamı, her şeye rağmen bulunduğu durum içerisinde koruyabildiği trajik iyimserliği sayesinde büyük bir başarıya dönüşmüştür. Öz disiplini ve hapis hayatında benimsemiş olduğu stoik tarz neticesinde toplumu için bir ilham kaynağına dönüşmüştür (Lieberfeld, 2003, s.238).

Bu bağlamda anlam arayışının ve yaşam amacını oluşturmanın birey açısından iyi oluş haliyle ilişkili olduğu yaygın bir görüştür. Fakat bu durumun meslek aracılığıyla sağlanması ise çağrı teorisinin bir bileşeni olarak görülmektedir. Teorinin kapsayıcılığı tüm bu kavramları bünyesinde barındırmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin Mckenna ve arkadaşları (2015) yaptığı araştırma sonucunda; çağrı deneyiminin güçlü bir anlam arayışı ile ilişkili olduğu konusunda bir dizi sonuca ulaşmıştır. Yapılan araştırmanın bireylerin yaşadıkları içsel motivasyon ve anlam duygusunu çağrı deneyimi ile nasıl ilişkilendirdikleri konusunda birtakım ipuçlarını yansıtmaktadır. Trajik ve yıkıcı olayların bireylerin çağrıyı kabullenmesi konusunda yardımcı bir faktör olduğunu saptamıştır (Mckenna vd., 2015). Katılımcılara yönelttikleri sorular dört kategoride toplanmıştır. İlk olarak bir olayın vuku bulması, bu olayın içeriği, bireyin çağrı deneyimini onaylaması ve son olarak bireyin yaşamında süregelen etkilerin oluşması olarak kategorize etmişlerdir. Katılımcıların bir olayı çağrı deneyimi olarak algılamasının öncelikli olarak bir mesaj ile ilişkilendirmesi dikkat çekmektedir. Bazı katılımcılar mesaj kavramını “bir vaaz esnasında tanrıdan gelen bir mesaj olarak” değerlendirirken; bazı katılımcılar ise “belirli kişilerle yaptıkları bir sohbetin sonucunda duyumsadıkları bir içsel motivasyon” olarak nitelendirmiştir (Mckenna vd., 2015 s.20.). Katılımcıların çoğu çağrı deneyiminin ortaya çıkmasındaki en büyük etkinin zor zamanlar ve mesaj kavramları ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bir şanssızlık veya kişisel olarak maruz kalınan bir trajedinin bireylerin yaşamlarında çağrı deneyiminin oluşmasında önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır (Mckenna vd., 2015, s.21). Yaşanan trajik ve yıkıcı olayların ardından

bireylerde bir çağrı deneyiminin oluşması; örnek olarak, Apple firması ile özdeşleşen Steve Jobs'un hayatında belirgin bir iz taşımaktadır. Kendi kurduğu şirketten kovulması üzerine Steve Jobs bu durumu şu şekilde aktarmaktadır;

“O zaman farkına varmasam da Apple'dan kovulmak hayatımda başıma gelmiş en güzel şeydi... Başarılı olmanın ağırlığı, kendini yeniden yolun başında bulan birinin, her şeyden daha az emin olan birinin hissettiği hafifliğe bıraktı. Böylelikle hayatımın en yaratıcı süreçlerinden birine girmemi sağladı (Huffington Post, 2011)”.

Steve Jobs'un yapmış olduğu açıklamadan sonraki süreçte; yeni içsel bir motivasyon sağlayıp Next adlı şirketi kurması ve ardından Pixar adında bir iş macerasına daha atılması yaşadığı içsel motivasyonun bir tezahürüdür (Ziller, 2012). Bu ifade McKenna ve arkadaşlarının (2015) yapmış olduğu çalışmada belirtilen “zor zamanlar ve ardından gelen çağrı deneyimi” ile ilişki popüler bir örnek olarak değerlendirilebilir. Bireyin hayatında duyumsadığı anlam ihtiyacının trajik olaylarla ilişkisi bu bağlamda önemlidir. Bu açıdan hareketle; çağrı teorisi kapsamında bireyin yaptıkları eylemlere, mesleklere veya çeşitli uğraş alanlarına yüklediği anlamın yarattığı tinsellik, ilerleyen bölümde irdelenmiştir. Bireyin anlam atfettiği ve derin tutku beslediği eylemlerin hayatında nasıl bir etki bıraktığı ilerleyen bölümde tartışılmıştır.

2.2.3. Tutku ve işin tinselliği

İş kavramı, evrensel ve çok çeşitli olduğundan dolayı, kişinin yaşamını kazanmak için yaptığı şeyin zevkli olup olmaması genel memnuniyetini büyük bir ölçüde etkilemektedir. Her uğraş, uygun beceriler gerektiren birtakım "zorluklar" ya da “eylem fırsatlarını” içermektedir. Doğru becerilere sahip olmayanlar için söz konusu etkinlik zor değil, tamamen anlamsız bir uğraş olarak nitelendirilebilmektedir. Bu nedenle insanlar çalışırken zorlandıklarını ve becerilerini kullandıklarını hissettiklerinde daha mutlu, güçlü, yaratıcı ve doygun olmaktadır (Chiksentmihalyi, 2005, s.184) Bu açıdan yaklaşıldığında insanların eylemlerini nasıl düzenledikleri önem teşkil etmektedir. İş ve meşgale söz konusu olduğunda bu eylemler kendileri tekrar eden durumlar ve bireylerin kendileri açısından belirledikleri zorlukları barındırabilecek kapsayıcılıkta olabilir. Birey için önemli olan kariyerini ya da meşgalesini şekillendirdiği alanda hedeflerinin ne kadar farklılaşmış ve gerçekleşmiş olduğudur.

İşe atfedilen anlamlılık duygusu ve ruhaniliği konusunda Chiksentmihalyi (2005), Serafina adlı kişi üzerinden şu örneği vermektedir;

“Serafina'ya hayatta en çok neden zevk aldığı sorulduğunda, duraksamadan yanıt verir: inekleri sağlamak, inekleri otlağa götürmek, meyve bahçesindeki ağaçları budamak, yün eğirmek . . . Gerçekten de Serafina 'nın hayatta en çok zevk aldığı şeyler, hayatı boyunca yapıp durduğu şeylerdir. Serafina kendi ifadesi ile çok çalışmanın ve doğada olmanın güzel bir hissiyat olduğunu belirtmektedir. İsteddiği kadar parası ve zamanı olunca ne yapacağı sorulduğunda ise Serafina gülüp aynı eylemleri gerçekleştireceğini belirtmiştir (Chiksentmihalyi, 2005, s.168).”

Çağrı teorisinde olduğu gibi anlamlı bir tutkunun bireylerin hayatlarını nasıl etkilediği konusunda psikoloji literatüründe akış teorisi dikkat çekmektedir. Bu noktada akış teorisi, çağrı duygusunun ortaya çıkmasında ve bireylere sağladığı fayda bağlamında bazı noktalarda çağrı teorisi ile paralellik göstermektedir. Örneğin Csikszentmihalyi (2005), bir hedefe ulaşmaya çalışmanın bilince düzen getireceğini; birey, dikkatini elindeki iş üzerinde yoğunlaştırdığında, o an için başka her şeyi unutabildiğini ifade etmektedir (Csikszentmihalyi, 2005). Bu durumun sonucunda kendini bir tutkuya bağlı hisseden insanların, geçmişin negatif etkilerinden ve geleceğin kaygılarından uzaklaşıp şu an ile bütünleştiği belirtilmektedir. Bu durum Csikszentmihalyi tarafından “bireylerin bir uğraşa tamamen dalıp gitmesi” olarak tanımlanmaktadır (Csikszentmihalyi, 2005 s.66). Bu uğraş ya da meşgaleler silsilesi akış deneyiminde olduğu gibi çağrı deneyimlerinde de tüketilebilen bir durum olarak görülmektedir. Bunun nedeni; bireyin çağrı olarak algıladıkları kavramın iş, etkinlik, eylem ya da uğraş alanı, kariyer ve meslek gibi değişkenler ile aracılık rolünü üstlenmesidir (Harzer ve Ruch, 2016, s.2239).

Tarihsel süreçler boyunca meslek seçimi ve kariyer oluşturma süreci zihinleri meşgul eden bir durum olarak ön plana çıkmaktadır (Duffy ve Sedlacek, 2007). İşe adanmışlık; bireylere iş üzerinde daha fazla sahiplenme, sorumluluk ve kontrol fırsatı sağladığından, kişinin amacı doğrultusunda ilerlemesinin önünü açmaktadır. Amacı doğrultusunda ilerleyen birey, nihayetinde mesleki bir prestij fırsatına erişebilmektedir. Bu şekilde toplumsal yaşamda kendini var edebilmektedir. Benzer bir şekilde, bu durum bireylerin bir amaç peşinde koşmasına yol açmakta ve amacının peşinden gitmeye teşvik etmektedir (Kosine vd., 2008). Fakat bireyin işe atfettiği anlamı maddi kazanç beklentisi olmadan da sürdürebilmektedir. Bu nedenle bir “etkinlik alanına (seyahat gibi)” yönelik her türlü eylem, bireyin anlam oluşturmada etkin bir rol oynayabilmektedir (Dobrow ve Tosti-Kharas, 2011, s.1003). Özetle bireyin yaptığı işe atfettiği anlamın oluşması için birçok bileşen bu duruma eşlik etmelidir. Çünkü birey anlam atfettiği bir işi, Serafina

örneğinde olduğu gibi, maddi kazanç beklemeksizin yapabilmektedir. Bu duruma ilaveten çağrı kavramını, mesleki boyutlarının dışında yaşama entegre olmuş bir “hayat çağrısı” olarak niteleyen çalışmalar da mevcuttur (Elliott, 1992; French ve Domene, 2010). Hayat çağrısı, kişilerin kariyerlerinden ya da mesleki ilgi alanlarından bağımsız olarak ortaya çıkabilmektedir. Bireylerin dünya görüşleri ve yaşam değerleriyle iç içe geçmiş bir şekilde meydana gelmektedir (French ve Domene, 2010, s.8). Farklı görüşler mevcut olsa da Elliott (1992), hayat çağrısının, kişinin kariyeri ve işinin sağlamış olduğu genelleştirilmiş bir psikolojik meşguliyet olduğunu belirtmektedir. Durumun sonucunda ise içsel bir motivasyona dönüştüğünü vurgulamaktadır. Tüm araştırmacılar mesleğe anlam atfetme konusunda hemfikir olmasalar da araştırmacıların bir kısmı mesleğe bir yaşam anlamı atfetmenin takip etmeye değer bir fikir olduğu kanısındadır. Belirli tanımlamaların ötesinde, meslekler; benliği ön plana çıkarmak, sosyal sınırlamaların ve normların ötesine geçmenin koşullarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bir mesleğe dahil olanların anlam atfettikleri bir çalışma modeli aracılığıyla hayatlarını düzenlemeleri bu açıdan mümkün görünmektedir (Michaelson, 2021).

Bu durumun işe adanmışlık ile alakalı olduğu literatürdeki pek çok çalışma ile ortaya konmaktadır (Zhou vd., 2016, s.72). Bireylerin işe olan adanmışlığı özellikle pozitif psikoloji ile ilişkili bir kavramdır. Örneğin Çin kültüründe “adanmışlık” ahlak kavramıyla ilişkilidir. Aynı zamanda bireyin sahip olduğu etik değerler için vazgeçilmez bir kavramdır. Yönetim alanlarında adanmışlık, bireysel tavırlara ve davranışlara odaklanmaktadır. İşe adanmışlık kavramı ile ilişkili olarak çok fazla sayıda tanımlama mevcuttur. Fakat genel olarak bireylerin iş rollerinde pozitif anlamda sağladıkları zihinsel bir duruşu betimlemektedir (Chang vd., 2021).

Finansal bir özgürlük sağladığı gibi bireylerin işe atfettikleri anlamın yaşamlarında düzenleyici etkisinin olduğu dikkate değer diğer bir konudur. Ancak insanların çalışmaya atfettikleri anlam, yaşamları için gerekli olan ihtiyaçları karşılamak için yaptıkları fiziksel aktiviteler olarak görülmektedir. Bu nedenle anlam, yapılan işin birey tarafından hangi amaçla yapıldığı belirlenmeden değerlendirilemez (Vuori vd., 2012). Bu görüşü destekleyen bir ifade olarak Cardador ve Caza (2012) işe atfedilen ruhaniliği; “işin bir fark yaratma alanı olarak algılanması ve içsel bir şekilde, bireyin duyumsadığı fark yaratma arzusunun birey açısından bir anlamlılığa tekabül etmesi” şeklinde tanımlamaktadır (Cardador ve Caza, 2012, s.341). Buna ilaveten meslekler e çeitli

uğraşlar toplumsal yaşamda bireyin bir gruba dahil olması açısından da bir öneme sahiptir. Bunların aracılığıyla birey, temsil gücünün aktif olarak kullanıldığı bir sosyal yaşamda kendini var edebilecektir. Konu ile paralel olarak sosyal kimlik teorisi, bireylerin kendi değer yargılarını ve kavramlarını dahil olmak istedikleri gruplara aktarmaları ve bunun sonucunda oluşan duygusal farkındalığın diğer üyeler ile ilişkilendirilmesini kapsamaktadır (Tajfel, 1982). Birey bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde meslek aracılığıyla bir gruba dahil olabilmektedir. Bu durum, sonuç olarak bireyin prososyal amaçlarını gerçekleştirilebilmesi için bir imkân sağlamaktadır. İş aracılığıyla geliştirilen ilişkiler, bireyin psikolojik açıdan iyi oluşu için önem teşkil edebilmektedir. Günümüzde bu durum politik bir görüş etrafında birleşen insanlar olabileceği gibi bir meslek grubu da olabilir. Bu bağlamda bireyin meşgul olduğu iş veya meslek, bir anlamda uzun vadeli ve çoğunlukla ömür boyu sürecek bir proje olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında meslekler, yaşam şekillerinin tayin edilmesi için aracı ve belirleyici bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır (Pan vd., 2020). Meslek ve meşguliyet alanları bu nedenler dolayısıyla bireylerin hayatında önemli etkileri olan bir durum olarak değerlendirilmektedir. Kinjerski ve Skrypnek (2004), iş tinselliğini şu şekilde tanımlamaktadır;

“İşe duyulan ruhanilik fiziksel, efektif, bilişsel, kişilerarası, ruhani ve mistik boyutlara ayrılmaktadır. Çoğu bu durumu bir enerji ve yükselme hali olarak deneyimlemektedir. Bu pozitif etki çok yüksek düzeyde iyi oluş hali ve eğlence ile karakterize edilmektedir. Bilişsel özellikler ise otantik olmayı gerektirmektedir. Bir işe duyulan tutku, birinin değerleri ve inançları arasındaki öncelik farkındalığına dayanmaktadır. Bu inanç anlamlı bir iş deneyimi ile ilişkilendirilmektedir. Bunun sonucunda ise yüksek bir amaç duygusu vuku bulmaktadır. Kişiler arası boyut ise diğerler ile olan ilişkileri kapsamaktadır. Ruhani boyut kendinden daha büyük bir şey ile kurulan bağlantıyı karakterize etmektedir. Mistik boyut ise mükemmellik duygusu, anda kalmak, aşkınlık ve gizemli kutsal ilham verici hislerin deneyimlenmesini ifade etmektedir (Kinjerski ve Skrypnek, 2004, s. 37)”.

Özetle, literatürde çağrı kavramı ile ilgili olan dönemsel değerlendirmeler ve kavramsal tartışmaların durduğu temel nokta, bir çağrının kişinin hayatında yaratmış olduğu farkındalık ve motivasyonları kapsamasıdır. Bu bağlamda yaklaşıldığında işe atfedilen ruhani durum ile çağrı kavramları arasında bir ilişki söz konusudur. Çağrının yarattığı iş ve işin tinselliğinin yarattığı boyutlar arasında ilişki bir durum söz konusudur. Bu nedenle iki kavram; kişiler arası bir bakış açısını, toplum yanlısı bir oryantasyonu ve işe duyulan ruhanilik hali ile ilişkilidir (Coren vd., 2016, s.90). İşe anlam

atfetmenin ve tutku ile bağlanmanın sonuçları birçok çalışmada ortaya konmaktadır. Pozitif anlamda bireysel ve örgütsel şekilde çıktıları gözlemlenebilmekte ve bu çıktılar bireysel motivasyon ve iyi oluş halleri ile ilişkili olmaktadır (Vuori vd., 2012, s.231).

Bu duruma çağrı perspektifinden yaklaşıldığında; Dik ve Duffy'in ifadesi ile bir "aşkınlık davetine", Wrzesniewski'nin ifadesi ile "aşkınlık deneyimine", Kinjerski ve Skrypnek'in deyimi ile "işin ruhaniliğinin yarattığı bir aşkınlık durumuna" yol açmaktadır. Bu nedenle bireylerin bir iş ile meşgul olmaları ve bu işe atfettikleri anlamın benliğin ötesinde prososyal amaçları kapsayan bir kendini gerçekleştirme durumuna sebebiyet verdiği düşünülebilir. İlerleyen bölümde çağrı teorisinde bireylerin yaptıkları eylemlere atfettikleri anlamlar neticesinde ortaya çıkan aşkınlık olgusu irdelenmiştir.

2.2.4. Benliğin ötesine geçmek ve aşkınlık

Aşkınlık kavramı çeşitli alanlarda taşıdığı anlam itibarıyla farklılaşan bir kavram olarak dikkat çekmektedir. Örneğin din ve felsefe anlamlarında yoğun olarak duyularla algılanamayan bir gerçekliği ifade etmektedir. Dini perspektiften yaklaşıldığında; örneğin, Hristiyanlık için aşkın olan varlık Tanrıdır. İnananlar benzer şekilde yaşamın hedefini yaşamın ötesinde yerleştirmektedir. Böylece iyi kavramını Tanrıya özdeş hale getirmekte ve iyiye ulaşmayı hedeflemektedir. Bu durum aşkınlık kavramının anlam kazandığı nokta olarak görülmektedir (Roney, 2013, s.98).

Budizm için ise "gerçeklik", aşkınlık boyutları ile bütünleşen bir kavramdır. Aşkınlık durumu, Budizmin gerektirdiği pratiklerden biri olan meditasyon ile gerçekleşmektedir. Sıradan ve günlük uğraşların üzerinde duran bir bilgelik haliyken (Vernon, 2008, s.121), mükemmelliğe ulaşan kişi tathagat⁹ olarak adlandırılır (Arvon, 2006). Din alanında tanrı fikri ile bağdaştırılan bir aşkınlık anlamı vuku bulurken felsefe alanında Nietzsche tarafından ortaya atılan "übermensch¹⁰" kavramı bu bağlamda dikkat çekmektedir. "İnsan aşılması gereken bir şeydir" derken insanların üstinsan ve ilkelik

⁹Tathagata; Budizm inancında aydınlanmış, öğretmen, ulaşılabilecek son noktada olan bir nevi aşkınlığa erişmiş kişileri betimlemektedir. En önemli özelliklerinden biri kendi uyanışını kendi gerçekleştirmiş olmasıdır. Buda, bu bağlamda tathagat sıfatına nail biri olarak görülmektedir (Derin, 2016, s.218).

¹⁰Nietzsche'nin felsefesinde "üst insan" anlamına gelen kavramdır. Bu durumu tanrının ölümü, nihilizm ve güç istenci düşünceleri ile bağdaştıran Nietzsche, insanı motive eden bir kavram olarak tanımlar. Üstinsan özet itibarı ile güç istencini önemli bir anlamda yaratıcılığa dönüştürebilen insandır (Sümer, 2018, s.49).

arasında bir köprü olduğunu vurgulamaktadır (Nietzsche, 2011, s.10). Tasavvuf dünyasında ve Mevlevilikte ise kendini aşma ve gerçekleştirme durumunu betimleyen kavram fenâdır. Mevlânâ açısından fenâ; bedensel, ruhsal, sosyal, tarihsel ve kültürel gibi alanlarda ortaya tüm sınırlılıkları aşma anlamlarında kullanılır (Cengiz ve Gökdağ, 2021). Fenânın bir yönüyle söz konusu sınırlılıkların dışına çıkmak anlamında hiçlik olduğu, diğer yönüyle ise aynı sınırlılıkların ötesine geçmek bakımından mutlak özgürlüğe atılan varoluş hamlesi olduğu yönünde bir kanı mevcuttur (Cengiz ve Gökdağ, 2021, s.221).

Bununla beraber bireyin duyumsadığı çağrının bir meşguliyet alanı yaratması psikoloji bilimi için önemli olarak nitelendirilebilecek akış teorisini akıllara getirmektedir. Bu bağlamda akış teorisinde bireylerin bir uğraşa tamamen dalıp gitmesinin psikolojik açıdan pozitif etkilerinin varlığı yadsınamayacağı gibi, çağrı teorisinde de bireyin bu pozitif etkilere iş ya da uğraşlar aracılığıyla ulaşması mümkün görünmektedir. Örneğin; Csikszentmihalyi “optimal deneyim” olarak tanımladığı akış kavramı ile ilişkili olarak; insan ruhunun yaratıcılığı ve deneyimlerini özgürleştirebilen işlerin, karakteristik özelliklerini betimlemektedir. Buna göre Csikszentmihalyi, yapılan aktiviteye yoğun bir konsantrasyon sağlamanın; “benliğin sınırlarının aşılması, bir nevi aşkınlık durumu, çevreyle olan yüksek düzeyde bir ilişki, yüksek motivasyon, özgüven, rekabet isteği, keyif alma” gibi birçok içsel motivasyon sağladığı sonucuna varmıştır (Butts, 1999, s.329).

Maslow (1971) ise aşkınlığı bir kendini gerçekleştirme durumu olarak açıklamaktadır. Maslow için aşkınlık durumu, iki ana bileşende vuku bulmaktadır. Birincisi; bireyin kendine olan güveni, ikincisi ise benliğin ötesine geçebilmektir. Maslow özgüven ve farkındalık durumunun eksikliği karşısında aşkınlık durumunun gerçekleşmeyeceğini ve birey olamama haline dönüşeceğini belirtmektedir (Maslow, 1971, s.269). Maslow (1968) tarafından aşkınlık durumu şu şekilde tanımlanmaktadır;

“Yoğun bir şekilde hissedilen bir keyif duygusu ile verimlilik halinin bireyler açısından; deneyimlere açık, idiosenkrazik, spontane, tamamen işlevsel, daha neşeli, benliğin ötesinde, daha yaratıcı, ihtiyaç hissinden bağımsız olması durumudur. Birey bu açılardan kendine güvenir ve potansiyelini daha geniş ölçüde kullanır. Kendine en yakın olduğu an kendini gerçekleştirdiği andır ve o an içerisinde tamamen bir insandır (Maslow, 1968, s.97).

Kendini gerçekleştirme devinim halinde olan bir süreci kendi bünyesinde barındırmaktadır. Bu durum bireyin yaşamında belirlemiş olduğu amacın peşinden koşmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla kendini gerçekleştirme durumu yaşam anlamı

kazanmak için; bir amaca sahip olmak, eyleme geçebilmek ve seçim yapabilmek ile ilişkilidir. Birey, süreç boyunca yapmış olduğu seçimlerle ilerleme ve gelişim sürecine girer ve ardından yaptığı seçimler ile yüzleşir. Yapılan seçimlerin sonucu bireyin yüzleşmesi gereken durumlar olarak ortaya çıkar. Bu sonuçlar bireyin hayatını etkileyen olumlu ya da olumsuz durumlar olarak vuku bulabilir. Ancak gelişimi tetikleyen trajik olaylar ve acılardır (Maslow, 1965, 1971; Frankl, 2021). Yaşanılan trajik olaylar ve acılar bireyde korku dürtüsünün etkin hale gelmesini sağladığı için, birey açısından bir gelişim süreci ancak bu şekilde başlayabilmektedir. Tüm bu seçimler ve sonuçlar bireyin kendini gerçekleştirmeye yönelik attığı adımların birer basamağıdır (Maslow, 1965).

Maslow'un aşkınlık hissiyatı ile ilişkili ikinci kategorizasyonu, benliğin ötesine geçebilmek için insan bilincine dair çok yüksek ya da kutsal bir seviyede; doğayı, evreni ve diğer türler ile olan ilişkiyi ve davranışları kapsamaktadır (Maslow, 1971, s.279). Benzer şekilde Reed (2014), öz aşkınlık olarak nitelediği aşkınlık durumuna, zorlu hayat koşullarına karşı bir gereklilik ve iyi olma halini sağlayan bir kavram olarak yaklaşmaktadır (Reed, 2014, s.109). Kavramın temel olarak ifade ettiği anlam, ilerlemeye yönelik bir gelişim adımı olarak anlaşılmaktadır. Bireyin, kendi benliğinin farkında oluşu ve kendini bilme farkındalığının yarattığı; başarılar, ilişkiler ve inanışlar olarak değerlendirilmektedir (Levenson vd., 2005, s.128). Bu tanımlamalar, Maslow'un kendini gerçekleştirme ve aşkın olma durumu ile ilişkili ifadeler ile paralellik göstermektedir. Aşkınlık kavramı ile ilişkili farklı bir perspektif ise Simone De Beauvoir'a aittir. Beauvoir, aşkınlık ve içkinlik kavramlarının kendi felsefesindeki tezahürünü, cinsiyet kavramları bağlamında değerlendirmektedir. İçkinlik kavramı kadının öteki olarak konumlanmasının sebebi olarak görülmektedir. Dolayısıyla kadınların içkinlik alanından kurtulması ve aşkın bir birey olarak toplumda konumlanması gerektiğini vurgular. İçkinlik bir ayıksılık alanı ve ötekilerin dünyasını yansıtan bir kavram olarak değerlendirilir (Direk, 2015, s.48'den aktaran Uncu, 2019, s.18). Bunun aksi bir tezahür olarak aşkınlık; bu bastırılmış duyguların toplumdaki yansımalarını yıkmak ve kadının kendini yeniden inşa etme süreci olarak ifade edilmektedir (Beauvoir, 2010, s.330).

Birey aşkınlık durumunu, günümüz dünyasında aracı olarak benimsediği eylemler ve uğraşlar ile mümkün kılabilir. Kişilerin yaşamları boyunca duyumsamak istedikleri anlam ve aşkınlık hissiyatı elde edilmesi güç kavramlar olarak nitelendirilirken; bir meslek ya da meşgale aracılığıyla sağlanan bir anlamlılık hissiyatı

çağrı perspektifinde aşkınlığa ulaşmanın yollarından biri olarak görülmektedir. Anlamlı ve tüketilebilen bir hissiyat olsa da birey hayatına ancak bu şekilde yüce bir anlam katabilmektedir (Vernon, 2008). Bu bağlam içerisinde aşkınlık kavramı, farklı alanlar ve perspektiflerden bireyin temsili açısından önem arz eden bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır. Farklı alanlarda benzer anlamlara sahip olsa da çağrı perspektifinde irdelendiğinde, bir aracı kavramın bireyin temsili açısından yer alması dikkat çekmektedir. Birey için bu aracı kavram çeşitli uğraş alanlarıdır ve her uğraşın nihai hedefi bireyin iyi oluş haline katkıda bulunmasıdır. Bu nedenle çağrının ilişkili olduğu bir kavram olarak iyi oluş hali ve mutluluk ilişkisi ilerleyen bölümde irdelenmiştir.

2.2.5. Mutluluk ve iyi oluş

Yüzyıllardır zihinleri meşgul eden bir duygu durum olarak mutluluk, açıklanması zor ve göreceli bir kavram olarak değerlendirilebilir. Örneğin; Russell, mutluluk ve mutsuzluk kavramları yerine bireylerin bazı durumlarda ‘‘can sıkıntısı’’ bazı durumlarda ise ‘‘heyecan’’ duyduklarını belirtmektedir (Russell, 2013, s.49). Mutluluk ile ilişkili tanımlamaların bu denli farklılıklar göstermesi kadar yaşayan her birey için bu duygu durumu göreceli olduğunu kanıtlar niteliktedir. Mutluluk üzerine kapsamlı felsefi tartışmaların dışında bu iyi oluş haline erişmenin mümkün olup olmadığı mühim bir konudur. Örneğin Bentham tarafından mutluluk kavramı ‘‘zevklerin ve acıların toplamı’’ olarak tanımlanmıştır. Benzer bir şekilde mutluluk kavramı ‘‘birilerinin yaşamının genel takdiri’’ olarak da tanımlanmaktadır (Veenhoven, 2003, s.128). Bu tanımlamaların aksine mutluluğu ne kendimizde ne de başkalarında bulmanın mümkün olmadığına dair görüşlerde mevcuttur. Bu görüşlerden biri Nicolas De Chamfort¹¹’un ‘‘*The Cynic Breviary*’’ adlı eserinde şöyle geçmektedir; ‘‘mutluluk kolay bir şey değildir, onu kendi içinde bulmak çok zordur, başka yerde bulmak ise mümkün değildir (Chamfort, 1902, s.28)’’.

Asırlardır tartışılan bir konu olarak mutluluk, çeşitli ekollerin ortaya çıkmasına mahal vermiştir. Bu ekollerin başında stoacılık ¹² gelmektedir. Stoa Okulu, İ.Ö. 4. yy ‘da Kıbrıslı Zenon tarafından kurulmuş ve gelişmiştir (Dürüşken, 2013, s.287). Stoa

¹¹Mathews E. (1902). *The Cynic's Breviary: Maxims and Anecdotes from Nicolas de Chamfort*(1-56). W.Hutchison(Ed.), London: Vigo Street.

¹²Doğaya uygun yaşam ile mantık bilimini harmonize eden bir ekol olarak Stoa, eudamology kavramını merkezine alan düşünce pratiklerini temsil etmektedir. Zenon ile başlayan ekol Epiktetos, Seneca gibi ünlü filozoflar ile geliştirilmiştir (Salmon, 1989)

ekolünün merkezinde, yaşamları boyunca mümkün olan en büyük zevki ve başarıyı elde edecek şekilde hayatlarını düzenleme sanatı olarak *eudaemonology*¹³ terimi yer almaktadır (Dürüşken, 2013). Mutlu bir yaşama ulaşmanın yolu stoa mantığı çerçevesinde ancak erdemli yaşam ile mümkün olabilmektedir (Çelikkol, 2019). Mutluluğu yakalama şansını artırma düşüncesi, stoacıları mutlu olmak konusunda derin düşüncelere itmiştir. Stoacılar göre mutluluğu arayan insan, küçük sorunlarının üstesinden gelmek için savaşmalı, doğanın işleyişini anlamalı ve yaşamını evrenin yasalarına ve akışına göre düzenlemelidir (Vernon, 2008).

Bunun yanı sıra batı felsefesi içerisinde yoğun düşünsel aktivitelerin odağında olan bir kavram olarak mutluluk, doğu felsefesinde de sıklıkla üzerinde düşünülen kavramlar olarak ön plana çıkmaktadır. Örneğin, mutluluk Budizm için “saf ve derin düşünceye ulaşmak ve bu yolla iç huzuru sağlamak” olarak betimlenmektedir. Böylece insan iyi oluş haline ulaşabilir ve çevresindeki tüm canlılar için iyilik duygusunu besleyebilir hale gelebilmektedir (Breysse, 2014, s.8). Bu şekilde bireysel ruh, evrensel ruh ile birleşip *nirvanaya*¹⁴ erişebilmektedir (Arvon, 2006, s.49). Benzer bir şekilde felsefe alanında Aristoteles tarafından ortaya atılan *telos*¹⁵ ifadesi nihai hedef olan mutluluğu betimlemektedir (Annas, 2015). Aristoteles bu bağlamda erdemlerin bir sona yaraştığını, yani mutluluk için bir araç olduğu görüşünü benimsemiştir (Russell, 2013, s.295). Bu nedenle Aristoteles’in yapmış olduğu bölümlenmenin özünü amaç, eylem ve bir son oluşturmaktadır. Son olarak adlandırılan durum ise burada nihai hedef olan *telosu* işaret etmektedir (McMahon, 2021, s.6). Stoa mantığı ile paralel olarak Aristoteles’in *telosu*, erdem kavramını bireyin yaşamının merkezine koymaktadır. Nihayetinde iyi bir yaşam ulaşmanın yolu erdemli bir hayattan geçmektedir. Fakat bu durumda erdem neyi temsil etmektedir?

¹³Mutluluk öğretisi Eudaemonia: İnsanın yaşadığı günlük ve geçici hazzardan farklı olarak hayatın son noktasında ulaşılması mümkün olan sonsuz mutluluk fazı olarak tanımlanmaktadır. Buna ek olarak kavramsallaştırma bireyin sahip olduğu potansiyeli gerçekleştirmek ve iyi yaşama erişmesi açısından ehemmiyet arz eden durumları betimlemektedir (Deci ve Ryan, 2006, s.2).

¹⁴Nirvana kavramı Buda öğretisinin yapı taşlarından biridir. Bireysel ruh evrensel ruh ile birleşmektedir. “Kaybolma, yok olma, sönme” anlamlarına gelmekte ve nihai hedefi temsil etmektedir (Arvon, 2006, s.70).

¹⁵Aristoteles tarafından ortaya atılan insanın erekları betimleyen ulaşılacak hedef ve son amaç anlamlarında kullanılan bir terimdir. Antik dönem Yunan düşünürleri bu bağlam içerisinde insanın iyi yaşama ulaşmasının bir amaç olması gerektiği insanın telosunun mutluluğa erişmek olduğu yönündeki fikir birliklerinin bir yansımasıdır (Deligiorgi, 2011).

Adler amaçların doruk noktası olarak “tanrı gibi olmayı istemek” ifadesini kullanırken (Adler, 2021, s.26), asırlardır süregelen ekollerin ışığında Plotinus’un benimsediği bakış açısı gibi tanrı haline gelmeyi erdemin bir ön koşulu olarak sunmaktadır. Bu durum bireyin tanrı algısına göre değişirken antik stoa bakış açısına göre doğayla bütünleşen panteizm¹⁶ öğelerini barındıran bir tanrı tasvirini sunmaktadır (Russell, 2004, s.242). Bu durum özetle bireyin nasıl yaşadığı, nasıl davrandığı, nelere ilgi duyduğu ve nelerden sorumlu olduğu ile ilişkili bir durumdur. Bu durum stoik bakış açısında doğaya uygun yaşamak (Long, 1970, s.85), doğu felsefesi içerisinde basit ve saf düşünmek (Keene, 1969), epikürcü bir ekolde haz ilkesini benimsemek (Gaarder, 2010, s.150) iken çağrı teorisi ile ilişkili bir durumda iyi oluş haline erişmek bireyin yaptığı eyleme atfetmiş olduğu anlam ile ilişkilidir. Bir anlamda bireyin aracı bir kavram aracılığıyla kendisine ve çevresi açısından yaratmış olduğu bireysel ve prososyal davranışlar ile ilişkilidir. Bu bağlamda tüm ekol ve inanışlara paralel olarak yapılan tüm pratikler, bireyin yaşamda tatmin olmasını sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Çünkü yaygın olan inanışa göre mutlu bir hayat bireyin tatmin olması ile ilişkilidir (Kekes, 1982, s.358).

Mutluluk ve erdem tartışmalarının ötesinde birey olumlu bir hayat görüşünü sosyal anlamda içselleştiremedikçe, iyi oluş haline ve anlam hissiyatına ulaşmakta güçlük çekebilmektedir. Bu bireyin kendine özgü bir şekilde hayat amaçlarını değerlendirilmesi ile ilişkili bir durumdur. Böylece kendine duyduğu saygı ve sosyal fenomenler içerisinde daha yüksek düzeyde bir ilişki kurabilecek ve olumlu hayat görüşü kariyer ya da bireyin yaşam boyu duyumsayacağı hedefleri ile daha derin bir şekilde ilişkilendirilecektir (Battista ve Almond, 1973, s.416). Çağrı teorisi ile ilişkili kavramların nihai hedefinin bireyin aracı bir kavram ile iyi oluş ve mutluluk haline erişmesini sağlamak olduğu açıktır. İnsanın nihai amacı mutluluktur. Çünkü birey bu görüşü içselleştirdikten sonra benimsemiş olduğu amacı gerçekleştirmek için nasıl davranması gerektiğini bulabilmektedir (Annas, 2015, s.68).

Önceki bölümlerde tartışılan amaç, eylemsellik, tutku, işin tinselliği, kendini gerçekleştirme ve aşkınlık kavramlarının ulaşmak istediği son nokta mutluluktur. Bu bağlamda bireyin kendini iyi hissetmesi için hayatında benimsemiş olduğu eylemler

¹⁶Doğanın ya da kâinatın işleyişine hükmeden kanunların doğaüstü olmayan bir görüş içerisinde tanrı ile özdeşleştirilmesi olarak değerlendirilmektedir (Dawkins, 2010, s.25).

bireyin mutlu bir yaşam sürmesi açısından değerlendirilmesi gereken hususlardır. Çağrı teorisinin kapsayıcılığı gereği; amaç, eylemsellik, anlam, işin ruhaniliği, kendini gerçekleştirme ve nihai hedef olan mutluluk irdelenmesi gereken kavramlar olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda yapılan çalışmada çağrı teorisi ile ilişkili kavramlar irdelenmiş ve literatüre bağlı kalarak tartışılmıştır. İlerleyen bölümde ise çağrı teorisi ile ilişkili olarak literatürde yer alan çalışmalara yer verilmiştir.

2.3. Literatürde Çağrı Teorisi ile İlişkili Çalışmalar

Çağrı teorisi ile ilgili çalışmalar; bireylerin iyi oluş (Yu, 2014; Wang, 2014; Zhang, 2015), zihin sağlığını koruma (Wrzesniewski vd., 1997; Pratt ve Ashforth, 2003; Wrzesniewski, 2003), iş ve yaşam tatminini sağlama (Peterson vd., 2009; Greene ve Robbins, 2015; Pet ve Zhao, 2015) konuları ile ilişkili alanları kapsamaktadır. Örneğin; Bellah ve arkadaşları (1985) meslek, kariyer ve çağrı deneyimi ile ilişkili olarak katılımcılarla görüştükleri çalışmada iş kavramının finansal özgürlüğü oluşturmak için bir araç olduğunu, kariyer kavramının ise bir iş olarak başarı, ilerleme, özgüven ve sosyal bir temsil gücü getirdiği sonucuna varmışlardır. Bu durumda çağrı, bir iş olarak algılandığında; bireyin hayatının ayrılmaz bir parçası olduğu ve iyi oluş haline erişilebilmesi açısından önemli bir alanı işgal ettiği vurgulanmaktadır (Bellah vd., 1985). Benzer bir şekilde Wrzesniewski ve arkadaşları (1997) çağrı deneyimini, bireysel olarak benliği besleyen ve prososyal açıdan iş sayesinde sosyal anlamda bu tatminin yansıtılabildiği bir deneyim olarak tanımlamaktadır. Yaptıkları çalışmanın neticesinde yaygın olarak kullanılan kavramlar ile çağrı deneyiminin ilişkisini ortaya koymuşlardır. Bu kavramlar yaşam, sağlık, iş tatmini ve daha iyiye ulaşmak için gerekli olan motivasyonları kapsamaktadır. Çalışma neticesinde çağrı ve belirtilen kavramlar arasındaki ilişkinin tutarlı olduğu saptanmıştır (Wrzesniewski vd., 1997, s.29).

Wrzesniewski (2003) yaptığı çalışmada insanların meslekleri ile anlam arayışları arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmanın sonucunda, insanlar, işlerini bir başarı yolu olarak algıladıklarında, bireysel yaşamları pozitif anlamda etkilenmektedir. Ayrıca toplum içerisinde meslekleri ile bütünleşen insanların kendilerine sosyal yaşamda bir temsil alanı yaratabildiklerini tespit etmiştir (Wrzesniewski, 2003). Mesleği aracı bir enstrüman olarak kullanmak, bireyler açısından bir gruba dahil olabilmeyi ve toplum içerisinde kendilerini var edebilmeyi sağlamaktadır. Sonucunda sosyal yaşamları açısından pozitif etkiler yaratacak bir aşkınlık durumuna sebebiyet vermektedir. Bu

Çalışmalardan hareketle modern bakış açısında, bireyler aracı olarak kariyer ve mesleklerini kullanmaktadır.

İř tatmininin kendi başına iři tanımlamak için yetersiz kaldığı dūřunen Peterson ve arkadaşları (2009) bireylerin duyumsadığı yūksək beklenti, enerji ve heyecan hissettikleri durumları tanımlamak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda bir yıl boyunca 9803 çalışan insan ile araştırmayı gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonucunda farklı meslek alanlarından olan katılımcılar (yönetim, řef, memur vb.) iř tatmini ve genel yaşam tatminine ek olarak iřin bir ağrı olarak görūldüğünü ifade etmektedirler. Ayrıca araştırmacılar tarafından profesyonel anlamda meslekleri ile ilişkisi olan insanların, iř ve hayat konularında daha yūksək bir tatmin yaşadıkları belirtilmektedir. Katılımcıların çoėu yaptıkları iři bir ağrı olarak değerlendirmektedir. Fakat bu durumun sadece profesyonellere özgü olmadığı görūlmektedir. Ev hanımları da yaptıkları iře büyük bir enerji ve beklenti(zest) beslemeseler dahi genel anlamda iř ve hayat tatmini bağlamında bir yönetici kadar ağrı deneyimi hissettikleri sonucuna varılmıştır (Peterson vd. 2009, s.166). Bu durum çağrının profesyonel anlam yapılan bir meslek ile ilişkilendirilebileceği gibi boş zaman alanına yönelik olabileceğini de göstermektedir.

Bunderson ve Thompson (2009), yaptığı iře anlam yüklemiş ve güçlü bir ağrı duygusu benimsemiş insanların, motivasyon sebepleri arasında; görev bilinci, iř ahlakı, işten dolayı duyumsadıkları yıpranmanın sonucu olarak işlerini yūksək standartlarda yaptıkları sonucuna varmıştır. Konuyla paralel olarak Seligman (2002), bireylerin daha özgün ve otantik bir şekilde davranış sergilediklerinde, yaptıkları iřin iyi oluř haline katkıda bulunduğunu ve bireylerin yapılan iř ile ilişkili olarak daha pozitif bir ilişki geliştirdiğini belirtmektedir (Seligman, 2002, s.169'dan aktaran Harzer ve Ruch, 2015). Benzer bir şekilde Shin ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan araştırmada, ağrı ve yaşam tatmini arasında çağrının yaşam anlamı geliştirmede düzenleyici etkisinin olduğu saptanmıştır. Bu çalışmalardan hareketle bireyin bir iř ya da uğraşı alanı aracılığıyla hayatında bir meşguliyet alanı yaratması bireylerin iyi oluř halleri ile ilişkili bir pozisyonudur. Örneėin Torrey ve Duffy (2012) ağrı deneyiminin bireyin öz değerleri ve yaşam tatmini ile ilişkisi saptamak üzere bir çalışma gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda yaşam tatmininin oluşması açısından öz değerlerin, ağrı deneyimi üzerinde düzenleyici etkileri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda yūksək seviyelerdeki bir ağrı

deneyiminin bireyin kendine dair duyumsadığı pozitif duygular aracılığıyla yaşam tatminini etkilediği sonucuna varmışlardır (Torrey ve Duffy, 2012, s.415).

Benzer bir şekilde French ve Domene (2010), yaptıkları çalışmada muhafazakâr bir statüde eğitim gören kadın Hristiyan üniversite öğrencilerinin çağrı deneyimlerini incelemiştir. Çağrının doğası ve ortaya çıktığı süreç ile ilgili olarak katılımcılar ile görüşme yapmıştır. Araştırmanın sonucunda çağrı deneyiminin öğrencilerin yaşamlarında düzenleyici ve yönlendirici bir güç olarak yer aldığını ortaya koymuşlardır (French ve Domene, 2010). Bir diğer örnek Anderson ve arkadaşları (2012)'nin yaptıkları çalışmadır. Yapılan çalışmada; farklı dünya görüşlerine, etnik ve dinsel kimliklere sahip olan kadınların çağrı deneyimlerine odaklanılmıştır. Bu deneyimlerin farklılıkları incelenmiştir. Bulgular neticesinde araştırmacılar, özel olarak dini olmayan bir dizi teoriyle tutarlı olsa da din dışı veya diğer inanç geleneklerine dayanan dünya görüşleri olan öğrencilerin, önemli ölçüde farklı yaşam çağrıları deneyimlerine sahip olabildiklerini gözlemlemiştir (Anderson vd., 2012). Yapılan çalışmalar çağrının tarihsel süreçler içerisinde değerlendirildiği dönemler olan; klasik, modern ve neoklasik bakış açılarını ortaya koymaktadır. Özellikle French ve Domene (2010) tarafından yapılan çalışma dini duygular benimseyen öğrencilerin çağrı deneyimlerine odaklanırken; Anderson ve arkadaşlarının (2012) yapmış olduğu çalışma neoklasik perspektif içerisinde değerlendirilebilmektedir.

Benzer bir çalışma Coren (2016) tarafından yapılmıştır. İşin ruhaniliği ve çağrı deneyimine ilişkin cinsiyetler arasındaki farklılıklar üzerine yoğunlaşmıştır. Yaptığı çalışmanın sonucunda kadınlar ve erkekler arasında aşkınlık faktörü bağlamında benzer motivasyonları saptamıştır. Yapılan çalışma toplum, kader, aile geleneğinin çağrının ortaya çıkışı ile alakalı olduğunu göstermektedir. Bunun tersi olarak, katılımcıların çeyreğinde çağrı ilişkilerinde cinsiyet faktörü rol oynamıştır. Bu durum işe duyulan aşkınlık ve çağrı deneyimi açısından, cinsiyet farklılıklarının aktif bir etkisinin olduğu anlamına gelmemektedir. Ancak belirli cinsiyet farklılıkları aşkınlık davetinin aranması için önemli bir alanı kapsamaktadır. Örneğin çalışma sonucunda kadın akademisyenlerin erkeklere kıyasla çağrıyı daha yoğun aramaları dikkat çekmektedir. Buna ilaveten akademik anlamda erkek akademisyenlere kıyasla daha fazla akademik yayın çıkarabildikleri gözlemlenmiştir (Coren, 2016, s.94).

Yukarıdaki açıklamalardan hareketle; bir uğraşı alanı olarak bireylerin hayata dair bir anlam geliştirmesine yardımcı olacak seyahat kavramı dikkate değerdir. Literatürde anlam, amaç, iyi oluş, kendini güçlendirme ve öz yeterliliği sağlama konularında seyahat fikri önem arz etmektedir. İlerleyen bölümde anlamlı bir uğraşı alanı olarak seyahat ve çağrı ilişkisi irdelenmiştir.

2.4. Seyahat ve Çağrı İlişkisi

Çağrı teorisinde birey, aracı bir kavram ile hayatında gerçekleştirmek istediği amaçların peşinden koşmakta ve anlamlı bir yaşam fırsatı elde edebilmektedir (Dobrow ve Tosti-Kharas, 2011; Cardador ve Caza, 2012; Duffy ve Dik, 2013; Praskova vd., 2015). Bunun yanı sıra çağrı kavramı “kutsal bir etki ile bireyin belirli bir eylem için harekete geçmesi, güçlü bir içsel dürtü hissetmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Gilmore ve Smith, 2014, s.261). Bu durum tezahüründe sosyal anlamda uğraşlarının doyuruculuğu ile birey, iyi oluş halini deneyimleyebilmektedir (Hunter vd., 2010).

Meslek ya da kariyer, genel bir hayat tatmininin oluşması yolunda aracı kaynaklar olarak görülebilirken, ekonomik bir kazanç ya da kariyer ilerlemesi olmaksızın bireyin değer atfettiği eylemler aracılığıyla da kendisini tamamlama isteği görülebilmektedir (Wryzesniewski, 1997). Bu açıklamalardan hareketle çağrı; bireyin, işin seviyesi veya türü ne olursa olsun, evrensel bir şekilde tüm insanlığa ve doğaya fayda sağlamak, özverili bir şekilde varlığını sürdürmek için yaptığı iş ya da eyleme karşı duyduğu hisler şeklinde ifade edilebilir (Akçakanat vd., 2019, s.173). Bu açıdan yaklaşıldığında çağrının ön planda olan meslek ve kariyer boyutlarına indirgenmeden; insanın yaşamında önemli bir alanı işgal eden meşgaleler de olabileceği varsayımına varılabilir.

İnsanların seyahatleri sırasında deneyimlediği durumlar, hisler, farklı kültürlerle temas gibi çeşitli etkenler sonucunda öğrenmeye ve gelişmeye devam edebildiği düşünülmektedir. Örneğin “İstanbul’dan İsviçre’ye Dört Ayda Yürümek” adlı bir Youtube belgeselinde¹⁷ (Deutche Welle, 2022), Serkan Raşa, 2018 yılında İstanbul’dan başlayıp 3240 km’lik mesafede olan İsviçre’nin Lozan kentine varmıştır. 93 yürüme günü içerisinde toplamda dört aylık bir serüvenin dönüştürücü deneyimlerini Serkan Raşa şu şekilde aktarmaktadır;

¹⁷https://www.youtube.com/watch?v=_iA4k7pkuvc&ab_channel=%2B90, 14.03.2022.

Erişim tarihi:

“2016 yılına kadar kurumsal firmalarda yöneticilik yaptım. 2014 yılında eşimle ayrıldıktan sonra eşim kızım ile birlikte İsviçre’ye taşındı. Bu süreç işsizlik ve çocuğumdan ayrı kalmak gibi durumlar ile mücadele etmekle geçti. Sonrasında iyi bir baba olup olmadığımı sorgulamaya başladım. Bundan sonra hayatımı devam ettirmek için ne gibi bir iş yapacağım veya bunca yıl niye kurumsalda çalıştım? Aslında hepsinin bir cevabı var ancak bu travmatik olaydan sonra her şeyi sorgulamaya başladım. Bu durum bende depresif bir süreç yarattı. Zamanla daha da büyümeye ve endişeler beynimi esir etmeye başladı. Böyle olmayacağını anladığım an harekete geçmem gerektiğinin farkına vardım. Öncelikle ufak yürüyüşler yaptım... Yürüdükçe sorularımın cevaplarını bulmaya başladığımı farkettim. Sonra kendimi bulmaya başladım. Dedim ki; ben İstanbul’dan kalkıp Lozan İsviçre’ye yürüyeceğim. Yürüyüşümün üç amacı vardı; birincisi yaşanmış olayların sonunda kendime yolculuk, ikincisi kızıma unutulmaz bir miras bırakmak, üçüncüsü ise anne ve babalar için bir farkındalık yaratmaktır. Sonuç olarak bu yürüyüşten sonra farklı bir Serkan ortaya çıktı ya da asıl içimdeki Serkan’ı yavaş yavaş dışarıya çıkartmama yardımcı oldu. Daha sonra bu deneyimi insanlara aktarmak istedim ve doğayla ilgili outdoor firması kurdum. Deneyimlerimin küçük bir versiyonunu insanlara yaşatmak bu etkinlikteki amacımdı.”

Yukarıdaki alıntı içerisinde seyahatin bireye sağladığı faydalar bütünsel bir açıdan görülmektedir. Öncelikli olarak bireyin yaşadığı trajik bir olay ve bunun sonucunda stres ve depresyon, ardından depresyonla baş etmek amacıyla günlük rutinine dahil ettiği kısa yürüyüşler, son olarak almış olduğu seyahat kararı dikkat çekmektedir. Bununla beraber döndüğünde farklı bir benlik yaratmış olduğuna inanması ve seyahatin bir çıktısı olarak kendini ve çevresini güçlendirmesi, deneyimlerini insanlarla paylaşması seyahat eyleminin çıktıları olarak değerlendirilebilir. Yukarıdaki alıntıdan varılabilecek sonuç; yaşanan travmatik olaylar içerisinde bireyin dönüştürücü bir etkinlik olarak seyahati seçmesidir. Benzer bir şekilde Frankl (1985) tarafından ortaya konan trajik iyimserlik kavramı seyahatlerin temelinde olan trajedi ile yüzleşme ve trajediyi bireysel bir motivasyona dönüştürme çabasıdır. Birey trajik iyimserlik aracılığıyla yaşamış olduğu travmatik durumu aracı kavramlar ile dönüştürmektedir (Sengupta, 2021). Bu durum yukarıdaki örnekte belirtildiği üzere bireyin günlük rutininin ve stres faktörlerinden kaçması için seyahat ettiğini göstermektedir.

Seyahat motivasyonları dikkate alındığında; birey boş zamanları içerisinde hem kaçış hem de arayış eğilimlerinde olabilmektedir (Iso-Ahola ve Dunross, 1993, s.227). Arayış faktörü bireyi seyahate iten motivasyonel bir güç olarak değerlendirilirken, kaçış faktörü bireyin günlük rutininin uzaklaşması ve seyahat sonrasında hayatına yenilik ve değişim getirmesidir (Uysal vd., 2003, s.296). Böylece birey seyahat sonrası edindiği

kazanımlar neticesinde iyi oluş haline erişebilmektedir. Benzer bir şekilde Dik ve Duffy (2012), çağrı deneyimleri ile ilişkili olarak bireyin “*arayıcı*” konumunda olduğunu vurgulamaktadır (Dik ve Duffy, 2012, s.11). Bu durum çağrının ortaya çıkış süreci ile benzerlik göstermektedir. Birey seyahat temelinde motivasyonel güç olarak arayıcı olabilirken, çağrı deneyiminde de arayıcı pozisyonundadır. Günlük rutinden ve çevreden uzaklaşma ihtiyacı olarak kaçış ifadesi ise bireyin seyahat yoluyla bu durumun üstesinden gelmesini ifade etmektedir. Örneğin Mckenna ve arkadaşları (2015) trajik ve yıkıcı olayların bireylerin çağrıyı kabullenmesi konusunda yardımcı bir faktör olduğunu saptamıştır. Bu açıdan hareketle yapmış oldukları çalışma içerisinde “zor zamanlar” olarak niteledikleri durum; bireyin şahit olduğu bir şanssızlık, hastalık, iş kaybı, kaza gibi stres yükünü artıracak olaylar olarak değerlendirilmektedir (Mckenna vd., 2015, s.20). Bu durumun tezahürü olarak birey yaşamış olduğu trajik olayın sonucunda harekete geçmek için çaba sarf etmekte, trajediyle yüzleşmekte ve günlük rutininden uzaklaşmaktadır.

Bireyin yaşamında maruz kaldığı trajik olaylar ya da zor zamanlar çağrının duyumsanması açısından ehemmiyet arz ettiği gibi seyahate çıkış noktasında da belirleyici pozisyonda olabilmektedir. İçinde bulunulan çağ gereği birey yaşamının pek çok noktasında kaçış ve arayış eğiliminde olabilmektedir. Toffler (1980), “Üçüncü Dalga” adlı eserinde içinde bulunulan dönem hakkında “devinim halinde olan bir değişim dalgasının tezahürü” şeklinde bahsetmektedir (Toffler, 1980, s.8). İçinde bulunulan dönem ile ilişkili olarak Toffler (1980) şu çıkarımları yapmaktadır;

“Bu yeni uygarlık öylesine güçlü bir devrimle geliyor ki tüm eski varsayımlarımızı altüst ediyor. Eski düşünce tarzları, eski formüller, dogmalar, ideolojiler, geçmişte ne kadar değerli veya yararlı olurlarsa olsunlar, artık gerçeklikle örtüşmüyorlar. Yeni değerlerin ve teknolojilerin, yeni jeopolitik ilişkilerin, yeni yaşam tarzlarının ve iletişim araçlarının çatışmasından doğan dünya, tamamen yeni fikirler ve analogiler, sınıflandırmalar ve kavramlar gerektiriyor. Yarının şu anda cenin halinde olan dünyasını, geleneksel ofis binalarına sığdıramayız; muhafazakâr tutumları veya olması gereken ruh hallerini de (Toffler,1980, s.9)”.

Özetle kişisel tüketim alışkanlıklarından motivasyonlarına, yaşam standartlarından eğitime kadar toplumsal pratikteki bu değişim birçok alanda gözlemlemeye başlanmış ve post-modern dönemle birlikte toplumun dokusu değişmiştir. Bireysellik ve özgürlük gibi kavramlarla birbirinden ayrılmış, toplumdan soyutlanmış birey kavramı ortaya çıkmıştır. Bu durumun günlük rutin dikkate alındığında bireyin kaçış isteğini seyahat yolu ile

sağlamasını mümkün kılmaktadır. Sonuç olarak bu değişim, seyahat talebinin kitlesel talepten ziyade, zevk ve tercih üstünlüğü ile kişiselleştirilmiş talebe doğru kaymasına neden olmuştur (Özel vd., 2018, s.208). Bu amaç ile toplumsal pratikler içerisinde insanlar bireye özgü davranışlara ve özerkliğe doğru itilmiştir. Destekleyici bir ifade olarak Novak (1996) tarafından tanımlanan dörtlü kategorizasyon; bireysellik hali, tutku, mücadele ve çağrının keşfedilmesindeki zorluk boyutlarına ayrılmaktadır. Yapılan kategorizasyonların sonucunda çağrının ortaya çıkış sürecinin bireysel olarak algılandığı ve bireye özgü olduğu bu açıdan hareketle saptanabilmektedir (Novak, 1996, s.34'ten aktaran Hall ve Chandler, 2005, s.161). Her çağrının bireyselliği ve eşsizliği (Novak, 1996, s.34) ve bireye özgü bir anlam taşıması, yapılan seyahatler içerisinde anlam arayan turistler ile özdeşleşmektedir.

Benzer bir şekilde Elliott (1992) tarafından oluşturulan beşli kategorizasyon içerisinde çağrının ortaya çıkışı; bireysel amaca uygun bir iş yapma duygusu, belirli bir iş ile meşgul olmaya mecbur hissetmek, diğer işlerde bulunmayan bir yoğunluk seviyesinin bulunması, kişinin çağrısını başka bireylerle paylaşma arzusu, mali açıdan gereklilik olmadığı anlarda dahi bir işle meşgul olma isteği olarak kategorize edilmiştir (Elliott, 1992, s.6). Seyahat perspektifi içerisinde yaklaşıldığında; seyahatlerinde bağımsızlığı ön plana koyanların anlam ihtiyacını karşılama hususunda, seyahati bir aracı kavram olarak kullanma yatkınlığı oluşturulan tipolojilerden anlaşılmaktadır (Cohen, 1972, 1979). Örneğin Cohen tarafından oluşturulan başıboş (*drifter*) turistler bu bağlamda dikkat çekmektedir. Önceden belirlenmiş herhangi bir prosedüre bağlı kalmamakla beraber; gelişmiş turizm merkezlerinden uzakta ve yerlilerle iletişim halinde olarak kendi gezilerini planlamaktadırlar. Bu turistler yerel halkın yaşamını, kültürünü, beslenme düzenini ve alışkanlıklarını tam anlamıyla benimseme çabası içerisinde (Cohen, 1972). Başıboş tipolojisi bu bağlamda bireyselliği ve bağımsızlığı ön plana koyan bir tipolojidir. Benzer bir şekilde Cohen 1972 yılında yapmış olduğu çalışmada tanımladığı tipolojilere ilerleyen dönemlerde deneyim türüne özel beş farklı sınıflandırma daha getirmiştir. Bu sınıflandırmalar içerisinde dikkat çekici olan ise başıboş tipolojisi ile benzerlik gösteren deneyimsel turistir. *Deneyimsel turist* grubu otantik deneyimler arayan, aşına olmadığı alternatif yaşamları deneyimlemek amacıyla seyahat edenler şeklinde özetlenebilir (Cohen, 1979). Deneyimin ruhanilik kazanması ise Cohen'in beşli sınıflandırmasında varoluşçu (*existential*) turiste tekabül etmektedir. Cohen'in tabiri ile "seçilen merkezin,

turistin evreninde yeni bir merkez haline gelmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Cohen, 1979, s.22). Bu durumun ifade ettiği anlam turistin seyahate değer gördüğü destinasyonu kendi iç dünyasında bir merkez haline getirmesi ve ruhanilik katmasıdır.

Örneğin 13.12.2021 tarihli internet haberine göre Arjantin’de dünyaya gelen Hint asıllı Saraswati, rüyasında Mevlana’yı gördüğünü ve Mevlana’nın “gel” çağrısını dikkate alarak Konya’ya seyahat ettiğini ileri sürmektedir. Saraswati’nin beyanına¹⁸ göre “Hazreti Mevlâna, bana bir rüya ile geldi. Ondan sonra tüm hayatım değişti. Derhal çağrısına 'evet' dedim, ona teslim oldum” ifadelerini kullanmaktadır (<https://www.haber7.com>). Bu örnek, Cohen tarafından belirtilen varoluşçu turist kategorisinde “seçilen merkezin turistin evreninde yeni bir merkez haline gelmesi” (Cohen, 1979, s.22) ifadesini destekler niteliktedir. Seyahat etme motivasyonu dikkate alındığında birey Hazreti Mevlâna tarafından çağrıldığını öne sürmektedir. Saraswati tarafından verilen beyan içerisindeki “çağırılma” ifadesi dikkat çekicidir. Özellikle çağrı perspektifi içerisinde Oates ve arkadaşları (2005) tarafından “belirli bir uğraş alanı içerisinde bireylerin kendilerini ifade etmesini sağlayan tanrı tarafından gönderilmiş olan teşvik edici çağrılar” tanımlaması klasik anlamda bir çağrı perspektifinin varlığı ile örtüşmektedir (Oates vd., 2005, s.212).

Diğer bir açıdan anlam hissini merkeze alıp yapılan seyahatler, bireysel yaşam içerisinde, çevreyle kurulan entegrasyonun gelişmesi ve prososyal çıktılarının oluşmasına sebebiyet vermektedir (Andersen vd.,2008; Cole vd.,2010; Sirgy vd., 2011). Prososyal davranışlar özet ile paylaşma, yardımlaşma, empati duyma, iş birliği kurabilme kıstasları içerisinde değerlendirilen bir kavramdır (Barrett vd., 1976, s.118). Turistin deneyimlediği seyahat bu bağlam içerisinde hayatının belirli alanlarında; sosyal yaşamda, boş zamanında, aile yaşantısında prososyal açıdan etkilerini gösterebilmektedir (Sirgy vd.,2011, s.263). Örneğin Cole ve arkadaşları (2010) yapmış oldukları çalışmada seyahatin prososyal çıktılarını; “aile ve çevreyle olan ilişkileri düzenleme ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi” başlığı altında değerlendirmiştir (Cole vd., 2010, s.229).

Bir diğer örnek ise Japon turistlerin seyahat motivasyonlarını kavramaya yönelik Andersen ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan çalışmadır. Bu çalışma kapsamında, seyahat motivasyonları açısından, turistin sosyal çevreyle olan ilişkilerini güçlendirmesi

¹⁸<https://www.haber7.com/dunya/haber/3172660-mevlanayi-ruyasinda-gordu-arjantinden-konyaya-yerlesti>, Erişim tarihi: 14.03.2022.

ve prososyal anlamda sağladığı imkanlar dikkate alınmıştır (Andersen vd., 2008, s.131). Benzer bir şekilde çağrının ortaya çıkış süreci ile ilişkili olarak Rosa ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada çağrıyı; tutku, bağlılık, amaçlılık, fedakârlık, kimlik, aşkınlık ve prososyal yönelim olarak yedi boyuta ayırmaktadır (Rosa vd., 2019, s.45).

Prososyal davranışlar; sosyal adaletin desteklenmesi ve evrensel fayda sağlanması, herhangi bir iş ortamını bu davranışları yaşatmak için fırsat olarak görmek, toplum yararına çalışmak gibi durumlara tekabül etmektedir (Dik vd, 2012). Özet olarak bireyin işi aracılığıyla insanlara yardım etme ve toplum yararına çalışma boyutlarını genişletebilmesi ve bu şekilde anlamlı bir fark yaratması şeklinde ifade edilebilmektedir (Dik, Duffy ve Steger, 2012, s.36). Diğer bir açıdan yaklaşıldığında birey çağrı teorisinde yaptığı uğraşa yüklediği anlam neticesinde sadece içsel huzuru değil aynı zamanda çevresiyle olan ilişkilerinde bir anlam kazanmaktadır (Ashmos ve Duchon, 2000, s.136). Bu bağlam içerisinde seyahatin bir çıktısı olarak sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi ve seyahat eden bireyin çevresine sağladığı katkılar ile çağrının bir çıktısı olarak prososyal davranışlar arasında bir ilişki mevcuttur.

Diğer bir benzerlik çağrının öncüllerinde belirtilen kendini tamamlama isteğidir. Birey tarafından duyumsanan çağrılar aracı bir kavram aracılığıyla bireyin benliğinin ve kişiliğinin ötesinde “kendini gerçekleştirme (Maslow, 1971)” durumunu ifade etmektedir (Praskova vd., 2017). Seyahat etkinliği de benzer bir şekilde bireyin kendini güçlendirmesini sağlamaktadır. Örneğin; Jordan ve Gibson (2005) yaptıkları çalışmada, oluşturdukları bölümlere içerisinde üçüncü boyut olarak güçlendirme başlığına dikkat çekmektedir. Bu durum bireyin kendini güçlendirmesi ve çevresini güçlendirmesi olarak iki farklı boyutta değerlendirilmiştir (Jordan ve Gibson, 2005). Bireyin benliği ile ilgili gelişimi, kendini gerçekleştirme boyutu ile bağdaştırırken, çevresinde bıraktığı iz ve çevresini güçlendirmesi, prososyal çıktılar ile bağdaşmaktadır. Çalışma içerisinde Sara isimli katılımcının ifadeleri şu şekildedir; “Güçlendirmek mi denmeli? Bundan emin değilim. Sanırım bu bir öğrenme deneyimi. Kendim hakkında çok şey öğrendim. Genel olarak belirli durumlarda nasıl tepki vermem gerektiğini öğrendim. Açık fikirli olmayı öğrendim. Bu durumdan gurur duymayı ve bir yaşam anlayışı geliştirmeyi öğrendim. Seyahat etmek sizi farklı bir gerçekliğe sokar (Jordan ve Gibson, 2005, s.205)”.

Özet ile birey seyahati boyunca daha az duyumsayacağı negatif etkiler ile yüzleşirken, bireyin pozitif anlamda gelişen duyguları yaşam tatminini etkiler hale

gelebilmektedir. Çağrı teorisi, anlam arayışı, kendini gerçekleştirme, tutku, aşkınlık ve iyi oluş hali ile ilişkiliyken; seyahat kavramı da anlam arayışı, tutku, aşkınlık ve iyi oluş hali ile ilişkili bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Çağrı ve seyahat arasındaki benzerlikler ilgili bölüm içerisinde tartışılmıştır.

3. SEYAHAT, ÇAĞRI VE İYİ OLUŞ

Önceki bölümlerde çağrı teorisi kavramsal açıdan değerlendirilmiş, literatürdeki tanımlamalara bağlı kalarak tartışılmış ve duyumsanan çağrının bireyin duygu durumunu hangi ölçülerde etkilediğinin çerçevesi çizilmiştir. Bununla beraber çağrı teorisini öncülleri olan amaç, anlam ve bireyin iyi oluşuna etki etki eden durumlar değerlendirilmiş çağrı teorisi ile ilişkili görünen teorilere yer verilmiştir.

Bu bölümde öncelikli olarak iyi oluş hali ve iyi oluş unsurlarına dair bir sınıflandırma yapılmıştır. Çalışmanın ilgi alanı bireyin duyumsadığı çağrıları seyahat bağlamında incelenmesi ve bunun sonucunda iyi oluş haline erişmesi noktasında şekillenmektedir. Dolayısıyla iyi oluş unsurlarının açıklanması gerekmektedir. Literatürde yer alan çeşitli çalışmalar çağrı ve iyi oluş unsurları arasındaki ilişkilerin varlığını ispatlar niteliktedir. Bununla beraber seyahat eylemi, bireyin kaçış ve arayış unsurları dikkate alındığında; günlük rutinden uzaklaşma, yeni ilişkiler geliştirme, amaç ve anlam hissi oluşturma açısından bir fenomen olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla oluşturulan üçüncü bölüm içerisinde iyi oluş unsurlarının tanıtılması ve ardından seyahat çağrı ilişkisine dair izlenimlerin aktarılması amaçlanmıştır. İyi oluş ve seyahat arasındaki ilişkiye dair bir ilişkilendirme yapılmış ve literatürde yer alan çeşitli çalışmalara yer verilmiştir.

3.1. İyi Oluş

İnsan mutluluğuna neyin katkıda bulunduğu sorusu, felsefi araştırmaların en eski tartışmalarından biri olarak görülmektedir (Diener, Kesebir ve Lucas, 2008). Eski bir tartışma olması nedeniyle bireylerin iyi oluş haline erişebilmelerinin yolları ve yöntemleri asırlardır süre gelen bazı ekoller ve pratikler içerisinde değerlendirilmiştir. Örneğin; iyi oluş hali ve erdemli yaşam üzerine Doğu ve Batı felsefe dünyası birbirinden habersiz bir şekilde benzer tartışmaları sürdürürken, Doğu dünyasında Kong Fuzi (Konfüçyus) ve Laozi; batı dünyasında ise Platon gibi temsili figürler yükselmiştir (Somay, 2018, s.16).

Presokratiklerden¹⁹ farklı olarak evrenin işleyişi ve doğa mekaniği üzerine düşünmekten ziyade Yunan dünyasında bu dönem içerisinde insanın sahip olduğu değerler nezdinde bir sorgulama olduğu dikkat çekmektedir. Bireyin iyi oluş hali düşünüldüğünde Batı ekolleri bu durumu bireyin gerçek benliğini ifade edebilmesini sağlayan doğaya dönüş kıstası ile ilişkilendirirken; Doğu dünyasında Taoistler ise insanın mutluluğun peşinden koşma nesnesi olduğu sürece, gerçek doğasından ya da gerçek benliğinden ayrılacağını, böylece mutluluğun ulaşılmaz hale geleceğini ifade etmektedir (Zappala, 2007).

20.yüzyılda ise, bireyin iyi oluş haline erişebilmesi açısından, kişinin bilincini genişletmesi ve an içerisinde mevcut olabilme yeteneği dikkat çekmektedir (Vaughan, 1983; Walsh, 1993; Washburn, 1988). Örneğin; Csikszentmihaly (2005) bireyin tüm dikkatini işe yoğunlaştırdığında hayatın geri kalanına dair herhangi bir düşünce ile mücadele etmek zorunda kalmayacağını ifade etmektedir. Bu durum bireye anda kalabilmeyi ve bir farkındalık anının oluşmasını sağlamaktadır (Csikszentmihalyi, 2005, s. 6). Bilinci genişletebilme durumu ise bireyin kendisi, ailesi, içinde yaşadığı toplum ve nihayetinde yaşamı kapsayan bir olgu olarak görülmektedir (Zappala, 2007, s.5).

Dönem içerisinde dikkat çekilen diğer bir nokta ise bireyin iyi oluş haline erişememesi açısından en büyük engelin; amaç ve anlam ihtiyacının karşılanmaması olduğu yönündedir. Günümüzde yaşamın anlamı ve yaşam amacı kavramları varoluşsal psikolojinin temel yapı taşları olarak görülmektedir (Makola ve Berg, 2008, s.2). Örneğin Freud (1930), mutluluğa ulaşmayı, bireyin hayatında yer alan en önemli amaç olarak değerlendirirken (Freud,1930’dan aktaran Baumeister, 1991), yaşam anlamı Reker ve Wong (1988) tarafından “bireyin varoluşu, arayışı ve elde etmeye çalıştığı hedeflerin bir amaç etrafında tutarlı ve düzenli şekillenmesi ve buna eşlik eden bir tamamlanmışlık hissi” şeklinde tanımlanmaktadır (Reker ve Wong, 1988, s.221’den aktaran Zika ve Chamberlain, 1992, s.133).

Bu noktada, bireyin amaç ve anlam ihtiyacı boyutlarını içerisinde barından iyi oluş teorisi dikkat çekmektedir. İyi oluş, bireyin bir bütün olarak yaşamının genel kalitesi ile ilişkili olarak taşıdığı yargıları ve bireyin hayatını ne kadar sevdiği ile ilişkili durumları

¹⁹ Presokratik ifadesi Sokrates öncesi filozofları tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Felsefe tarihi içerisinde Sokrates bir milat olarak düşünülmektedir. Sokrates ve ardılları insan doğası üzerine fikir geliştirirken Sokrates öncesi filozoflarda doğayı anlamlandırma çabası dikkat çekmektedir. Bununla beraber Presokratikler sosyal, politik felsefe ve etik konularına Sokrates sonrası filozoflara kıyasla daha az ilgilidir (McKirahan, 2006, s.5).

betimlemektedir (Veenhoven, 1984, s.22). Bireyin taşıdığı yargılar ve değerlendirmeler hem pozitif hem de negatif olmak üzere; yaşam tatmini ile ilişkili yargılar ve duygular, ilgi alanları, eğlence ve üzüntü gibi duygusal tepkiler, işi ile kurduğu ilişki ve tatmin, sağlık, anlam ve amaç ve diğer alanları kapsamaktadır (Diener ve Ryan, 2009, s.391). Benzer şekilde Su ve arkadaşları (2014); “yüksek yaşam doyumu, destekleyici ve zenginleştirici ilişkiler, günlük hayata ilgi ve faaliyetlere katılım, yaşam amacı ve anlamı geliştirme, başarı duygusu, kontrol, bağımsızlık duygusu ve iyimserlik” şeklinde iyi oluş hali ile ilişkili çok yönlü bir yaklaşıma sahiptir (Su vd., 2014, s.2).

İyi oluş teorileri içerisinde iki bakış açısı ortaya çıkmaktadır. Bu bakış açıları *hedonik* ve *eudaimonik* iyi oluş olarak ayrılmaktadır (Waterman, 1993; Kahnemann, 1999; Keyes vd.,2002). Örneğin Kahnemann ve arkadaşları (1999) hedonik bakış açısı ile ilişkili olarak, öznel iyi oluşa (*subjective well being*) odaklandığını ve sıklıkla mutluluk, pozitif etkiler ve yüksek düzeyde bir yaşam tatmini üzerine yoğunlaştığını belirtmektedir (Kahnemann vd., 1999). Eudaimonik bakış açısı, hedonik bakış açısına kıyasla öznel iyi oluş halinden ziyade psikolojik iyi oluş hali (*psychological well being*) ile bağdaşmaktadır (Waterman, 1993).

3.2. Hedonik İyi Oluş

Hedonizm²⁰ kelimesi, Oxford Sözlüğü (2021) tarafından “hayattaki en önemli şeyin zevk ve haz olduğu inancı” şeklinde tanımlanmaktadır. Hedonik zevkler ile iyi oluş halinin ilişkilendirilmesi literatürde yer alan bir durum olarak dikkat çekmektedir (Ryan ve Deci, 2001, s.144). Uzun süredir tartışılan bir konu olarak hedonik iyi oluş, temelde bireyin zihinsel iyi oluşuna ilaveten bedensel iyi oluşunu kapsayan genel bir kavramdır (Kubovy, 1999).

Hedonizm öğretisini benimsemiş filozoflar, arzuların doyurulması gerektiğine inanırken; çileci olan filozoflar (*ascetic*) ise arzuların yıkımını savunmuşlardır (Diener, 2009, s.38). İyi oluş teorilerinin kapsamı; hedonik denge, kendini gerçekleştirme, mutluluk, yaşam tatmini ve stres gibi bileşenleri kapsamaktadır (Kim-Prieto vd.,2016, s.48). Bu bileşenler, nihayetinde bireyin kendi yaşamı için duygusal ve bilişsel öğelerin varlığını teşkil etmekte ve bireyin kendi hayatını değerlendirmesine imkân vermektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında; iyi oluş hali ile yapılan çalışmalarda, bilişsel ve duygusal

²⁰<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/hedonism?q=hedonism>, Erişim tarihi: 14.03.2022.

bileşenler ayrımı dikkat çekmektedir (Chamberlain, 1988; Diener ve Fujita, 1995; Lucas ve Smith, 1999; Diener ve Tov, 2009). Duyusal iyi oluş, pozitif duyguların birey açısından daha sık deneyimlenmesi negatif duyguların ise daha az deneyimlenmesi durumudur (Diener ve Tov, 2009, s.157). Duygu araştırmacıları hem pozitif hem de negatif duyguların, bireyin uyum sağlamasına yardımcı olmak için geliştiğini ve bu nedenle uygun koşullar sağlandığında arzu edildiğini iddia etmektedir. Bununla beraber iyi oluş araştırmacıları pozitif duyguların arzulandığını ve negatif duyguların istenmediğini vurgulamaktadır (Diener, 2009, s.4).

Bu durumun aksine bilişsel iyi oluş, bireyin yaşamının değerlendirilmesinde küresel bir bakış açısı sağlamakta ve sıklıkla yaşam tatmini ile ilişkilendirilmektedir (Diener ve Tov, 2009, s.157). Diener ve Lucas (2009) bilişsel bileşenlerin işlevi üzerine “bireyin yaşamı hakkındaki yargısını düzenlediğini ya da iyi giden bir hayatın koşullarını neler olduğunu sorguladığı” ifade etmektedir (Diener ve Lucas, 2009, s.77). Bilişsel bileşenler rasyonel ve entelektüel açılar ile ilişkiliyken, duyusal bileşenler; duygularda yaşanan durumlar, duygular, ruh halleri gibi duygusal ve hedonik durumları kapsamaktadır (Chamberlain, 1988). Bu bağlamda literatürde hedonizm kavramı hedonik adaptasyon teorisi (*hedonic treadmill*) çerçevesinde değerlendirilmektedir (Brickman ve Campbell, 1971). Hedonik adaptasyon teorisi, temelde bireyin mutluluğun stabil bir seviyesinde dış etkenlere ve işlevlere rağmen duygu durumunu koruyabilmesini ve bireyin maruz kaldığı boşanma, ölüm, işsizlik gibi büyük travmatik olayların bireyin mutluluğunu geçici olarak etkilediğini; akabinde bireyin mutluluğunun seviyesinin genotip tarafından belirlendiğini savunmaktadır (Lykken ve Tellegen, 1996’dan aktaran Kesebir ve Diener, 2009, s.65). Diğer bir deyişle Brickman ve Campbell (1971), bireyin duygulanım bileşenlerinin; yaşamdaki çoğu olaya kolayca adapte olduğunu ve bu olaylar tekrarlandığında daha önce yaşadığı deneyimler ile tüm reaksiyonlarını şekillendirdiğini iddia etmektedir (Diener vd., 2009, s.104).

3.3. Eudaimonik İyi Oluş

Eudaimoni ifadesi hedonizme kıyasla bireyin günlük ve geçici hazzardan farklı olarak hayatın son noktasında ulaşılması mümkün olan sonsuz mutluluk fazını temsil etmektedir (Deci ve Ryan, 2008, s.6). Buna ek olarak eudaimoni ifadesi bireyin sahip olduğu potansiyeli gerçekleştirmek ve iyi yaşama erişmesi açısından ehemmiyet arz eden durumlar olarak nitelendirilebilmektedir. Merriam- Webster Sözlüğü (2021) tarafından

etimolojik açıdan *daimon* ifadesi “ruh” kelimesine tekabül ederken, kelime genel anlamı itibariyle “ruh, şans ve mutluluğunun kalıcılığı” olarak tanımlanmaktadır (www.merriam-webster.com). Bu noktada kalıcılık ifadesi önem arz etmektedir. Nitekim kelime anlamı itibari ile iyi oluş hali ile bağdaşsa da bireyin mutluluğunun kalıcılığı üzerine bir anlam taşımaktadır.

Destekleyici bir ifade olarak; Aristoteles tarafından “doğruya ulaşma çabası” bir nevi erdemli bir mutluluk hali şeklinde ifade edilmektedir (Keyes vd., 2002, s.1018). Hedonizme karşıt olarak eudaimonik iyi oluş, bireyin gerçek benliğine ve özüne olan yolculuğunun, kendini gerçekleştirme boyutuna intikal etmiş halini betimlemektedir. *Daimon* ifadesi kelime anlamı itibariyle ruh veya tinsellik çağrışımını kendi içerisinde barındırsa da temel anlamı itibariyle bireyin idealize etmiş olduğu bir mükemmellik duygusunu betimlemektedir (Waterman, 1993, s.678). *Daimon* ile uyum kurulduğu takdirde birey kendini gerçekleştirmek için duyumsadığı potansiyeli açığa çıkarır ve bunu eudaimonik iyi oluşa çevirir.

Eudaimonik deneyimlerin duygusal bir bileşen içerdiği ve olumlu duygunun genellikle iyi oluş hali ile ilişkili olduğu konusunda bir görüş mevcuttur (Huta ve Waterman, 2013). Buna rağmen araştırmacılar hedonik duygulanım ve eudaimonik duygulanım arasında bir ayrım yapılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır (Clifton ve Singleton, 2021). Hedonik duygulanım, eudaimonik duygunun aksine, zevkle ilişkili daha bencil, geçici bir mutluluk şekli olarak kabul edilirken (Dambrun ve Ricard, 2011), eudaimonik duygu bireyin kendini keşfetme süreci, anlam hissiyatının gelişmesi ve prososyal bağlamda çıktılarının gözlemlendiği durumları betimleyebilmektedir (Hunt vd., 2021, s.286). Konu ile ilişkili olarak Waterman (1993) ise eudaimonik iyi oluşu; bireyin kendi benliği ve ruhu (*daimon*) ile uyum içerisinde olması, bireyin yaşamında gerçekleştirdiği aktiviteler, sahip olduğu değerlerin ruhani açıdan derinlikli ve bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır (Waterman, 1993). Hedonik ve eudaimonik iyi oluşun temelde haz ilkesi ile ayrıldığı, eudaimonik iyi oluşun birtakım çaba ve uğraşlarla değerlere tabii olan bir iyi oluş hali olduğu anlaşılmaktadır. Fakat bu ayrıksılığa rağmen literatürde öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş üzerine ikili bir yaklaşım geliştirilmesini öneren araştırmacılar mevcuttur.

Örneğin Keyes ve arkadaşları (2002) bireyin yüksek düzeyde bir psikolojik iyi oluşa sahip olabileceğini, ancak yaşam tatmini ve mutluluk hissiyatı ile ilişkili düşük

düzyeyde bir öznel iyi oluş gözlemlenebileceğini belirtmektedir. Destekleyici bir örnek olarak; bazı yetişkinlerin hayatlarının belirli alanlarında başarılı olmalarına rağmen tatmin duygusu ve mutluluk hissetmediğini aktarmaktadır (Keyes vd., 2002). Diener (1995) ise bu bağlam içerisinde, bireyin öznel iyi oluş haline erişebilmesinin temel ihtiyaçların karşılanması ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Temel ihtiyaçlar karşılanmadığı takdirde, bireyin kendini gerçekleştirme mümkün olamamakta ve bireyin iyi oluş hali negatif anlamda etkilenmektedir (Diener, 1995). Keyes ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan çalışmanın sonucu olarak bulguların psikolojik iyi oluşun varoluşsal yönleri (yaşam amacı ve gelişim), öznel iyi oluşun hayat kalitesi değerlendirmesinden ayrı olduğunu yansıtmaktadır. Örneğin; bireyin kendini gerçekleştirme yolunda benimsediği amaç ve hedefler bireyin yaşam tatmininin kurban edilmesine sonuç olabileceği belirtilmektedir (Keyes vd., 2002).

İlerleyen bölüm içerisinde iyi oluş unsurları kategorize edilmiştir. İyi oluş unsurları içerisinde yer alan; özerklik, amaç ve anlam hissiyatı, bireysel gelişimi sağlama, yetkinlik, ilişkili olma hali, çevresel ustalık kavramları tartışılmıştır.

3.4. İyi Oluş Unsurları

Psikolojik iyi oluş ile öznel iyi oluş arasındaki ayrım literatürde altı farklı boyut içerisinde değerlendirilmektedir (Ryff ve Keyes, 1995; Ryan ve Deci, 2000). Bunlar; özerklik, bireysel gelişimi sağlama, öz kabul, yaşam amacı, ustalık ve pozitif ilişkiler şeklinde sınıflandırılmaktadır (Ryff, 1989). Bu bağlam içerisinde iyi oluş teorilerinde pek çok sınıflandırma ve kategorizasyon mevcuttur. Ryff (1989), bireyin kendini gerçekleştirme ve gelişebilmesi açısından psikolojik iyi oluş teorisini dikkate alan bir model geliştirmiştir. Modele göre bireyin zorluklarla baş edebilmesi için öncelikli olarak kendini kabullenmesi, sürekli büyüme ve gelişme arzusu taşıması, yaşamının anlamlı ve amaçlı olduğuna dair bir inanca sahip olması, diğerleriyle kurduğu verimli bir ilişkinin varlığı, kişinin yaşamını ve çevresindeki dünyayı etkili bir şekilde yönetme kapasitesi ve özerklik boyutlarını taşıması gerektiğini vurgulamaktadır (Ryff, 1989). Fakat tüm kategorizasyonlar içerisinde iyi oluşa yönelik olarak, özde benzer anlamlar ve kıstaslar mevcuttur. Bunlardan biri Ryan ve Deci (2000) tarafından geliştirilen öz belirleme (*self-determination*) teorisi kapsamında ele alınan; özerklik (*autonomy*), yetkinlik (*competence*) ve ilişkili olma hali (*relatedness*) boyutlarıdır (Ryan ve Deci, 2000, s.227).

Anlamı itibariyle bireyin, kendini tamamlaması ve psikolojik gelişimini sağlaması açısından içsel bir motivasyon duyumsaması, kültürel pratikleri içselleştirmesi, yaşam tatmini ve psikolojik sağlığını kazanması gerekmektedir (Ryan ve Frederick, 1997, s.530). Psikolojik iyi oluşa çok yönlü bir yaklaşım geliştirmek amacıyla Ryff ve Singer (2008) tarihsel ve kavramsal kökenleri temel alarak eudaimonik iyi oluşun kategorizasyonunu oluşturmuştur (Delle Fave, 2013). Amaç temelli bir yaklaşım olarak değerlendirilebilecek öz belirleme teorisi kapsamında ortaya konan özerklik, yetkinlik ve ilişkili olma hali, bireyin anlamlı bir yaşama ulaşmasındaki kıstaslar olarak görülmektedir (Delle Fave, 2013, s.6).

Çağrı teorisi dikkate alındığında bireyin duyumsadığı çağrıların eşsiz oluşu, temel itibari ile bireye özgü olduğu düşüncesiyle bağdaşmaktadır. Bu açıdan hareketle özerklik düşüncesi kişinin kendi değerlerinin farkına varabilmesi ve birey olabilmesi açısından önemli bir değerdir. Buna ek olarak iyi oluş unsurları bağlamında tartışılacak diğer ilkeler 2.2. *Çağrının Öncülleri* başlıklı bölüm ile paralellik göstermekte ve ilişki taşımaktadır. Fakat bu kavramları iyi oluş unsurları ve bağlamı içerisinde değerlendirmek ve tartışmak gerekmektedir. Bu amaç ile ilerleyen bölümde Ryff (1989) tarafından geliştirilen model, Ryan ve Deci (2000) tarafından ortaya atılan öz belirleme teorisinde yer alan yetkinlik, özerklik ve ilişkili olma hali boyutları ve bireyin iyi oluş haline erişmesi açısından önem arz eden zıtlık ve zor zamanlar kavramları, mevcut çalışma açısından incelenmiştir.

3.4.1. Özerklik

Zihinsel ve fiziksel sağlık, bireyin herhangi bir zorlamaya maruz kalmadan kendi kararlarını verebilme özgürlüğü ile şekillenmektedir (Haybron, 2016). Bu durum bir nevi özerklik ilkesi ile bütünleşmektedir. Özerklik, bireyin özgür bir şekilde kasıtlı ve niyetli olarak yaptığı eylemler olarak nitelendirilmektedir (Ryan vd. 2013, s.130). Fakat belirli ölçüde bireyin özerkleşmesinin getirdiği sonuçlar, sosyal yaşam ve rollere karşı yüksek derecede duyulan bir saygıyı da beraber getirmelidir (Haybron, 2016, s.45). Aksi takdirde Aristotelesçi bir bakış açısı ile birey, çevresine duyarlı bir hale gelemedikçe yeterince gelişim göstermez. Özerklik ilkesi temel anlamıyla, kendini gerçekleştirenler (*self-actualizer*) açısından bağımsızlık ve öz belirlemenin merkeze alındığı davranışları düzenlemeye yarayan bir bileşendir (Ryff ve Singer, 2013, s.104). Bu bağlamda bireyselliğin ön planda olduğu, çevresinin onayına minimum düzeyde ihtiyaç duyan ve kişisel standartlarını merkeze alıp kendi kararlarını kontrol edebilen kişileri

betimlemektedir (Ryff ve Singer, 2013). May (1997) insanın özerkleşmesini şu şekilde ifade etmektedir;

“İnsanların da tek amacı bir birey olmaktır. Her organizma içindeki potansiyeli en üst sınırına dek kullanmak ister. Tek bir palamut kocaman bir meşe olur; küçücük enik ise bir köpek. Meşeden ve köpekten beklenen daha fazla bir şey yoktur. Ne var ki, insanın işi çok daha zordur. O, doğasının gerektirdiklerini benliğini kaybetmeden yapmaya mecburdur. Gelişimi otomatik olmamalıdır fakat kendi seçtiği biçimde ve bilinçli şekilde gerçekleşmelidir. İnsanın yaratıp güzelleştirdiği en önemli eser hiç şüphe yok ki kendisidir der John Stuart Mill... İnsan doğası bir modele göre geliştirilmiş bir makine değildir; o bir ağaca benzer. Bir ağaç misali, onu canlı kılan dürtülerinin yolunda her yönden büyüüp serpmek zorundadır. Yani aslında insan bir ağaç gibi doğanın programlaması ile büyümek. O kendi kapasitesini isteğine, ilgi alanlarına ve planlarına uygun biçimde kullanır (May, 1997, s.90)”.

Özerklik ilkesi dışsal motivasyonlarla bağdaşmanın ötesinde, içsel motivasyonların oluşumunda önemli bir etmendir (Ryan vd., 2013). Paralel olarak, eudaimonik iyi oluş ile ilişkili literatürde yer alan modellemelerin, özerklik ilkesi eğilimi içerisinde olması, bireyin yüksek düzeyde duyumsadığı bir istikrarlılık ve iyi oluş hissi ile sonuçlanmasına yardımcı olmaktadır (Ryan vd., 2013, s.130). Bu nedenle birçok yönden, bireyin kendi kaderini oluşturma ve belirleme hususunda etkin olduğu düşünülmektedir (Haybron, 2016). Özgürce hareket etmek, kendi değerlerini temel alarak eyleme geçebilmek, bireyin başkalarının iradesine tabi olmaktan ziyade kendi seçimleri üzerinde kontrol sağlaması ancak özerklik ilkesini benimsemesi ile mümkün olabilmektedir (Haybron, 2016, s.45). Bu açıdan yaklaşıldığında, bireyin kendini gerçekleştirmesi açısından dikkate alınması gereken önemli bir husustur. Jung (2001) özerklik ilkesini yaşamına entegre etmiş bireylerle ilgili şu ifadeleri kullanmaktadır;

“Bilindiği gibi birey, bağlarıyla olduğu kadar bireyselliği ile koşullanmıştır. Ancak bireyselleşme serüveni içerisinde bilinç durumları dış çevreye uyum sağlamalıdır. Bunu başaran kişiler; bilinç durumları ve uyum sağlama güçleri bireysel kaynakları aşan kimselerdir. Bu kişiler, örneğin, ortak bir ereğin, ortak bir çıkarın ya da toplumun kör desteğinin etkisiyle, doğanın kendilerine tanıdığından çok daha üst bir düzeye ulaşmış görünürler (Jung, 2001, s.177)”.

Jung tarafından ifade edilen “üst düzeye ulaşma” ifadesi, kendini gerçekleştirme boyutu ile ilişkili bir ifadedir. Bu durum özerklik ilkesi dikkate alındığında; bireyselliğini ön plana koyan bir kişinin, yalnızca seçim özgürlüğünü elinde tutup, buna ilaveten dış

çevreyle ile olan ilişkisinde yalnızlaşmaktan ziyade standart bir düzende ilerletmesini ifade etmektedir. Konuya ilişkin olarak kendini gerçekleştirme, özerklik ve öznellik olarak tanımlanan değerlerin, sosyal yaşam içerisinde bu yapıları aşmak ve iyi oluş haline erişme durumu dikkate alındığında önem arz etmektedir (Law ve Staudinger, 2016, s.140). Buna ilaveten özerklik ilkesi; yetkinlik ve ilişkili olma boyutlarının oluşumu açısından tetikleyici bir pozisyonudur. Bireyin tam anlamı ile kendi kendini yönetebilmesi, kendi deneyimlerini düzenlemesi anlamını bünyesinde taşımaktadır (Ryan vd., 2013, s.130). Eylemleri üzerinde kontrolünü sağlayan birey çevreyle kuracağı ilişkiler, amaç ve anlam hissiyatını geliştirme, bireysel gelişimi sağlama hususunda yetkinliğini kazanma yolunda atılan bir adımdır.

3.4.2. Öz kabul

Öz kabul; kendini gerçekleştirme arayışında olan, olgunluğa erişmiş ve zihinsel sağlığını optimal anlamda dengede tutmuş bireylerin merkezi bir özelliği olarak görülmektedir (Ryff, 2016, s.98). Bireyin geçmiş yaşamı da dahil olmak üzere, öz kabul sürecinin birey nezdinde duyumsanması ve geliştirilmesi benlik standartlarının geliştirilmesini ve zenginleştirilmesini sağlamaktadır (Ryff, 2016). Şöhret, servet, cazibe gibi dışsal motivasyonlara öncelik verildiğinde bireyin yaşamında stres ve kaygıya meyilli bir hale geldiği; genel itibarıyla içsel motivasyonlara odaklanan insanlar da ise yakın ilişkiler kurma, öz kabul ve topluma katkı sunduğu bilinmektedir (Eckersley, 2013, s.241). Bu bağlamda öz kabul süreci içsel bir motivasyon olarak özerklik ilkesi ile bireyin karanlık taraflarıyla ve olumsuz duygularıyla yüzleşme ve standart olan görüşlerden uzak bir şekilde zenginleştirilmiş bir benliğe imkân sağladığı düşünülmektedir (Ryff ve Singer, 2013, s.102).

Bireyin bu aşamaları sağlayabilmesi açısından öncelikli olarak öz kabul sürecini tamamlaması gerekmektedir. Bu durum benliğin kabulü olarak nitelendirildiği gibi May (1997) tarafından şekil şeklinde açıklanmaktadır;

“Birey olarak varlığının farkında olmak ne demektir? Hepimiz psikolojik birer varlık olarak ruhsal gelişimimize başlarız. Bunu mantık çerçevesinde ispatlamak zordur, zira bilinçten bahsedebilmenin ön koşulu bilincin varlığını kabul etmektir. İnsanın kendi varlığının farkında oluşunda her zaman anlaşılabilir bir nokta olacaktır. İnsanın kendini sorgulayabilmesi için önce benliğin farkında olması zorunludur (May, 1997, s.87)”.

Öz kabul bileşeni benliğe ilişkin olumlu bir tutum geliştirme, iyi ya da kötü nitelikler dahi olmak üzere tanınma ve kabul sürecini ifade etmektedir (Ryff, 1989; Ryff ve Singer, 2008). Bu tutum temeli itibarıyla bireyin başkaları tarafından verilen değeri sevgiyi ya da eksikliklerini kabul etme eğilimini geliştirmesi anlamına gelmektedir (Harzer, 2016).

3.4.3. Amaç ve anlam hissiyatı

Amaç kavramına felsefi bir açıdan yaklaşıldığında; “Hayatın amacı nedir? Hayatı değerli kılan nedir? Yaşamaya değer olan şey nedir?” sorularının irdelenmesi gerekmektedir (Seachris, 2011’den aktaran Kıymaz, 2019, s.147). Tüm bu sorular amaç hissiyatının giderilmesi açısından cevaplanması gereken sorular olarak görülmektedir. Aynı zamanda, birey kendisine bu soruları sorduğunda; yaşamı için gerekli olan eksikliği gidermeye çalışmak amacıyla eyleme geçmektedir. Amaç kavramının varlığı insanları dünya üzerinde yer alan diğer canlılardan ayıran bir durumdur. Bununla birlikte vuku bulan ilerleme isteği, insan doğasının ihtiyaç duyduğu amaç kavramı ile bütünleşmektedir (Nietzsche, 2014, s.16). Tarihsel süreç içerisinde felsefe ve psikoloji alanlarının sık sık değerlendirdiği bir kavram olarak amaç, Adler tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır;

“Her ruhta bir amaç ve ideal düşüncesi yaşar ve ruh bunların yardımıyla içinde bulunduğu durumu aşmaya, somut bir amaç saptayarak haldeki eksiklikleri gidermeye, karşılaştığı güçlükleri yenmeye çalışır. Bu somut hedef ve amaç sayesinde birey, düşünsel ve duygusal bakımdan haldeki güçlüklerin üstüne çıkar, gelecekte kendisini bekleyen başarıları göz önünde tutarak kendisine bir üstünlük sağlar. Bir amaç düşüncesi olmadığında, bireysel etkinlikler her açıdan anlamını yitirir (Adler, 2021, s.25)”.

Bireyin benimsemiş olduğu amacı görünür kılmanın yegâne yolu eylemselliktir. Zira birey gerçekleştirmek istediği amacı için eyleme geçmez ise hiçbir dışsal devinimde bulunamaz. Böylece eylem ve amaç kargaşası içerisinde birey açısından gelişen yıpratıcı bir uyumsuzluk ortaya çıkabilmektedir (Schopenhauer, 2005, s.20). Bu bağlamda belirlenen her amaç ve hedefin özü eylemselliktir. Birey yaşamında eksikliğini hissettiği durumun tespitini yapar ve amaçları için harekete geçer. Bu durum amaç ve eylem bütünlüğü ile birleştiği kadar bireyin amaçlarını gerçekleştirmesi ile anlam ihtiyacını karşılaması yolunda bir imkân sağlamaktadır.

Birey amaçlarını ayırt ettiğinde ve kendini amaçlarına adadığında dolaylı açıdan kişisel olarak anlamlı amaçlar belirlemiş olur. Amaç bu bağlam içerisinde, bireyin anlamını oluşturmada, hedeflerini harekete geçirebilmesinde, kendi kararlarını

oluşturmasında, özerkliğini sağlamasında bir imkân ve teşvik sağlamaktadır (McKnight ve Kashdan, 2009). Bu nedenle iyi oluş teorileri kapsamında bireyin anlamlı bir yaşam elde etmesinin yolu olarak anlamlı amaçlar belirlemenin önemi sıklıkla vurgulanmaktadır.

3.4.4. Çevresel ustalık kazanımı ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesi

Çevresel ustalık kavramı; cesaret, sebat, dürüstlük gibi güçlü duygular, bireyin çevresiyle kurduğu sevgi, nezaket ve sosyal zekâsı ile ilişkilidir (Harzer, 2016, s.314). Temel anlamı itibariyle bireyin çevresini yönetme yetkinliği, dış etmenleri kontrol edebilme imkânı, ihtiyaçlarına ve değerlerine ilişkin uygun fırsatlar yaratabilme kabiliyeti olarak tanımlanmaktadır (Ryff, 1989; Ryff ve Singer, 2008).

Özerklik ilkesi, yetkinlik ve ilişkili olma hali boyutları bireyin; bireysel gelişimini sağlayıp, iyi oluş haline erişmesi açısından öz belirleme teorisi kapsamında önem teşkil eden kategorizasyonlardır (Ryan ve Deci, 2000). Buna ilaveten insanın özerkleşerek kendi seçimlerini oluşturabilme beceresi pek çok anlam içerisinde iyi oluş haline erişmenin ön koşulunu oluşturmaktadır. İyi oluş teorileri dikkate alındığında; bireyin nihai hedefi, bireysel gelişimini sağlayıp, iyi oluş haline erişmektir. Kategorizasyonun diğer bir öncülü temsil eden çevresel ustalık kazanımı, bu bağlam içerisinde, bireyin ruh sağlığına uygun bir şekilde içinde bulunduğu ortamı seçme veya tasarlama yeteneğini betimlemektedir (Ryff ve Singer, 2013, s.104). Bunun yanı sıra bireyin duyumsadığı zıtlıklar ve olumsuz koşullara adapte olabilme beceresini de betimlemektedir.

Eudaimonik gelişim dikkate alındığında; bireyin psikolojik anlamda sağladığı iyi oluş halinin Maslow tarafından ortaya konan kendini gerçekleştirme ilkesi ile bütünleştiği düşünülmektedir (Bauer, 2016, s.168). Buna ilaveten özerklik ilkesini benimsemiş, amaç ve anlam hissiyatını gideren ve amaçları için eyleme geçebilen biri için çevresel ustalık kazanımı; bu amaçlılık içerisinde hedeflediklerine ulaşabilmek için çevresiyle olan ilişkilerin geliştirilmesini ve sosyal anlamda bireyin yaşamına dair bir farkındalığın oluşmasını sağlamaktadır. Tüm bu açılardan dikkate alındığında sosyal ilişkilerin geliştirilmesi, Aristoteles etiği içerisinde yaşama ve insanlara duyulan sevgiyi ve içtenliği betimlemektedir (Ryff ve Singer, 2013, 103). Bu açıdan yaklaşıldığında, bireyin sosyal ilişkilerini olumlu bir düzey içerisinde tutması, modelleme içerisinde yer alan ve iyi oluş halinin önemli bir etmenini teşkil eden ilişkili olma boyutuna tekabül etmektedir. Ancak bu durumun ortaya çıkabilmesi ancak sevgi duygusuyla mümkün olmaktadır (Ryff, 1989;

Ryan ve Deci, 2000; Russell, 2013). Sosyal ilişkilerin geliştirilmesi bir bağlamda pozitif duygu olarak adlandırılabilir. Sevgi kavramını ön plana çıkarmaktadır. İyi oluş haline erişmenin bir koşulu olarak bireyin kendine ve çevresine duyduğu sevgi ile ilişkili olarak Russell (2013) şu ifadeleri kullanmaktadır;

“Hoşnutsuzluk ile heves kırıklığının başlıca nedenlerinden biri, insanın sevilmediği duygusuna kapılmasıdır. Sevginin en iyisi ikili ilişkiler içerisinde her tarafa hayat verir, sevmek ve sevilmekten haz duyar ve bunun sonucu olarak birey için dünya daha anlamlı bir hal alır. Sevgi mutluluğun en önemli ögesinden biridir ve sevgiyi hissetmeyen biri yaşam boyunca ne kadar başarılı olursa olsun hayatta çok şey yitiriyor demektir (Russell, 2013, s.137).

Bireyin sosyal ilişkilerini güçlendirilmesi açısından duyumsadığı sevgi hissine dair Maslow bireyin kendini gerçekleştirebilmesi açısından sosyal çevresinde duyumsanan bir sevginin ve empatinin varlığına dikkat çekmektedir (Maslow, 1971). Ayrıca, bireyin iyi oluş haline erişmesi açısından, bireyin yaşamında başardıklarının, çevresi tarafından onaylanması mühim bir gerekliliktir. Aksi takdirde birey Russell tarafından ifade edildiği gibi hangi koşulda olursa olsun yaşam boyu bir hüsrana maruz kalacaktır.

3.4.5. Bireysel gelişimi sağlama ve zıtlıklar

Maslow tarafından kullanılan kendini gerçekleştirme terimi sıklıkla bireyin içsel dünyasına odaklanmasına, kendini farklılaştırmasına ve psikolojik bir etkileşim kurarak kendi potansiyelinde yer alan eksikliklerini gidermeyi başararak tanımlanmaktadır. Özünde barınan nihai amaç, kendinin en iyi versiyonu olmaktır (Greene ve Burke, 2007, s.119). Diğer bir yandan, bireyin değer ve anlam atfettiği eylem üzerinden toplumsal yaşamla kurabildiği bağın, daha geniş anlamda, bireyin kendini ifade edebilmesi ve cesaretlenmesi açısından imkân sağladığını belirtmektedir. İyi oluş halinin tüm boyutları göz önüne alındığında; Aristoteles’e ait olan eudaimoni terimine en yakın olan bireysel gelişim aşamasıdır (Ryff ve Singer, 2013, s.103). Bu durum bir nevi Maslow tarafından tanımlanan kendini gerçekleştirme boyutunun bir yansımasıdır. Bireysel gelişimi sağlama hususunda çaba harcayan bir insanın; yüksek derecede bir yetkinlik, öğrenme süreci, sosyal aktivitelere katılım, üretken ve topluma faydalı eylemlerde bulunma gibi pek çok kazanım elde edebildiği düşünülmektedir (Ryan vd., 2013, s.108).

Eudaimonik bileşen olarak adlandırılan psikolojik iyi oluş temelli bir gelişme halinin bu bağlam içerisinde anlam ve kendini gerçekleştirme boyutlarını içermesi gerekmektedir (Donaldson vd., 2015). Fakat bireysel gelişimin sağladığı durumlar

bireyin maruz kaldığı zıtlıklar ve sosyal zorluk durumları neticesinde hızlanabilmektedir (Ryff ve Singer, 2013, s.108). Bunlar bir nevi bireysel gelişimin sağlanması açısından çeşitli fırsatlar olarak değerlendirilmektedir. Bireyin, kriz anlarında bireysel gelişimini sağlama ve mutluluk terimi ile ilgilenme sebebi, kriz anlarından çıkış yolları aramasının temsili niteliğindedir. Bireyin hayatında oluşan ve dış çevre etkeninde gelişen ekonomik zorluklar, sosyal ve ekonomik etkiler, doğal felaketler, savaş ve terörizm ve salgın hastalıklar gibi pek çok etken zıtlık kavramı ile bütünleşmektedir (Prime, Wade, Browne, 2021, s.632). Bir anlamda travmatik bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Örneğin; Covid-19 pandemisi ve dünyada yaşanan bir karantina sürecinin, insanların ruh hali ve iyi oluş hallerine etkisine dair çeşitli çalışmalar yer almaktadır (Anderson, 2020; Prime, Wade ve Browne, 2021; Liu vd.,2021). Zorluklar ve zıtlıklara dair güncel ve önemli bir temsil niteliğinde olan Covid-19 salgını, toplumsal yaşam ve bireysel yaşam üzerine doğrudan etki yaratmış ve rutinlerin değişimine neden olan bir süreci beraberinde getirmiştir (Liu vd., 2021). Stres ve depresyon gibi, bireyi, fiziksel ve psikolojik açıdan tehdit eden fakat bireyin sosyal ilişkiler, eğitim ve boş zaman aktiviteleri üzerine düşünmesine yol açan bir dönem yaratmıştır (Liu vd., 2021, s.70). Bu nedenle Anderson (2020), konu ile ilişkili olarak, bireysel gelişimin sağlanması açısından boş zaman etkinliklerine dikkat çekmektedir. Bu etkinliklerin varlığı, bireyin sosyal anlamda ihtiyaçlarının karşılanması, duygusal stabilizasyonun korunması, çeşitli etkinlik ile fiziksel ve ruhsal anlamda akış moduna geçmesi ve toplumsal hissiyatın gelişmesi açısından imkân sağlamaktadır (Anderson, 2020). Zıtlıklar bir bakıma, bireyin içsel olarak duyumsadığı motivasyonlarının uyandırılmasına sebebiyet vermektedir.

Ryan ve arkadaşları (2008) tarafından bireysel gelişimi sağlamak amacıyla duyumsanan içsel motivasyonlar; bireyin topluma katkı sağlamasını, içtenlik ve fiziksel sağlığı korumasını ifade etmektedir (Ryan vd. 2008). Bir nevi bu tanım içerisinde amaçlılık merkezli, bireyin seçimine dayanan bir gelişim vurgulanmaktadır. Bilinçli bir farkındalık oluşumuna yol açan içsel motivasyonlar; öz belirleme teorisi baz alındığında, özerklik, yetkinlik ve ilişkili olma boyutlarını barındıran bireysel gelişime fırsat vermektedir. Bireyin bu şekilde temel ihtiyaçlarını karşılamasını ve bireysel gelişim sağlaması açısından bir fırsat yaratmaktadır (Ryan ve Martela, 2016, s.112). Birey tüm bu açılar aracılığıyla öz kimliğini kabul edip, yenileyip, içsel bir dönüşüm sağlamaktadır (Bauer, 2016, s.164). Aristoteles'in belirttiği eudaimoni terimine uygun bir şekilde

bireysel deneyimlerin yarattığı bir gelişim ile mükemmel olana ve erdemli olana ilgisini kanalize etmektedir (Proctor ve Tweed, 2016, s.284).

3.5. İyi Oluş ve Çağrı İlişkisi

Önceki bölümlerde yer alan çağrı tanımlamaları ve öncülleri genel itibari ile; duyumsanan çağrılarının toplum yanlısı ve bireysel olduğu (Dik ve Duffy, 2009; Hunter, Dik ve Banning, 2010), bir anlamlılık duygusunu tasvir ettiği (Dik ve Duffy, 2009), bireyin bir uğraş aracılığıyla iyi oluş haline erişmesi konusunda hemfikirdir. Bireyin yetenekleri, ilgi alanları, fırsatları, sosyal açıdan önemli değerlerden ve hedeflerden yararlanmayı içerir ve bu durumun neticesinde birey gelişmiş eudaimonik deneyimler ile iyi oluş haline ulaşır (Bunderson ve Thompson, 2009; Hunter vd.,2010; Steger vd., 2010; Hagmaier ve Abele, 2012). Çağrı perspektifi içerisinde bireyin iyi oluş haline erişebilmesi, meslekler ya da çeşitli boş zaman aktiviteleri aracılığıyla sağlanan; sağlık ve yaşam tatmini, yeteneklere olan güvenin artması, iyi kararlar verebilme becerisi, çevresiyle kurduğu ilişki, içsel motivasyon, zorluklarla baş edebilme, stres ve depresyonun azaltılması, yaşamında anlam ihtiyacını karşılayabilmesi gibi çeşitli yollar ile mümkün olmaktadır (Bellah vd., 1985; Cardador vd.,2011). Bu nedenle çağrı kapsayıcılığı gereği literatürde psikoloji alanında yapılan çalışmaların odağı haline gelmektedir (Dik ve Duffy, 2013). Bu açıdan hareketle literatürde mesleki bir çağrı, anlam ve iyi oluş ilişkisi üzerine kurulmuş çeşitli çalışmalar mevcuttur (Duffy vd., 2010; Duffy vd.,2011; Duffy, Alan ve Bott, 2012; Duffy ve Torrey, 2012; Autin vd., 2014; Allan ve Duffy, 2014; Dumulescu vd.,2014; Conway vd., 2015; England vd., 2017; Lee vd., 2020; Hurst ve Prescott, 2021). Örneğin, Wryzesniewski ve arkadaşları (1997) tarafından yapılan çalışmada yaşamında ve işinde yüksek çağrı hisseden bireylerin gelir, eğitim seviyesi ve meslekleri dikkate alındığında bile yüksek yaşam ve iş tatmini hissettikleri belirtilmektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında Davidson ve Caddell (1994) anlam atfedilen bir uğraş veya meslek aracılığıyla bireylerin çağrıyı duyumsama olanaklarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Benzer bir şekilde literatürde çağrı, iyi oluş ve meslek ilişkilendirmesi Duffy ve arkadaşları (2011) tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmada çağrı, mesleki gelişim ve iyi oluş hali arasında ilişki bir bağ kurmuşlardır. Bu ilişkileri test etmek amacıyla tıp öğrencilerinde yaşam tatminini ölçmüşlerdir. Öğrencilerin yaşam tatminlerini farklı zaman periyodları içerisinde incelemişlerdir. Bu durum araştırmacılara her iki zaman periyodu içerisinde mesleki

gelişim ve yaşam anlamı arasındaki ilişkiyi tespit etme fırsatı vermiştir. Öğrencilerin birinci sınıf ve üçüncü sınıf arasında daha güçlü bir mesleki bağ ile yaşam anlamı oluşturdıkları gözlemlenmiştir. Mesleki gelişim ile ilişkili olarak araştırmacılar ikinci araştırma döneminde çağrı ve yaşam tatmini ilişkisini düşük düzeyde bulmuşlardır. Bu durum çağrının kariyer ve psikolojik sağlık ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Araştırmacılar yaşam tatmini ve çağrı boyutundaki azalmanın tıp eğitiminde meydana gelen hayal kırıklığının bir sonucu olarak görülebileceği ihtimaline dikkat çekmektedir. Yazarlar, “zaman içerisinde mesleki gelişimlerinde hayatlarını daha anlamlı ve gelişmiş olarak görebilen öğrencilerin aynı zamanda daha yüksek kariyer çağrılarını onayladıklarını” öne sürmüşlerdir (Duffy vd., 2011, s.361). Araştırma sonucunda öğrencilerin mesleki gelişimleri ve yaşam anlamı ile ilişkili olarak orta derecede bir uyum tespit etmişlerdir (Duffy vd., 2011).

Kang, Busser ve Cain (2018) çağrı, iş-hayat dengesi ve yaşam tatmini ile ilişkili olarak bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma kapsamında Amerikan Mutfak Federasyonu’na bağlı şefler ile çağrı ve yaşam tatmini arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonucunda belirtilen model içerisindeki tüm ilişkilerin önemli ölçüde uyum gösterdiğini saptamışlardır. İş-hayat dengesinin çağrı ve yaşam tatmini açısından düzenleyici bir etkisi olduğu gibi, iş ve yaşam tatmini arasında da benzer bir ilişkiye rastlanılmıştır (Kang vd., 2018, s.2287). Konu ile ilişkili olarak çağrının meslek boyutu ile ilişkilendirilmesinin nedeni işin bir fark yaratma alanı olarak algılanması ve bu durumun birey nezdinde bir anlam ifade etmesidir (Cardador ve Caza, 2012)

Yapılan çalışmalar dikkate alındığında bireyin sahip olduğu uğraşa anlam atfetmesi zihinsel ve duygusal açıdan bireyi iyi oluş haline sürüklemektedir. Örneğin, çağrı ve iyi oluş ilişkisine dair Grouzet ve arkadaşları (2005) her iki teori içerisinde yer alan kavramları birbiriyle ilişkilendirmiştir. Buna göre toplum yanlısı hedefler olarak belirlenen kategori içerisinde bireyin diğerlerine yardım etme isteği prososyal davranışlar ile bağdaşmaktadır. Diğer yandan bu durum yüksek bir öz saygı ve güvenlik ilişkisi (Park vd., 2010), öz aşkınlık ile ilişkili ruhani hedefler, yaşam tatmini, anlam hissiyatı, psikolojik iyi oluş, kendini gerçekleştirme ve başarılı ilişkiler geliştirme konuları ile benzerlikler göstermektedir.

Allan ve Duffy (2014) tarafından yapılan çalışmada çağrı, hedefler ve yaşam tatmini ilişkisine dayanan bir model geliştirilmiştir. Geliştirilen model içerisinde

araştırmacılar, kariyer odaklı amaçların kısmen de olsa çağrı ve yaşam tatmini ile ilişkili olduğu yönündedir. Diğer bir yandan yaşam tatmininin, öz aşkınlık amaçları ve fiziksel amaçlar tarafından düzenlendiğini belirtmektedir. Çağrı ise yalnızca öz aşkınlık değerlerinde yüksek, fiziksel amaç hedeflerinde düşük olan bireyler açısından, kariyer odaklı amaçlar aracılığıyla yaşam tatminini etkiler hale gelmektedir (Allan ve Duffy, 2014, s.460). İyi oluş haline farklı bir açıdan yaklaşan Hurst ve Prescott (2022) yaptıkları çalışmada yaşam anlamı ve algılanan öz yeterliliğin çağrı hissiyatı ve bireyin yaşamdaki iyi oluş hali ile ilişkisini incelemiştir. Öğrenci danışma hizmetlerinde rehberlik hizmeti alan öğrenciler üzerinde uygulanan araştırma yaşam anlamı bulma konusunda bu hizmetlerin hayata anlam getirdiğini belirtmektedir. Aynı zamanda çalışma öğrencilerin danışma hizmetlerine verdiği değer bir çağrı olduğunu vurgulamaktadır. Bu açıdan yaşam ve iş dengesini düzenleyen ve mutluluk hissiyatının gelişmesini sağlayan bir durum olarak değerlendirmektedir (Hurst ve Prescott, 2022, s.223). Öğrencilerin çağrı deneyimlerine ilişkin bir diğer örnek Dik, Allan ve Duffy (2010) tarafından yapılan çalışmadır. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışma kapsamında çağrının; akademik tatmin, kariyer seçimleri, öz yeterlilik, iş umudu ve yaşam anlamı konularındaki ilişkileri irdelenmiştir. Çağrı ve akademik tatmin ilişkisi anlamlı bir sonuç vermekle beraber çağrı deneyiminin; iş, kariyer, öz yeterlilik ve iş umudu artışı ile akademik alanda daha yüksek düzeyde duyulan bir çağrı deneyiminin varlığına işaret ettiği saptanmıştır (Duffy vd., 2010, s.74). Lee ve arkadaşları (2020) sosyal bilişsel iyi oluş modeli (*social cognitive model of well being*) bağlamında çağrı deneyiminin rolünü incelemiştir. Araştırmacıların sunduğu model pozitif etkiler, öz yeterlilik, sonuç beklentisi, iş ve hayat tatminini kapsayan bir modeldir. 328 Koreli öğretmen ile gerçekleştirilen çalışmada çağrı deneyiminin kişinin benimsediği inançlar aracılığıyla belirli bir amaç üzerinde eyleme geçmesini etkilediği, bununla beraber iş ve yaşam tatmini üzerinde doğrudan bir etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Çağrının iyi oluş halinin oluşması üzerindeki etkilerine dair England ve arkadaşları (2017), belirli bir etkinlik alanına yönelik çağrı deneyimlerini 196 katılımcı üzerinde incelemiştir. Yapılan araştırma herhangi bir meslek ile ilişkisi kalmamış emekli insanlar ile gerçekleştirilmiştir. Çağrı deneyimlerine odaklanan çalışmada çağrının; yaşam anlamı oluşturma, yaşamdan tatmin olma ve iyi oluş hali üzerine yarattığı etkiler incelenmiştir. Yapısal eşitlik modeli aracılığıyla yaşam anlamı

oluşturmanın çağrışı deneyimleme ile ilişkisi ortaya konmuş ve hayat tatmini oluşturma algıları üzerinde düzenleyici bir etkisi olduğu saptanmıştır (England vd., 2017, s.399).

Çağrının iyi oluş halini etkilediği konusunda çeşitli çalışmalar mevcuttur. Literatürde genel itibari ile çağrının meslek ve kariyer boyutları içerisinde bireyin iyi oluş halini etkilediği görülmektedir. Bunun dışında mezun olmayan öğrenciler ve meslekle ilişkisi kalmamış emekliler ile ilgili çalışmaların varlığı dikkat çekmektedir. Çağrının belirli bir etkinlik alanına yönelik duyumsanacağı literatürde çeşitli çalışmalar ışığında belirtilmektedir (Wryzesniewski, 1997; Dobrow ve Tosti-Kharas, 2011; Dobrow, 2013). Örnek olarak Duffy, Allan, Bott ve Autin (2013) geliştirdikleri hipotez içerisinde çağrı ile ilişkili olarak; “bir çağrı yaşamanın veya duyumsamanın yaşam tatmini üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu” belirtmektedir (Duffy vd., 2013, s.49). Bu durumun çağrının kariyer ve meslek boyutlarının ötesinde belirli bir uğraş alanı içerisinde de değerlendirebileceğinin bir göstergesidir. Örneğin Dobrow (2013) tarafından yapılan çalışmada bireyin belirli bir uğraş alanına yönelik deneyimlediği çağrıları, müzisyen örneklemini içerisinde incelenmiştir. “Tüketilebilen anlamlı bir tutku” ifadesinden yola çıkarak Dobrow (2013), çağrıyı; “yetenek, davranış ve sosyal konfor” başlıkları altında değerlendirmiştir. Davranışsal boyut olarak adlandırdığı durumun yetenekten bağımsız olarak bireyin dahil olduğu etkinlikler ile geliştiğini vurgulamaktadır (Dobrow, 2013, s.434). Bununla beraber bireyin dahil olduğu etkinlik alanı içerisinde geliştirdiği ilişkiler, prososyal çıktılar olarak değerlendirmektedir (Dobrow, 2013, s.435). Bu bağlamda yaptığı araştırmada 450 müzisyen ile geliştirdiği savı incelemiştir. Çağrının iş ve yaşam tatmini ile ilişkili olması göz önüne alındığında; sonuç olarak, çağrının zaman içinde değiştiğini ve çağrının zamana özgü bir anlamı olduğunu belirtmiştir. Bununla beraber sosyal anlamda konfor düzeyi yüksek olan müzisyenlerin çağrılarında zaman içerisinde bir azalma olduğu saptamıştır (Dobrow, 2013, s.445). Bu durum Mckenna ve arkadaşlarının (2015) “zor zamanlar” olarak nitelediği durumla örtüşmektedir (Mckenna vd., 2015, s.20). Birey sosyal konfor eksikliği yaşadığında çağrıyı duyumsama olasılığının güçlendiği her iki çalışma içerisinde belirtilmektedir.

Literatürde yer alan iyi oluş ve yaşam tatmini ile ilişkili olan çağrının bireyin yaşamında anlam attettiği etkinlikler ile ortaya çıkması mümkün görünmektedir. Bu açıdan hareketle literatürde genel itibari ile mesleklerle ilişkilendirilen çağrının belirli bir etkinlik alanına yönelik olabileceği Dobrow (2013)’un çalışmasında anlaşılmaktadır.

3.6. İyi Oluş ve Seyahat İlişkisi

Seyahat temel itibari ile insanların kendilerini ve dünyayı anlamlandırmalarının yollarına dönüşen bir fenomen potansiyelini taşımaktadır (Hunt vd., 2021). Seyahat sırasındaki dönüştürücü tecrübeler; artan açık fikirlilik, anlayış ve hoşgörü gibi sosyal olarak arzu edilen sonuçların yanı sıra daha olumlu çevresel tutumlar, motivasyonlar ve davranışlar da üretebilir (Kuenzi ve Mcneely, 2008). İyi hissetme ve mutluluk haline erişmenin seyahat kavramının aracılığı ile mümkün olabileceği bu nedenle söylenebilir (Kang, 2011, s.31). Seyahat ile ilgili yapılan araştırmalar genel itibari ile, katılımcıların “seyahate dahil oldukları an” ve “seyahatten keyif almaya başladıkları andan” itibaren iyi oluş halini etkilediğini belirtmektedir (Clifton ve Singleton, 2021, s.304). Özetle seyahatin sadece mutluluğu arttırdığını değil, aynı zamanda refah ve yaşam kalitesi üzerinde de etkisi olduğu düşünülmektedir (Sirgy vd., 2011; Dolnicar vd.,2012).

Benzer bir şekilde yürüme eylemi sayesinde bireyin kalp atışı hızlanır, kan ve oksijen seviyesi sadece kaslara nüfuz etmez beyin dahil tüm organlara dağılır, beyin yeni bağlantılı hücreler geliştirir, dikkat ve hafızada ciddi değişimler gözlemlenir (Jabr, 2014). Hem fizyolojik hem de mental açıdan etkileri mevcuttur. Felsefi açıdan değerlendirildiğinde “yürümek” üzerine pek çok metinle karşılaşılmaktadır (Santaya, 1964; Thoreau, 1979; Gros, 2014). Seyahat ve yürümek arasındaki ilişkinin temelinde yer değiştirme fikri yattığı için felsefi açıdan birbirinden bağımsız değerlendirilemezler. Örneğin; Orta Çağ’da ülkeyi yürüyerek dolaşan ve Kutsal Topraklara (*Sainte Terre*) giden kutsal toprak yolcularının (*saunterer*) İngilizceye kazandırdıkları *sauntering* sözcüğü gibi “belli bir evi yurdu olmadan her yerde evde gibi olmak” en temel anlamı ile gezinmek kelimesinin oluşmasına neden olmuştur (Thoreau, 2020, s.2). Zaman içerisinde kutsal toprak yolcularına atfedilen *saunterer* ifadesi materyalizmden uzak, doğaya ve basitliğe vurgu yapılan “aşkınlığa erişmiş bir gezgin (*transcendental saunterer*)” anlamlarına dönüşmüştür (Smith, 1989, s.28).

Sivil İtaatsizliğin mimarı Henry David Thoreau seyahate verilen bu kutsiyeti şu şekilde aktarıyor;

“Doğuya insanlığın attığı adımların izini sürüp tarihi kavramak, sanat ve edebiyat eserlerini incelemek için gideriz; Batıya ise girişim ve serüven ruhu ile atılır, yüzümüzü geleceğe döneriz...Bir bireyin sıradan bir yürüyüşünün bile insanlığın genel ilerlemesi ile

uyumlu olması gerektiğinden emin değilim ancak seyahat dürtüsünün hem bireylere hem de dönem dönem toplumlara kalıcı olarak bir etkisi mevcuttur (Thoreau, 2020, s.25)”.

Seyahat aracılığıyla bir yerden farklı bir yere hareket edebilmek, insanlara dünyanın daha büyük bir kısmını deneyimleme, başka yerlerde neler olduğunu hayal edebilme imkânı tanır. Santaya (1966), “Seyahatin Felsefesi” adlı çalışmasında turistlerin; “belirli tipolojiler altında değerlendirildiğini, turistin turistik bir balona hapsedilmiş üniter bir tip olarak muamele edildiğini; halbuki turistlerin en temel anlamı ile eksikliğini hissettiği duygu durumunu gidermek için seyahat ettiğini” belirtmektedir (Santaya, 1964, s.8). Bu eksiklik kimi durumlarda anlam hissiyatı olabilir. Bu nedenle literatürde seyahat ve anlam birlikteliğine ilişkin çalışmalar olduğu görülmektedir (Wilson ve Harris, 2006; Fullagar, 2011; Yang vd., 2019; Khan vd., 2021). Nitekim anlam ve seyahat birlikteliğinin bu denli ilişkili oluşu “anamlı seyahat” kavramının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Konu ile paralel olarak Wilson ve Harris (2006) tarafından yapılan çalışmada araştırmacılar solo seyahat eden kadınların, seyahatleri sırasında ve seyahat sonrasındaki deneyimlerini tanımlamışlardır. Bu bağlamda solo seyahat eden kadınlarda; “kendini ve kimliğini bulma, kendini güçlendirme, anlamlı ilişkiler kurma ve dünya vatandaşı olmak” şeklinde bölümlenme yapmışlardır (Wilson ve Harris, 2006, s.165-167).

Katılımcılar seyahat deneyimlerini, fiziksel bir gerçeklikten ziyade psikolojik ve ruhsal bir gelişim gösterilen uğraş olarak tanımlamaktadır. Bireyin duyumsadığı ihtiyaçlar ve istekleri saptamak adına seyahat önemli bir etkinlik alanıdır. Bu nedenle kendini keşfetme süreci olarak nitelendirilmektedir. Diğer bir yandan yapılan kategorizasyonun ikinci başlığı olarak kendini güçlendirme; özünde bireyin kendi kontrolünü ve kendi seçimlerini kazanması durumudur. Üçüncü ve son kategori olarak birey, dünya vatandaşı (global citizen) haline gelmektedir. Seyahat, anlamlı ilişkilerin kurulduğu ve prososyal niyetlerin oluşmasını sağlayan durumlara tekabül edebilmektedir (Wilson ve Harris, 2006). Benzer bir şekilde Filep (2012) turistlerin yaşam kalitesi, iyi oluş hali ve mutluluk gibi durumlar ile ilişkisini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Seyahat faaliyetinin bireyin duyumsadığı pozitif duygularla ilişkili olduğu yaptığı çalışmada vurgulanmaktadır. Öznel iyi oluş (*subjective well being*) teorisi kapsamında kavramsal bir tartışma gerçekleştirmiştir. Buna göre turistin mutluluğunun, psikolojik açıdan bir doyumluk hali ve iyi oluş deneyimi ile gerçekleştiğini; ileriye dönük, yerinde ve seyahat aşamasında vuku bulduğunu belirtmektedir (Filep, 2012, s.

266). Bu bağlamda benzer bir çalışma Fullagar (2011) tarafından yapılmıştır. Avustralyalı 11 kadın ile gerçekleştirdiği çalışmada kadınların depresyondan kurtulma yolu olarak seyahat faaliyetlerine katılımının sonuçlarını incelemiştir. Çalışma sonucunda 10 kadının kendini turist olarak tanımladığında; seyahatin onlara umut ve tutku aşıladığını ve depresyondan kaçış yolu olarak görüldüğü belirtilmektedir (Fullagar, 2011, s.123).

Pearce ve Caltabiano (1983) seyahat motivasyonları üzerine yaptıkları çalışmada Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi teorisini temel alarak seyahat motivasyonlarını incelemiştir. Sonuçlar pozitif ve negatif turist deneyimlerinin birbirine zıt olmadığını; fakat farklı yapılara ihtiyaç duyduğunu ortaya koymuştur. Seyahat üzerine olan motivasyonların düzenli olan ihtiyaçlardan ziyade bireye daha fazla deneyim kazandırdığı belirtilmektedir. Araştırmadaki diğer bir sonuç ise seyahatin kendini gerçekleştirme hususunda, erkeklere oranla kadınlarda, daha yüksek duyumsandığını ortaya koymaktadır (Pearce ve Caltabiano, 1983, s.16).

Faulkner ve arkadaşları (2013) seyahatin duygular ve iyi oluş üzerine etkilerini incelemek amacıyla Kanada'da okul seyahatlerine katılan öğrenciler üzerine bir araştırma yapmıştır. Çalışma aktif okul gezileri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Aktif okul gezileri günlük yaşamdaki fiziksel aktiviteler ile ilişkili olan yürüme ve bisiklet sürme gibi etkinlikleri kapsayan durumlar olarak betimlenmektedir (Faulkner vd., 2013, s.56). Araştırma sonucunda araştırmacılar, okul gezilerine aktif olarak katılan çocukların pasif gezginlere kıyasla daha pozitif duygular taşıdığı sonucuna ulaşmıştır. Aktif gezginlerin ebeveynleri iyi oluş bileşenleri ile daha güçlü bağlantılar geliştirdiği belirtilmiştir. Ebeveynlerin çocukları üzerinde gelişen iyi oluş ve pozitif duygu algılarının okul seyahatlerine katılımıyla ilişkili olduğu saptanmıştır (Faulkner vd., 2013, s.56).

Benzer bir şekilde Khan ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışma neticesinde bireyin seyahat motivasyonları, algılanan riskler ve seyahat sınırlılıklarını incelemiştir. Bu üç etmen bireyin seyahat niyetini etkileyen durumlarını nitelemektedir. 316 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada sonuçlar; yüksek seyahat motivasyonu yaşayan bireylerde bir destinasyonu ziyaret etme niyetini etkilediğini belirtilmektedir. Bu motivasyonlar; kültür, yeni yerler görme, bilgiyi arama, dinlenme ve rahatlama, eğlence boyutlarını kapsamaktadır (Khan vd., 2019, s.359). Benzer bir şekilde Kang (2011) yapmış olduğu çalışma neticesinde seyahat fikri ile iyi oluş arasında ilişkisel bağın kurulduğu aşamada ortaya çıkan altı kategoriden bahsetmektedir. Bunlar; motivasyon,

seyahate hazırlanmak, öğrenme deneyimi, genel seyahat deneyimleri, anlam ve faydalardır (Kang, 2011, s.36).

Literatürde diğer bir alan eudaimonik ve hedonik seyahatleri kapsayan çalışmalardan oluşmaktadır (Sirgy ve Uysal, 2016; Knobloch vd., 2017; Chen ve Li, 2018; Lengieza vd., 2019; Singleton ve Clifton, 2019; Swim vd., 2021; Nawijn vd., 2021). Günümüzde çok az sayıda çalışmanın seyahat kavramını eudaimonik açılarından değerlendirdiği ve iyi oluş üzerinde katkılarını ortaya koyduğunu belirtmektedir (Clifton ve Singleton, 2021, s. 305).

Örneğin Sirgy ve Uysal (2016) turizm araştırmacılarının kapsayıcılığına dikkat çekerek literatürde büyüyen ve gelişen bir alan olarak ekonomik boyutlarından uzaklaşıp bireyin ruh hali ile ilişkili durumları da kapsadığını ifade etmektedir (Sirgy ve Uysal, 2016, s.485). Bu açıdan hareketle yapmış oldukları çalışmada seyahat kavramını ele alarak davranış, tatmin, motivasyonlar gibi çeşitli kavramları turizm aktiviteleri çerçevesinde değerlendirmektedir. İyi oluş teorisi ile ilişkili olarak; psikolojik iyi oluş hedonik veya duygusal bir iyi oluş hali olarak tanımlanmıştır (Sirgy ve Uysal, 2016, s.486). Bu durum bireyin kendini kişisel özgürlük, öz koruma ve öz dengeleme yoluyla motive etmesini ifade etmektedir (Phillips, 2006'dan aktaran Sirgy ve Uysal, 2016, s.486). Bu bağlamda yapılan çalışma kapsamında eudaimoni kavramıyla ilişkili olan teorilerini kavramsal açıdan değerlendirmiştir. Çalışma kapsamında hedonik iyi oluş, yaşam tatmini, mutluluk, öz belirleme (self- determination), anlam ve amaç gibi kavramlar irdelenmiştir.

Knobloch ve arkadaşları (2016) turizm deneyimleri, unutulmaz deneyimler, deneyimsel pazarlama, duygular ve iyi oluş hali ile ilişki kurdukları bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma kapsamında turizm deneyimleri sonucunda yaşanan anlam, duygular ve kişisel çıktılar üç farklı tüketim bağlamı kapsamında incelenmiştir. Bulgular, aynı aktiviteye katılan turistlerin farklı deneyimler yaşadığını belirtmektedir (Knobloch vd., 2016, s.654). Araştırma sonucunda hedonik deneyim olarak adlandırılan anın tadını çıkarmanın ötesinde; turist tüketim deneyimlerini, yaşam ve refah kalitesini, iyi oluş halini anlama ihtiyacının varlığına dikkat çekmektedir (Knobloch vd., 2016). Seyahat deneyimleri ve mutluluk ilişkisine dair diğer bir çalışma Chen ve Li (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında turistlerin mutlu olduğu belirli bir destinasyonda, turist davranışları izlenerek, turistlerin mutluluğunu açıklamayı

amaçlamaktadır. Araştırmacılar bu amaç ile destinasyon temelli bir turist mutluluk modeli geliştirmiştir. Bu model destinasyon algısı ve hizmet kalitesini ölçmek için turist tatmini ve yaşam tatmini boyutları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda destinasyon algısı ile yaşam tatmini, eudaimoni, pozitif ve negatif etkiler pozitiflik gösterirken; yaşam tatmini ve hizmet kalitesi bağlamında bir ilişki kurulamamıştır.

Lengieza ve arkadaşları (2019) eudaimonik deneyimlerin hedonik deneyimlerden ayrışmasını sağlayacak seyahat deneyimlerini referans alarak bir ölçek geliştirmiştir. Eudaimoni fikrine ait iki temel psikolojik ögesi olan anlam ve yansıma bağlamında geliştirilen bu ölçek aracılığıyla araştırmacılar, ölçeğin geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla psikoloji öğrencileri üzerinde bir çalışma gerçekleştirmiştir. Eudaimonik ögeler olarak adlandırılan anlam ve yansımanın dışında hedonik deneyimler olarak adlandırılan; acıdan kaçış ve zevk arama boyutlarını seyahat deneyimleri kapsamında değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda geliştirilen ölçek geçerliliğini korumuş ve iki boyut olarak seyahat deneyimleri eudaimonik ve hedonik olarak ikiye ayrılmıştır.

Turizm literatüründe bireyin motivasyonel faktörlerinin değerlendirildiği teoriler mevcuttur. Örneğin öz belirleme teorisi (Ryan ve Deci, 2000) eudaimonia ve kendini gerçekleştirme boyutlarını merkez olarak oluşturulmuş bir teoridir. Bireyin kendi kaderini ve çevresinin kaderini belirleme konusundaki potansiyeline dikkat çekmektedir (Sirgy ve Uysal, 2016, s.488). Yetkinlik, ilişkili olma ve özerklik boyutları teorinin içsel motivasyonlarını oluşturmaktadır. Turizm çalışmaları içerisinde boş zaman ve turizm aktiviteleri içsel ve dışsal motivasyonları kapsamaktadır (Sirgy ve Uysal, 2016, s.488). Çünkü boş zaman ve turizm aktiviteleri bireyin stres seviyesini azaltması açısından koruyucu (*self-protective*), restore edici (*self-restorative*), tamamen bireysel bir dönüşüme sebebiyet veren durumlar olarak nitelendirilmektedir (Kleiber, 2002, s.220). Seyahat ve turizm bağlamı içerisinde Nawijn ve arkadaşları (2013), 39 Amerikan ve Hollandalı gezgin üzerinde duyguları incelemişlerdir. Duyguların değişim göstermesine rağmen tatil sürecinde turistlerin 8-13 günlük yolculukları boyunca genel olarak iyi hissettiklerini ve pozitif duygularının tatil sürecinin bitmesine yakın azaldığını vurgulamaktadır (Nawijn vd., 2013, s.265).

Seyahat aktiviteleri temelinde ise Nawijn ve arkadaşları (2021) turizm aktivitelerinin tarzları, turistin iyi oluş hali ve sosyal durumlar ile ilişkili olarak konstrüel²¹ seviye teorisi çerçevesinde bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma kapsamında zorlayıcı turizm aktiviteleri (skydving ve skiing) ve rahatlatan turizm aktiviteleri (kaplıca ve otel) arasındaki ilişkiler ortaya konmuştur. Buna göre zorlayıcı turizm aktiviteleri daha yoğun arzulan duyguların paylaşılmasını sağlarken; rahatlatıcı turizm aktiviteleri, daha uygulanabilir duyguların paylaşımını sağlamıştır. Zorlayıcı aktivitelerde eudaimoninin, hedoni üzerinde daha baskın olduğu gözlemlenirken; rahatlatıcı aktivitelerde, hedonik durumların eudamonik durumlar üzerine baskınlığı gözlemlenmiştir. Singleton ve Clifton (2019) tarafından yapılan çalışmada seyahat ile ilişkili taşıma sistemleri ve öznel iyi oluş teorisi kapsamında bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bir özelliği olarak seyahat etkinliği konusunda öznel iyi oluş teorisi referans alınarak eudamonik açılar daha önce değerlendirilmemiştir. Bu bağlamda araştırmacılar 42 sorudan oluşan bir anket formu geliştirmiştir. Araştırma sonucunda seyahat boyutu ile ilişkili olarak zevk, dikkat, sıkıntı ve korku boyutları oluşurken; seyahat eudaimonisi kapsamında sağlık yeterliliği, özerklik ve güvenlik boyutları meydana gelmiştir.

Swim ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan çalışmada ise iyi oluş hali, kişisel gelişim, açık fikirlilik, motivasyonlar ve davranışlar üzerine bir çalışma gerçekleştirmiştir. Seyahat deneyimlerinin bireyin kendini keşfetmesi ve anlam hissiyatına katkıda bulunup bulunmadığı tartışılmıştır. Araştırma sonucunda seyahat edenler için dört boyut oluşmuştur. Bunlar; eudamonik seyahat deneyimlerinde seyahat sonrası gelişen öz yansıma(*self-reflection*), etkili cevaplar yaratabilme, öz aşkınlık değişimleri ve seyahat sonrası meydana gelen *filantropi*²² boyutlarıdır (Swim vd., 2021, s.285). Yapılan seyahat ile ilişkili eudamonik araştırmalar ile ilişkili olarak literatürde yeni gelişen ve ilgi duyulan bir alan olması nedeniyle ölçek geliştirme çalışmaları,

²¹ Konstrüel Seviye Teorisi, farklı uzaklık boyutları ile mental açıdan ilişkili, fiziksel, zamansal, sosyal ve varsayımsal mesafeleri içeren; bununla beraber bir nesnenin bireyden ne kadar uzaksa o kadar soyut ne kadar yakınsa o kadar somut düşünüleceği fikrini savunan bir teoridir (Trope ve Liberman, 2012, s.118).

²²*Philo* Yunanca “sevmek, eğilimli olmak, aşk beslemek”, *antropo* ise “insan, canlı, kadın ve erkek” anlamlarına tekabül eden, “insanlığı sevmek ve özellikle diğerlerinin iyiliği ve yararı için çalışmak” manasına gelen bir sözcüktür(<https://www.etymonline.com>). Bu noktada Hunt ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan çalışmada filantropi sözcüğü seyahatin prososyal çıktılarını betimlemek amacıyla oluşturulan bir faktör olarak değerlendirilebilmektedir (Hunt vd., 2019).

seyahat ve iyi oluş ilişkisi, eudaimonik ve hedonik çıktılarının tanımlanması gibi çalışmaları kapsamaktadır. Yapılan çalışmaların savunduğu ortak tez seyahatin bireysel anlamda bir dönüşüme ve eudaimonik çıktılara sebebiyet vermesidir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde seyahat ile ilişkili olarak mutluluk, eudaimoni, hedonizm, kendini gerçekleştirme, kişisel gelişim sağlama, öznel iyi oluş bağlamında yapılan çalışmalar olduğu gözlemlenmiştir.

4. ÇAĞRI TEORİSİ VE İYİ OLUŞ UNSURLARI BAĞLAMINDA SEYAHAT İÇERİKLİ FİLMLERİN ANALİZİ

Önceki bölümlerde çağrı teorisi kavramsal açıdan değerlendirilmiş, literatürdeki tanımlamalara bağlı kalarak tartışılmış ve duyumsanan çağrının bireyin duygu durumunu hangi ölçülerde etkilediğinin çerçevesi çizilmiştir. Bununla beraber çağrı teorisini öncülleri olan bireysellik, amaç, anlam, iş tinselliği, kendini gerçekleştirme ve prososyal çıktılar gibi bireyin iyi oluşuna etki etki eden olgular değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ise seyahat kavramı tartışılmış; çağrının duyumsanması ve iyi oluş hali üzerindeki etkiler incelenmiştir. Mevcut çalışmanın dördüncü bölümünde; çağrı ve iyi oluş unsurlarının, seyahat eylemi etrafında, filmler üzerinden temsilleri incelenecektir.

Sinema, toplumların; sosyolojik, psikolojik, politik ve kültürel pek çok yazgısını bünyesine barındıran bir sanat dalıdır. Bu amaç ile iyi oluş unsurlarının filmler içerisinde gözlemlenebilir olma potansiyeli, çağrı teorisi bağlamında seyahat filmlerinin değerlendirilmesine imkân verebilmektedir. Çalışma kapsamında seyahat eylemi etrafında duyumsanan bir çağrının iyi oluş haline erişme konusundaki unsurları değerlendirilmektedir. Bu bağlamda belirlenen temalardan biri çağrı teorisi perspektifi dikkate alındığında “zor zamanlar/zıtlık” temasıdır (Dik vd., 2015, s.568; Mckenna, 2015). Zor zamanlar ifadesi bireyin çağrıyı duyumsaması açısından tetikleyici bir durumken benzer şekilde iyi oluş teorileri dikkate alındığında bu durum Frankl (2021) tarafından belirtilen ve anlam hissiyatının geliştirilmesine imkân sağlayan trajik iyimserlik kavramına tekabül etmektedir (Frankl, 2021). Benzer bir şekilde Oishi, Diener ve Lucas (2009) bireyin iyi oluş haline erişmesinin yolunun; bireyin kişisel kaynaklarına, yaşadığı zorluklara, yüzleştiği tehlikelere bağlı olduğunu ifade etmektedir (Oishi, Diener ve Lucas, 2009, s.196).

Anlam arayışı ise bireyin iyi oluş haline erişmesi açısından önemli bir motivasyondur. Çağrı deneyimi Dobrow ve Tosti-Kharas (2011) deyimi ile “yüksek

düzyeyde bir anlamlılık hissiyatına yol açan tüketilebilen bir duygu” durumunu nitelerken; benzer bir şekilde, belirlenen diğey bir tema olan prososyal çıktılar; geniş anlamda yardımseverlik ve hizmet ögelerini içeren durumları kapsadığı gibi kolektivizm kıstası dışında bireylerin kişisel amaç ve anlam duygularıyla da bütünleşebilen bir çıktıdır (Dik ve Duffy, 2009). Literatürdeki çalışmalar kapsamında değeylendirildiğinde; seyahat, anlam atfedilen bir etkinlik olabilirken aynı zamanda birey açısından anlamlılık hissiyatının gelişmesini sağlayan bir durumu nitelemektedir. Sirgy ve arkadaşlarının (2011) seyahat ile ilgili yapmış olduğı tanımlama içerisinde seyahatin; “prososyal açıdan etki sağlayan bir olgu” olması (Sirgy vd., 2011, s.263), Autin ve Duffy (2013) tarafından çağrı teorisinin prososyal amaçları karşılayıcı bir pozisyonu olması arasında bir benzerlik söz konusudur. Diğey bir açıdan iyi oluş teorilerinde görülen *ilişkili olma hali* kavramı, seyahat çıktısı bağlamında değeylendirilecek sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi ile bağdaşmaktadır (Ryff, 1989; Ryan ve Deci, 2001; Johnston, 2002; Pearce ve Lee, 2005; Ryan vd., 2013).

Özetle iyi oluş teorileri dikkate alındığında bireyin; yaşamında maruz kaldığı zıtlık, amaç, anlam, kendini gerçekleştirme, bireysel gelişimi sağlama, çevresel ustalık kazanma ve sosyal ilişkiler ile prososyal çıktılar kazanımı, çağrı teorisi ve seyahat eylemi ile benzerlik göstermektedir. Yapılan çalışma dikkate alındığında duyumsanan bir çağrının bireyin iyi oluş haline erişmesinde tetikleyici olabileceğı düşünölmektedir. Bununla beraber duyumsanan bu çağrı mevcut çalışma kapsamında seyahat etkinliğı olarak belirlenmiştir. Seyahat bünyesinde barındırdığı çıktılar nedeniyle çağrı teorisi ve iyi oluşa erişme konularında önemli bir eylemdir. Üç kavram arasındaki benzerlikler mevcut çalışmanın iskeletini oluşturmaktadır. Böylece üç film içerisinde yer alan çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair göstergelerin tespiti hususunda belirlenen temalar bir bağlam görevi görmektedir

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Yapılan çalışmada; seyahat eyleminin yer aldığı filmler olan, *The Way* (2010), *Tracks* (2013) ve *Eat, Pray and Love* (2010) filmlerinin çağrı teorisi ve iyi oluş unsurları bağlamında gösterebilimsel analize tabii tutulmuştur.

Mevcut çalışma nitel bir desen içerisinde tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, pozitivist araştırmaların tek bir gerçekliğıın var olduğı ve bu gerçekliğıın ölçölebildiğı; belli ölçöde bir kesinliğı olduğınu söyleyen ontolojik yaklaşıma karşı çıkararak ele aldığı

konuyu bağlamlaştırma, anlama ve yorumlama amacıyla hareket etmektedir (Creswell, 2013). Nitel bir araştırmada sayısal sonuçlara ulaşılması önemli değildir; araştırmacının bu verileri derinlemesine analiz-sentez edebilmesi ve önyargısız tanımlama ve yorumlama yapabilmesi zorunluluğu vardır (Gillham, 2000). Özetle nitel araştırmanın temel amacı derinlemesine veri elde etmektir. Bu amaç ile mevcut çalışma içerisinde yer çağrı ve iyi oluş teorilerinde rastlanılan ortak temalar aracılığıyla kuramsal ve göstergebilimsel bir analiz yapılmıştır. Analiz aşamasında yararlanılan filmlerde çağrı ve iyi oluşa dair görüngüler saptanmış ve göstergebilimsel metot aracılığıyla yorumlanmıştır.

4.2. Göstergebilimsel Metot

Mevcut çalışma kapsamında literatürde yer alan çağrı ve iyi oluş teorilerinden belirlenen ortak temalar ışığında seyahat içerikli filmlerde temalara uygun olan göstergeler gruplandırılmış ve yorumlanmıştır. Kuramsal anlamda yorumlayıcı bir yaklaşım ile filmler içerisinde yer alan temalara dair göstergeler listelenmiş ve gruplandırılmıştır. Göstergebilim metodu ile belirlenen karma göstergeler (jestler, mimikler, söylevler ve ikonlar) temalara uygun olmak kaydı ile seçilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışma kapsamında veriler analiz edilirken göstergebilimsel metot kullanılmıştır.

Sinema göstergebilimi, günümüz film kuramları ve eleştirisi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çağdaş film eleştirisi alanında, göstergebilimsel terimler ve göstergebilimsel yöntembilim 1960'lı yıllardan bu yana popülerliğini arttırmaktadır. Filmlere nasıl yaklaşılsa yaklaşılsın, filmin temel anlamsal malzemesinin değerlendirilmesi açısından göstergebilim en elverişli eleştirel yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Özden, 2004, s.138). Göstergebilim anlamlı bütünleri, ya da gösterge dizgelerini, yani göstergeleri belirleyen yasaları, aralarında kurduktan bağıntıları, onların işleyiş kurallarını saptamaya, böylelikle inceleme yöntemlerini oluşturmaya ve betimleyip açıklamaya çalışır. Toplumlarda kullanımda olan göstergelerin incelenmesi uzun süre dil incelemesiyle karıştırılmıştır, göstergeler ya dil felsefesi ya da diller konusunda genel bir kuram bağlamında ele alınmıştır (Aktulum, 2004, s.2). Fakat göstergebilim günlük konuşmada yer alan belirteçlerin dışında kapsayıcı bir anlamı bünyesinde barındırmaktadır. Göstergebilime dayalı film eleştirisi; okuyucunun ya da izleyicinin bilincini eserin dışında alıcı, tüketici ya da yargıç olarak

durmadan kurtararak, onu metinde kendi bilincini riske atmaya zorlamamaktadır (Wollen, 1989, s.195).

Charles Sanders Peirce (1839-1914) ve İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure (1857-1913) göstergebilim metodunun geliştirilmesinde öncü iki figür olarak yer almaktadır. Her iki düşünür de yaklaşık olarak aynı zamanlarda, birbirlerinden habersiz biçimde göstergebilimin ortaya çıkışına öncülük etmişlerdir (Dervişcemoğlu, 2008). Saussure göstergebilimini kurucu olarak değerlendirilirken 1970'lerden bu yana popülerliğini artıran bir metot olarak gözlemlenmektedir (Chandler, 2007, s.10). Örneğin; Saussure'a göre ağaç kelimesi bir semboldür; a-ğ-a-ç harflerinden oluşan yazılı veya işitsel bir görüntü sergileyen ağaç kavramına atıfta bulunulur. Ancak sinemasal imgeler söz konusu olduğunda, göstergenin maddi kısmı olarak tanımlanan gösteren ile göstergenin kavramsal kısmı olarak tanımlanan gösterilen bir arada var olur. Sinematik görüntünün ikili bir anlatımı yoktur; gösteren bir görüntüdür, gösterilen görüntünün temsil ettiği şeydir ve gösteren ile gösterilen, tıpkı ağacın sesbirimi ile ağacın görüntüsünün ayrılması gibi ayrılamaz (Özden, 2004, s.145). Saussure'nin bakış açısına göre sinematik öğeler içerisinde gösteren ve gösterilen arasındaki ayrımın mümkün olmadığı belirtilmektedir. Buradan hareketle Barthes tarafından ortaya atılan düz anlam ve yan anlam bakış açıları değer kazanmaktadır.

Saussure'nin yanı sıra Pierce, mantık ve göstergebilimin büyük ölçüde benzerlik gösterdiği dile getirmektedir. Soyut ve sembolik temsilleri analiz etmenin bir yolu olarak görmektedir (Erkman, 1987, s.28). Buna ilaveten Pierce, göstergeleri üç kategorizasyon altında; simgeler, göstergeler ve semboller olarak incelemektedir. Sembol, saf bir nesneye benzerliği nedeniyle ikondur. Bir cismin bir kez varlığı, bir ikonun var olması için yeterlidir. Gösteren ile gösterilen arasında doğal bir bağlantı varsa, gösterge bir semptom haline gelir. Örneğin, duman gördüğümüzde bir yangının varlığını bilmek, gösterge niteliğinde bir örnektir (Büker, 1991). Simge ise anlıksal çağrışımın bir sonucudur. Konuşulan dil simgeye iyi bir örnektir. Gösterge ile nesnesi arasındaki ilişki alışkanlık sonucu oluşan çağrışımla ortaya çıkar. Sözcük uzlaşımından dolayı nesnenin yerine geçer (Büker, 1991). Simge nedensiz ve iyi niyetlidir. Simgelerde biçimle içerik arasındaki ilişki nedenli değil, uzlaşmaya bağlıdır. Simgeler iletişim niyetiyle üretilir ve kullanılırlar. Bir dilin sözcükleri simge sınıfına girer (Erkman, 1987, s.47). Bu simgelerin anlaşılabilmesi için o toplumun simgeye yüklediği anlamın da bilinmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla simgelerin anlaşılması ve okunabilmesi için bir yorumcuya gereksinimi vardır.

Özetle; yorumlayıcı açısından nitel bir olasılık göstergesi olarak değerlendirilebilecek bir kavram yorumlanmaktadır. Bu durum bir nevi kanıt çıkarım metodu olduğunun göstergesidir. Göstergelerin varlığı yorumlayan açısından bir kural göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Nitekim öncelikli olarak bir simgenin varlığına şahit olunması gerekir. Bu simge aynı zamanda kural gösterge olur. Yorumlayıcı bu göstergeyi yorumlamakla mükelleftir. Peirce'e göre gösterge; “bir kimse için herhangi bir biçimde ya da herhangi bir bakımdan bir şeyin yerini tutan bir şeydir. Birine seslenir, bir başka deyişle söz konusu kişinin anlığında eşdeğer ya da gelişmiş bir gösterge yaratır. Yarattığı bu göstergeye, ilk göstergenin yorumlayıcı denir. Bu gösterge bir nesnenin yerini tutar. Ama her açıdan değil, bir tür kavrama gönderme yaparak yerini tutar (Peirce, 1978, s.121'den aktaran Rıfat, 1992)”. Kurucuların yanı sıra Greimas göstergebiliminin inceleme nesnesinin göstergeler olmadığını, asıl amacın anlaşılanın üretim koşullarını belirlemek olduğunu ve diğer dil dizgelerine de uygulanabileceğini belirtmektedir. Kısaca, Greimas'ın öne sürdüğü göstergebilim genelde anlamlama ve anlam üretim koşullarını inceleme nesnesi olarak seçen bir bilim dalıdır. Diğer dil dışı iletişim ve gösterge dizgelerini, bunların anlam üretme koşullarını inceleyen bilime de Türkçede göstergebilim adı verilir. Çünkü anlam her yerde ve her çeşit dil dizgesinde vardır (Bağder, 1999, s.144).

Roland Barthes'ın “Yazının Sıfır Derecesi” adlı yapıtında belirttiği gibi, göstergebilim ister görüntü ister jest ister melodi, tözleri ne olursa olsun, tüm gösterge dizgelerini inceleme nesnesi olarak kabul eder, çünkü, bunlar da bir dildir ve bir anlamlama dizgeleridir (Barthes, 2004). Tüm güçlüklerle ve eleştirilere rağmen göstergebilimsel yaklaşım, film çalışmalarının nesnel bir temel üzerine inşa edilmesini, öznellik ve muğlaklık yerine daha nesnel eleştirel yargılar ortaya çıkarmasını sağlar; film kuramı ve eleştirisinin bilimselleşmesine katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda film çalışmalarının yükselmesine de yardımcı olur. Filmin akademik düzeyde ve bilimsel eleştiriye açık hale getirilmesidir (Özden, 2004). Bu amaç ile mevcut çalışma kapsamında filmlere dair olan kuramsal analizler düz anlam ve yan anlam esasına dayalı olarak yorumlanmıştır. Filmlerde yer alan çeşitli sahneler, imgeler, jestler ve ikonlar düz anlamı yansıtırken; kuramsal yorumlar ise yan anlamı yansıtmaktadır. Yapılan çalışma

içerisinde Barthes tarafından geliştirilen düz anlam ve yan anlam yorumlamaları kuramsal çerçeve temelinde şekillenmiş ve filmlerde yer alan göstergeler literatürde sıkça rastlanılan ortak temalara bağlı kalarak analiz edilmiştir.

4.3. Veri Toplama Aşaması

Film eleştirisi düzeyinde öznel yorum ve düşüncelerin ikinci planda kalması ve eleştirinin bilimsel ölçütlere dayanması gerekmektedir (Özden, 2004, s.294). Bu bağlamda izlenecek yöntemin filmin çözümlenmesi açısından literatürde yer alan kuramsal metotlara dayanması gerekmektedir (Özden, 2004). Bu açıdan yaklaşıldığında mevcut çalışmanın iskeletini oluşturan çağrı ve iyi oluş teorilerinin film içerisinde olan görüngüleri; belirlenen temalar bağlamında kuramsal ve göstergebilimsel bir analize tabii tutulmuştur. Bunun için literatürden belirlenen temalar ışığında seçilen filmler; metinler, diyaloglar, mekân ve karakter temsilleri dikkate alınarak incelenmiş, belirlenen temaları yansıtan görseller ve alıntılarla desteklenmiştir. Bununla beraber filmler içerisinde tespit edilen temalar ve görüngülere ait bulgular metin içerisinde tablolar halinde sunulmuştur. Son olarak seçilen filmlerinin belirlenen temalara uygunluğu tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Mevcut çalışma kapsamında belirlenen veri formatını; içinde bulunulan toplumun özelliklerinden ve yapısından yararlanan, belirlenen konu ve mesajlar ile toplumun ve dünya açısından ayna işlevi gören ve sosyal, politik, psikolojik anlamda yansımaları içeren filmler oluşturmaktadır. Bu amaç ile seçilen filmlerin analizi doğrultusunda izlenen adımlar öncelikli olarak belirlenen temalar (zor zamanlar, duyumsanan çağrılar ve mesajlar, anlam arayışı, bireysel gelişimi sağlama, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi ve prososyal yönelimler) ışığında seçilen filmlerin izlenmesi ve ardından üç filme indirgenmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Bu bağlam içerisinde seçilen filmler öncelikli olarak izlenmiş ve ardından her bir sahnede yer alan metin ve diyaloglar bilgisayar ortamına kaydedilmiştir. Belirlenen temalar ve filmde alınan notlar neticesinde çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair görüngüler saptanmış, tablolastırılmış ve filmde yer alan görsellerle birlikte incelenmiştir.

4.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde göstergebilim metodundan yararlanılmıştır. Üç farklı yönetmene ait olan üç film 5 Mart- 30 Nisan tarihleri arasında izlenmiş ve göstergebilimsel analize tabii tutulmuştur. Bahsi geçen filmler haricinde Yapılacaklar

Listesi (*Bucket List*, 2007), Hector'un Mutluluk Arayışı (*Hector and The Search for Happiness*, 2014), Yaban (*The Wild*, 2014), Motosiklet Günlüğü (*Motorcycle Diaries*, 2004), Kızgın Güneş (*Under the Tuscan Sun*, 2003), Küçük Gün Işığım (*Little Miss Sunshine*, 2006) filmleri izlenmiş, çağrı ve iyi oluş temalarına uygunluğu açısından gerekli şartları sağlamadığından ve bahsi geçen üç film ile bazı filmler arasında paralellik bulunduğundan dolayı incelemeye tabii tutulmamıştır. Benzer temalara sahip çeşitli yapımların varlığına şahit olursa da seçilen üç yapımın diğer yapımlara kıyasla karanlık temalardan uzak olduğu, çağrı ve iyi oluş unsurlarına baskın bir şekilde sahip olduğu düşünülmektedir.

Örneğin; *The Wild* filmi karakter üzerine derin bir anlatıma sahip olmamakla beraber, karakterin seyahat etme tarzı ve yöntemi dikkate alındığında; *Tracks* filmi ile benzerlik göstermektedir. Hem tekrardan kaçınmak hem de *Tracks* filminin yabani doğa yürüyüşü (*wilderness hiking*) konusunda daha derinlikli olması nedeniyle; seçilen film *Tracks* olmuştur. Bu bağlamda benzer sebeplerden dolayı; *The Way* (2010), *Tracks* (2013), *Eat, Pray and Love* (2010) filmleri analizi yapılacak olan örneklemeler olarak seçilmiştir. Seçilen filmlerden ikisinin (*Tracks* ve *Eat, Pray and Love*) otobiyografik yapı taşımasına ve geriye kalan bir filmin (*The Way*) kurgu olmasına dikkat edilmiştir. Böylece filmlerin otobiyografik yapı taşıması gerçeklikle olan bağı korurken; kurgu olan film ise sinema sanatı bağlamı içerisinde yönetmenin ve senaristin özgün bir biçimde yarattığı tasavvurda, seyahat kavramının yansıttığı düşünsel bağlamı tespit etmek açısından imkan sağlamıştır.

Diğer bir yandan seçilen filmlerin seyahat eylemini farklı açıdan yansıtmasına dikkat edilmiştir. Örneğin *Tracks* filmi belirlenen yabani bir doğada yürüyüşü konu alırken, *The Way* filmi belirli bir rota içerisinde trekking seyahatini yansıtmaktadır. Son olarak *Eat, Pray and Love* filmi ise karakterin dünyanın çeşitli bölgelerine (İtalya, Hindistan ve Bali) seyahat ederek yerel kültürü deneyimleme, bireysel gelişimi sağlama ve iyi oluş haline erişmesini konu almaktadır.

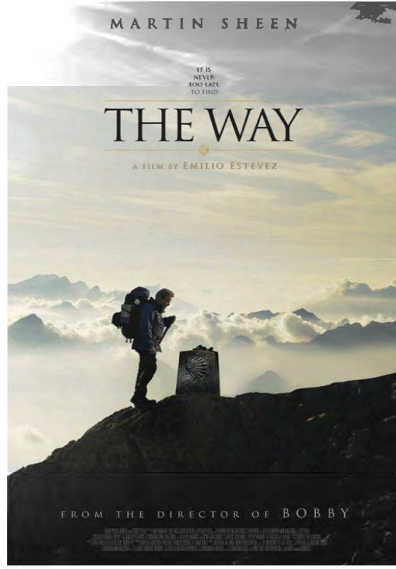
Filmleri izleme aşamasında kronolojik sıraya dikkat edilmemiş ancak analiz aşamasında mevcut çalışma içerisinde filmler kronolojik sıra dikkate alınarak düzenlenmiştir. Öncelikli olarak izlenen ilk film *Eat, Pray and Love* filmi olmuştur. Yönetmen Ryan Murphy tarafından izleyiciyle buluşturulan film Liz Gilbert adında bir yazarın yaşadığı travmatik bir durum sonrasında üç ülkeye yaptığı seyahatleri konu

almaktadır. Gerçek bir olay örgüsünün sanatsal bir formda incelenmesi mevcut çalışma kapsamında iyi oluş ve çağrı unsurlarına dair görüngülerin gerçeklik ile olan bağınyansıtılmaktadır. Film 15 Mart- 21 Mart tarihleri arasında netflix.com aracılığıyla izlenmiş ve çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair göstergeler; söylevler, diyaloglar, fotoğraflar bilgisayar ortamına kaydedilmiştir. 22-29 Mart 2022 tarihlerinde film analiz edilmiştir. Analiz aşamasında çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair görüngüleri kapsayan diyaloglar ve görseller alıntılanarak yorumlanmıştır.

Mevcut çalışmada bahsi geçen ikinci film ise Tracks filmi olmuştur. Eat, Pray and Love filmindeki gibi gerçek bir olay örgüsünden esinlenen filmi John Curran yönetmiştir. Film, 1 Nisan - 6 Nisan 2022 tarihinde unutulmazfilmler2.com sitesinden izlenmiş ve ve çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair göstergeler; söylevler, diyaloglar, fotoğraflar bilgisayar ortamına kaydedilmiştir. Bununla beraber filmin iyi oluş ve çağrı unsurlarına dair görüngüleri analize tabii tutulmuştur. Film 7 Nisan- 14 Nisan 2022 tarihinde analize tabii tutulmuştur. Gerçek bir olay örgüsünden esinlenen film ile ilişkili ikincil bir kaynak arayışına gidilmiş ve Robyn Davidson tarafından yapılan çöl seyahatinin Mayıs 1978 tarihinde National Geographic dergisinde yayınlanan *Alone* adlı makalesi tedarik edilmiştir. Film içerisinde yer alan göstergelere ek olarak Robyn Davidson tarafından film ile paralellik gösteren makale alıntıları ve iyi oluşa dair ifadelerin yer aldığı alıntılar mevcut çalışma içerisinde kullanılmıştır.

Mevcut çalışmada bahsi geçen son film olan The Way ise diğer iki filme kıyasla kurgusal bir boyut taşımaktadır. Filmin yönetmenliğini ve senaristliğini Emilio Estevez üstlenmiştir. Film; seyahati sırasında vefat eden oğlunun cenazesini almaya giden bir babanın seyahat etmeye başlamasını konu almaktadır. Film 15 Nisan-19 Nisan 2022 tarihinde indirmedenfilmizle.vip adlı site üzerinden izlenmiş ve 20 Nisan- 29 Nisan 2022 tarihleri arasında analize tabii tutulmuştur.

4.5. Seyahat Filmleri Bağlamında Çağrı ve İyi Oluş Unsurlarının Analizi: The Way Filmi

Görsel 4.1. *The Way* filminin afişi.

Filmin yönetmeni: Emilio Estevez

Filmin yapımcısı: David Alexanian, Emilio Estevez, Julio Fernandez

Filmin yapım yılı ve ülkesi: 2010, ABD, İspanya

Filmin gişe hasılatı: \$11,882,191 (Gişe hasılatı, Dünya çapı)

Filmin Özeti

Tom (Martin Sheen), düzenli bir yaşama sahip bir göz doktorudur. Hayatı belirli bir standart içerisinde ilerlerken, Tom ile tamamen zıt bir karaktere sahip olan oğlu Daniel (Emilio Estevez)'ın ölüm haberini alır. Bu noktadan sonra Tom için hayatının geri kalanı daha farklı bir hale gelir. Oğlunun bedenini almak amacıyla Fransa'ya gider. Burada Henri Sebastian (Tchéky Karyo) adlı komiser ile kurduğu diyalog sonucunda oğlunun *Saint James* yolunu yürüdüğü öğrenir. Bu yolculuk hakkında detaylı bilgiler alır ve hayatının kalanını etkileyecek olan bir anlam arayışına girer. İçinde bulunduğu travmatik koşulları ve yas sürecini atlamanın yolunu, oğlunun hatırasını yaşatmak amacıyla, seyahate çıkma fikrinde bulur. Seyahat boyunca çeşitli zorluklara maruz kalan Tom, seyahatin getirdiği çıktılar (özerklik, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi, anlam arayışı, bireysel gelişimi sağlama) hususunda aşama kaydeder.

Tom için seyahat etme fikri önceki yaşamında çok uzak ve aşinalık beslemediği bir durumken kalan hayatını seyahat etme fikriyle geçirmek, oğlunun Tom'a bıraktığı miras olur. Seyahati sırasında oğlunun küllerini çeşitli noktalara bırakan Tom, Fransa Pireneler'inden İspanya'ya kadar yaklaşık 800 km'lik bir yol boyunca yürür.

Yolculuğunda çevresinde olup bitenler hakkında bireysel anlamda bir fikir geliştirir ve çeşitli ilişkiler kurar. Asabi bir mizaç taşıırken zaman içerisinde seyahat sayesinde samimi ve içten bir insana dönüşür. Yolculuğunda zayıflamak isteyen Joost (Yorick van Wageningen), bağımlılıklarından kurtulmaya çalışan Sarah (Deborah Kara Unger) ve yazar tıkanıklığı yaşayan Jack (James Nesbitt) ile tanışır. Yolculuk boyunca düşünecek çok zamanı vardır. Özerkliğin yoğun olarak gözlemlendiği bir seyahat iken zamanla yalnız yürümek istemeyecek konuma gelir. Bu bağlamda güçlü ilişkiler kurar. Bu durum neticesinde yaklaşık 800 km’lik yolu seyahatinde tanıştığı arkadaşları ile yürür. Zaman zaman asabi mizacı, kurduğu güçlü ilişkilere zarar verse de seyahat etme fikri Tom’un hayatı için iyi oluş haline erişebileceği bir araç olur. Öz kabul süreci İspanya’da başına gelen elim bir olayın sonucunda Ishmael (Antonio Gil) ile tanışması ile olur. Ishmael Tom için bir nevi yolculuğunun güzergahını değiştiren ve Muxia’ya gitmesine sebep olan kişidir. Filmin son sahnesinde Tom oğluyla vedalaşmış, küllerini Muxia kayalıklarından denize atmış ve hayatının geri kalanını çeşitli bölgelere seyahat ederek geçirmiştir.

4.5.1. The Way filmindeki çağrılar ve iyi oluş unsurları

Yol filmi ile ilişkili olarak seyahat bağlamı içerisinde duyumsanan çağrılar ve karakterin iyi oluş haline erişmesini kapsayan temalar oluşturulan tablodaki gibidir;

Çağrı ve İyi oluş Temaları	The Way Filminde Yer Alan Görüngüler
Zor Zamanlar (Trajik bir olayın vuku bulması)	1. Oğlu Daniel’ın Saint James yolunu yürürken ölmesi 2. Oğluna ait küllerin bulunduğu sırt çantasının çalınması ve seyahatten vazgeçme noktasına gelmesi.

Tablo 1: *The Way* filmindeki Çağrı ve İyi oluş Unsurları

Duyumsanan Çağrılar ve Mesajlar	1. Henri Sebastian ile geliştirdiği diyaloglar neticesinde Camino yolunu yürüme kararını alması. 2. Oğlunun sırt çantasını Henri'den teslim alması ve oğluna dair eşyalarda bulunan fotoğraf albümünü incelemesi 3. Tom'un Ishmael ile tanışması 4. Oğluna dair anıları duyumsaması ve sonucunda oğlunun seyahat ile ilgili fikirlerini içselleştirmesi
Amaç ve Anlam Arayışı	1. Tom'un yolculuğunun amacını saptaması, anlam arayışı yolunda bir aşama kaydetmesini sağlamıştır. Nitekim oğlunun küllerini yolculuğu sırasında çeşitli yerele bırakarak oğlunun yarım bıraktığı yolu tamamlama amacı, seyahatinde geliştirdiği sosyal ilişkilerle ve yaşadığı çetin şartlar ile daha çok seyahat etmesi gerektiği anlamına ulaşmasını sağlamıştır.
Bireysel Gelişimi Sağlama ve Sosyal İlişkilerin güçlendirilmesi	1. Çevresel bir ustalık geliştirmesi ve seyahate uzak birinin seyahat sayesinde yaşamına dair eksikliklerinin farkına varması. 2. Joost, Sarah ve Jack ile tanışması toleransının artmasını sağlamıştır.

[Tablo 1. (Devam) *The Way* filmindeki Çağrı ve İyi oluş Unsurları]

4.5.2. The Way filminin çağrı ve iyi oluş unsurları görüngülerinin yorumlanması

Film, Tom'un seyahat aracılığıyla kendini bulma, bireysel gelişimi sağlama ve iyi oluş haline erişmesini konu almaktadır. Filmin açılış sahnelerinde Tom'un hobilerinin arkadaşları ile golf oynamanın ötesine gitmediği görülmektedir. Standart bir hayata sahip, işine bağlı ve düzenli bir yaşam sürmektedir. Oğlu Daniel ise Tom ile tamamen zıt bir karakter imajı sergilemektedir. Filmin açılış sahnelerinde oğlunun Fransa'da olduğu bilgisi seyirciye verilmektedir. Daniel karakteri annesinin ölümü sonrasında kendini seyahat etmeye adanmış bir karakterdir. İlerleyen sahnede Tom arkadaşları ile golf oynarken Fransa'dan bir telefon gelir ve oğlunun vefat ettiği bilgisini alır. Daniel'ın annesini kaybetmesi ve ardından seyahate başlaması ile Tom'un Daniel'ı kaybedip

seyahate başlaması bu bağlamda ilişkisel bir boyut taşımaktadır. Çağrılarının ortaya çıkış süreçleri ile alakalı zor zamanlar (*difficult times*) ve zıtlık(*adversity*) kavramları dikkat çekicidir ((Diener, Lucas, Scollon, 2009; Mckenna vd.2015; Ryff, 2016). Trajik ve yıkıcı olayların bireylerin çağrıyla kabullenmesi konusunda yardımcı bir faktör olduğu ilgili çalışmalarda ortaya konmaktadır (Elangovan vd. 2010, Duffy, 2012; Mckenna vd.,2015). Çağrının ortaya çıkış süreçleri ile ilişkili olarak yapılan çalışmalar; ilk olarak bir olayın vuku bulması, bu olayın içeriği, bireyin çağrı deneyimini onaylaması ve son olarak bireyin yaşamında süregelen etkilerin oluşması kapsamını içermektedir (Mckenna,2015). Bu noktada seyahatin duyumsanan bir çağrı olarak algılanması mümkün görünmektedir.

Aldığı haber üzerine yıkılan Tom, cesedi teşhis etmek ve bedeni almak üzere Fransa'ya gider. Uçak seyahati esnasında oğlu ile kurduğu diyalogları hatırlar. Hatırlanan sahnede Tom oğlu Daniel ile arabadadır. Burada bir dizi konuşma gerçekleşir. Tom'un Daniel'in sürekli seyahat etmesinden rahatsız olduğunu, Daniel'in yaşadığı hayatın Tom için çok uzak bir yaşam tarzı olduğunu ve tüm bunlara rağmen oğlunu gerçekleştireceği seyahat için hava alanına bıraktığı anlaşılmaktadır. Daniel ise babasının daha çok seyahat etmesi gerektiğini, hayatını yaşayamadığı ve beraber seyahat etmeleri gerektiğini vurgular. Bunun üzerine Tom; "Çoğu insan her şeyi arkasında bırakıp çekip gitme lüksüne sahip değildir Daniel. Buradaki hayatım senin seçtiğin hayata benzemiyor olabilir ama bu benim seçtiğim hayat" ifadeleri kullanmaktadır. Bunun üzerine Daniel; "Bir hayat seçemezsin baba, onu yaşarsın" der. Tom'un Fransa'ya giderken duyumsadığı anı bu olur. Fransa'ya geldiğinde oğlunu teşhis etmek için telefonda konuştuğu komiser Henri Sebastian ile morga gider. Teşhis ettiği beden oğlu Daniel'a aittir. Bu noktada ilerleyen sahne Tom'un seyahat çağrısını duyumsaması açısından önemlidir. Oğlunun eşyaları teslim alır ve ölümün nasıl gerçekleştiğine yönelik sorular sorar. Aldığı cevaplar ışığında Daniel'in Santiago de Compostela yolunda yürüyüşte olduğunu, bu yürüyüşün kutsal bir yolculuk olarak nitelendirildiğini ve çok farklı geçmişlere, kuşaklara, inançlara sahip insanlar tarafından yapıldığını öğrenir. Yolculuk, Fransa Pireneler'inden Santiago de Compostela'ya yürüyüşü esas almaktadır. Yaklaşık 800 km'lik bir yol boyunca yürüyen seyyahların nihai hedefleri Aziz James'in küllerinin bulunduğu kilisedir. Cevabı anlamlandırmaya çalıştığı noktada neden yalnız olduğu merak eder. Komiser Sebastian bunun üzerine; yolculuğun kişisel bir seyahat olduğunu vurgular. Kırılma noktası

oğlunun eşyalarını teslim almasıdır. Oğlunun bedenini alıp Amerika'ya dönmeyi planlamaktadır. Bu sahnenin önemi Tom için ilk seyahat çağrısı olmasıdır.

Filmin ilerleyen sahnesinde Tom, Daniel'a dair bir anı daha duyumsar. Bu anı içerisinde Daniel babasına doktora eğitimini bırakmaya karar verdiğini ve dünyayı okul yoluyla öğrenemeyeceğini ifade etmektedir. Dünyayı anlamanın ve öğrenmenin yolunun seyahatten geçtiğini vurgulamaktadır. Bunun üzerine aldığı radikal kararı babasına aktarırken, Tom'un hayatının monotonluğundan yakınmaktadır. Tom'a yönelttiği sorular içerisinde en son iş seyahatleri dışında ne zaman seyahat ettin?" ifadesi dikkat çekicidir. Nitekim sahne içerisinde, oğlundan kalan eşyalar ve fotoğraflara bakıp bu anı duyumsayan Tom, ağlamaya başlar (Görsel 4.2). İlerleyen sahne içerisinde Sebastian ve Tom arasında geçen diyalog içerisinde Tom; "Camino de Santiago'yu yürüyeceğim" der.

Görsel 4.2. *The Way* filminden dört kare; Tom oğlunun eşyalarını teslim almıştır. Oğlunun eşyaların incelerken oğluna dair bir anı duyumsar ve ağlamaya başlar.

Nitekim iyi oluş teorileri dikkate alındığında bireyin bir amaç aracılığıyla ideallerini şekillendirmesi ve iyi oluş haline erişmesi mümkün görünmektedir (Adler, 1930; May, 1997, Fromm, 2003; Ryff, 2016). Birey zıtlıklarla mücadelesinde bulunduğu koşullara adaptasyon sağlamak için amaçlılık aracılığıyla bir başlangıç noktası oluşturmaktadır (Diener, Lucas, Scollon, 2009, s.123). Bireyin duyumsadığı amaçlılık hissiyatı yaşamında tasavvur ettiğini durumların ideal versiyonunu oluşturmaktadır ve bu şekilde içinde bulunulan zor durumlardan, zıtlıklardan, travmatik unsurlardan birey

düşünsel anlamda kendisine bir üstünlük sağlayabilmektedir (Adler,2021, s.25). Bu bağlam içerisinde bireyin maruz kaldığı zor zamanların ve zıtlıkların birey açısından derin bir amaçlılık hissi yarattığını ifade edilebilmektedir. Film içerisinde Tom oğlunun kaybı ile yüzleşmiş ve yasını yürüyerek yaşamıştır. Bu bağlamda seyahat ve yürüyüş Tom açısından bir amaç olarak algılanmış ve yaşamının kalanını ona göre şekillendirmiştir. Bu bir nevi Tom'un yaşamının kalanı için geliştirdiği bir amaçlılık durumunun vuku bulmasına sebep olmuştur.

Benzer bir şekilde çağrı teorisi açısından bireyin duyumsadığı amaçlılık hissiyatı daha iyiye ulaşmayı sağlayan bir motivasyon olarak görülmektedir (Duffy ve Dik, 2013, s.4290). Fakat tek başına bir amaçlılık hissinin birey tarafından duyumsanması yeterli olmamaktadır. Birey amaçlarını pratik olana yönelmeli ve eyleme dökebilmelidir. Bu bağlamda Fromm (2003), "Sahip Olmak ya da Olmak" adlı kitabında iyi oluşa yönelik amaçlılık ve eylemlilik üzerine düşüncelerini "olmak" fiili üzerinden ifade etmektedir. Buna göre Fromm;

"Olmak ilkesi, bağımsızlık, özgürlük ve eleştirel düşünceyi, kendisinin on koşulları olarak alır. Yani sıralanan özellikler olmadan, "olmak" tam anlamıyla beliremez. "olmak"ın en belirgin özelliği, aktivitedir. Ancak bu aktif oluş, ticari anlamda değil, insanın yeteneklerinin verimli bir biçimde kullanılması demektir. Bu nedenle içsel bir aktivite anlamında değerlendirmek doğru olur. "Olmak", kişinin herkeste (değişik oranlarda) var olan özelliklerini ve insancıl zenginliklerini değerlendirerek, onları geliştirmesi demektir. Kendini yenileştirmek, geliştirmek, akmak, sevmek, benliğin dar sınırlarını aşarak diğer insanlara yönelmek, onlarla iş birliğine girmek ve vermek demektir (Fromm, 2003 s.125)".

Duyumsanan amaçlılık ve amacı eyleme dönüştürebilme pratiği, bireyin iyi oluş haline erişmesi açısından elzemdir. Nitekim Tom'un seyahat çağrısının eyleme dönüşme vakti geldiğinde, Tom seyahat amacını oğlu Daniel için gerçekleştirdiğini düşünmektedir. Fakat onu uğurlamak için gelen Sebastian bu yanıt karşısında bu yolda sadece kendi için yürüyeceğini ve yolculuğun kişisel olduğunu vurgular. Nihayetinde Tom'un Camino yolculuğu başlar. Pek çok anlamın ve sosyal ilişkinin geliştirileceği bu yolun ilk adımı Tom tarafından atılır (Görsel 4.3).

Görsel 4.3. *The Way* filminden dört kare; Tom'un seyahate başlamasını temsil eden dört gösterge

Seyahatinde birtakım zorluklar Tom'u zaman zaman yıldırırsa bile kararlı bir şekilde seyahatine devam edebilmiştir. Örneğin seyahati sırasında oğlunun küllerini taşıdığı çantası köprüde dinlendiği sırada göle düşmüş, çantayı kurtarmak amacıyla göle girmiş ve kıyafetleri ıslanmıştır. Seyahatinin kalanına kıyafetlerini kurutmak için ara vermek durumunda kalmıştır. İçinde bulunduğu durumun yarattığı ürkeklik daha önce deneyimlemediği bir şekilde ilkel yollarla konaklamasına sebebiyet vermiştir. Bunun yanı sıra seyahatinin İspanya etabında dinlendiği esnada sırt çantası bir çocuk tarafından çalınmış ve bu durumun yarattığı etki Tom'u seyahatten vazgeçme aşamasına getirmiştir. Nitekim bu durum da oğlunun küllerini kaybetmesi ve insani bir durum taşıması nedeniyle çantayı çalan çocuğun babası Ishmael tarafından çözülmüştür. Ishmael çantayı sahibine iade etmiştir ve af dilemek için yerel bir eğlenceye davet etmiştir. Seyahatinde konakladığı yerler ise kutsal yolu yürüyen pek çok kişinin konakladığı hosteller, ranzalı koğuşlar ve çetin standartları barındırmaktadır.

Yaşanılan zorlukların Tom'un normalde maruz kaldığı yaşantının dışında olması dikkat çekici bir husustur. Bu açıdan yaklaşıldığında bireyin daha önce deneyimlemediği ve aşinalık beslemediği bir yerde seyahat etmesi bireysel gelişimini sağlama hususunda bir fırsat olarak görülmektedir (Pearce ve Lee, 2005). Seyahatin birey açısından oluşturduğu zorluklar ve meydan okumalar bir bakıma seyahat eden kişi için mücadele etme isteği yaratmaktadır (Hirschorn ve Hefferon, 2013). Seyahatin içsel ödülleri ve çıktıları dikkate alındığında birey açısından sağlanan öz belirleme, yetkinlik hissi,

meydan okuma, öğrenme, keşfetme ve rahatlama boyutlarının varlığı aşikardır (Dunross ve Iso- Ahola, 1991, s.228). Bununla beraber yaşanan çetin şartlar Tom'un yeni standartlar geliştirmesi hususunda imkân sağlamaktadır.

Bunun yanı sıra bireyin anlam istenci insan bilinci açısından basit bir gereklilikten ziyade mental açıdan ihtiyaç duyulan hayati bir bileşendir (Klinger, 1998). Bireyin zıtlıklar ve zor zamanlar üzerine kurduğu anlam yaşama dair bir adaptasyon geliştirmenin önemli bir mekaniğini oluşturmaktadır (Janoff-Bulman, 1992). Bireyin hayatında yer alan trajik durumlar ve olaylar kişinin önceliklerini yeniden düzenlemesi ve hayatının gidişatını yeniden şekillendirmesini sağlamaktadır (Wong, 2002, s.12). Nitekim Tom oğlunun ölümü nedeniyle yaşadığı travmatik durumu seyahati bir amaçlılık aracı olarak görerek şekillendirmiştir. Bir nevi trajik iyimserlik yolunu kullanmıştır. İlk olarak Frankl (1983) tarafından ortaya atılan trajik iyimserlik kavramı; acı, suçluluk ve ölüm gibi karanlık durumlara rağmen bireyin iyimser olabilmesi ve bu duygu durumunu koruyabilmesi üzerine kuruludur. Trajik unsurlara rağmen birey potansiyel anlamını ancak bu duygu durumunun farkında kalarak koruyabilmektedir (Frankl, 1983). Bu bağlamda hayatın temel motivasyonu olarak anlam istenci dikkat çekmektedir. Yaşanan zorluklar ve anlam istenci arasındaki ilişki iyi oluş hali açısından bireyin şimdi ve gelecekte ne olacağına dair hissettiği gerilimin içkinliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Frankl, 2021, s.110). Bu durumun ifade ettiği anlam bireyin iç dünyasında anlam istencine dair sorgulamaları yaşadığı travmatik olaylar, zor zamanlar ve zıtlıklar üzerine şekillendirmektedir. Bu gerilimin yarattığı durum ise birey açısından içkin olarak bulunan bir zıtlık bilincinin tezahürüdür. Nitekim bireyin iyi oluş hali düşünüldüğünde zorluklar ve zıtlıklar vazgeçilmez bir konumda yer almaktadır (Frankl, 2021). Bunun yanı sıra yas sürecini taşıyan bireylerde kederi azaltmak için ileriye yönelik odaklanmak yas sürecinin uzamasının yolunda bir engel teşkil etmektedir (Burton vd., 2012). Tom'un durumu açısından oğlunun ölümünün yaratmış olduğu travmatik durum ve yas sürecinin seyahat bağlamında ileriye yönelik bir odaklanma getirdiği aşikardır. Bu durumun yarattığı etkiler Tom'un ruhsal durumu göz önüne alındığında iyi oluş haline erişmesi açısından yüksek düzeyde duyulan bir amaçlılık ve anlam istenci yaratmaktadır. Nitekim oğlunun yarım bıraktığı seyahati tamamlamak ve küllerini Saint James yolunun çeşitli yerlerine bırakmak ruhsal açıdan oğlunun yarım kalan seyahatinin Tom tarafından tamamlanmasını temsil etmektedir. Bu bağlamda Frankl tarafından geliştirilen logoterapi

metodu bireyin anlam ve amaç bulması açısından hayatında karşılaştığı güçlüklerin temel motivasyon olmasını ifade etmektedir (Ryff ve Singer, 2013, s.104).

Bu açılar dikkate alındığında bir durum ne denli berbat, zor ya da karanlık olursa bireyin duyumsayacağı anlam ve amaçlılık hususunda o denli tetikleyici olabileceği yönündedir. Bu bağlamda Oishi ve arkadaşları (2009), bireyin optimal iyi oluş hali açısından yaşanan zor zamanlara şu şekilde dikkat çekmektedir; “Mutluluğun optimal seviyesi; bireyin kişisel kaynaklarına, yaşadığı zorluklara, yüzleştiği tehlikelere bağlı olması muhtemeldir. Bu nedenle kişiye özgüdür (Oishi, Diener ve Lucas,2009, s.196)”. Benzer bir şekilde maruz kalınan zorlukların ortaya çıkardığı anlam istenci Frankl tarafından şu şekilde açıklanmaktadır;

“Hayatta her durum, insana bir mücadele alanı ve çözülmesi gereken bir sorun sundukça hayatın anlamı değişebilir. Temel olarak insanın kendine, hayatının anlamının ne olduğunu sormak yerine, bu sorunun muhatabının kendisi olduğunu anlaması gerekir. Herkes hayat tarafından bir sorguya çekilir ve hayatı sadece kendi hayatıyla, kendi sorumluluğuyla cevaplayabilir (Frankl, 2021, s.114)”.

Sonuç olarak Tom’un yolculuğun sonunda bulduğu anlam pasaportuna damga vuracak görevlinin sorduğu soru üzerine anlaşılmıştır. Daniel için yürüdüğünü iddia eden Tom, seyahat amacını soran görevliye uzun bir süre düşündükten sonra “daha fazla seyahat etmem gerektiğini düşündüm” der. Tom’un hayatına entegre ettiği anlam yaşanan tüm zorluklar ve travmalar karşısında seyahat ile geliştirdiği anlamdır.

Görsel 4.4. *The Way* filminden dört kare; iyi oluş hali ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesine dair göstergeler

Tom’un seyahatinin diğer bir çıktısı da sosyal ilişkilerin güçlendirilmesidir (Görsel 4.4). Bu bağlamda filmde yer alan görüngüler Tom’un öncelikli olarak Amsterdam’dan

zayıflamak amacıyla seyahate çıkan Joost, sigara bağımlılığından kurtulmaya çalışan Sarah ve yazar tıkanıklığı dolayısıyla ilham arayışını sürdüren Jack ile karşılaşmasıdır. Seyahatinin büyük bir bölümünü özerk geçirdikten sonra yolun kalan kısmını üç kişi ile yürümüştür. Filmin ilk sahnelerinde özerk ve huysuz bir insan imajı çizerken, seyahatin yarattığı etkiler sonucunda Tom, geliştirdiği sosyal ilişkilerle daha anlamlı bir seyahatin varlığını kendisi için mümkün kılmıştır. İyi oluş teorileri dikkate alındığında öz kabul, çevresel ustalık, bireysel gelişim ve ilişkili olma durumu, bireyin belirli yaşam standartlarına erişmesinde elzemdir (Ryff, 1989; Ryan ve Deci, 2001). Bu bağlamda özerklik kavramı temel olarak; bireyin kendi davranışlarının kaynağını ve kökenine duyduğu arzuyu ifade etmektedir (Ryan ve Deci, 2000). Ancak temel olarak bu ayrıksılık ve farklılığı belirli ölçüde törpülemek de mühimdir. Nitekim özerklik ihtiyacı davranışların düzenlenmesi ve seçim yapabilme duyusunun gelişmesini ifade etmektedir (Ryan vd.,2013). Bu ayrılığı ve farklılığı ortadan kaldırabilmenin tek yolu, kişilerin birbirleriyle canlı ilişkilere girişmeleri ve hep birlikte yaşam dansına, o akışa katılmalarıdır (Fromm, 2003, s.123). Bireyin diğerleri ile kurmak istediği ilişkili olma hali temel olarak; kişinin diğerlerinin deneyimlerine duyumsadığı hassasiyet ve özenle cevap verme arzusunun ifade etmektedir (Ryan ve La Guardia, 2000, s.150). Özetle ilişkili olma ihtiyacı diğerleri ile kurulan ilişkileri betimlemektedir (Ryan vd., 2013, s.127). Nitekim film içerisinde Tom'un zaman içerisindeki değişimi sosyal ilişkiler bağlamında seyahatin bir gelişim çıktısı olarak gözlemlenebilmektedir. Yolculuğa başlarken tamamen kendisi ile zıt karakterler ile temas kuran Tom, yolculuk sonunda daha samimi ve toleranslı hale gelmiştir.

Temel psikolojik tatminin oluşması açısından bireyin özerklik, yetkinlik ve ilişkili olma durumu dikkate değer hususlardır (Ryan vd., 2013, s.127). Tom'un seyahatinin belirli bir kısmında ilişki kurmaktan uzak ve özerk davranması anlam ihtiyacı ve iyi oluş haline erişmesi açısından önem teşkil etmektedir. Tom'un özerklik boyutuyla ilişkili olarak seyahatinin büyük bir çoğunluğunu aradığı anlamın geliştirmesine yardımcı olurken diğerleri ile kurduğu ilişkiler bireysel gelişiminin sağlanmasında önemli bir etkidir. Nitekim bu bileşenler bireyin motivasyon oluşturmada düzenleyici etkenlerdir. Fromm (2003) sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi ve ilişkili olma hali üzerine düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır;

“Vermek ve paylaşmak ile başkaları için fedakârlık yapmak ihtiyacına, hastabakıcılar, doktorlar, papazlar ve rahibeler arasında daha sık rastlanır. Gerçi bu meslekten olanlar arasında bu düşüncelere yalnızca sözlerinde yer verenler çoktur. Ama yine de bir sürü insan, yardım ve fedakârlık konularında temsil ettikleri değerlerle uyum içindedir. Karşılık beklemeden vermek, bir şeyler hediye etmeye (karşılıksız kan vermeye, yaşamını bir diğer kimsenin için kurtarabilmek için feda etmeye) hazır olmak, o kişinin gerçekten sevgi dolu olduğunun bir kanıtıdır (Fromm, 2003, s.142)”.

Öz belirleme teorisi dikkate alındığında bireyin eudaimonik iyi oluş haline erişebilmesi Ryan ve arkadaşları (2013) tarafından dört farklı boyutta ele alınmaktadır. Bunlar; zenginlik, ün, imaj ve güç gibi dışsal hedefler ve değerlerden ziyade bireysel gelişim, sosyal ilişkiler, toplum ve sağlık gibi içsel değerler ve hedefler, heteronom ve kontrollü yollara başvurmaktan ziyade özerk ve istemli davranmak, farkındalık hissi ile hareket etmek ve dikkatli olmak, özerklik, yetkinlik ve ilişkili olma bileşenlerinin duyumsandığı psikolojik ihtiyaçları karşılamak şeklinde kategorize edilmektedir (Ryan vd., 2013, s.117).

Görsel 4.5. *The Way* filminden dört gösterge; Tom'un seyahati boyunca yaşadıklarını temsil eden sahneler; oğlunun küllerini çeşitli noktalara bırakması (sol üstteki görsel), yerel kültürü deneyimleme ve Ishmael ile tanışma (sol ve sağ alttaki görseller).

Diğer bir yandan seyahatin bireysel gelişimi sağlama hususunda katkıları bilinmektedir. Tom doktor sıfatını yoğun bir şekilde kullanan asabi ve önyargılı bir karakter olarak seyahatine başlamıştır. Sosyal kimliğin verdiği statü ile geliştirdiği insan

ilişkileri seyahat ile yerini daha toleranslı ve samimi ilişkiler boyutuna bırakmıştır. Bu durum bir nevi Tom için bireysel gelişimi sağlama yolunda bir adım olmuştur. Seyahati boyunca maruz kaldığı olaylar ve ilişkiler neticesinde yeni bir benlik yaratma konusunda aşama kaydetmiştir. Bu bir bağlamda Tom'un yaşamı açısından çevresel bir ustalık geliştirmesini de sağlamıştır. Çevresel ustalık kavramı genel olarak zihinsel açıdan bireyin ihtiyaçlarını karşılayabileceği, yaşayacağı ve yaratma kapasitesini optimal anlamda kullanacağı bir ortam yaratma sürecidir (Ryff, 2016, s.93). Tom için bu alan seyahat etmek ve bulunduğu bölgede geliştirdiği ilişkilerdir. *The Way*(2010) filmi dikkate alındığında; Tom'un çevresel bir ustalık kazanmasına dair görüngüler, seyahatin getirdiği zorluklarla baş etme konusunda bir güç istenci oluşturmaktadır. Örneğin; alışık olmadığı fakat zamanla alıştığı seyahat fikrini sağladığı her ortam Tom'un çevresel ustalık izlerini gösterdiği ve adaptasyon sürecini geliştirdiğinin temsili niteliğindedir (Görsel 4.6).

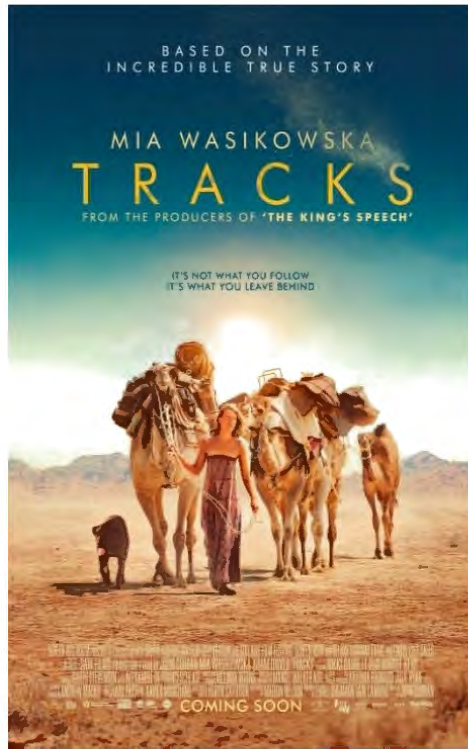

Görsel 4.6. *The Way* filminden dört gösterge; Nihai hedefleri olan Aziz James kilisesine ulaşma sahnesi (Sol üstteki görsel), Tom'un amacına ulaşması ve duyumsadığı mutluluk hali (sağ üstteki görsel) ve Tom'un kalan hayatını seyahat ederek geçirdiğini gösteren sahne (sağ alttaki görsel).

Tom'un seyahatinden önce oğluna karşı takındığı tavır şehirli bir insanın ve özgürlük fikrinden yoksun bir bireyin içinde bulunduğu koşullara sağladığı uyumdan kaynaklanmaktadır. Seyahat fikri yabancıdır. Fakat yaşadığı zorluklar bir bakıma Tom

açısından seyahat çağrısının duyumsanmasıyla sonuçlanmıştır. Bu bir nevi çağrı teorisi açısından kendini keşfetme süreci, iyi olana yönelik duyumsanan bir istek ve tutku boyutuna tekabül etmektedir (Allan vd., 2014, s.564). Tom'un daha fazla seyahat etmesi gerektiği anlamına ulaşması seyahatin bir çıktısı olarak Tom'un içinde bulunduğu yaşama sorgulamasını sağlamıştır. Nitekim filmin son sahnesinde Tom kalan hayatını seyahat ederek geçirmeye başlamıştır (Görsel 4.6). Bu durum iyi oluş teorisi dikkate alındığında haz temeli bir mutluluk halinden ziyade iç huzur, uyum ve çevresiyle kurduğu ilişkiler aracılığıyla eudaiomonik bir iyi oluşun temsilini oluşturmaktadır (Delle Fave, 2013, s.11).

4.6. Seyahat Filmleri Bağlamında Çağrı ve İyi Oluş Unsurlarının Analizi: Tracks Filmi

Görsel 4.7. Tracks Filminin Afişi

Filmin yönetmeni: John Curran

Filmin yapımcısı: Antonia Barnard, Iaing Canning, Julie Ryan

Filmin yapım yılı ve ülkesi: 2013, Avustralya

Filmin bütçesi ve gişe hasılatı: \$12,000,000/ \$ 5,853,509 (Gişe hasılatı, Dünya çapı)

Filmin Özeti

Çöldeki İzler, Robyn Davidson'ın aynı adlı kitabından uyarlama, John Curran yönetmenliğinde çekilmiş macera ve seyahat türünde bir filmidir. 1977 yılında Robyn Davidson tarafından gerçekleştirilen çöl seyahatini konu almaktadır. Robyn Davidson (Mia Wasikowska) seyahatine büyük tutku ve bağlılık besleyen bir gezgindir. Alice Springs konumundan başlayıp 2700 km'lik bir yürüyüş ile Hint Okyanusu'na varmayı amaçlamaktadır. Seyahatinin zorluk derecesi dikkate alındığında çöllerde yürüyecek olan Robyn'in, sıklıkla çevresi tarafından seyahat kararından dönmesi konusunda telkinlere maruz kaldığı görülmektedir. Ancak Robyn, çöl seyahatini gerçekleştirmeye kararlıdır. Filmin ilerleyen sahnelerinde Robyn seyahatini finanse etmek ve konaklamak için bir otele girer. Burada yapabileceği herhangi bir iş olup olmadığını sorar ve gerekli parayı kazandıktan sonra seyahatini gerçekleştirmeyi planladığı develer ile ilgili çözüm yolları aramaya başlar. Seyahatini gerçekleştirebilmesi için üç deveye ihtiyacı vardır. Bu amaçla otelde tanıştığı görevli ile yaptığı sohbet neticesinde Kurt Posel Çiftliğine varır. Bu noktada yapacağı seyahatin hazırlıklarından anlaşılan durum Robyn'in bu seyahat için büyük bir tutku beslediğidir. Nitekim seyahatini gerçekleştirmek için büyük bir uğraş ile yabani develeri ehlileştirmenin yollarını aramaktadır. Bu amaç ile Posel'in çiftliğine gelir ve sekiz aylık bir eğitim sürecine kendini adar. Rick Sloman (Adam Driver) ile tanışması seyahatinin finanse edilmesi açısından önemli bir kırılma noktası olur. Nitekim Rick, *National Geographic* dergisinde çalışan bir foto muhabirdir. 9 Nisan 1977 tarihinde Robyn dört devesi ve köpeği Diggity ile yolculuğuna başlar. Yolculuk çetindir. Kimi zaman büyük hayal kırıklıkları kimi zaman ise seyahat için büyük bir tutku besler. Seyahatinde Avustralya'nın yerli halkı Aborjinler ile temaslar, diyaloglar, yerel kültürü deneyimleme, geliştirdiği sosyal ilişkiler ile kendini bulma yolunda bir serüvenin izleri görülmektedir. Yolculuğunun bir kısmında ona eşlik eden Eddie (Rolley Mintuma), lojistik destek aldığı Glendle (Tim Rogers) ve yolculuğunu kaydeden Rick Sloman ile Avustralya'nın keşfedilmemiş ve ıssız çöllerinde 195 günlük bir seyahate yelken açmaktadır. Fakat zaman zaman yaşadığı sıkıntılar Robyn'in geçmişine dair travmalarının ortaya çıkmasına neden olur. Karakterin seyahate çıkış amacı hakkında net bir bilgi sağlanmasa dahi yönetmen John Curran karakterin derinliğini seyirciye hissettirmektedir. Robyn Davidson'ın bu seyahate anlam atfettiği aşıkardır. Monoton yaşamından ve baskılanmışlık hissinden kurtulmak ve sonucunda özgürlüğe ulaşmanın bir anahtarı olarak seyahati görmektedir. Kendini keşfetmenin bir yolu olarak algıladığı

ve anlam atfettiği yolculuğu, Robyn'in benliğini yeniden inşa etme süreci olarak değerlendirilebilmektedir. 195 günlük bir macera, takribi 7 aylık bir serüvenin sonucunda Robyn, hedeflediği ve seyahatinin nihai noktası olan okyanusa varır.

4.6.1. Tracks filmindeki çağrılar ve iyi oluş unsurları

Tracks filmi ile ilişkili olarak seyahat bağlamı içerisinde duyumsanan çağrılar ve karakterin iyi oluş haline erişmesini kapsayan temalar oluşturulan tablodaki gibidir;

Çağrı ve İyi oluş Temaları	Tracks Filminde Yer Alan Görüngüler
Zor Zamanlar (Trajik bir olayın vuku bulması)	1. Annesinin intiharı sonucunda hayatındaki değişimler 2. Köpeği Goldie'in uyutulması 3. Çöl fırtınasına maruz kalması 4. Öldürmek zorunda kaldığı yabani develer 5. Köpeği Diggity'in zehirlenmesi
Duyumsanan Çağrılar ve Mesajlar	1 Babasının Afrika'da uzun bir yürüyüşe çıkması Robyn'in seyahate çıkması açısından bir etkidir. Nitekim geçmişe dair izleri yaşamına entegre etmiştir. 2. Ağaç kovuğuna çizdikleri gezgin Ludwig Leichhardt baş harfini taşıyan L harfi. Bu durum geçmişte anlatılan hikayelerin yetişkinlik süresince geliştirdiği seyahat çağrısında bir etkidir.
Amaç ve Anlam Arayışı	1. Filmdeki sahnelerde Robyn'in seyahatini gerçekleştirme amacının monotonluktan kaçış ve bireyselleşme yolunda bir adım olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Bu açıdan seyahatinde aradığı anlam kendi benliği oluşturmak yolunda seyahate atfettiği anlamla eşdeğerdir.
Bireysel Gelişimi Sağlama ve Sosyal İlişkilerin güçlendirilmesi	1. Seyahatinde tanıştığı insanlar; Kurt Posel, Sallay Mohamet, Rick Sloman, Geoff, Glendle, Eddie ile kurduğu ilişkiler. 2. Yerel kültürü deneyimleme ve Aborjinler ile temas. 3. Pitjantjatjara dilini öğrenmeye çalışması.

Tablo 2. Tracks filmindeki Çağrı ve İyi oluş Unsurları

4.6.2. Tracks filminin çağrı ve iyi oluş unsurları göstergelerinin yorumlanması

Filmin biyografik bir yapı taşıması nedeniyle, Robyn'in seyahate ve göçebeliğe dair yazdığı alıntı ile film başlamaktadır. Karakterin geçmişi ile ilgili çözümlenmemiş bazı

travmalarının olduğu geçmişten dönütler ile seyirciye hissettirilmektedir. Aslında Robyn karakterini develer ile çölde seyahat ettirecek pozisyona getiren durumun ne olduğu filmin ortalarına değin net olarak anlaşılamamaktadır. Filmin açılış sekansında gbelikle ilgili Robyn şunları ifade etmektedir; “Gbeler için gittikleri her yer evleridir ya da hiçbir yer evleri değildir.” Bu ifade Robyn’nin anlam arayışı uğruna çıktığı seyahatinin yertsiz yurtsuzlaşma üzerinden temsili bir ifadesidir. Burada kurulan temasta Robyn’in seyahatine dair zet bilgiler verilmektedir. Bu bilgilere göre Robyn, Alice Springs bölgesinden seyahatine başlayıp, Hint Okyanusu’na, takribi 2700 km’lik bir yol kat edecektir. Bu seyahatini develer ile gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Seyahatinin anlam arayışına dair detaylar ise Robyn tarafından “bu seyahatin bir maceradan ziyade bir şeyleri başarmak ya da ispatlamak” olduğu belirtilmektedir. Seyahatinin ıkış nedenlerine dair Robyn, film içerisinde şu ifadeleri kullanmaktadır;

“Esasında şehirdeki hayat beni boğuyordu. Monotonluğuyla beni boğan, isteksiz olduğum ve yarım bıraktığım iş ve okul tecrbelerimle... Ayrıca artık kendi neslimin, cinsiyetimin ve sınıfımın rahatına düşkünlüğünden doğan aşırı kırınlıktan bunalmıştım artık. Harekete geçme kararı, yolculuk fikrinin kendi içinde saklıydı.”

Yukarıdaki alıntıda yapılan monotonluk ve sıkılmışlık vurgusu, seyahatin ortaya çıkmasında etkin rol üstlenen kaçış motivasyonuna tekabül etmektedir. Robyn’in seyahati turizm literatüründe “yabani doğa yrş” şeklinde tanımlanmaktadır (Rossman ve Ulehla, 1977; Iso Ahola, 1983). Doğa temelli vahşi doğa yürüyüşlerinin motivasyonel faktörleri dikkate alındığında, Rossmann ve Ulehla (1977) tarafından bu seyahat tarzı beş boyutta değerlendirilmektedir. Bunlar; “duygusal ve ruhsal deneyim kazanma, meydan okuma ve macera arzusu, doğal ortamların yarattığı estetik keyfi, kentsel streten kaçış ve son olarak çevresinden kaçış” şeklinde kategorize edilmektedir (Rosmann ve Ulehla, 1977’den aktaran Iso- Ahola, 1983, s.54). Bu durumda vahşi doğa yürüyüşlerinin yarattığı sosyo-psikolojik boyutlara ilaveten, birey, kalabalıklardan kaçarken diğer bir yandan bu kaçışı kişisel olarak tanımlanmış “küçük” bir sosyal çevrede gerçekleştirmektedir (Iso-Ahola, 1983, s.48). Bu durum tam anlamıyla Robyn’in içinde bulunduğu koşulların tasviri niteliğindedir. Robyn’in yukarıdaki beyanı dikkate alındığında monotonluktan, streten, iş ve okul tecrübelerinin yükünden bahsetmektedir. Tüm bu olumsuzlukları bastırmak amacıyla seyahat kararını alan Robyn, seyahati sırasında karşılaştığı “küçük” sosyal evre ile yolculuğunu tamamlamaktadır.

Bu alıntıdan çıkarılabilecek diğer bir sonuç Robyn'in benliğine dair detayların varlığıdır. Monotonluk, yarım bırakılan işler ve okullar, rahatlık gibi durumlara yapılan vurgu; seyahat çerçevesinde şekillenen bir amaçlılık hissinin Robyn'i bu durumlardan uzaklaştırması olarak yorumlanabilmektedir. Seyahat bağlamında duyumsanan amaçlılık hissiyatı ve eylemsellik boyutları önemli bir motivasyonu teşkil etmektedir. Bireyin ne istediğinden emin olması benliğinin olgunlaşma sürecinde önemli bir kıstası oluşturmakla beraber, hedefini bilen bir insanın amaçları etrafında şekillenen olgunlaşmış bir birey olmasını mümkün kılmaktadır (May, 1997, s.164). Robyn'in benimsediği amaçlılık hissi seyahat etrafında şekillenmektedir. Bu durumda Robyn'in duyumsadığı ve farkında olmadığı çağrısı seyahattir. Seyahat tutkusuna dair filmde yer alan mesajlarda, seyahat tutkusunun, Robyn'in babasıyla kurduğu ilişkinin bir sonucu olduğu görülmektedir. Robyn çocukluğundan bu yana duyumsadığı seyahat çağrısını şu şekilde ifade etmektedir;

“Yolculuğum birinden esinlenilecek olsaydı bu kişi babam olurdu. Babam gençliğinde Doğu Afrika'yı geçmiş ve şehirden uzaktayken hayatının en mutlu anlarını yaşamış. Çocukken bana ve bize ait olan L harfiyle işaretlemiş bir ağaç göstermişti. Gezin Ludwig Leichhardt işaretlemiş. 1848'de yedi atı ve 20 katırıyla Avustralya'yı geçip okyanusa ulaşmaya çalışmış. Ortalıktan kaybolmuş ve hiç bulunamamış. Ludwig'i çölde hayvanlarla yalnızken gözümde canlandırdığımı hatırlıyorum. Rüya gibi geliyordu.”

Çağrı teorisi dikkate alındığında; bireyin duyumsadığı amaçlar, çağrısının peşinden gidebilmesi açısından güçlü bir etki yaratmaktadır (Hall ve Chandler, 2005, s.162). Bu durum bireyin benlik algısının netleşmesi açısından yaşam amacını, yeteneklerini, değerlerini keşfetmesi yolunda imkân sağlamaktadır (Weiss vd., 2003). Fakat çağrılarının farkına varılabilmesinin zor olduğu ve bu durumun ancak diğerleri ile kurulan ilişkiler, çeşitli etkinlikler, amacını gerçekleştirmek için duyumsadığı istikrar ve süreklilik ile mümkün olduğu düşünülmektedir (Novak, 1996, s.34'ten aktaran Hall ve Chandler, 2005, s.161). Bu bağlamda bireyin duyumsayacağı çağrı; hayatının herhangi bir noktasında, daha önce hayal etmemiş olsa dahi, kişinin hayatına girebilir (Hall ve Chandler, 2005, s.161).

Tüm bunların yanı sıra Robyn karakterine dair önemli bir detay bireyselliğin baskınlığıdır. Robyn, seyahatini yalnız başına gerçekleştirmek istemekte ve bunu sürekli vurgulamaktadır. Örneğin ziyaretine gelen arkadaşları ile geçirdiği zaman dilimi dikkat çekicidir. Kalabalıklar içinde Robyn'in baskın bireyselliğini dışa vurduğu gözlemlenmektedir. Arkadaşlarının konuşmalarına, sevinçlerine ve muhabbetlerine ortak

olmamakta ve bir anda kendini bulunduğu ortamdan uzaklaştırmaktadır. Seyahat eden bireyin karşılaştığı koşullar modernite etrafından şekillenmiş bir dünyaya adapte olmuş biri için farklı bir perspektiften değerlendirilebilmektedir. Yürüyen bir insan açısından özgürlük olarak kabul edilebilecek bir durumun şehirli bir insan tarafından yanlış değerlendirilmesi ile sonuçlanacaktır. Nitekim şehirli insan için yaratılan imajlar, enformasyon ve süreçler aksi bir davranışı benimsemiş bir insanın yanlış değerlendirilmesini mümkün kılabilmektedir (Gros, 2017, s.12). Bu nedenle Arkadaşlarının ziyareti Robyn için bir kırılma noktasıdır.

Grubun içerisinde tanımadığı biri vardır. Bu kişi, Rick Sloman adında bir fotoğrafçıdır. *National Geographic* dergisinde çalışan foto muhabir, Robyn'in seyahatinin finanse edilebilmesi açısından bir teklifte bulunur. Fakat Robyn bu teklifi görmezden gelir. Teklife müdahil olmak istememesinin yegâne sebebi bireyselliktir. Bir dergi tarafından finanse edileceği düşüncesi Robyn tarafında bir nevi baskılanmışlık hissi yaratmaktadır. Derginin seyahatine müdahil olma ihtimalini düşünmektedir. Bu durum seyahate atfettiği anlamın kaybolacağı hissini barındırmaktadır. Dolayısıyla durumu net bir şekilde “kendi başımın çaresi bakabilirim” diyerek reddeder.

Görsel 4.8. *Tracks* filminden dört gösterge; Sallay ve Robyn çiftlikte yolculuk hakkında konuşuyor (Sol üst). Robyn, arkadaşları ile yolculuk üzerine konuşuyor (Sağ üst). Rick (Adam Driver) sponsorluk teklifinde bulunuyor (Sol alt). Robyn arkadaş çevresinde olan bitenleri izliyor (Sağ alt).

Robyn'in seyahatini yalnız gerçekleştirmesinin sebebi öz kabul ve kendini gerçekleştirme boyutları dikkate alındığında bireysellik idealinin baskınlığıdır. İyi oluş teorisinde benzer bir şekilde öznellik ideali (*subjectivist ideal*) bireyin öznelliğinin etrafında şekillenen bir iyi oluşu halini temsil etmektedir (Haybron, 2016, s.31). İyi oluş

kavramı bireyin karakteriyle bağlantılı olan kendini gerçekleştirme eylemi ile tanımlanmaktadır. Buna ilaveten benlik kavramının kısmen de olsa bireyin duygusal doğasından oluştuğu iddia edilmektedir (Haybron, 2016). Bireyin kim olduğunu tanımlayabilmek için bireyin istekleri, değerleri, adanmışlıkları, başarıları, başarısızlıkları ve kendini gerçekleştirme yolunda kat ettiği durumlar tanımlayıcı olabilmektedir (Haybron, 2016, s.37).

Diğer bir yandan seyahat motivasyonları dikkate alındığında bireyin yaşamı içerisinde şahit olduğu kişisel başarısızlıklar, sıkıntılar ya da zorluklardan kaçması çağrının duyumsanması ve bireyin seyahate yönelmesi kapsamında değerlendirilmektedir. Birey bu bağlamda kişisel dünyasının dışında kalan dünyadan da kaçmak isteyebilir. Bir nevi kalabalıklardan uzaklaşmak ve kendi içsel dünyasını aramak için seyahat edebilmektedir. Bu bağlam içerisinde bireyin seyahatinin sonucunda duyumsayacağı ödüller; “yetkinlik hissi, zorluklar, öğrenme, keşfetme, rahatlama ve kendini bulma” süreçlerini içerebilmektedir (Dunross ve Iso-Ahola, 1991, s.228). Jung, bireyin öznelleşme ve yalnızlaşma serüveninde benliğine dair yaptığı yolculuğu şu şekilde ifade etmektedir;

“Yaşam yolcusu, kendisini tanıma (bilinçlenme) serüveninde -optimal koşullarda- pek çok arketipsel karşılaşmayla artar, zenginleşir. Ancak birleşme/bütünleşme sürecinin nihai hedefi ruhun merkezi olan "Ruh"tur; içkin ve aşkın olan kendiliktir ("Selbst"). Bütünleşme, her zaman dönüşüm ile birliktedir. Kendindeki ötekini özümsemiş olan insan aynı kalamaz; dünya görüşü ve modelinde, dolayısıyla da yaşamında sarsıcı bir değişim kaçınılmazdır (Jung, 2005, s.14)”.

Jung’un ifade ettiği bilinçlenme serüveninin bireyin kendi benliği ile bütünleşmesini konu aldığı mühim bir gerçekliktir. Diğer bir yandan iyi oluş teorileri dikkate alındığında; bireyin yalnızlaşma serüveni kendini keşfetme süreci açısından mühim olduğu kadar diğerleri ile kurulan ilişkilerin yok sayılmasını gerektirmemektedir (Eagle, 2013, s.22). Nitekim Robyn seyahatinde benimsediği bireyselliğin etkilerini olumsuz anlamda ilerleyen süreçlerde göstermektedir.

Nihayetinde ailesi ile vedalaşan Robyn 9 Nisan 1977 tarihinde 195 günlük çetin yolculuğuna başlamıştır. Robyn seyahatine dair duyumsadığı zorlukların bilincindedir. Zira seyahatine dair düşündüklerini şu şekilde aktarır; “Karşılaşacağım zorlukların bilincindeyim ve itiraf etmem gerekirse böylesine tehlikeli bir girişim için oldukça yetersiz durumdayım. Ancak yolculuğun amacı da bu zaten. Sıradan bir insanın her şeyi

yapabilme yetisine sahip olduğunu düşünmek istiyorum.” Bu açıdan yaklaşıldığında çağrı teorisinde bireyin aşına olmadığı ya da zor durumlarla yüzleşeceği durumlarda bireyin hissettiği derin tutku ve amaçlılık hissi bireyin eylemlerini şekillendirdiği düşünülmektedir (Hall ve Chandler, 2005, s.164). Robyn’in duyumsadığı hedeflerin netliği açıktır. Okyanusa ulaşmak onun nihai hedefidir.

Görsel 4.9. *Tracks* filminden dört gösterge; Robyn, dergiden gelen sponsorluk metnini okur (Sol üst). Babasıyla vedalaşmaktadır (Sağ üst). Robyn seyahatine başlar ve Rick Sloman seyahatinin fotoğraflarını çeker (Sol ve sağ alttaki görseller).

Rick Sloman dört haftada bir Robyn’in seyahatinin fotoğraflarını çeker ve eksik olan malzemelerin temini amacıyla Robyn ile buluşur. Rick karakterinin aşırı konuşkan bir yapıya sahip olması ve yerli yersiz fotoğraf çekimleri Robyn’in yalnızlığı bölmekte ve rahatsız etmektedir. Fakat her şeye rağmen yalnızlığın verdiği depresif hissiyat belirli ölçülerde Robyn’i diyalog kurmaya zorlamaktadır. Burada filmde yer alan geçmişe dair görüntülerin anlam bulmaya başladığı gözlemlenir. Robyn hayatına dair mesajları gece kamp ateşi başında Rick ile konuşmasında vermektedir. Annesini pek hatırlamadığını ve küçük yaşlardayken annesinin intihar ettiğini ifade etmektedir. Özellikle Robyn’in Goldie adındaki köpeği bu karelerin içerisinde sıklıkla yer alır. Benzer bir şekilde urgan görüntüsü de filmin içerisinde yer almaktadır. Robyn’in geçmişe dair duyumsadığı anılardan annesinin ölümünün travmatik etkileri anlaşılmaktadır (4.10). Bu nedenle Robyn’in yaşadığı zor durumlar içerisinde sıklıkla köpeği Goldie’yi duyumsaması ve urgan göstergelerinin filmde yer alması Robyn’in hayatındaki travmaların bir çeşit

yansımasını temsil etmektedir. Robyn için mühim olan diğer önemli meta ise annesinden babasına ve en son kendisine ulaşan pusuladır. Pusulayı kaybetme düşüncesi Robyn'in üzerinde ani bir duygusal krize yol açar. Annesinden kalan tek eşyadır. Bir nevi pusulasını kaybettiğinde yönünü de kaybettiğini düşünür.

Görsel 4.10. *Tracks* filminden dört gösterge; Robyn 'in pusulasına dair anımsadığı hatıra (Sol üst). Robyn, annesinin intiharına dair hatırladığı urgan (Sağ üst). Babası, Robyn'e annesinin vefat ettiğini söyler (Sol ve sağ alttaki görseller).

Seyahatinde pek çok zor duruma maruz kalır fakat bu zorluklar, maruz kaldığı çöl fırtınaları ile sınırlı değildir. Örneğin seyahatin 61. gününde sabah uyandığında develerin yanında olmadığını görür. Büyük bir korku ve panikle köpeği Diggity ile develeri aramak için yola koyulur. Develeri ararken çölde kaybolma tehlikesi yaşar ve deveyi bulduğunda aşırı bir reaksiyon gösterip bu davranıştan dolayı deveyi kırbaçlar. Seyahatin Robyn üzerinde yarattığı etkiler ve duygusal değişimler bu sahnelerden anlaşılabilmektedir. Diğer zor durum ise Sallay'ın uyarısının gerçekleşmesidir. Üzerine gelen yabancı develerin bir tehdit olduğunu görür ve üzülmek zorunda kalır. National Geographic (1978) sayısında Robyn'in yazdığı makalede durumla ilgili olarak, büyük bir panik yaşadığını ve Zeleika için tehdit oluşturduklarını, bu güzel hayvanları öldürmek için kendisini zorladığı ve durumdan nefret ettiğini fakat bu durumun hayatta kalma isteği ile ilişkili olduğunu vurgulamaktadır (Davidson, 1978, s.591). Son olarak Robyn'in maruz kaldığı diğer durum Diggity'in ölümüdür. Bir gece uyurken rahatsızlanan köpeği Robyn'i uyandırır. Robyn, durumu anlamaya çalışırken Diggity'in tuhaf davrandığını fark eder. Büyük bir acı çektiğini ve ardından köpeğin istifrası sonucu zehirlendiğini

düşünür. Artık sabah olmuştur ve Diggity can çekişmektedir. Acısını sonlandırmak amacıyla Diggity’i vurmak zorunda kalır.

Görsel 4.11. *Tracks* filminden dört gösterge; Çöl fırtınasından sonra Robyn ve Rick (Sol üst). Robyn üzerine gelen yabani develeri vurmak zorunda kalır (Sağ üst). Robyn, Diggity’in ölümü üzerine ağlamaktadır (Sol ve sağ alt görseller).

Bireyin yaşadığı zorluklar ve zıt durumların varlığı çağrı teorisinde dikkat çekilen noktalardan biri olup bireyin çağrının şekillenmesi açısından etkili bir faktör olarak değerlendirilir (Hernandez vd., 2010; Duffy vd., 2012; Mckenna vd., 2015). Bununla beraber hiçbir gelişim safhasının zor zamanlar ve zıtlık duygusu olmaksızın gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir (Gadamer, 1989). Robyn’in seyahatinde yaşadığı zor durumlar aslında bireysel gelişimini sağlama ve benliğin inşası bağlamında önem arz eder. Bir nevi karşılaşılan zorlukların birey açısından bir aydınlanma ve farkındalık oluşturması anlamına gelmektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında zorluklar aracılığıyla şekillenen çağrılarının bir tür yaradılış hareketi olması, kendini keşfetme yolunda bir basamak olarak görülmesi, bireyin kendi benliğiyle bağlantı kurabilmesi açısından bir fırsat teşkil etmektedir (Johnston, 2002, s.113).

Yaşanan tüm zorlukların dışında Robyn’in seyahatinde geliştirdiği sosyal ilişkiler önemlidir. Nitekim zorlukların yarattığı gelişim Robyn’in seyahatinde derin yalnızlığından kurtulması için bir sosyal çevreyle temasına neden olmuştur. Bu açıdan yaklaşıldığında yaşanan zor durumlar bireyin bir alana ait olması ve sosyal anlamda ilişkiler geliştirmesi açısından tetikleyicidir (Johnston, 2002, s.127). Bu bağlamda Robyn yaşadığı acı ve ıstıraplar, çevresiyle olan ilişkisini geliştirmesine neden olmuştur. Sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi konusundaki diğer bir ispat Aborjin kültürünü deneyimlemesine ilişkindir.

Seyahatinin ilerleyen safhalarında konaklamak amacıyla Aborjinlerin yer aldığı bir bölgeye gelir. Geoff (Bryan Proberts) bu maksatla Robyn için bu bölgede lojistik destek sağlar. Seyahatinin ilerleyen aşamalarında kimlerle temas kurması gerektiği belirtir ve bölge hakkında bilgi verir. Robyn'in burada günleri yerel halk ile temasın hat safhada olduğu zamanlardır. Yerel halk ile şarkılar söyler ve danslar eder (Görsel 4.12). Kamptan ayrılırken Geoff ile yaptığı konuşmada takip edeceği bölge hakkında bilgi alır. Aldığı bilgiler ışığında ilerleyeceği rotayı bir yerli olmadan geçmesi mümkün değildir. Yerel kültür dikkate alındığında bir kadının kutsal olarak atfedilen topraklarda bölgeden bir yerli olmadan yürümesi yasaktır. Bu maksat ile Glendle ile tanışmak durumundadır. Glendle bölge içerisinde karavanda yaşayan ve yerliler ile temas halinde olan biridir. Yolculuğunun detaylarını ve başına gelenleri Glendle ile paylaşır, uzun süre yolculukta duyumsadığı yalnızlığı bir nevi Glendle ile paylaşarak ruhsal anlamda toparlanmaya çalışmaktadır. Glendle ile tanışması seyahatinin kalanında ona eşlik edecek Eddie'yi getirir (Görsel 4.12). Eddie ile anlaşması oldukça güçtür çünkü Eddie yerel dil olan Pitjantjatjara²³ diline hakimdir. Robyn'in seyahat rotası boyunca aşinalık duyduğu ve maruz kaldığı yerel dildir (Davidson, 1978). Fakat Robyn'in bu dili öğrenmeye çalışması; sosyal ilişkilerini güçlendirmek ve bireysel gelişimi sağlamak açısından bir girişim olarak nitelendirilebilir. Nitekim 1978 yılında yazmış olduğu makalede Aborjinlerin dilini öğrenmek için kamp ateşinin yanında çeşitli kasetler dinlediği belirtilmektedir (Davidson, 1978, s.595).

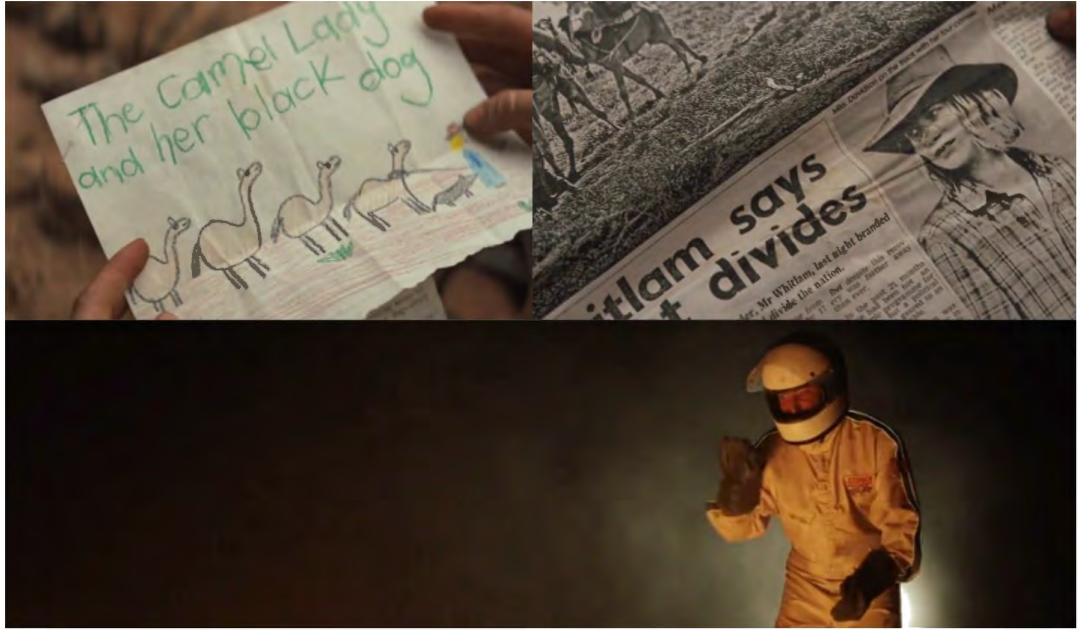
Görsel 4.12. *Tracks* filminden dört gösterge; Robyn ve Eddie seyahat hakkında konuşuyor (Sol üstteki resim). Robyn, Geoff ile tanışıyor (Sağ üst görsel). Robyn, kamp yerindeki yerliler ile dans ediyor (Sol alt). Robyn, çevredeki yerliler ile oturuyor (Sol Alt).

²³Pitjantjatjara dili bir Aborjin yerleşkesi olan Pipalyatjara'da konuşulan bir tür yerel dildir (Davidson,1978, s.595).

Seyahatin diğerk bir çıktısı olarak sosyal ilişkilerin güçlendirilmesine dair olan temsiller Robyn'in yerel halk ile kurduğı etkileşim üzerinedir. Bu bir nevi Jung (2002) tarafından bir grupla özdeşleşme olarak tanımlanmaktadır. Jung konu ile ilgili olarak geliştirdiğı arketiplerin içerisinde bir grupla özdeşleşme mantığını şu şekilde açıklamaktadır;

“Bir grupla özdeşleşme olarak tanımladığım bir başka dönüşüm deneyimine geçelim şimdi. Burada bireyin, bir grup olarak ortak bir dönüşüm yaşayan bir dizi insanla özdeşleşmesi söz konusudur. Bu özel psikolojik durumun, izleyiciler önünde gerçekleşen, ama kesinlikle bir grup kimliğine dayanmayıp böyle bir şeye yol açması da gerekmeyen bir dönüşüm ritmine katılımla karıştırılmaması gerekir. Dönüşümü kendinde değil de bir grup içinde yaşamak çok farklı bir şeydir (Jung, 2002, s.57)”.

Bu durumlar seyahat perspektifi içerisinde değerlendirildiğinde birtakım motivasyonel faktörler ile benzerlik göstermektedir. Bu motivasyonel faktörler Vogt (1976) tarafından özerklik, bağımsızlık ve eylem özgürlüğü, varış yerinin egzotikliği, seyahatin egzotikliği olarak kategorize edilmektedir (Vogt, 1976, s.28). Robyn'in seyahatinde yer alan motivasyonlar içinde bulunduğu durum göz önünde alındığında Vogt tarafından oluşturulan kategorizasyon ile benzerlik göstermektedir. Robyn bir çölde seyahat etmektedir, bireyselliği baskındır ve özerktir. Bu tarz bir seyahat deneyiminin çıktıları bireyin kendini geliştirmesi açısından birtakım imkanlar sağlamaktadır. Örneğin; Robyn seyahatinde sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi bağlamında bulunduğu bölgenin yerel dili olan *Pitjantjatjara* öğrenmeye çalışmaktadır. Seyahatin egzotikliğinin yarattığı etki ise Robyn'in farkında olmadığı zorluklarla mücadele etmesini ve gelişmesine imkân vermektedir. Bunun yanı sıra bağımsızlığın yarattığı etki ise uyum, beceriklilik, açık fikirlilik gibi özelliklerini geliştirmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi açısından yarattığı seyahat deneyimi dünyayı ve benliğini öğrenmesi ve diğerk insanlarla kurduğı ilişkilerin geliştirilmesine sebebiyet vermiştir.

Görsel 4.13. *Tracks* filminden üç gösterge: Robyn'in seyahatinde çağrılara dair göstergeler

Görsel 4.14. *Tracks* filminden dört kare; Robyn'in nihai hedefi olan okyanusa ulaşması ile ilişkili göstergeler.

Robyn, nihai hedefi olan okyanusa çeşitli zorluklar, geliştirdiği sosyal ilişkiler, farklı bir benlik ile sonunda ulaşır. Robyn'in seyahati metaforik açıdan iyi oluşa erişmenin temsilini okyanus sahnesi betimlemektedir. Çöl metaforik açıdan yaşadığı ıstırapları ve acıları temsil ederken, ulaştığı okyanus ise refahı, mutluluğu ve iyi oluşu temsil etmektedir. Robyn'in seyahati May (1997) tabiri ile bireyin köklerinin doğaya dayandığının, doğanın ve insanın değişim mekanizmasının benzer bir işlev gördüğünün, doğa ile kurulan bağın bireyin öznel gelişiminin bir kıstası olduğunun kanıtı niteliğindedir

(May, 1997, s.72). Benzer bir şekilde Jung tarafından bu durum yeniden doğuş (*renovatio*) olarak adlandırılmaktadır. Jung’a göre yaratılan arketipin ifade ettiği durum bireysel yaşam içerisinde bireyin yeniden doğmasıdır. Yenilenme, büyüme, düzelme ve güçlenme boyutlarını kendi bünyesinde barındırmaktadır (Jung, 2002, s.48).

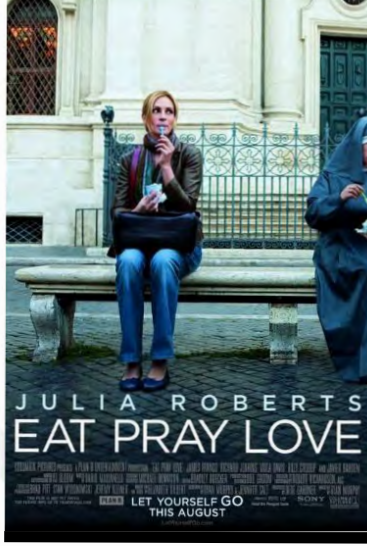
Görsel 4.15. *Tracks* filminden iki kare; Robyn ve Diggity(Üstteki görsel). Robyn seyahatinin nihai hedefi olan okyanusa ulaşmasına dair görüngüler.

Robyn 1978 yılında National Geographic dergisine yazmış olduğu makalede seyahatini şu şekilde tanımlamaktadır;

“Birçok kez bu seyahati neden yaptığım soruldu ve bu sorunun cevabının yolculuğun kendisinde olduğunu söyledim. Ama bu soruda ısrar edenler için birkaç cümle daha ekleyebilirim. Çölü ve eşsiz mekân anlayışını seviyorum. Aborjinlerle birlikte olmaktan ve onlardan ders almaktan zevk alıyorum. Kendi başıma olmanın doğasında var olan özgürlüğü seviyorum ve ayrıca risk almaktan gelişen büyüme ve öğrenme süreçlerini seviyorum (Davidson,1978, s.611)”.

Sonuç olarak Robyn’in seyahatinin 195. Gününde okyanusa ulaşması ve duyumsadığı başarımlık hissi, seyahatinin başında ifade ettiği bir şeyleri başarma ve kendini ispatlama yolunda önemli bir değerdir. Bu açıdan yaklaşıldığında seyahatin Robyn için yarattığı katkılar bireysel gelişiminin ve iyi oluş haline erişmesinin bir yolu olarak görülmektedir (Görsel 4.15).

4.7. Seyahat Filmleri Bağlamında Çağrı ve İyi Oluş Unsurlarının Analizi: Eat, Pray and Love Filmi

Görsel 4. 16. *Eat, Pray and Love* filminin afişi.

Filmin yönetmeni: Ryan Murphy

Filmin yapımcısı: Dede Gardner

Filmin yapım yılı ve ülkesi: 2010, ABD

Filmin bütçesi ve gişe hasılatı: \$60,000,000(Tahmin edilen bütçe) / \$204,594,016(Gişe hasılatı, Dünya çapı)

Filmin Özeti

Liz Gilbert (Julia Roberts), Newyork'ta yaşayan, düzenli bir hayata sahip, başarılı bir yazardır. Evlidir fakat hayatındaki akıştan memnun değildir. Yaşamının bu noktasında duyumsadığı isteklerin; iyi bir ev, iyi bir eş ve başarılı bir kariyer olduğunu düşünmektedir. Fakat bir yandan sahip olduklarının aslında gerçek istekleri olup olmadığı konusunda huzursuzluk yaşamaktadır. Bu huzursuzluğun sonucu olarak yaşamında halihazırda yer alan ve yer almasını istediği durumları sorgulamaya başlar. İsteklerini, duygularını, düşüncelerini dinlemeye karar verir. Ardından verdiği karar ise radikal bir değişimin tetikleyicisi olur. Liz artık evli kalmak istemez ve boşanma isteğini eşi Steven (Billy Crudup)'a söyler. Boşanmak isteyen kişi olmasına rağmen bu durum Liz açısından depresif bir süreç yaratır. Ne yapacağına karar vermemiş bir şekilde günlerini geçirmektedir. Bir kitapçıda, nasıl mutlu olacağına dair kitaplar ararken İtalyanca sözlük görür. Bunun ardından İtalyanca pratiği yapar. Yakın arkadaşı Delia (Viola Davis) ile yaptığı konuşmanın harareti ile “İtalya’ya gidiyorum” cümlesi ortaya çıkar. Liz bundan

sonraki hayatını seyahat ederek geçirmeye karar verir. Kendini keşfetmek için seyahate çıkma kararı alır ve yıllardır alışageldiği konfor alanından kendini uzaklaştırır. Liz için eyleme geçmenin ilk adımı bu kararı almak olur. Liz, seyahatinin ilk durağı olarak İtalya'yı seçmiştir. Liz'in İtalya maceraları alışkın olduğu yaşam standartlarının dışındadır. Farklı bir kültür ile geliştirdiği bu temas Liz için bir dizi değişimin başlangıcı haline gelir. Filmin adını taşıyan “eat (ye)” eylemi İtalya'yı temsil eden bir ifadedir. İçinde bulunduğu koşullardan kopup radikal bir karar ile İtalya'ya yaptığı seyahat Liz'in yeni ilişkiler kurarak yaşamının bu evresinde istediklerini şekillendirme konusunda bir başlangıç olur. İtalya günlerinde çeşitli arkadaşlık ilişkileri ile farklı bir kültürü deneyimleme, yaşamla ilgili sorgulamalarını pekiştirme, dil öğrenme gibi bir dizi kazanım elde eder. Ardından eksikliğini hissettiği diğer boyut olan inancı karşılamak amacıyla Hindistan'a gider. Filmin adında geçen “pray (dua et)” eylemi Hindistan'a özgüdür. İtalya'da edindiği kazanımları hayatında bir pratik olarak uygulaması Hindistan'daki günlerinin zorlaşmasına sebebiyet verir. Hindistan'da bulunduğu aşram²⁴ içerisinde Liz çeşitli görevler ile direncini ve sabrını geliştirmek durumunda kalır. Burada meditasyonlar yapar ve geliştirdiği arkadaşlık ilişkileriyle inanç boyutunun kazanımında bir ivme kat eder. Liz adım adım içinde bulunduğu durumu kabullenmeye başlamıştır. Hayatında eksikliğini hissettiği diğer bir durum ise yaşayacağı güçlü bir ilişkidir. Seyahatinin son evresi olan Bali'ye gitme karar alır. Filmin adında geçen “love (sev)” eyleminin gerçekleşme vakti gelmiştir. İtalya ve Hindistan'da edindiği kazanımlar Liz'in hayatında bir denge kurmasına yardımcı olmuştur. Bali seyahati ile bu dengeyi pekiştirmek isteyen Liz, Ketut Liyer (Hadi Subiyanto) ile görüşür ve geçmişte Liz için kehanette bulunan şifacı ile günlük pratikler yapmaya başlar. Bali'yi keşfedip kısa turlar yapan Liz, bu seyahatinde Felipe (Javier Bardem) ile tanışır. Eksikliğini hissettiği güçlü ilişkinin başlangıcı Felipe ile olan karşılaşmasıdır. Liz bu noktada seyahatlerinde kurmuş olduğu dengenin sarsıldığını hisseder. Film boyunca seyahat ile kazanmış olduğu özelliklerin yaşadığı aşk ile kaybolduğunu düşünür. Bu noktada bir karar vermek zorundadır. Fakat Liz her şeye rağmen edindiği kazanımlar ve güçlendirdiği benliği ile bu aşkı hayatına dahil eder.

²⁴Ashram(aşram) kelimesi Cambridge Sözlüğü (2021) tarafından “Hinduların toplumun geri kalanından soyutlandıkları ve belirli bir gurup ile dua etmek amacıyla yaşadıkları yer” şeklinde tanımlanmaktadır(<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ashram>).

4.7.1. Eat, pray and love filmindeki çağrı ve iyi oluş unsurları

Ye Dua Et Sev filmi ile ilişkili olarak seyahat bağlamı içerisinde duyumsanan çağrılar ve karakterin iyi oluş haline erişmesini kapsayan temalar oluşturulan tablodaki gibidir;

Çağrı ve İyi oluş Temaları	Eat, Pray and Love Filminde Yer Alan Görüngüler
Zor Zamanlar (Trajik bir olayın vuku bulması)	1. Liz'in hayatında yer alan boşluklar, evliliğinin yarattığı baskılanmışlık hissi 2. Boşanma kararı sonrasında içinde bulunduğu depresif süreç 3. Hindistan'a uyum sağlamakta zorluk çekmesi
Duyumsanan Çağrılar ve Mesajlar	1. Ketut Liyer tarafından Liz'e aktarılan kehanetler 2. Liz'in seyahat ekleriyle dolu olan kutusu 3. Steven'in aldığı kararlar ve Liz'in dışarıda bırakılması 4. David ile kurduğu ilişki 5.İtalya'da gerçekleştirdiği Augusteum seyahati
Amaç ve Anlam Arayışı	1. Filmin açılış sekansında Ketut Liyer ile kurduğu diyalog 2. Kitapçada mutluluk ile ilişkili kitaplar satın alma 3. Evliliğini sorgularken Tanrı ile kurduğu ilişki

Tablo 3: *Eat, Pray and Love* filmindeki Çağrı ve İyi oluş Unsurları

Bireysel Gelişimi Sağlama ve Sosyal İlişkilerin güçlendirilmesi	1. İtalyanca öğrenmesi 2. İtalya’da kurduğu arkadaşlık ilişkileri 3. Yerel kültürü deneyimlemesi 4. Hindistan’da kurduğu arkadaşlık ilişkileri
---	---

[Tablo 3. (Devam) *Eat, Pray and Love* filmindeki Çağrı ve İyi oluş Unsurları]

4.7.2. *Eat, pray and love* filminin çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair göstergelerin yorumlanması

Liz bir dergi için çeşitli makaleler yazan bir yazardır. Yazdığı makalenin Bali hakkında olması nedeniyle yerel kültürü anlamak ve Bali’yi deneyimlemek amacıyla seyahate çıkar. Bu noktada filmde Liz’in hayatına dair sorgulamaların başladığı görülebilmektedir. Filmin açılış sekansındaki Bali sahnelerinde Liz, Ketut Liyer ile ilk tanışmasını gerçekleştirir. Ketut Liyer bir şifacıdır. Liz, şifacının yaşadığı konuta geldiğinde seyirci ile Liz’in iç sesi aracılığıyla kurulan temastan Liz’in yaşamına dair olan sorgulamalarının başladığı anlaşılmaktadır. Film süresince Liz’in seyahat kararını alması açısından tetikleyici bir olay yaşanması ve hayatında büyük bir tutku attettiği seyahat eyleminin çağrı olarak Liz nezdinde duyumsanması beklenmektedir. Liz bu noktada alacağı seyahat kararını henüz şekillendirememiştir. Liz’in seyahat kararını almasında etkili olan durum ise evliliğidir. Sevgi ve evlilik her iki taraf için olağanüstü bir duygudaşlık, karşısındaki ile kurulan bir özdeşleşme bakımından olağanüstü bir yetenek gerektirmektedir (Adler, 2021, s.202). Ancak Liz ve Steven’in evliliklerinde özdeşleşme mantığının kalmadığı, Steven’in baskın bireysellik idealinden anlaşılabilir. Nitekim tüm bu durumların tezahürü olarak Liz, hayatını yaşamasının önündeki en büyük engel olarak evliliğini görmektedir. Zamanla Liz’in evliliği için yok saydığı bireysellik ideali boşanma kararı ile gün yüzüne çıkmaya başlamaktadır. Adler (2021), evliliklerdeki baskılanmışlık hissi hakkında şu ifadeleri kullanmaktadır; “Bir insanın kendini anlaşılmamış ve davranışlarında engellenmiş hissettiği zaman neler olacağının bizim için kapalı bir yanı yoktur. Böyle bir kimse yetersizlik duygusuna kapılacak ve kendisine bir kaçış yolu arayacaktır (Adler, 2021, s.206).”

Bu kaçış yolu Liz açısından bireyselliğin yeniden inşa edilmesi sürecidir. Duyumsanan çağrılarının eşsiz ve bireye özgü oluşu (Novak 1996’dan aktaran Hall ve

Chandler, 2005, s.161) Liz'in evliliğini bitirme kararını almasında etkin bir rol oynamıştır. Nitekim çağrılarının eşsizliği literatürdeki çalışmalarla desteklenmektedir (Elliott, 1992; Novak 1996). Bu görüşe paralel olarak Elliott kişinin hayatına dahil ettiği aracı kavramın bireyde içsel bir motivasyon oluşturduğunu da belirtmektedir (Elliott, 1992). Tüm bu durumlar bireyin içsel bir şekilde duyumsanan çağrılarına işaret etmektedir. Liz'in boşanma kararına ilişkin yaptığı sorgulamaların sonucu olarak içsel bir şekilde duyumsadığı çağrı, bireysellik düşüncesinin yaratılma süreci olarak değerlendirilebileceği gibi; bir anlamda özerklik boyutuna tekabül etmektedir. Seyahat düşüncesinin bir çağrı olarak algılanması, bireyin seyahat aracılığıyla bu özerkliği ve bireyselliği yaratma imkânı tanımaktadır. Zira seyahat motivasyonlarının önemli bir bileşeni de özerkliktir (Pearce ve Lee, 2005). Çünkü özerklik, bireyin yaşamı üzerinde kontrol sahibi olmasının yegâne koşullarından biridir (Kang ve Hsu, 2009). Bunun yanı sıra seyahat esnasında özerklik boyutu, sosyal ilişkilerin kurulmasında bir engel teşkil etmez ve bireyin psikolojik iyi oluşu için de önem taşır (Kang ve Hsu, 2009, s.705). Artık Liz'in duyumsadığı bireysellik isteği kendi kararlarını oluşturabilme düşüncesi ile şekillenmektedir. Bu bağlamda Liz tarafından alınan seyahat kararının önemi; özerklik ve bireysellik ile kurduğu ilk temas olmasıdır.

Sekiz yıllık bir evliliğin ardından radikal kararının sonuçlarını tam manası ile taşıyamadığını fark eden Liz, stresli ve depresif bir sürecin içine girmek üzeredir. Liz bu durumun kurtuluşu olarak kitapçada nasıl mutlu olabileceğine dair kişisel gelişim seçkileri almaktadır. Bu esnada rafta duran İtalyanca sözlük dikkatini çeker. Bu durum bir nevi Liz'in çağrılarının biridir. Mckenna ve arkadaşlarının (2015) yapmış oldu kategorizasyon içerisindeki mesaj kavramı “diğerlerine ait olan kelimeler ve mesajlar” şeklinde tanımlanmaktadır (Mckenna vd., 2015, s.21). Mckenna ve arkadaşları (2015) tarafından tanımlanan bu kavram bireyin çağrıyı duyumsaması açısından girmiş olduğu çevrenin etkisine işaret etmektedir. Bu çevre bireyin arkadaşları ile geliştirdiği diyaloglar olabileceği gibi bulunduğu ortamda karşılaştığı dışsal etkiler de olabilmektedir (Allan vd., 2014; Mckenna vd., 2015). Liz bir kitapçıya girmiştir ve hayatındaki boşluğu dolduracak bir çağrıyı duyumsamıştır. Bu durum Liz'in İtalya macerasının başlaması açısından tetikleyici bir durumdur. Diğer bir yandan yakın arkadaşı Delia (Viola Davis) ile yaptığı konuşma çağrısının duyumsanması yolunda önemli bir adımdır. Nitekim Mckenna ve arkadaşları (2015) tarafından belirtilen “diğerlerine ait olan kelimeler” ifadesi Delia

tarafından Liz'in farkındalık alanının gelişmesini sağlamıştır. Yatağın altından çıkardığı bir kutu üzerine Liz; “Benim de böyle bir kutum var. İçi National Geographic ve Times dergisinin gezi ekleriyle dolu. Ölmeden önce görmek istediğim yerler...” ifadesini kullanmaktadır. Bu sahne Liz'in yaşamı boyunca duyumsadığı seyahat tutkusunun vurgulandığı yerlerin başında gelmektedir (Görsel 4.17). Öyle ki Liz'in meslek olarak seçtiği yazarlık faaliyetini dahi geziler ve seyahat oluşturmaktadır. Bu durum çağrı teorisinde bireyin duyumsadığı çağrıların birey açısından mesleki çağrılara dönüşebileceği veya kariyeri süresince takip ettiği ya da sadece çağrı duyumsadığı alanlar olarak kalabileceği anlamına gelmektedir (Berg, Grant, Johnson, 2010, s.975).

Çağrı teorisi açısından değerlendirildiğinde; bireyin duyumsadığı “mükemmel bir uyum (*perfect fit*)” şeklinde değerlendirilmektedir (Allan vd., 2014, s.565). Mükemmel uyum, bireyin yetenekleri, ilgili alanları ya da meşgalelerine karşı duyumsadığı yüksek tutku durumunu ifade etmektedir. Bu durumlar çağrının ortaya çıkış süreci olarak değerlendirilmektedir. Çağrıyı duyumsamak bağlamında birey kendi ilgili alanlarını bir amaçlılık hissi ile hayatına entegre etmektedir (Allan vd., 2014, s.565). Liz'in hayatına kanallı ettiği ilgi alanı ve meşgale büyük bir tutku beslediği seyahattir. Nitekim yıllardır sakladığı kutusunda şehir haritaları, Bali'ye dair bir gezi rehberi ve çeşitli seyahat dergilerinin olduğu görülebilmektedir (Görsel 4.17).

Görsel 4.17. *Eat, Pray and Love* filminden bir gösterge; Liz'in Delia'ya bahsettiği içi seyahat ekleriyle dolu kutusu

Diğer bir açıdan duyumsanan çağrılara ilişkin; zor zaman veya ters/zıt zaman olarak tanımlanan bu süreç; bireyin çağrıları duyumsaması açısından kişisel bir zorluk nedeniyle oluşan mücadele ve şüpheler silsilesine bir vurgudur (Mckenna, 2015, s.26). Bunun yanı sıra bireyin hayatında meydana gelen travmatik bir olayın, duyumsanan çağrılar üzerinde önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Elangovan vd., 2010, Duffy, 2012’den aktaran Mckenna, 2015, s.26). Bu bireyin arayacağı anlamın oluşması konusunda şekillendirici bir rol üstlenirken aynı zamanda, ıstırapla başa çıkma gücünün oluşmasını sağlamaktadır. Genel bir ifade olarak; her şeye rağmen hayata evet diyebilmek öncelikli olarak hayatın anlamlı olduğuna dair bir ön kabule dayanmaktadır (Frankl, 1984). Bu durum ıstıraplı insani bir kazanıma ve edinimine dönüştürme hususuna yönelik bir insan becerisini gerektirmektedir (Frankl, 1984). Liz yaşadığı travmatik durumu filmin ilerleyen sahnelerinde seyahat aracılığıyla amaç ve anlam hissine dönüştürür.

Liz’in eylemsellik ilkesini hayatına entegre ettiği sahne Delia ile yaptığı konuşmadır. Filmin açılış sekansından bu ana kadar süren sahnelerde Liz’in eyleme geçmesinin önündeki engelleri adım adım eksilttiğini görülmektedir. Artık seyahate çıkmasını engelleyecek bir sebep kalmamıştır. Bu husus konusunda Liz evliliğini gözden geçirip boşanma kararı almış, David (James Franco) ile yeni bir ilişki kurmuş ve hüsrana uğramış, ardından gelişen bireysellik düşüncesi ile eyleme geçmiştir. Diyalogların çağrının duyumsanmasında önemli bir etken olduğu dikkate alındığında Delia ile yaptığı konuşmanın seyahat kararının oluşmasında son belirleyici faktör olması dikkat çekicidir (Görsel 4.18).

Görsel 4.18. *Eat, Pray and Love* filminden üç gösterge; Liz kafasında netleştirdiği seyahat planından yakın arkadaşı Delia'ya bahsetmektedir.

Liz ve Delia arasında geçen diyalog içerisinde Liz duygu ve düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır;

“Bu sabah uyandığımda ne hissettiğimi biliyor musun? Hiçbir şey. Tutku yok, kıvılcım yok, inanç yok, sıcaklık yok. Buna kötü bir dönem deme aşamasını çoktan geçtim

sanırım. Artık böyle biri olacağımı düşünmek ölümden bile kötü... Peki sen sevgimi hissediyor musun? Desteğimi hissediyor musun? Hayır. Çünkü hiçbir şey yok. Nabzım yok. İtalya'ya gidiyorum! Eskiden hayata karşı bir açlığım vardı ve bu ne yazık ki artık yok! Bir şeyler ile büyülenebileceğim bir yerlere gitmek istiyorum. 15 yaşımdan beri ya biriyle birlikteyim ya da ayrılıyorum. Nefes almak ya da kendimle baş başa kalmak için kendime iki hafta bile vermedim!"

Yukarıda alıntılanan diyalog içerisinde Liz'in ilişkiler ile kendini baskıladığını ve bireysellik idealinden uzak bir yaşam sürdüğü daha net anlaşılmaktadır. Bu durum Liz'i yıllarca baskılamış ve Liz duyumsadığı çağrılarının bir çıktısı olan seyahat ile bu durumun üstesinden gelmeyi tercih etmiştir. Yeni yaşam, yeni ilişkiler, arkadaşlıklar, tecrübelerle bezeli seyahatlerin planını çoktan zihninde şekillendirmiştir (Görsel 4.18). Liz'in seyahat talebi dikkate alındığında kaçış ve arayış bileşenlerinin (Iso-Ahola, 1982) varlığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Iso- Ahola seyahat kararı ve motivasyonlara ilişkin şu ifadeleri aktarmaktadır;

"Buna göre, turist olarak seyahat etmenin potansiyel memnuniyetinin farkındalığı, bir kişiye seyahati için benimsediği amaçları seçmesini sağlamaktadır. Diğer bir deyişle bu durum iki motivasyonel faktör için karar verme konusunda göreceli bir enerji sağlamaktadır. Bunlar arama ve kaçış bileşenleridir. Bu durumlar bireyin uygun seyahat planını ve davranışlarını oluşturması açısından belirleyici hale gelir ve aynı anda bireyi etkiler. Bu bileşenler günlük çevreyi geride bırakmak ve eski ya da yeni bir ortamda seyahat ederek bireyin psikolojik açıdan içsel bir motivasyon sağlamasına yol açar (Iso-Ahola, 1982, s.259)".

Iso- Ahola tarafından belirtilen durum Liz'in içinde bulunduğu koşullar dikkate alındığında seyahat talebinin kaçış ve arayış güçleri ile şekillendiğinin önemli bir destekleyicisi konumundadır. Bu bir yenilik arzusu, bir nevi özgürlük arayışı, semboller ile kurulan bağ, otantiklik, bireyin kendini keşfetmesi, bireysellik, haz arayışı gibi olgular ile şekillenmiş ve nihayetinde kendini göstermiştir. Nitekim Liz'in içinde bulunduğu durumlar düşünüldüğünde; evliliğinin yarattığı depresif süreçten çıkmak ve bulunduğu ortamdan uzaklaşmak amacıyla kaçış motivasyonunu uyguladığı anlaşılmaktadır.

Görsel 4.19. *Eat, Pray and Love* filminden dört gösterge; Liz İtalya'da bulunan bir meydan çeşmesinden el yordamı ile su içiyor (Sol üst). İtalya seyahatinde yerel lezzetler deniyor (Sağ üst). Liz'in kahve dükkanında Sofi ile ilk karşılaşması (Sol alt). İtalya'da kurulan arkadaşlıklar ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi örneği (Sağ alt).

Seyahatin iyi oluş üzerine etkileri konusundaki motivasyonlar düşünüldüğünde; Liz'in sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi bağlamında imkân sağladığı ilişkili olma boyutu göz önüne alındığında dikkate değerdir. İtalya macerasında Sofi ile tanışması İtalya'da kaldığı süreç boyunca arkadaş çevresinin şekillenmesi ve Liz'in sosyal ilişkilerini güçlendirmesi açısından önem arz etmektedir. Liz'in Sofi ile olan tanışması bir dizi arkadaşlığı beraberinde getirir. Seyahat etmenin birey açısından sağladığı avantajlardan biri olan sosyal entegrasyonun sağlanması bu bağlamda görülebilmektedir (Görsel 4.19). Seyahat talebinin bünyesinde barınan bireysel gelişim faktörü de bir arayış bileşeni olarak; yerel kültürle ve toplulukla kurulan iletişim arzusu olarak tanımlanabilmektedir (Dann 1981; Etzel ve Woodside 1982'den aktaran Pearce ve Lee, 2005 s.235). Nitekim Liz'in kurduğu ilişkiler ve kültürü deneyimleme süreci arayış bileşenini destekler niteliktedir.

İtalya sahneleri içerisinde dikkat çeken bir diğer nokta ise arkadaşları ile yaptığı Augusteum²⁵ seyahatidir. Liz'in bu arkeolojik alan içerisinde arkadaşlarıyla yaptığı

²⁵ İmparatorluk kültürünün yaşaması açısından Augustus bulunduğu ve fethettiği topraklarda kendini adına çeşitli tapınaklar yaptırmaktadır (Freeman,2008). Hikayesi film içerisinde aktarılan Augusteum'un Roma imparatoru Augustus tarafından kalıntıların barındırılması amacıyla yaptırılmış bir alan olduğundan bahsedilir. Fakat barbarlar tarafından istila döneminde yakılıp yıkıldığını belirtilmektedir. Ardından Liz şu ifadeleri kullanmaktadır; "Augustus bir gün çok sevdiği Roma'nın yakılıp yıkılacağını tahmin edebilir miydi?"

seyahatte duyumsadığı çağrı David ile vedalaşmasını kolaylaştıran bir faktör olmuştur. Yazısında David’e bu yerden bahseder ve şu cümleleri kurar;

“Değişimden korktuğumuz için sefalet içinde yaşamayı kabullenelim... Sonra etrafıma baktım. Augustineum; onlarca kaosa dayanmış, değiştirilmiş, yanmış, yağmalanmış sonra tekrar yapılmış. Emin olmuştum. Belki de hayatım o kadar da kargaşa içinde değildi. Dünya böyleydi. Asıl tuzak da buna bağlanmaktı. Yıkım bir hediyedir! Yıkım dönüşe giden yoldur. Bu ölümsüz şehirde bile, Augustineum bana her zaman için bitmek bilmeyen dönüşüm dalgalarına hazır olmamız gerektiğini söyledi.”

Liz’in Hindistan seyahati ise manevi açıdan yüksek ve ruhani bir dönüşüme sebebiyet vermiştir. İtalya seyahatinde aşinalık kazandığı durumların bir adım ötesi olan Hindistan Liz’in adapte olmasını zorlaştıran süreçlerin başlangıcı olmuştur. Liz’i Hindistan şehrinde bir taksi içerisinde izlediğimiz sahnede Hindistan’daki yaşama dair çeşitli sahneleri şaşkın ve ürkmüş bir ifadeyle seyrettiği görülmektedir (Görsel 4.20)

Görsel 4.20. *Eat, Pray and Love* filminden dört gösterge; Liz’in Hindistan’da gördüğü durumlar için takside verdiği tepki (Sol üst ve sağ üstteki görseller), çöplerin arasında bir çocuk (sol alt) ve aşramda katıldığı ilk seans (sağ alt).

İlerleyen sahnede Liz için bir komün hayatı başlamıştır. İtalya’daki baskın bireyselliği Hindistan’da çevresi için faydalı ve özverili işler yapması açısından komün hayatına dönüşür. Adaptasyon konusunda zorlandığı filmin giriş sahnelerinden anlaşılmaktadır. Hindistan’daki günleri hayal ettiği gibi geçmemektedir. Her sabah erken kalkar, yerleri siler ve meditasyon yapar. Bu günlük bir rutine dönüşür. Bu durum Liz’in çevresel bir ustalık kazanmasını sağlamaktadır. Bu durum Ryff (2016) tarafından bireyin içsel ihtiyaçları açısından uygun ortamları seçme ve yaratma kabiliyeti olarak tanımlanmaktadır (Ryff, 2016, s.97). Bunun yanı sıra bireyin günlük sorumluluklarını yönetmesini ve zihinsel açıdan iyi oluş haline erişmesini sağlamaktadır. Seyahatinin

Hindistan etabı, arayışta olduğu benliğini kabullenme sürecine girmesine neden olur. İyi oluş araştırmalarında dikkat çeken bir diğer nokta öz kabul sürecidir (Ryff,1989). Öz kabul süreci bireyin benliğini pozitif anlamda etkileyen; kendini birçok açıdan, iyi ve kötü özellikleri dahil, kabullenmesini sağlayan bir süreçtir. Bununla beraber birey geçmiş hayatı hakkında duyumsadığı negatif etkileri pozitifte dönüştürmektedir (Harzer, 2016, s.312). Hem kendini gerçekleştirme hem de sosyal olarak paylaşılan hedeflere bağlılık dahil, kişinin gerçek doğasının yerine gelmesi açısından belirleyicidir. İyi oluş çalışmalarına yönelik bu yaklaşımlar kendini gerçekleştirme, öz kabul, amaç ve anlam, kendi kaderini tayin edebilme, bireysel geliş sağlama, ilişkilerde oluşturulan güven ve iş birliği gibi durumları içermektedir (Delle Fave, 2013, s.5).

Görsel 4.21. *Eat, Pray and Love* filminden dört gösterge; Liz'in fil ile karşılaşması (sol üst), Liz'in Richard ile olan tartışması (sağ üst), Liz'in geleneksel bir düğün seremonisinde kendi evliliğini düşünmesi (sol alt) ve Hindistan günlerinin sonucu olarak "Tanrı içinizde siz olarak yaşıyor" kanısına varması (sağ alt).

Çağrı teorisi perspektifinden değerlendirildiğinde; Liz'in Hindistan seyahatinde yaşam pratiklerinin dışında kalan bir şekilde inanç boyutunda kat ettiği ivme "Tanrının önderlik hissi (*sense of god's leading*)" olarak kategorize edilmektedir (Mckenna vd., 2015, s.26). "Duacı (*prayer*)" olarak adlandırılan birey, temel itibari ile duyumsadığı çağrının ulvi bir güç tarafından onaylanması gerektiğini düşünmektedir ((Mckenna, 2015, s.26). Benzer bir şekilde bu durum yol gösterici kuvvet (*guiding force*) şeklinde tanımlanmaktadır (Hunter vd., 2010). Yapılan araştırmalarda bu durum; "tanrının isteği,

hediyesi ve dışsal bir kuvvet” olarak katılımcılar tarafından tanımlanmaktadır (Allan vd., 2014, s.564). Hindistan seyahatinde yaşadığı deneyimler, bu açıdan yaklaşıldığında; inanç boyutunda kazandığı edinimlerin, iyi oluş haline erişmesi konusunda önderlik ettiğı izlenimini yansıtmaktadır.

Seyahatin son aşaması olan Bali’nin önemi ise karakterin iyi oluş haline erişmesi açısından önemlidir. İyi oluş hali; birey açısından pozitif durumların negatif durumlara olan baskınlığının oluşmasında bir önem teşkil etmektedir (Ryan ve Martela, 2016, s.118). Benzer bir şekilde iyi oluş ve çağrı ilişkisine dair çalışmalar bireyin çağrıyı duyumsadığı takdirde yaşamına entegre ettiğı bir amaçlılık hissi, minnet duygusu ve anlam gibi çıktılara sebebiyet verdiğini belirtmektedir. Bu durum birey açısından iyi oluş haline erişmenin bir yoludur (Dik ve Duffy, 2013, s.432). Liz Bali seyahatinde bir kaza sonucu tedavi için gittiğı Wayan adlı şifacı ve kızı Tutti’ye yardımcı olur. Wayan boşanmış bir kadındır. Bali’nin kültür ve gelenekleri açısından boşanmış bir kadının herhangi bir hak talep etme imkânı olmadığı film içerisinde aktarılmaktadır. Kızı Tutti ile zor bir hayat geçiren Wayan toplumdan soyutlanmış ve iş yapamayacak duruma gelmiştir. Durumun farkında olan Liz seyahatleri boyunca geliştirdiğı arkadaşlık ilişkileri kullanarak Wayan için bir ev yaptırmak istemektedir. Bu durum Liz’in üzerindeki değişimin en büyük kanıtıdır. Liz arkadaşlarına yazdığı e-postada; eskiden olsa kendisi için pahalı bir doğum günü partisi isteyeceğini ve hediyeler bekleyeceğini ifade etmektedir. Ancak seyahatin kendisini değiştirdiğini ve dönüştürdüğü vurgulamaktadır. Arkadaşlarından yardım talebinde bulunan Liz e-postada şunları yazmaktadır;

“Bali’ de Wayan ve Tutti ile tanıştım. Boşanmış bir kadın. Bali’dekiler boşanmış insanlar için iyi şeyler düşünmüyor. Wayan, kızının velayetinin alabilmek için banyo paspasına kadar satmış bir kadın. Toplumsal baskı nedeniyle Tutti hep okul değiştirmiş. Wayan ise her seferinde müşteri kaybetmiş. Boşanmalarda kadın hiçbir şey alamıyor hatta ocuk bile. O nedenle onlara bir ev yaptırmalıyız. Bali’de küçük bir grup benim ailem gibi oldu. Bizde ailelerimizi nerede bulursak orada yardım etmeliyiz. Bugün Tutti’yi bir otel inşaatının yanında mavi bir fayansla oynarken gördüm. Bana dedi ki; Bir gün kendi evimiz olursa belki yerde böyle güzel bir mavi olur. İtalya’da bir kelime öğrendim. Tutti... İki t ile yazılıyor. İtalyancada *herkes* anlamına geliyor. Alınacak ders bu işte. Kendine yardım etmek için dünyaya açıldığında bazen kendini Tutti’ye yardım ederken bulursun.”

Liz bu mektubun neticesinde gerekli olan parayı temin eder ve Wayan için bir iyilikte bulunur. Geçmişte yapılan birçok çalışmanın sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi ve iyi oluş ile ilişkisini ortaya koymaktadır. Bu duygular sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi

ve stresli durumlarla başa çıkabilmek adına birey açısından bir nevi motivasyon kaynağıdır (Lyubomirsky vd., 2005). Filmin son sahnelerinde değişen yaşamının izleri ve iyi oluş haline eriştiği yaptığı konuşmadan anlaşılmaktadır;

“Sonunda sınav fiziği diye bir şeyin varlığına inanmaya başladım. Yerçekimi kanunları kadar gerçek kurallara bağlı doğal bir kuvvet. Evinizden birtakım eski dargınlıklara kadar size tanıdık ve rahatlatıcı gelen her şeyi bırakacak kadar cesur olup; gerçeği bulmak için içsel ya da dışsal olarak bir seyahate çıkarsanız, bu seyahatte başınıza gelen her şeyi ipucu olarak algıladığınızda, tanıştığınız herkesi de bir öğretmen olarak gördüğünüzde ve en önemlisi de kendinizle ilgili bazen acı gerçeklerle yüzleşip bunları affetmeyi istediğinizde gerçek olan şeyler sizden sakınılmayacaktır.”

Liz karakteri günümüz dünyasının adeta bir stereotipi olarak tasarlanmış, bireyin hayattaki amaçlarına dair genele yayılmış” iyi bir ev, iyi bir eş ve başarılı bir kariyer” isteğini yansıtan önemli bir figür iken seyahat sayesinde bir değişime maruz kalmıştır. Bu durum Adler’e (1930) göre hayatta iyi oluş haline erişmek için bireylerin aşması gereken üç problemi temsil etmektedir. Bunlar; toplumla kurulan bağ, sevdiği ve tutku beslediği bir iş ve aşk kavramlarının tamamlanması sürecidir (Adler, 1930). Bu üç problem bireyin hayatı boyunca amaç edinmesi gereken bir düsturu betimlemektedir. Birey amaçlarını gerçekleştirebilmek için yüzleştiği zorluklar sayesinde duygusal ve düşünsel açıdan daha yüksek bir yaşam amacı aracılığıyla kişiliğine değer kazandırmaktadır (Adler, 1930, s.398). Bu bağlamda Liz seyahati bir çağrı olarak duyumsaması nedeniyle girdiği her diyalog ve mekânda dikkatini kendi iyi oluşuna kanalize etmeyi denemiştir. Nitekim bunun için yeni bir dil öğrenmiş, yerel kültürle temasa geçmiş, yaşamındaki inanç eksikliğini gidermiş ve eksikliğini hissettiği saygı ve sevgi ilişkisini bulmuştur. Bu durumun tezahürü olarak Liz iyi oluş haline erişmiştir. Bu bağlamda Liz’in seyahat talebinin barındırdığı anlamlılık hissi Liz’in psikolojik anlamda iyi oluşu için önemli bir kıstas oluşturmaktadır. Psikolojik iyi oluş dikkate alındığında; Liz’in seyahate çıkış kararının etkileyen özerklik ilkesi, İtalya’da kurduğu anlamlı ilişkiler, öz kabul süreci, bireysel gelişimi sağlama ve Hindistan’da sağladığı çevresel ustalık eudaimonik açıdan Liz’in iyi oluş haline erişmesinin önemli göstergelerini oluşturmaktadır (Ryff, 1989; Delle Fave, 2013; Heller vd., 2013; Donaldson vd., 2015).

5.BULGULAR

5.1. The Way Filminde Çağrı ve İyi Oluşa Dair Göstergeler

Filmler içerisinde seyahat kavramında bağımsız olarak karakterlerin derinliğinin anlaşılması maksadı ile çeşitli göstergelere rastlanmıştır ancak seyahat bağlamından uzak olduğu neticesi ile değerlendirilmemiştir. Örneğin; *The Way* filminde Tom karakteri arkadaşları ile golf oynarken gözlemlenmektedir. Tom'un yaşamına dair ilk ipuçlarının verildiği sahnede yer alan golf sporu göstergesi standart bir hayat, belirli bir çevre ve konfor alanını temsil etmektedir. Nitekim ilerleyen sahneler içerisinde Tom'un seyahat kavramına olan bakış açısı ve oğlunun seyahate olan tutkusunu eleştirmesi konfor alanı içerisinde standart bir hayata sahip, işine bağlı ve düzenli bir yaşam sürdürdüğünün başlıca göstergesi olarak yer almaktadır. Bunun yanı sıra film içerisinde oğlunun ölüm haberini alması, oğlunun küllerinin bulunduğu kutu, oğlu ile ilişkili anıların duyumsanması, oğlunun fotoğraflarına bakıp ağlaması yaşadığı trajik durumun vahametini gözler önüne sermektedir. Seyahat bağlamında ilişkili olan bu göstergeler bireyin trajik bir olay karşısında kaçış ve arayış motivasyonlarını geliştirdiğinin önemli bir yan anlamı olarak gözlemlenmektedir.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Oğlunun ölüm haberini alması	Yaşadığı şok etkisi ve golf arabasına atlayıp bulunduğu ortamdan uzaklaşması	Travmatik olay, acı, zor zamanlar
Komiserle kurulan diyalog	Seyahat etme kararı alması	Eyleme geçme isteği ve hedef netliği
Oğluna ait olan fotoğraf albümü	Fotoğraflara bakıp ağlaması	Pişmanlık ve özlem
Seyahat ettiği yerlere oğlunun küllerini bırakması	Yas sürecini yaşama	Oğlunun yarım bıraktığı seyahati tamamlayarak anısını yaşatması
Joost ile kafede tanışma	Önyargı ve insan ilişkilerdeki başarısızlık	Bireysellik ideali
Otel odası kiralaması	Sevgi ihtiyacını karşılama girişimi	Samimiyet, yakın ilişkiler kurma

Tablo 4. *The Way* filmine ait gösterge tablosu

Birlikte yemek yemek ve içki içmek	Kadeh tokuşturma ve informal ilişkilere dair görüntüler	Sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi
Ölen oğluna ait olan sırt çantasını göle düşürmesi	Oğluna ait olan çantayı kurtarmak için göle atlaması	Korku ve panik
Başına gelen hırsızlık vakası	Hırsızın peşinden koşması	Korku ve panik
Nihai hedef olan Aziz James Kilisesi'nin görüntüsü	Arkadaşları ile birlikte kahkaha atmaları	Başarmışlık, iyi oluştan erişme, esenlik
Pasaporta vurulan damga sahnesi	Özgüvenli ve net bir bakış ile daha çok seyahat etmesi gerektiğini dile getirmesi	Kararlılık, anlam hissiyatını karşılama

[Tablo 4. (Devam) *The Way* filmine ait gösterge tablosu]

Yukarıda yer alan tabloda *The Way* filmine ait olan çeşitli göstergeler yer almaktadır. Çağrı ve iyi oluş unsurlarının seyahat bağlamında incelenmesine olanak sağlayan göstergeler ile ilişkili olarak çeşitli temalar oluşmaktadır. Seyahatin bireyin iyi oluşuna dair yarattığı etkilerin öncülleri olarak değerlendirilebilecek temaların varlığına rastlanmıştır. Örneğin; karakterin yaşadığı zorluklar ve travmatik olaylar; oğlunun ölümü, oğluna ait sırt çantasını köprüden düşürmesi ve almak için yüzmesi, oğluna ait olan sırt çantasının çalınması gibi durumlar bireyin zorluklarla mücadele ederek seyahat aracılığıyla yaşayacağı ihtimaller üzerinden benliğini güçlendirmesine olanak sağlamaktadır. Bununla beraber seyahati sırasında kurduğu ilişkiler; Joost ile kafede tanışması fakat huysuz ve önyargılı bir imaj çizmesi, filmin ilerleyen sahnelerinde seyahat ile sağladığı tolerans ve hoşgörü seviyesindeki artışı göstermektedir. Bir diğer örnek ise seyahati sırasında oğlunun küllerini seyahat rotasının çeşitli bölümlerine bırakması durumudur. Burada yer alan gösterge karakterin oğlunun anısı yaşatmak amacıyla seyahate çıktığını ve kendi içerisinde seyahate atfettiği anlamın tekrar tekrar kendine hatırlatmasını sağlamaktadır.

İzleyicilere aktarılan düz anlamlar basit ve yalın göstergeler olarak filmin içerisinde yer almaktadır. Örneğin; üç filmde de ortak bir tema olarak rastlanılan beraber yemek yeme ve içki içme sahneleri; *The Way* filminde kurulan ilişkilerin samimiyet düzeyindeki artışa işaret etmektedir. Seyahatin yarattığı bir etki olarak sosyal ilişkilerin

güçlendirildiğini sembolize etmektedir. Diğer bir örnek ise prososyal çıktılarına yöneliktir. Huysuz ve sert bir karakter imajı sergileyen Tom, seyahatinin son evrelerinde tanıştığı arkadaşları için otel odası kiralamaktadır. Buradaki durum sosyal ilişkilerin güçlendirildiğinin bir jest ile sembolize edilmesidir. Ardından otel odasında dört arkadaşın kutlama yapması seyahat öncesinde ve seyahat sonrasında karakterin inanılmaz değişimini gözler önüne sermektedir.

Film ile ilişkili son gösterge ise nihai hedef olan Aziz James Kilisesi'ne varıştır. Kilise bir bakıma kurtuluşu ve yeni bir benlik inşasını sembolize etmektedir. Tom eski benliğini yıkmış ve oğluna olan saygı yürüyüşünü tamamlanmıştır. Tüm çetin şartlarla mücadele etmiş, alışık olmadığı durumlara ve olaylara maruz kalmıştır. Neticede başladığı yolu tamamlamayı başarmıştır. Kilise içerisinde pasaporta vuruluna damga sahnesi de önemli bir göstergedir. Burada seyahat anlamı ve amacı hakkında nihai kararı vermiştir. Ne için seyahat ettiğini film boyunca anlamlandıramayan Tom, son sahne içerisinde kendisi için seyahat ettiği ve daha çok seyahat etmesi gerektiğini pasaporta damga vuran memura söylemektedir. Nitekim filmin son sahnesinde Tom kalan hayatını farklı ülkelere seyahat ederek geçirmektedir.

5.2. Tracks Filminde Yer Alan Çağrı ve İyi Oluş Göstergeleri

Tracks filmi seyahat içerikli filmler içerisinde yabancı bir doğa yürüyüşünü konu alan bir yapıt olarak dikkat çekmektedir. Gerçek bir hikâyeden esinlenilen film içerisinde seyahatin çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair pek çok göstergeye rastlanmıştır. Filmin öncelikli olarak göçebeliğe dair bir alıntıyla başlaması dilsel bir gösterge niteliği taşımaktadır. Karakter göçebelikle ilgili düşüncelerini izleyiciye aktarmaktadır. Göçebelik bir gösterge olarak dikkat çekerken karakterin vermek istediği mesaj, seyahat ettiği süre boyunca gittiği her bölgenin evi olduğu düşüncesidir. Buradan çıkan yan anlamın seyahate derin bir tutku ile bağlı bir karakterin hikayesinin izleneceğidir. Film içerisinde yer alan diğer önemli gösterge ise seyahate çıkış nedenlerine ilişkin izleyici ile paylaştığı monotonluk ifadesidir. Monotonluktan sıkılmış bir karakterin seyahat aracılığı ile kaçış ve arayış motivasyonlarını geliştirmesinin en önemli göstergesi niteliğindedir. Buna ilaveten karakterin baskın bireyselliğine dair çeşitli göstergeler de mevcuttur. Bunlardan biri seyahate başlamadan önce arkadaşlarının ziyareti ve ailesinin ziyaretidir. Karakterin arkadaşları ve ailesi ile buluştuğu noktalarda hoşnutsuzluğu ve düşünceli hali pek çok kez izleyiciye aktarılmıştır. Bu noktada karakter ile ilişkili olarak özerk ve

bireysel bir seyahate önem verdiği anlaşılmaktadır. Diğer önemli bir gösterge ise karakterin sponsorluk teklifini düşünmeden reddetmesidir. Karakterin zihninde yer alan sponsorluk düşüncesi seyahati ile ilgili alacağı kararlar konusunda bağlayıcı bir görev üstlenmesi üzerinedir. Özerkliği ve bireyselliğinin baskılanacağını düşünmesinden dolayı sponsorluk teklifini düşünmeden reddetmektedir. Ancak yürüyeceği rotanın çetin şartlarından dolayı ve maddi yetersizliklerden dolayı teklifi kabul etmektedir. Özerklik ve bireysellik önemli bir gösterge iken izleyiciye aktarılan yan anlam içerisinde karakterin kendi benliğini inşa etme sürecinin önemli bir tasviridir.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Göçebelğe dair karakterin yapmış olduğu konuşma	Karakterin seyahat ettiği her yerin evi olduğunu belirtmesi	Seyahate verilen anlam ve tutku
Monotonluk ve sıkılmışlık vurgusu	Bulunduğu ortamdan uzaklaşma	Kaçış ve anlam arayışı
Arkadaşlarının ve ailesinin ziyareti	Karakterin içinde bulunduğu duruma adapte olamaması	Hoşnutsuzluk hissi ve özerklik ihtiyacı
Rick Sloman'ın sponsorluk teklifi	Teklif karşısında hoşnutsuz olması ve reddetmesi	Bağımsız olma isteği
Annesinin ölümüne dair detaylar ve pusula görüngüsü	Zor zamanlar yaşayan karakterin metaforik olarak kaybettiği benliğini bulmasını sembolize etmektedir.	Anlam hissiyatının karşılanması
Köpeği Goldie'nin uyutulması	Geçmişe dair travma	Vazgeçiş ve pes etme noktasına gelmesi
Köpeği Diggity'nin ölümü	Diggity'nin zehirlenmesi	Keder ve hüznün

Tablo 5. *Tracks* filmine ait gösterge tablosu

Çöl Fırtınası	Develerine ve köpeğine zarar gelmesinden korkması ve gezi ekipmanlarının tahrip olması	Kaos ve korku esnasında geliştirdiği mücadele hissi
Pitjantjatjara dilini öğrenme girişimi	İletişim kurma konusundaki zorluklar	Bireysel gelişimi sağlama
Aborjinler ile yerel dans sahnesi	Depresif süreçlerden kaçış	Samimiyet ve informal ilişkiler
Gelen mektuplar ve Eddie'ye armağan ettiği silah ve ayakkabı	Eddie'yi mutlu etme isteği	Yardımsızlık ve ilham olma
Okyanusa ulaşma	Develeri ile okyanusta yüzmeye	İyi oluş haline erişmek

[Tablo 5. (Devam) *Tracks* filmine ait gösterge tablosu]

Çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair oluşturulan temalar içerisinde karakterin yaşadığı zor zamanlara ilişkin göstergeler; annesinin ölümü, köpeği Goldie'nin uyutulması, köpeği Diggity'nin ölümü ve yaşadığı çöl fırtınasıdır. Karakterin derinliğine dair mesajların verildiği sahneler içerisinde annesinin ölümü neticesinde farklı bir benliğe büründüğü anlaşılmaktadır. Yaşamını radikal bir şekilde etkileyen travmatik olayların karakter nezdinde seyahat fikrinin gelişmesine sebebiyet verdiği açıktır.

Duyumsanan çağrılara ilişkin karakterin geçmişten gelen bir şekilde seyahat fikri ile yetiştirildiğine dair göstergeler mevcuttur. Babasının da bir gezgin olması ve karakterin yaşamı boyunca gezginler ile ilişkili hikayeler anlatması, Robyn'nin seyahat kararını almasında önemli bir etken olarak gösterilmektedir. Karakterin amaç ve anlam arayışına dair göstergeler ise bireyselleşme yolunda seyahati aracı bir kavram olarak kullanmasıdır. Karakterin monotonluk ve sıkılmışlık vurgusu seyahate atfettiği anlamın anlaşılmasını sağlamaktadır. Burada yer alan düz anlam monotonluk ve sıkılmışlık; yan anlam ise karakterin bu hissiyattan uzaklaşmasını sağlayacak olan seyahat eylemidir.

Bireysel gelişimi sağlamaya yönelik göstergeler ise Robyn Davidson tarafından 1978 yılında yazılan *Alone* adlı makalede Aborjinlerin konuştuğu dil olan Pitjantjatjara dilini öğrenme girişimidir. Bireysel gelişimi sağlama hususundaki göstergeler üç film içerisinde genel olarak seyahat ettiği toplulukların dillerine öğrenmeye yöneliktir. Buna

ilaveten yerel kültürü deneyimlemeye dair önemli göstergeler mevcuttur. Seyahatinin konaklama aşamasında karşılaştığı yerliler ile dans eden Robyn karakteri, seyahatinin bir çıktısı olarak yerel kültürü deneyimleme ve sosyalleşmeye ilişkin önemli ipuçlarını izleyiciye aktarmaktadır.

Nihai hedef olan okyanusa ulaşma düşüncesi ise önemli bir göstergedir. Çöl seyahati karakterin yaşamında yer alan zorlukları, kederleri ve travmatik olayları temsil ederken, okyanusa ulaşması; iyi oluş ve mutluluğu tasvir etmektedir. Bu bağlam içerisinde filmin son sahnesi olan okyanus sekansı karakterin kendini gerçekleştirme hususundaki başarımını ve tamamlanmışlığını sembolize etmektedir.

5.3. Eat, Pray and Love Filminde Yer Alan Çağrı ve İyi Oluş Göstergeleri

Eat, Pray and Love filmi karakterin üç ülkeye yaptığı seyahatleri konu alan gerçek bir hikâyeden esinlenilmiş bir film olarak dikkat çekmektedir. Çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair pek çok gösterge mevcuttur. Kuramsal açıdan yorumlanmış olmasına ilaveten film içerisinde yer alan göstergelere dair pek çok bulguya rastlanmıştır. Öncelikli olarak mevcut çalışma kapsamında oluşturulan temalar; zor zamanlar, duyumsanan çağrılar ve mesajlar, amaç ve anlam arayışı, bireysel gelişimi sağlama ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi, prososyal yönelimler hususunda pek çok gösterge mevcuttur.

Karakter seyahat öncesi ve sonrası olarak iki farklı benlik sergilemektedir. Diğer iki filmde olduğu gibi monotonluk, sıkılmışlık ve baskılanmışlık vurgusu çeşitli sahnelerde yapılmaktadır. Filmin girizgahında bir tören sahnesi izleyiciye aktarılmaktadır. Tören sahnesi içerisinde bebek sahibi olmuş bir çift, bebeğini Liz karakterinin eşine emanet etmektedir. O sırada Liz uzaktan eşini izlemektedir. Bu sahne içerisinde Liz'in evliliğine dair olan detaylar hakkında bilgiler aktarılmaktadır. Seyahate başlama kararı almasındaki önemli göstergelerden biridir. Eşini izlediği sahnede karakterin mimikleri sıkılmışlık ve baskılanmışlık hissini yansıtmaktadır. Diğer iki filme kıyasla Eat, Pray and Love filminde karakterin yaşadığı zor zamanlar bir yakınının kaybı değildir. Aksine Liz bu bağlam içerisinde değer verdiği bir kurum olan evlilik kurumunun yıkılmasıyla zor zamanlar yaşamaya başlayacaktır. Film içerisinde çeşitli sahnelerde evliliğin rutininden kopuş aşamasına gelmesi çeşitli göstergelerle aktarılmıştır. Steven karakterinin taşımış olduğu baskın bireysellik ideali Liz karakterini sıkıştırmaktadır. Nitekim boşanma kararı alarak özgür bir birey haline erişmeyi seyahat kararı olarak izleyiciye aktarmıştır. Zor zamanlar ile ilgili diğer önemli bir gösterge ise

İtalya seyahati sonrasında Hindistan'a uyum sağlama konusunda zorluk çekmesidir. Seyahat etme konusundaki motivasyonu zedelenmiştir.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Eşini kucağına aldığı bebekle uzaktan izlemesi	Yaşamından memnun olmama ve hoşnutsuz ifadelerle eşini izleme	Yaşam anlamını sorgulama
Eşinin yaptığı seyahat planından haberi olmaması	Eşi ile konuşmasından sonra araba camından uzaklara bakması	Hayal kırıklığı
Dua etmesi	İçinde bulunduğu durumdan kurtulma isteği	Baskılanmışlık hissinden kurtulma, rahatlama
Boşanma kararı alması	Seyahate çıkma isteğinin perçinlenmesi	Depresif süreçler
Mutlulukla ilgili kitaplar satın alması	Kitapçada geçirdiği zamanlar ve dağınık bir imaj sergilemesi	Depresiflikten kurtulma girişimleri
İtalyanca sözlük	İtalya'ya yapılacak seyahati simgelemektedir.	Bireysel gelişimi sağlama ve dil öğrenme
Seyahat ekleri ile dolu olan şahsi kutusu	Seyahate olan tutkusunu sembolize etmektedir.	Geçmişe dair duyumsadığı özlem ve yeni bir benlik geliştirme süreci
Augusteum seyahati	Aldığı kararlardan duyduğu memnuniyet hissi	Tamamlanmışlık ve yeni seyahatlere yelken açma
İtalyanca öğrenmesi	İletişim kurma konusundaki zorluklar	Bireysel gelişimi sağlama

Tablo 6. *Eat,Pray and Love* filmine ait gösterge tablosu

Yerel kültürü deneyimlemesi	Depresif süreçlerden kaçış	Samimiyet ve informal ilişkiler geliştirme
Yemek ve içki sahneleri	Kadeh tokuşturma ve informal ilişkilere dair görüntüler	Samimiyet ve informal ilişkilerin geliştirilmesi
Hindistan seyahatinde şaşkın ifadelerle çevreyi izlemesi ve ağlaması	İtalya seyahatinin rehabetinin Hindistan konusunda pişmanlık yaratması	Korku ve panik, kaybolmuşluk hissi
Wayan ve kızı Tutti için yardım toplaması	Sevgi ihtiyacını karşılama	Yakın ilişkiler kurma ve yardımseverlik
Felipe ile yaşadığı aşk	Felipe ile kapanış sekansında tekne ile yaptıkları seyahat	Tamamlanmışlık, mutluluk ve esenlik hali

[Tablo 6. (Devam) *Eat, Pray and Love* filmine ait gösterge tablosu]

Bunun yanı sıra Liz karakteri yaşamında eksikliğini hissettiği tutku ve aşk boyutunu seyahat ile kazanmayı amaçlamaktadır. Filmde yer alan çeşitli göstergelerden biri İtalya'ya yapacağı seyahat öncesinde mutluluk ile ilgili kitaplar aradığı sahnedir. Bu sahne içerisinde İtalyanca sözlük göstergesi Liz'in bireysel gelişimini sağlama ve seyahat edeceği ülkeyi seçme hususunda önemli bir gösterge olarak yer almaktadır.

Karakterin duyumsanan seyahat çağrısına ilişkin göstergeler ise Bali seyahatinde Ketut Liyer adlı şifacı ile kurduğu diyalog, seyahat ekleri ile dolu olan karaktere ait bir kutu ve İtalya'da gerçekleştirdiği Augusteum seyahatidir. Duyumsanan çağrılara dair göstergelerin Liz'in seyahate çıkmasında ve seyahat esnasında iyi oluş haline erişmesindeki önemli temsillerdir.

Karakterin amaç ve anlam arayışına dair film içerisinde yer alan göstergeler; Ketut Liyer ile kurduğu diyalog, kitapçıda mutluluk arayışına dair kitap seçkilerini incelemesi, evliliğini sorgularken tanrı ile kurduğu ilişkidir. Amaç arayışının ve anlam hissiyatının gelişmesindeki önemli temsiller olarak film içerisinde bu görüngüler yer almaktadır. Buna ilaveten bireysel gelişimi sağlama hususundaki göstergeler karakterin İtalya seyahatinde yoğun bir şekilde gözlemlenmektedir. Öncelikli olarak karakter seyahate çıkmadan önce İtalyanca öğrenmeye başlamıştır. İtalya seyahatinde ise özel dersler alarak pratik yoluyla İtalyanca bilgisini geliştirmiştir. Pek çok sahnede karakter, İtalyanca

dilini akıcı bir şekilde konuşurken görülmektedir. Bunun yanı sıra sosyal ilişkilerin güçlendirilmesine dair önemli bulgulara rastlanmıştır. Üç film içerisinde ortak bir tema olarak sosyal ilişkilerin temsili yemek ile sağlanmıştır. Büyük masalar etrafında yemek yiyen ve içki içen insanların görüngüleri film içerisinde mevcuttur. Ek olarak filmin kapanış sekansında hayatında eksikliğini hissettiği aşkı bulmuş ve Felipe ile deniz seyahatine çıkmıştır. Bu sahnede yer alan göstergenin temsil ettiği durum, iyi oluş ve mutluluktur.

5.4. Genel Bulgular

Yapılan çalışma neticesinde üç film içerisinde seyahat, çağrı ve iyi oluş unsurlarına dair oluşturulan temalara uygun 34 gösterge tespit edilmiştir. Oluşturulan temalar dikkate alındığında bireyin zor zamanlar ve trajik bir olay karşısında seyahat etme isteğinin uyanmasına yönelik toplamda 10 sahne gözlemlenmiştir. Diğer bir tema olan duyumsanan çağrılar ve mesajlar kategorisinde benzer bir şekilde 10 sahneye rastlanmıştır. Buna ilaveten amaç ve anlam arayışına dair beş adet göstergeye rastlanmıştır. Bireysel gelişimi sağlama ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi hususunda toplamda dokuz adet gösterge gözlemlenmiştir.

Temalar	Gösterilenler Adedi	The Way(2010)	Tracks(2013)	Eat,Pray and Love(2013)
Zor Zamanlar (Trajik bir Olayın vuku bulması)	10	1. Oğlu Daniel'in Saint James yolunu yürürken ölmesi 2. Oğluna ait küllerin bulunduğu sırt çantasının çalınması ve seyahatten vazgeçme noktasına gelmesi.	1. Annesinin intihar sonucu hayatındaki değişimler 2. Köpeği Goldie'in uyutulması 3. Çöl fırtınasına maruz kalması 4. Öldürmek zorunda kaldığı yabani develer 5. Köpeği Diggity'in zehirlenmesi	1. Liz'in hayatında yer alan boşluklar, 2. Boşanma kararı sonrasında içinde bulunduğu depresif süreç 3. Hindistan'a adapte olmakta zorluk çekmesi

Tablo 7. Üç filme ait genel bulgular

Duyumsanan Çağrılar ve Mesajlar	10	1. Henri Sebastian ile geliştirdiği diyaloglar neticesinde Camino yolunu yürüme kararını alması. 2. Oğlunun sırt çantasını Henri'den teslim alması ve oğluna dair eşyalarda bulunan fotoğraf albümünü incelemesi 3. Tom'un Ishmael ile tanışması 4. Oğluna dair anıları duyumsaması ve sonucunda oğlunun seyahat ile ilgili fikirlerini içselleştirmesi	1 Babasının Afrika'da uzun bir yürüyüşe çıkması Robyn'in seyahate çıkması açısından bir etkidir. Nitekim geçmişe dair izleri yaşamına entegre etmiştir. 2. Ağaç kovuğuna çizdikleri gezgin Ludwig Leichhardt baş harfini taşıyan L harfi. Bu durum geçmişte anlatılan hikayelerin yetişkinlik süresince geliştirdiği seyahat çağrısında bir etkidir.	1. Ketut Liyer tarafından Liz'e aktarılan kehanetler 2. Liz'in seyahat ekleriyle dolu olan kutusu 3. Steven'in aldığı kararlar ve Liz'in dışarıda bırakılması 4. David ile kurduğu ilişki 5. İtalya'da gerçekleştirdiği Augusteum seyahati
Amaç ve Anlam Arayışı	5	1. Tom'un yolculuğunun amacını saptaması, anlam arayışı yolunda bir aşama kaydetmesini sağlamıştır.	1. Filmdeki sahnelerde Robyn'in seyahatini gerçekleştirme amacının monotonluktan kaçış ve bireyselleşme yolunda bir adım olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Bu açıdan seyahatinde aradığı anlam kendi benliği oluşturmak yolunda seyahate atfettiği anlamla eşdeğerdir.	1. Filmin açılış sekansında Ketut Liyer ile kurduğu diyalog 2. Kitapçada mutluluk ile ilişkili kitaplar satın alma 3. Evliliğini sorgularken Tanrı ile kurduğu ilişki

[Tablo 7. (Devam) *Üç filme ait genel bulgular*]

Bireysel Gelişimi Sağlama ve Sosyal İlişkilerin Güçlendirilmesi	9	1. Çevresel bir ustalık geliştirmesi ve seyahate uzak birinin seyahat sayesinde yaşamına dair eksikliklerinin farkına varması. 2. Joost, Sarah ve Jack ile tanışması toleransının artmasını sağlamıştır.	1. Seyahatinde tanıştığı insanlar; Kurt Posel, Sallay Mohamet, Rick Sloman, Geoff, Glendle, Eddie ile kurduğu ilişkiler. 2. Yerel kültürü deneyimleme ve Aborjinler ile temas. 3. Pitjantjatjara dilini öğrenmeye çalışması	1. İtalyanca öğrenmesi 2. İtalya'da kurduğu arkadaşlık ilişkileri 3. Yerel kültürü deneyimlemesi 4. Hindistan'da kurduğu arkadaşlık ilişkileri
---	---	--	--	---

[Tablo 7. (Devam) Üç filme ait genel bulgular]

Yukarıda yer alan tablo içerisinde üç filmde yer alan çeşitli göstergeler ve gösterge adetleri temalara uygun bir şekilde sıralanmıştır. Üç film içerisinde de zor zamanlara dair bulgular genel olarak bir yakının kaybı ve seyahat esnasında karşılaşılan zorluklar etrafında şekillenmektedir. Örneğin; Tracks filminde çöl fırtınasına maruz kalan karakter gözlemlenirken; The Way filminde oğlunun anısını temsil eden sırt çantasının göle düşürülmesi ve çalınması karakterlerin yaşadığı zor zamanları temsil etmektedir. Diğer bir tema olan duyumsanan çağrılar ve mesajlara dair görüngüler ise üç film içerisinde ortak şekillenmektedir. Genellikle seyahat çağrısının karakter nezdinde algılanması, tanıştıkları insanlar ve yakınları ile kurdukları diyaloglar etrafında şekillenmektedir. Böylece karakterle seyahate çıkma kararı kurdukları iletişim neticesinde oluşturmaktadır. Örneğin; Eay, Pray and Love filminde karakter şifacı olan Ketut Liyer ile kurduğu diyalog neticesinde seyahate çıkma kararı almıştır. Benzer bir şekilde yakın arkadaşı Delia ile kurduğu diyalog neticesinde yaşamını sorgulamış ve seyahat etme kararını şekillendirmiştir. Konu ile ilişkili diğer örnekler yukarıdaki tabloda yer almaktadır.

Diğer bir tema olan amaç ve anlam arayışı hususunda üç film içerisindeki görüngüler paralellik göstermektedir. Karakterlerin anlam arayışında oldukları aşikardır. Örneğin; The Way filminde ana karakterin ilk amacı oğlunun yarım bıraktığı yolu tamamlamaktır. Benzer bir şekilde Eat, Pray and Love filminde ana karakterin

monotonluk ve rutinden kaçışı aradığı yaşam anlamını geliştirmesinde seyahati aracı kavram olarak kullanması ile sonuçlanmıştır. Tracks filminde ise karakterin monotonluk ile ilgili çeşitli sahnelerde yer alan ifadeleri kaçış motivasyonunu zihninde barındırdığının en büyük göstergesidir.

Bireysel gelişimi sağlama hususunda ise iki film içerisinde dil öğrenimi gözlemlenmektedir. Tracks filminde ana karakter yerel dil olan *Pitjantjatjara* dilini öğrenmeye çalışmaktadır. Benzer bir şekilde Eat, Pray and Love filminde ana karakter İtalyanca öğrenmektedir. The Way filminde dil öğrenimine dair herhangi bir bulguya rastlanmamış olmasına rağmen ana karakter benliğin yeniden inşası hususunda çeşitli adımlar atmıştır. Huysuz ve yaşlı bir insan imajı çizen karakter zaman içerisinde çevresiyle olan ilişkileri düzeltmiş ve yaşama dair farklı bir bakış açısı geliştirmiştir.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çağrı kuramında birey; meslekler, çeşitli meşgaleler ve uğraşlar ile bireysel anlamda ulaşmak istediği anlamlı yaşamı elde etmek istemektedir (Dobrow ve Tosti-Kharas, 2011; Cardador ve Caza, 2012; Duffy ve Dik, 2013; Praskova vd., 2015). Nitekim tez çalışmasında, bireyin güçlü bir tutku beslediği ve ruhanilik atfettiği eyleme bağlanması ve bunun sonucunda yaşamında iyi oluş haline erişmesinin mümkün olduğu literatürdeki araştırmalarla irdelenmiştir. Hunter ve arkadaşları (2020) bireyin amacına erişebilmesi için bir meşgaleye ya da eyleme ihtiyaç duyduğunu vurgulamaktadır (Hunter vd., 2020). Bu çalışmanın ortaya çıkış sürecinde çağrı teorisine ilişkin meslek ya da kariyer boyutları odağında bireyin iyi oluş halini konu alan pek çok çalışmanın varlığına rastlanmıştır. Bunun yanı sıra bireyin iyi oluş haline erişmesi hususunda çalışmalar mevcut olsa da bu tez çalışması Wryzesniewski'nin (1997) deyiimi ile ekonomik bir kazanç ya da kariyer ilerlemesi olmaksızın bireyin değer atfettiği eylemler vasıtasıyla da kendisini tamamlama isteğini konu almaktadır. Buradan hareketle çalışma; seyahat eylemi bağlamında çağrı ve iyi oluş unsurlarının seyahat içerikli filmlerde yer alan görüngülerinin saptanması amacını taşımaktadır. Bu amaç etrafında şekillenen mevcut çalışma ile turistin seyahate atfettiği değeri çağrı perspektifi bağlamında incelemek, bireyin seyahate çıkış nedenlerine ilişkin çağrı teorisi üzerinden farklı bir bakış açısı yaratmak ve duyumsanan bir çağrı olarak seyahat ve iyi oluş ilişkisini irdelenmek mümkün olmuştur.

Bu nedenle tez çalışmasının oluşmasına imkân veren sorular şunlar olmuştur: Birey seyahat çağrısını nasıl duyumsamaktadır? Çağrının duyumsanması açısından bireyin yaşadığı travmatik olayların seyahat kararı alma konusunda ne gibi bir etkisi vardır? Çağrı perspektifi bağlamında birey seyahat ile amaç ve anlam ihtiyacını nasıl karşılar? Çağrı unsurlarına dayanarak seyahatin birey üzerindeki geliştirici etkileri nelerdir? Seyahat çağrısı ile birey iyi oluş haline erişebilir mi? Bu sorular vasıtasıyla çağrı teorisi perspektifinden seyahat eylemine bir bakış yapılmıştır. Bireyi seyahat etmeye iten olgular, seyahatin bir çağrı olarak duyumsanması ve iyi oluş haline kanalize edip etmediği konusunda belirlenen sorulara, seyahat içerikli filmler üzerinden göstergebilim metodu ile yanıt aranmıştır. Bu açıdan hareketle tez çalışmasında seyahat bağlamında çağrı teorisi ve iyi oluş unsurları dikkate alınarak oluşturulan temalar; zor zamanlar, amaç ve anlam arayışı, bireysel gelişimin sağlanması ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesidir.

Zor zamanlar ve zıtlık kavramları, çağrı teorisi dikkate alındığında; bireyin anlam ve amaç hissiyatının geliştirilmesi açısından önemli bir etmen olduğu sonucu incelenen seyahat filmleri ile pekiştirilmiştir. Bu açıdan hareketle birinci film olan *The Way* (2010) filminde karakter oğlunun ölümü ile yüzleşmekte ve yaşadığı travmatik olayı seyahat ile aşmaya çalışmaktadır. Bu durum seyahate çıkma motivasyonları dikkate alındığında kaçış kategorisine tekabül etmekte ve bireyin seyahati zor zamanlar ile duyumsadığı ve amaç olarak kullandığı sonucunu doğurmaktadır. Birey yaşadığı zor ve travmatik bir süreçten alışkın olduğunu ve aşinalık beslediği sosyal çevreden uzaklaşarak, rutinini değiştirerek; amaç ve anlam arayışını oluşturmak maksadıyla farklı bir yol tercih etmektedir. Yaşadığı travmatik olayın izlerini seyahat ile aşmaktadır. Seyahat süresince yaşadığı zorluklar ve durumlar ise bireyin tolerans seviyesini yükseltmekte ve farklı bir yaşam anlayışı oluşturması hususunda imkân sağlamaktadır. Yaşanılan trajik olaylar ve acılar bireyde korku dürtüsünün etkin hale gelmesini sağladığı için, birey açısından bir gelişim sürecinin başlamasına sebebiyet vermektedir. Tüm bu seçimler ve sonuçlar bireyin kendini gerçekleştirmeye yönelik attığı adımların birer basamağı olarak değerlendirilmektedir (Maslow,1965). Çağrı teorisi perspektifinden yaklaşıldığında; çağrı deneyimlerinin duyumsanması açısından Mckenna ve arkadaşları (2015) trajik ve yıkıcı olayların bireylerin çağrıyı kabullenmesi konusunda yardımcı bir faktör olduğunu saptamıştır (Mckenna vd., 2015). İlk olarak bir olayın vuku bulması, bu olayın içeriği, bireyin çağrı deneyimini onaylaması ve son olarak bireyin yaşamında süregelen etkilerin

oluşması olarak kategorize edilmiştir. Bireyin hayatında yer alan trajik durumlar ve olaylar kişinin önceliklerini yeniden düzenlemesi ve hayatının gidişatını yeniden şekillendirmesini sağlamaktadır (Wong, 2002, s.12). Nitekim Tom oğlunun ölümü nedeniyle yaşadığı travmatik durumu seyahat bağlamında duyumsanan bir çağrıya dönüştürmüştür. Tracks filminde karakterin geçmişe dair travmaların varlığı; annesinin kaybı ve çocukluğunda değer atfettiği köpeğinin uyutulması, karakterin yaşadığı zor zamanlara dahil edilebilmektedir. Seyahati sırasında çeşitli olaylar ve zorluklar yaşamış ve seyahat ile yeni bir benlik inşası elde etmiştir. Benzer bir şekilde Eat, *Pray and Love* (2010) filminde zor zamanlar; karakterin özerklik ilkesini hayatına entegre edememesinden kaynaklanan zıtlıkları kapsamaktadır. Yaşamında değişiklik yaratmak ve yeni bir benlik oluşturmak maksadıyla yıllardır baskılamış olduğu benliğini boşanma kararı alarak mümkün kılmıştır. Bu durum karakter açısından depresif bir süreç yaratmış ve hayatını değiştirecek olan seyahat kararını bu zor zamanlarda duyumsamıştır. Nitekim karakter seyahat sırasında çeşitli zorluklar yaşamış ve bu zorlukları aşmak için benliğini güçlendirmiştir. Santaya (1966), “Seyahatin Felsefesi” adlı çalışmasında turistlerin; “eksikliğini hissettiği duygu durumunu gidermek için seyahat ettiğini” belirtmektedir (Santaya, 1964, s.8). Santaya (1964) tarafından yapılan tanım içerisinde “eksik hissedilen duygu durumunu gidermek” maksadıyla bireyin seyahat ettiği düşüncesi önemlidir. Benzer bir şekilde Iso-Ahola ve Dunross (1993), seyahat motivasyonlarına ilişkin olarak bireyin boş zamanları içerisinde hem kaçış hem de arayış eğiliminde olduğunu vurgulamaktadır (Iso-Ahola ve Dunross, 1993, s.227). Kleiber (2002), boş zaman ve turizm aktivitelerinin bireyin stres seviyesini azalttığını ve bireysel bir dönüşüm açısından koruyucu olduğunu vurgulamaktadır (Kleiber, 2002, s.220). Nitekim bu durum, boş zaman ve turizm aktivitelerinin içsel ve dışsal motivasyonları kapsayan bir olgu olarak değerlendirilmektedir (Sirgy ve Uysal, 2016, s.488). Tez çalışmasında seçilen üç film içerisinde karakterlerin seyahat motivasyonları dikkate alındığında; bireyin yaşamı içerisinde şahit olduğu kişisel başarısızlıklar, sıkıntılar ya da zorluklardan kaçması sıklıkla vurgulanan göstergelerdir. Karakterler, bu bağlamda kişisel dünyasının dışında kalan dünyadan da kaçmak istemektedir. Bir nevi kalabalıklardan uzaklaşmak ve kendi içsel dünyasını aramak için seyahat etmektedir. Uysal ve arkadaşları (2003); seyahat ile bireyin günlük rutininden uzaklaştığını ve seyahat sonrasında hayatına yenilik ve değişim getirdiğini vurgulamaktadır (Uysal vd., 2003, s.296). Böylece bireyler

seyahat aracılığı ile içinde bulunduğu zor durumlardan; stresten, travmatik olaylardan ve acılardan kaçmaktadır. Ayrıca bu durum bireyin daha önce deneyimlemediği ve aşinalık beslemediği bir yerde seyahat etmesi ve bireysel gelişimini sağlama hususunda bir fırsat olarak görülmektedir (Pearce ve Lee, 2005). Seyahatin birey açısından oluşturduğu zorluklar ve meydan okumalar bir bakıma seyahat eden kişi için mücadele etme isteği ve benliğini güçlendirmesini sağlamaktadır (Hirschorn ve Hefferon, 2013).

Çalışmanın diğer bir teması olan amaç ve anlam arayışına dair görüngüler üç film içerisinde saptanmıştır. Örneğin; *The Way* filminde Tom oğlunun kaybı ile yüzleşmiş ve yasını seyahat ederek aşmayı denemiştir. Bu bağlamda seyahat ve yürüyüş Tom açısından oğlunun yarım bıraktığı yolu tamamlama amacı olarak algılanmıştır. Benzer bir şekilde *Tracks* filminde monotonluk, yarım bırakılan işler ve okullar, rahatlık gibi durumlara yapılan vurgu; seyahat çerçevesinde şekillenen bir amaçlılık hissinin Robyn'i bu durumlardan uzaklaştırması olarak yorumlanabilmektedir. *Eat, Pray and Love* filminde ise karakterin benimsediği amaçlılık hissiyatı yaşadığı travmatik boşanma sürecinin ardından seyahati iyi oluşa erişmek için bir amaç olarak kullanmaktadır. Çağrıların, amaç dolu eylemlerin peşinden koşmaya devam edebilmek için bir motivasyon kaynağı olarak kullanılması literatürde çeşitli çalışmalar ile ortaya konmaktadır (Hall ve Chandler, 2005; Dik ve Duffy, 2009; Dik vd., 2012; Duffy ve Dik, 2013; Praskova vd., 2015). Bu bağlam içerisinde çağrı kavramının izlerini hayatlarında taşıyan insanların, bir amaç dürtüsü ile harekete geçebilmeleri, iyi oluş halini yaratan bir olgu olarak değerlendirilmektedir (Thompson ve Feldman, 2010, s.12). Nitekim incelenen filmlerde seyahati duyumsanan bir çağrı olarak iyi oluş haline erişmek için amaç ekseninde kullanan karakterlerin varlığı bu durumu kanıtlar niteliktedir. Literatürde bireylerin amaç duygularını kendi yeteneklerine, davranışlarına, kişisel ilgi alanlarına uygun şekillendirdiklerinde sosyal anlamda bir fayda ile karşılaştıkları düşüncesi yaygındır (Liang vd., 2017, s. 1012). Bu açılardan Allan ve arkadaşları (2014) tarafından bireyin bir eylemle bütünleşmesini konu alan duyumsadığı “mükemmel bir uyum” kategorisinin seyahat bünyesinde şekillenebileceği sonucuna varılmıştır. Nitekim mükemmel uyum olarak adlandırılan kategori içerisinde; bireyin yetenekleri, ilgili alanları ya da meşgalelerine karşı duyumsadığı yüksek tutku durumu betimlenmektedir (Allan vd., 2014, s.565). Bu durum bireyin iyi oluş haline kanalize olması konusunda önemli bir etkidir.

Bunun yanı sıra Mckenna ve arkadaşları (2015) çağrının duyumsanması açısından duyumsanan çağrılar ve mesajlar kavramlarına dikkat çekmektedir (Mckenna vd.,2015 s.20). Bireyin sosyal ortamda arkadaşları ile kurduğu ilişki, gidilen bir seminer, dinlenen bir vaazın çağrının duyumsanması açısından harekete geçirici bir etki yarattığına dikkat çekilmiştir. Mevcut çalışma kapsamında seyahat eyleminin şekillenmesinde üç film içerisinde karakterlerin arkadaşları ile kurdukları diyaloglar vasıtasıyla seyahat kararlarını şekillendirdikleri gözlemlenmiştir. Örneğin; *The Way* filminde karakterin Henri Sebastian ile geliştirdiği diyaloglar neticesinde Camino yolunu yürüme kararını alması, *Tracks* filminde karakterin babasının bir gezgin olması ve onunla kurduğu iletişim, *Eat, Pray and Love* filminde ise karakterin Ketut Liyer ve yakın arkadaşı Delia ile kurduğu diyaloglar dikkat çekmektedir. Bu durum karakterlerin seyahat kararının şekillenmesinde duyumsanan bir seyahat çağrısının oluşmasında önemli bir etmen olarak gözlemlenmiştir.

Dunross ve Iso- Ahola (1991), seyahatin içsel ödülleri ve çıktılarına ilişkin; birey açısından sağlanan öz belirleme, yetkinlik hissi, meydan okuma, öğrenme, keşfetme ve rahatlama boyutlarının varlığına dikkat çekmektedir (Dunross ve Iso- Ahola, 1991, s.228). Seyahat bağlamında duyumsanan amaçlılık hissiyatı ve eylemsellik boyutları bu bağlamda önemli bir motivasyonu teşkil etmektedir. Bireyin ne istediğinden emin olması benliğinin olgunlaşma sürecinde önemli bir kıstası oluşturmakla beraber, hedefini bilen bir insanın amaçları etrafında şekillenen olgunlaşmış bir birey olmasını mümkün kılmaktadır (May, 1997, s.164). Böylece birey seyahat sonrası edindiği kazanımlar neticesinde iyi oluş haline erişmektedir. Bu bağlamda üç film içerisinde karakterler amaçlarını seyahat ekseninde şekillendirmektedir. Bunun sonuncunda ise yaşamlarında eksikliğini hissettikleri anlam ihtiyacını karşılamaktadırlar. Örneğin *The Way* filminde neden seyahat ettiğini anlamlandıramayan Tom karakteri, son sahne içerisinde kendi iyiliği için seyahat ettiği ve daha çok seyahat etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu açıdan yaşamında bulduğu anlam daha çok seyahat etmesi gerektiğidir. Anlam ve seyahat birlikteliğinin bu denli ilişkili oluşu “anamlı seyahat” kavramının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir (Wilson ve Harris, 2006). Örneğin; Wilson ve Harris (2006), solo seyahat eden kadınların, seyahatleri sırasında ve seyahat sonrasındaki deneyimlere ilişkin; “kendini ve kimliğini bulma, kendini güçlendirme, anlamlı ilişkiler kurma ve dünya vatandaşı olma” şeklinde bir bölümlleme mantığı gütmektedir (Wilson ve Harris,

2006, s.165-167). Yaptıkları bölümlere bireyin iyi oluşa erişmesi ve anlam ihtiyacını karşılaması açısından önemli bir temsildir. Bu açıdan yaklaşıldığında; seyahat deneyimleri, fiziksel bir gerçeklikten ziyade psikolojik ve ruhsal bir gelişim gösterilen etkinlik olarak nitelendirilmektedir.

Tez çalışması kapsamında belirlenen bir diğer tema sosyal ilişkilerin güçlendirilmesidir. Elliott (1992) çağrıyı deneyimlerin beş yolundan birini, çağrıyı diğer insanlarla paylaşma arzusu olarak sınıflandırılmaktadır. Bu bağlamda anlam arayışının, hayat amacını oluşturma ve çağrıyı paylaşma arzusunun birey açısından iyi oluş haliyle ilişkili olduğu yaygın bir görüştür. Çağrıyı paylaşma arzusu bir anlamda bireyin duyumsadığı çağrısını çevredekiler ile paylaşıp sosyal entegrasyonun geliştirilmesini sağlamaktadır. Üç film içerisinde sosyal ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik çeşitli örnekler mevcuttur. Örneğin Tom'un Joost, Sarah ve Jack ile kurduğu ilişkiler ve bu sayede iyi oluş haline erişmesi önemli bir göstergedir. Seyahatinin büyük bir bölümünü özerk geçirdikten sonra yolun kalan kısmını üç kişi ile yürümektedir. Filmin ilk sahnelerinde özerk ve huysuz bir insan imajı çizerken, seyahatin yarattığı etkiler sonucunda Tom, geliştirdiği sosyal ilişkilerle anlamlı bir yaşam anlayışını benimsemiş ve yaşamının kalanında seyahat etme fikrini benimsemiştir. Çalışmanın ikinci filmi olan *Tracks* filminde karakter, seyahatinde derin bir yalnızlık yaşamaktadır. Bu durumdan kurtulmak için sosyal çevreyle temas etmek zorunda kalmıştır. Yerel halk ile kurulan ilişkiler ve yerel halkın dilini öğrenme girişimleri sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi konusunda karakterin çabalarını temsil etmektedir. Benzer bir şekilde *Eat, Pray and Love* filminde karakterin kurduğu arkadaşlık ilişkileri ve İtalya, Hindistan ve Bali'de yerel kültürü deneyimlemesi konuya ilişkin önemli göstergelerdir. Literatürde bu durum seyahat eylemi bünyesinde şekillenen ve sosyal ilişkiler aracılığıyla bireysel gelişim faktörünü kapsayan bir arayış bileşenidir (Dann 1981; Etzel ve Woodside 1982'den aktaran Pearce ve Lee, 2005 s.235). Vogt (1976) bu durumu yerel kültürle ve toplulukla kurulan iletişim arzusu olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında; özerklik, bağımsızlık ve eylem özgürlüğü gibi ifadeler ile seyahat eden bireyin anlam hissini merkeze alıp yaptığı seyahatlerin, bireysel yaşam içerisinde, çevreyle kurulan entegrasyonun gelişmesini sağladığı sonucunu doğurmaktadır (Andersen vd., 2008; Cole vd., 2010; Sirgy vd., 2011). Böylece seyahat süresince bireyin mücadele isteği, sosyal anlamda ilişkiler geliştirmesinin önünü açmaktadır (Johnston, 2002, s.127). Bu açıdan

yaklaşıldığında bireyin daha önce deneyimlemediği ve aşinalık beslemediği bir yerde seyahat etmesi bireysel gelişimini sağlama ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesi konusunda bir fırsat olarak görülmektedir (Pearce ve Lee, 2005). Nitekim üç film içerisinde bireyin seyahatleri içerisinde yaşadığı zorlukların seyahat çağrısını farklı bireyler ile paylaşma arzusu doğurduğu sonucu gözlemlenmiştir.

Duyumsanan çağrıların bireysel gelişimi sağlama konusunda önemli bir etmen olduğu görüşü literatürdeki çeşitli çalışmalar ile desteklenmektedir. Bu nedenle tez çalışması kapsamında belirlenen diğer bir tema bireysel gelişimin sağlanmasıdır. Bireyin seyahat çağrısının bireysel gelişimi sağladığına yönelik görüngüler üç film içinde saptanmıştır. Örneğin; *The Way* filminde karakter asabi ve önyargılı bir karakter olarak seyahatine başlamıştır. Seyahati sırasında geliştirdiği ilişkiler ile benliğini güçlendirmiş, toleranslı ve önyargısız bir karakter imajı sergilemiştir. Diğer açıdan iki filmde dil öğrenimi dikkat çekmektedir. *Tracks* filminde Robyn karakteri seyahatinde bölgenin yerel dili olan *Pitjantjatjara* öğrenmeye çalışmaktadır. Seyahatin egzotikliğinin yarattığı etki ise Robyn'in farkında olmadığı zorluklarla mücadele etmesini ve gelişmesine imkân vermektedir. Bunun yanı sıra bağımsızlığın yarattığı etki ise uyum, beceriklilik, açık fikirlilik gibi özelliklerini geliştirmesini sağlamaktadır. *Eat Pray and Love* filminde Liz karakteri İtalyanca öğrenmiştir. Ek olarak; filmin Hindistan etabında, arayışta olduğu benliğini kabullenme sürecine girmiştir. Nitekim iyi oluş araştırmalarında dikkat çeken önemli bir etmen bireyin öz kabul sürecini benimsemesidir (Ryff, 1989). Öz kabul süreci bireyin benliğine dair iyi ve kötü özellikleri kabul etmesidir (Harzer, 2016, s.312). Seyahat çağrısı, iyi oluşun bir etmeni olarak nitelendirilecek öz kabul sürecini bu bağlam içerisinde birey nezdinde gelişmesine yardımcı olmaktadır. Nitekim karakterin yaşamına dair sorgulamalar seyahat kararı ile şekillenmiş ve bunun sonucunda yeni bir benlik inşa etmiştir. Üç film içerisinde kurulan ilişkiler ve kültürü deneyimleme süreci karakterlerin arayış bileşenini desteklemekte ve bireysel gelişimi sağlama hususunda önem arz etmektedir. Bu bağlamda benzer bir şekilde seyahat eyleminin bireyin kendini güçlendirmesini sağladığı görüşü desteklenmektedir. Örneğin; Jordan ve Gibson (2005) yaptıkları çalışmada, oluşturdukları bölümler içerisinde üçüncü boyut olarak güçlendirme başlığına dikkat çekmektedir. Bu durumun; bireyin kendini güçlendirmesi ve çevresini güçlendirmesi olarak iki farklı boyutta değerlendirildiği görülmektedir (Jordan ve Gibson, 2005). Çağrı teorisi içerisinde Allan ve arkadaşları (2014) tarafından

belirtilen mükemmel uyum ifadesi seyahatin bireyler tarafından değer atfedilecek ve duyumsanabilecek bir çağrı olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim seyahat sonucunda kendini bir tutkuya bağlı hisseden insanların, geçmişin negatif etkilerinden ve geleceğin kaygılarından uzaklaşıp şu an ile bütünleştiği ve benliğin ötesine geçtikleri ve kendilerini güçlendirdikleri belirtilmektedir (Wilson ve Harris, 2006).

Mutluluk ve erdem tartışmalarının ötesinde birey olumlu bir hayat görüşünü sosyal anlamda içselleştiremedikçe, iyi oluş haline ve anlam hissiyatına ulaşmakta güçlük çekebilmektedir (Battista ve Almond, 1973, s.416). Bu durum, bireyin kendine özgü bir şekilde hayat amaçlarını değerlendirilmesine fırsat vermektedir. Böylece birey kendine duyduğu saygı ve sosyal fenomenler içerisinde daha yüksek düzeyde bir ilişki kurmakta ve birey olumlu hayat görüşünü; çeşitli eylemler, boş zaman aktiviteleri, uğraşlar ya da yaşam boyu duyumsayacağı hedefleri ile daha derin bir şekilde ilişkilendirmektedir. İyi oluş teorileri dikkate alındığında bireyin bir amaç vasıtasıyla ideallerini şekillendirmesi ve iyi oluş haline erişmesi mümkün görünmektedir (Adler, 1930; May, 1997, Fromm, 2003; Ryff, 2016). Benzer bir şekilde duyumsanan çağrıların iyi oluş halini etkilediği konusunda literatürde çeşitli çalışmalar mevcuttur (Bunderson ve Thompson, 2009; Hunter vd.,2010; Steger vd., 2010; Hagmaier ve Abele, 2012). Literatürde genel itibari ile çağrının meslek ve kariyer boyutları içerisinde bireyin iyi oluş halini etkilediği görülmektedir. Mevcut çalışmanın önemli bir farkı ise turizmde boş zaman aktivitesi olarak değerlendirilen seyahat eyleminin duyumsanan bir çağrı olarak iyi oluş halini etkilediğini savunmaktır. Bu bağlamda tez çalışması içerisinde belirlenen öncüllerin nihai hedefi bireyin iyi oluş haline kanalize olmasıdır.

Tez çalışmasında duyumsanan bir seyahat çağrısının iyi oluşa yönelik etkileri çeşitli göstergeler ile desteklenmiştir. Örneğin *The Way* filminde Tom karakteri için seyahat fikri yabancıdır. Fakat yaşadığı zorluklar bir bakıma Tom açısından seyahat çağrısının duyumsanmasına yol açmaktadır. Tom'un daha fazla seyahat etmesi gerektiği anlamına ulaşması seyahatin bir çıktısı olarak Tom'un içinde bulunduğu yaşamı sorgulamasını sağlamıştır. Nitekim filmin son sahnesinde Tom kalan hayatını seyahat ederek geçirmeye başlamıştır. Bu bir nevi çağrı teorisi açısından kendini keşfetme süreci, iyi olana yönelik duyumsanan bir istek ve tutku boyutuna tekabül etmektedir (Allan vd., 2014, s.564). Fakat Tom karakteri açısından iyi oluş teorileri dikkate alındığında Delle Fave (2013) tarafından vurgulanan haz temelli bir mutluluktan ziyade iç huzur, uyum ve

çevresiyle kurduğu ilişkiler vasıtasıyla eudaimonik bir iyi oluşun temsiliyi oluşturmaktadır (Delle Fave, 2013, s.11). *Tracks* filminde Robyn, nihai hedefi olan okyanusa çeşitli zorluklar, geliştirdiği sosyal ilişkiler, farklı bir benlik ile ulaşmaktadır. Robyn'in seyahati May (1997) tabiri ile bireyin köklerinin doğaya dayandığının, doğanın ve insanın değişim mekanizmasının benzer bir işlev gördüğünün, doğa ile kurulan bağın bireyin öznel gelişiminin bir kıstası olduğunun kanıtı niteliğindedir (May, 1997, s.72). Benzer bir şekilde Jung tarafından bu durum yeniden doğuş olarak adlandırılmaktadır. Jung'a göre yaratılan arketipin ifade ettiği durum bireysel yaşam içerisinde bireyin yeniden doğmasıdır. Yenilenme, büyüme, düzelme ve güçlenme boyutlarını kendi bünyesinde barındırmaktadır (Jung, 2002, s.48). *Eat, Pray and Love* filminde Liz seyahati bir çağrı olarak duyumsaması nedeniyle kendini benliğin ötesine geçme ve iyi oluşa kanalize etmeyi denemiştir. Nitekim bunun için yeni bir dil öğrenmiş, yerel kültürle teması geçmiş, yaşamındaki inanç eksikliğini gidermiş ve eksikliğini hissettiği saygı ve sevgi ilişkisini bulmuştur. Bu durumun tezahürü olarak Liz iyi oluş haline erişmiştir. Bu bağlamda Liz'in seyahat talebinin barındırdığı anlamlılık hissi Liz'in psikolojik anlamda iyi oluşu için önemli bir kıstas oluşturmaktadır. İyi oluş hali dikkate alındığında; Liz'in seyahate çıkış kararının etkileyen özerklik ilkesi, İtalya'da kurduğu anlamlı ilişkiler, öz kabul süreci, bireysel gelişimi sağlama ve Hindistan'da sağladığı çevresel ustalık eudaimonik açıdan Liz'in iyi oluş haline erişmesinin önemli göstergelerini oluşturmaktadır (Ryff, 1989; Delle Fave, 2013; Heller vd., 2013; Donaldson vd., 2015).

Tez çalışmasında son yıllarda içinde bulunulan çağ gereği bireyin kaçış motivasyonlarının seyahat üzerinden sinemada yansıtıldığı gözlemlenmiştir. Seyahat eylemi etrafında şekillenen filmlerde seyahate atfedilen değer, karakter kadar önem arz eden bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Seyahate özgü olan unsurların kendini biçimsel ve anlamsal boyutta filmler içerisinde aktarabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak yapılan çalışma neticesinde seyahatin duyumsanan bir çağrı olduğu sonucuna varılmıştır. Nitekim literatürde yer alan tartışmalar ışığında çağrının genel bir konsept oluşu, buna ilaveten seyahat eyleminin bireyin anlam ve amaç ihtiyacını giderdiği, bireyin seyahate çıkış motivasyonunda çağrının öncülü konumunda olan zor zamanlar ve trajik olaylar ile seyahate kanalize olabildiği gözlemlenmiştir. Duyumsanan bir çağrı olarak seyahatin bireyin iyi oluş haline erişme konusunda önemli bir etken olduğu saptanmıştır. Seyahat filmlerinde görüngülerine rastlanılan iyi oluş haline yönelik göstergelerin, genellikle

seyahat öncesinde bireylerin sıkılmış, monoton ve düşünceleri tavırlarına atıfta bulunduğu, seyahat sonrasında ise sosyal ilişkilerin güçlendirildiği, kalabalık yemek masaları etrafında sohbet edildiği ve kahkaha atan karakterlerin varlığına şahit olunmuştur. Seyahatin duyumsanan bir çağrı olarak bireyi iyi oluşa kanalize ettiği düşüncesi bu bağlam içerisinde desteklenmiştir.

Duyumsanan çağrı olarak nitelendirilebilecek seyahat eyleminin; bireyin geçmişinde seyahate derin tutkular beslemesine yol açacak karakterler ve girdiği diyaloglar ile şekillendiği gözlemlenmiştir. Bu durum gezgin bir baba figürü olabileceği gibi karakterin arkadaşları ile kurduğu diyaloglarla da mümkün olabilmektedir. Bu durumlar seyahatin bir çağrı olarak duyumsanmasına sebebiyet vermektedir. Bu araştırma kapsamında elde edilen veriler dahilinde seyahatin; kültürel kodlar içerisinde aktif bir alana sahip olduğu ve bu kodların gündelik hayatta olduğu kadar sinemada da sıklıkla karşımıza çıktığına ulaşılmıştır. Sinemadaki seyahat ile ilgili anlatıların zaman içerisinde fark edilir bir biçimde artış gösterdiği ve etkili bir temsil aracı olan filmlerde neredeyse bir kategoriye dönüşecek denli yoğun kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Tez çalışması, bireyleri seyahat eylemine yönelmesinde çağrı teorisi gibi farklı bir teorik bağlamı temel almakta ve seyahat eylemine yönelik yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır. Seyahat eyleminin daha iyi anlaşılması ve derinlemesine incelenmesi açısından farklı disiplinler ve teoriler ile incelenmesi önem arz etmektedir. Bu bakımdan yapılan bu çalışma, seyahate çıkışı duyumsanan bir çağrı olarak ele almış ve bireyi iyi oluş haline götüren olgu olduğunu vurgulamıştır.

Yapılan çalışmanın pratik katkılarına ilişkin olarak bazı öneriler sunmak mümkündür. Özellikle yapılan çalışmanın ortaya koyduğu en önemli ifade seyahatin duyumsanan bir çağrı olabileceği yönündedir. Çağrının genel bir konsept oluşu ve kapsayıcılığı dikkate alındığında seyahatin anlam ve amaç kavramları ile olan ilişkisi dikkat çekmektedir. Turizm alanında destinasyon tasarımı ve pazarlanması konusunda turistlerin ilgisini çekebilecek kavramlar olarak amaç, anlam, aşkınlık gibi ifadeler yoğun bir şekilde kullanılması ve seyahat ürünlerinin tutundurma çalışmalarında bu yapıları vurgulayan ve öne çıkaran sloganların oluşturulması önem arz etmektedir. Nitekim tüm anlamların yitip gittiği bir çağda çoğu birey anlamını aramaktadır. Günümüzde turistler seyahati iyi oluş haline erişmek, anlam ve amaç ihtiyacını karşılamak, benliğin ötesine geçebilmek için bir araç olarak kullanmaktadır. Seyahat ve anlam ilişkisine dair vurucu

ifadelerin varlığı destinasyonlara turist çekme hususunda katkı sağlayabilir. Konuya ilişkin önemli bir örnek; Yeni Zelanda'nın, “%100 Saf Yeni Zelanda” pazarlama kampanyası ile istikrarlı markalaşmasıyla on yıl içinde Yeni Zelanda'ya gelen ziyaretçi sayısını önemli bir oranda arttırmasıdır(<https://www.turizmguncel.com>). Bu pazarlama faaliyetinde yer alan “saflık” ifadesi turistler açısından günümüzün kaosundan arınmış bir destinasyon olduğu düşüncesini yaratmaktadır. Günümüzde yer alan turist bakış açısı otantik deneyimler, benliğin ötesine geçebilmek, amaç ve anlam hissini karşılamak, aşkınlık ve çağrı terimlerine aşinalık duymaktadır. Dolayısıyla turizmi planlayan ve reklam stratejilerini oluşturan kurumların ve kuruluşların tanıtım filmlerinde, geliştirdikleri sloganlarda bu ifadelere yer vermesi bir farklılık sunabilir. Buna ilaveten seyahatin bir çağrı olduğu vurgusu yapılabilir. Nitekim çağrı ifadesinin kullanımı ulusal literatür içerisinde sınırlı kalsa da uluslararası literatür içerisinde sıklıkla kullanılan bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan hareketle; seyahatin bir çağrı olduğuna ilişkin ifadeler tasarlanabilir.

Bu tez çalışması sonucunda, ilerideki araştırmalara ilişkin bazı öneriler sunmanın mümkün olduğu görülmektedir. Turizm disiplininin çalışma alanını çeşitlendirmek ve literatürü zenginleştirmek adına sosyal bilimlerin türlü alanlarında çalışmalar yürütülebilir. Turizm ve popüler kültür, turizm ve felsefe, turizm ve sinema gibi sınırlı çalışmanın yer aldığı alanlar içerisinde seyahat üzerinden çeşitli çalışmalar gerçekleştirilebilir. Buna ilaveten turizm literatüründe çağrı teorisine ilişkin çalışmaların varlığı arttırılabilir. Nitekim turizm literatüründe bir çalışma alanı olarak çağrı teorisi çeşitli imkanlar ve potansiyeller taşımaktadır. Çağrının turist davranışlarının anlaşılması açısından çeşitli imkanlar ve olanaklar sunduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (1930). Individual psychology. C. Murchison (Ed.), *Psychologies of 1930* içinde (ss. 395–405). Clark University Press.
- Adler, A. (2021). *Yaşama sanatı* (Çev: K. Şipal). İstanbul: Say Yayınları.
- Aktulum, K. (2004). Göstergebilim. Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(7), 1- 12.
- Alexanian, D., Estevez, E. ve Fernandez, J. (Yapımcı) ve Estevez, E. (Yönetmen). (2010). The way [Film]. ABD ve İspanya: Elixir ve Filmax.
- Anderson, S. (2020). COVID-19 and leisure in the United States. *World Leisure Journal*, 62(2), 352–356.
- Annas, J. (2015). *Antik felsefe* (Çev: T. Yiğit). Ankara: Dost Yayınları.
- Arvon, H. (2006). *Budacılık* (Çev: İ. Yerguz). Ankara: Dost Yayınları.
- Ashmos, D. P. ve Duchon, D. (2000). Spirituality at work: A conceptualization and measure. *Journal of management inquiry*, 9(2), 134-145.
- Atalay, M. (2004). Forgive but not forget, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9, 121-130.
- Aurelius, M. (2019). *Kendime düşünceler* (Çev: E. Ceren). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bağder, D. (1999). Sinema göstergebilimi. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 10, 143-152.
- Barnard, A., Canning, I. ve Ryan, J. (Yapımcı) ve Curran J. (Yönetmen). (2013). Tracks[Film]. Avustralya: See-Saw Films.
- Barthes, R. (2004). *Yazının sıfır derecesi* (Çev: T. Yücel). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Battista, J. ve Almond, R. (1973). The development of meaning in life. *Psychiatry*, 36(4), 409-427.
- Bauer, J. (2016). Eudaimonic growth: The development of the goods in personhood. J. Vittersø (Ed), *Handbook of Eudaimonic Well-Being* içinde(ss.147-174). New York: Springer.
- Baumeister, R. F. (1991). *Meanings of life*. New York: Guilford Press.
- Bélanger, J. J., Lafrenière, M.-A. K., Vallerand, R. J., ve Kruglanski, A. W. (2013). When passion makes the heart grow colder: The role of passion in alternative goal suppression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 104(1), 126-147.

- Berg, J. M., Grant, A. M. ve Johnson, V. (2010). When callings are calling: Crafting work and leisure in pursuit of unanswered occupational callings. *Organization Science*, 21(5), 973–994.
- Breysse, J. (2014). *Zen* (Çev: I. Ergüden). Ankara: Dost Yayınları.
- Brickman, P. ve Campbell, D. T. (1971). Hedonic relativism and planning the good society. M. H. Appley (Ed), *Adaptation-level theory* içinde (ss. 287-305). Newyork: Academic Press.
- Bunderson, J. S. ve Thompson, J. A. (2009). The call of the wild: Zookeepers, callings, and the dual edges of deeply meaningful work. *Administrative Science Quarterly*, 54(1), 32–57.
- Butts, D. (1999). Spirituality at work: an overview. *Journal of Organizational Change Management*, 12(4), 328–332.
- Büker, S. (1991). *Sinemada anlam yaratma*. Ankara: İmge.
- Cain, L., Busser, J. ve Kang, H. J. (2018). Executive chefs' calling: Effect on engagement, work-life balance and life satisfaction. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(5), 2287–2307.
- Cardador, M. T. ve Caza, B. B. (2012). Relational and identity perspectives on healthy versus unhealthy pursuit of callings. *Journal of Career Assessment*, 20, 338–353.
- Chang, P. C., Rui, H. ve Wu, T. (2021). Job autonomy and career commitment: A moderated mediation model of job crafting and sense of calling. *Sage Open*, 11(1), 1–11.
- Cohen, E. (1972). Toward a sociology of international tourism. *Social research*, 39(1), 164-182.
- Cohen, E. (1979). A phenomenology of tourist experiences. *Sociology*, 13(2), 179-202.
- Csikszentmihályi, M. (2005). *Akış: mutluluk bilimi* (Çev:S. Akbaş). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Çelikkol, S. (2019). Stoa felsefesinin temel görüşleri üzerine bir inceleme. *Bilimname*, (37), 1225-1245.
- Dalla Rosa, A., Vianello, M. ve Anselmi, P. (2019). Longitudinal predictors of the development of a calling: New evidence for the a posteriori hypothesis. *Journal of Vocational Behavior*, 114, 44–56.
- Damon, W. (2008). *The path to purpose: helping our children find the calling in life*. New York: The Free Press.
- Davidson, J. C. ve Caddell, D. P. (1994). Religion and the meaning of work. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 33(2), 135–147.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.

- Deci, E.L. ve Ryan, R.M. (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: an introduction. *Journal of Happiness Studies* 9, 1–11.
- Delle Fave, A. (2013). The exploration of happiness: Present and future perspectives A. Delle Fave (Ed.), *The exploration of happiness. Present and future perspectives* içinde (ss. 3–14). Netherlands: Springer.
- Derin, S. (2016). *Tasavvuf ve Budizm klasiklerinin kavramlar üzerinden karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ardahan: Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dervişçemoğlu, B. (2008). Göstergebilim (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi, İzmir.
- Diener, E. (1995). A value based index for measuring national quality of life. *Social Indicators Research*, 36(2), 107–127.
- Diener, E. (2009). Subjective well being. E. Diener (Ed.), *Assessing well-being: The collected works of Ed Diener* içinde (ss.11–58). New York, NY: Springer.
- Diener, E. ve Kesebir, P. (2009). In pursuit of happiness: Empirical answers to philosophical questions. E. Diener (Ed.), *Assessing well-being: The collected works of Ed Diener* içinde (ss.59–74). New York, NY: Springer.
- Diener, E. ve Lucas, R. (2009). Personality and subjective well-being E. Diener (Ed.), *Assessing well-being: The collected works of Ed Diener* içinde (ss.75–102). New York, NY: Springer.
- Diener, E. ve Ryan, K. (2009). Subjective well-being: A general overview. *South African Journal of Psychology*, 39(4), 391–406.
- Diener, E. ve Tov, W. (2009). The well-being of nations: linking together trust, cooperation, and democracy. E. Diener (Ed.), *Assessing well-being: The collected works of Ed Diener* içinde (ss.155–174). New York, NY: Springer.
- Diener, E., Kesebir, P. ve Lucas, R. (2008). Benefits of accounts of well-being for societies and for psychological science. *Applied Psychology*, 57(s1), 37–53.
- Diener, E., Scollon, C. N. ve Lucas, R. E. (2009). The evolving concept of subjective well-being: The multifaceted nature of happiness. E. Diener (Ed.), *Assessing well-being: The collected works of Ed Diener* içinde (ss.67–100). New York, NY: Springer.
- Dik, B. J. ve Duffy, R. D. (2009). Calling and vocation at work definitions and prospects for research and practice. *The Counseling Psychologist*, 37(3), 424–450.
- Dik, B. J. ve Steger, M. F. (2008). Randomized trial of a calling-infused career workshop incorporating counselor self-disclosure. *Journal of Vocational Behavior*, 73, 203–211.
- Dik, B. J., Duffy, R. D. ve Eldridge, B. M. (2009). Calling and vocation in career counseling: Recommendations for promoting meaningful work. *Professional Psychology: Research and Practice*, 40, 625–632.

- Dik, B. J., Eldridge, B. M., Steger, M. F. ve Duffy, R. D. (2012). Development and validation of the calling and vocation questionnaire(CVQ) and brief calling scale (BCS). *Journal of Career Assessment*, 20(3), 242-263.
- Dobrow, S. R. ve Tosti-Kharas, J. (2011). Calling: The development of a scale measure. *Personal Psychology*, 64(4), 1001-1049.
- Dobrow, S. R. (2013). Dynamics of calling: A longitudinal study of musicians. *Journal of Organizational Behavior*, 34, 431– 452.
- Donaldson, S. I., Dollwet, M. ve Rao, M. A. (2015). Happiness, excellence, and optimal human functioning revisited: Examining the peer-reviewed literature linked to positive psychology. *Journal of Positive Psychology* 10, 185–195.
- Duffy, R. D. ve Dik, B. J. (2012). Research on work as a calling: Introduction to the special issue. *Journal of Career Assessment*, 20(3), 239-241.
- Duffy, R. D. ve Sedlacek, W. E. (2007). The presence of and search for a calling: Connections to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 70,590–601.
- Duffy, R. D. ve Autin, K. L. (2013). Disentangling the link between perceiving a calling and living a calling. *Journal of Counseling Psychology*, 60, 219– 227.
- Duffy, R. D., Bott, E. M., Allan, B. A., Torrey, C. L. ve Dik, B. J. (2012). Perceiving a calling, living a calling, and job satisfaction: Testing amoderated, multiple mediator model. *Journal of Counseling Psychology*,59,50–59.
- Duffy, R. D., Dik, B. J. ve Steger, M. F. (2011). Calling and work-related outcomes: Career commitment as a mediator. *Journal of Vocational Behavior*, 78,210–218.
- Duffy, R. D., Dik, B. J., Douglass, R. P., England, J. W. ve Velez, B. L. (2018). Work as a calling: A theoretical model. *Journal of Counseling Psychology*, 65(4), 423-439.
- Duffy, R. D., Torrey, C. L., England, J. W. ve Tebbe, E. A. (2017). Calling in retirement: A mixed methods study. *The Journal of Positive Psychology*, 12,399–413.
- Duffy, R., Allan, B. ve Bott, E. (2012). Calling and life satisfaction among undergraduate students: Investigating mediators and moderators. *Journal of Happiness Studies*, 13,469–479.
- Dürüşken, Ç. (1991). Stoa mantığı. *İstanbul Üniversitesi Felsefe Arşivi Dergisi*, 28, 287-307.
- Eagle, M. (2013). Autonomy and relatedness: Self-realization versus self-absorption. *Clinical Social Work Journal*, 41(1), 20-25.
- Eckersley, R. (2013). The mixed blessings of material progress: Diminishing returns in the pursuit of happiness A. Delle Fave (Ed.), *The exploration of happiness. Present and future perspectives* içinde (ss. 227–246). Netherlands: Springer.

- Elangovan, A.R., Pinder, C.C. ve McLean, M. (2010) Callings and organizational behavior. *Journal of Vocational Behavior*, 76(3), 428-440.
- Elliott, K. J. (1992). *A preliminary study of people with life callings* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), LA: Union Institute, Lafayette.
- Erhan, T., Akçakanat, T., Uzunbacak, H. H. ve Yıldırım, A. (2019). Meslek aşkı (Calling) ölçeği Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 167-188.
- Erkman, F. (1987). *Göstergebilime giriş*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Filep, S. (2016). Tourism and positive psychology critique: Too emotional. *Annals of Tourism Research*, 59(C), 113–115.
- Frankl, V. (2021). *İnsanın anlam arayışı* (Çev: Ö. Yılmaz). İstanbul: Okuyan Us Yayınevi.
- French, J. R. ve Domene, J. F. (2010). Sense of calling": An organizing principle for the lives and values of young women in university. *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy*, 44(1), 1-14.
- Fromm, E. (2003). *Sahip olmak ya da olmak* (Çev: A. Arıtan). İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- Fullagar, S. (2011). Travelling with and beyond depression: Women's narratives of recovery and identity. *Accessible tourism: Concepts and Issues*, 123-138.
- Gaarder, J. (2010). *Sofie'nin dünyası* (Çev:S. Yücesoy). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Gardner, D. (Yapımcı) ve Murphy R. (Yönetmen). (2010). *Eat, pray and love* [Film]. ABD: Columbia Pictures ve Plan B Entertainment.
- Gilmore, H., ve Smith, G. M. (2013). The joy of passion: Finding your calling. *TM Cooley J. Prac. & Clinical L*, 16, 259-314.
- Gökdağ, K. ve Cengiz, Y. (2021). Oluşun akıl ve ahlak ötesi hali: Mevlana'da özgürleşme ya da kendini aşma pratiği olarak fena. *E-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 220-241.
- Greene, L. ve Burke, G. (2007). Beyond self-actualization. *Journal of Health and Human Services Administration*, 30(2),116-128.
- Gros, F. (2017). *Yürümenin felsefesi* (Çev: A. Ulutaşlı). İstanbul: Kolektif Yayınları.
- Grouzet, F. E., Kasser, T., Ahuvia, A., Dols, J., Kim, Y., Lau, S. ve Sheldon, K. M. (2005). The structure of goal contents across 15 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 800–816.
- Hagmaier, T. ve Abele, E.A. (2012) The multidimensionality of calling: Conceptualization, measurement and a bicultural perspective. *Journal of Vocational Behavior*, 81, 39-51.
- Hall, D. T. ve Chandler, D. E. (2005). Psychological success: When the career is a calling. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of*

- Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 26(2), 155-176.
- Han, B. C. (2015). *Yorgunluk toplumu* (Çev: S. Yalçın). İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.
- Haney-Loehlein, D. M., McKenna, R. B., Robie, C., Austin, K. ve Ecker, D. (2015). The power of perceived experience: Events that shape work as a calling. *The Career Development Quarterly*, 63(1), 16-30.
- Harzer, C. (2016). The eudaimonics of human strengths: The relations between character strengths and well-being. J. Vittersø (Ed.), *Handbook of Eudaimonic Well-Being* içinde(ss.307-322). New York: Springer.
- Harzer, C. ve Ruch, W. (2016). Your strengths are calling: Preliminary results of a web-based strengths intervention to increase calling. *Journal of Happiness Studies*, 17(6), 2237-2256.
- Haybron, D. M. (2016). The Philosophical Basis of Eudaimonic Psychology. J. Vittersø(Ed), *Handbook of Eudaimonic Well-Being* içinde(ss.27-53). New York: Springer.
- Hirschorn, S. ve Hefferon, K. (2013). Leaving it all behind to travel: Venturing uncertainty as a means to personal growth and authenticity. *Journal of Humanistic Psychology*, 53(3), 283-306.
- Holloway, C. C. (2005). Teaching as a secular calling. *Educational Horizons*, 83(2), 143-152.
- Hunter, I., Dik, B. J. ve Banning, J. H. (2010). College students' perceptions of calling in work and life: A qualitative analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 76(2), 178–186.
- Hurst, R. ve Prescott, J. (2022). Counselling as a calling: Meaning in life and perceived self-competence in counselling students. *Counselling and Psychotherapy Research*, 22(1), 219-224.
- Huta, V. ve Waterman, A. S. (2013). Eudaimonia and its distinction from Hedonia: developing a classification and terminology for understanding conceptual and operational definitions. *Journal of Happiness Studies*, 15(6), 1425–1456.
- Iso-Ahola, S. E. (1983). Towards a social psychology of recreational travel. *Leisure Studies*, 2(1), 45-56.
- İlhan, S. (2015). Yeni kapitalizm ve meslek olgusunun değişen anlamları üzerine. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 313-327.
- Jordan, F. ve Gibson, H. (2005). “We're not stupid... But we'll not stay home either”: Experiences of solo women travelers. *Tourism Review International*, 9(2), 195-211.
- Joske, W. D. (1974). Philosophy and the meaning of life. *Australasian Journal of Philosophy*, 52(2), 93-104.

- Jung, G. C. (2001). İnsan ruhuna yönelik (Çev: E. Büyükinal). İstanbul: Say Yayıncılık.
- Jung, G. C. (2005). Dört arketip (Çev: Z. Yılmaz). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Karasar, N. (1994). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (6.Baskı), Ankara: 3A Araştırma Eğitim ve Danışmanlık Ltd.
- Keene, D. (1969). Japanese aesthetics. *Philosophy East and West*, 19(3), 293-306.
- Kekes, J. (1982). Happiness. *Mind*, 91(363), 358-376.
- Keyes, C. L. M., Shmotkin, D. ve Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007-1022.
- Khan, M. J., Chelliah, S. ve Ahmed, S. (2019). Intention to visit India among potential travellers: Role of travel motivation, perceived travel risks, and travel constraints. *Tourism and Hospitality Research*, 19(3), 351-367.
- Kıymaz, T. (2019). On the meaning of the meaning of life. *Unisions Journal of Philosophy*, 20(2), 146-154.
- Kim, H. J., Praskova, A. ve Lee, K.-H. (2016). Cross cultural validation of the career calling scale for Korean emerging adults. *Journal of Career Assessment*, 25(3), 434-449.
- Kim-Prieto, C., Diener, E., Tamir, M., Christie, S. ve Diener, M. (2013). Integrating the diverse definitions of happiness: a time-sequential framework of subjective well-being. A. Delle Fave (Ed.), *The exploration of happiness. Present and future perspectives* içinde (ss. 47-75). Netherlands: Springer.
- Kinjerski, V. M. ve Skrypnek, B. J. (2004). Defining spirit at work: finding common ground. *Journal of Organizational Change Management*, 17(1), 26-42.
- Kleiber, D. A., Hutchinson, S. L. ve Williams, R. (2002). Leisure as a resource in transcending negative life events: Self-protection, self-restoration, and personal transformation. *Leisure sciences*, 24(2), 219-235.
- Kosine, N. R., Steger, M. F. ve Duncan, S. (2008). Purpose centered career development: A strengths-based approach to finding meaning and purpose in careers. *Professional School Counseling*, 12(2), 133-136.
- Kuenzi, C. ve McNeely, J. (2008) Nature-based tourism. O. Renn and K.D. Walker(Ed.), *Global Risk Governance: Concept and Practice Using theIRGC Framework* içinde(ss. 155-178). The Netherlands: International Risk Governance Council Bookseries, Springer.
- Lao Tzu, (2018), *Tao Te Ching: Ursula K. Le Guin yorumuyla* (Çev: B. Somay ve E. Keskinsoy). Metis Yayınları, İstanbul.
- Law, A. ve Staudinger, U. (2016). Eudaimonia and wisdom. J. Vittersø (Ed.), *Handbook of Eudaimonic Well-Being* içinde(ss.135-146). New York: Springer.

- Lazar, A., Davidovitch, N. ve Coren, G. (2016). Gender differences in calling and work spirituality among Israeli Academic Faculty. *Journal of International Education Research*, 12(3), 87-98.
- Lengieza, M. L., Swim, J. K. ve Hunt, C. A. (2021). Effects of post-trip eudaimonic reflections on affect, self-transcendence and philanthropy. *The Service Industries Journal*, 41(3-4), 285-306.
- Levenson, M. R., Jennings, P. A., Aldwin, C. M. ve Shiraishi, R. W. (2005). Self-transcendence: Conceptualization and measurement. *The International Journal of Aging and Human Development*, 60(2), 127-143.
- Levenson, M. R., Jennings, P. A., Aldwin, C. M. ve Shiraishi, R. W. (2005). Self-transcendence: Conceptualization and measurement. *The International Journal of Aging and Human Development*, 60(2), 127-143.
- Liang, J., Lan-xiang, P., Si-jie, Z. ve Wu, H. (2017). Relationship among workplace spirituality, meaning in life, and psychological well-being of teachers. *Universal Journal of Educational Research*, 5(6), 1008-1013.
- Lieberfeld, D. (2003). Nelson Mandela: Partisan and peacemaker. *Negotiation Journal*, 19(3), 229-250.
- Liu, H. L., Lavender-Stott, E. S., Carotta, C. L. ve Garcia, A. S. (2021). Leisure experience and participation and its contribution to stress-related growth amid COVID-19 pandemic. *Leisure Studies*, 41(1), 70-84.
- Long, A. (1970). The logical basis of stoic ethics, *Proceedings of the Aristotelian Society*, (71) 85-104.
- Maanga, G. S. (2013). The relevance and legacy of Nelson Mandela in the twenty-first century Africa: An historical and theological perspective. *African Journal of History and Culture*, 5(5), 87-95.
- Makola, S. ve Van den Berg, H. (2008). Meaning and purpose in life and related constructs: A literature review. *Psychology and Psychotherapy*, 2(2), 1-7.
- Mammen, G., Stone, M. R., Faulkner, G., Ramanathan, S., Buliung, R., O'Brien, C. ve Kennedy, J. (2014). Active school travel: an evaluation of the Canadian school travel planning intervention. *Preventive Medicine*, 60, 55-59.
- Maslow, A. (1968). Some educational implications of the humanistic psychologies. *Harvard Educational Review*, 38(4), 685-696.
- Maslow, A. (2001). *İnsan olmanın psikolojisi* (Çev: O. Gündüz). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Maslow, A.H. (1971). *The Farther Reaches of Human Nature*. New York: Viking Press.
- May, R. (1997). *Kendini arayan insan* (Çev: A. Karpaz). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

- McGiffert, M. (1970). American puritan studies in the 1960's. *The William and Mary Quarterly: A Magazine of Early American History*, 27(1), 36-67.
- Michaelson, C. (2019). A Normative Meaning of Meaningful Work. *Journal of Business Ethics*, 170(3), 413–428.
- Michel, T. (2012). *Hıristiyan tanrı bilimine giriş*. Ankara: Sak Yayıncılık.
- Miller-Perrin, C. ve Thompson, D. (2010). The development of vocational calling, identity, and faith in college students: A preliminary study of the impact of study abroad. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 19(1), 87-104.
- Nawijn, J., Mitas, O., Lin, Y. ve Kerstetter, D. (2013). How do we feel on vacation? A closer look at how emotions change over the course of a trip. *Journal of Travel Research*, 52 (2), 265–274.
- Neubert, M. J. ve Halbesleben, K. (2015). Called to commitment: An examination of relationships between spiritual calling, job satisfaction, and organizational commitment. *Journal of Business Ethics*, 132(4), 859-872.
- Nietzsche, F. (2014). *Şen bilim* (Çev: E. Aktan). Ankara: Alter Yayıncılık.
- Nietzsche, F.(2011). *Böyle buyurdu zerdüşt* (Çev: F. Çelgin). İstanbul: Parıltı Yayıncılık.
- Oates, K. L., Lewis Hall, M. E. ve Anderson, T. L. (2005). Calling and conflict: A qualitative exploration of interrole conflict and the sanctification of work in Christian mothers in academia. *Journal of Psychology and Theology*, 33(3), 210-223.
- Oishi, S., Lucas, R. ve Diener, E. (2009). The optimum level of well-being: Can people be too happy?. E. Diener (Ed.), *Assessing well-being: The collected works of Ed Diener* içinde (ss.175–200). New York, NY: Springer.
- Özden, Z. (2004). Film eleştirisi: Film eleştirisinde temel yaklaşımlar ve tür filmi eleştirisi. Ankara: İmge Kitapevi Yayıncılık.
- Pan, W., L. Chen, ve W. Zhan. 2020. Implications of construction vocational education and training for regional competitiveness: Case study of Singapore and Hong Kong. *Journal Manage.* 36 (2), 05019010.
- Pearce, P. L. ve Caltabiano, M. L. (1983). Inferring travel motivation from travelers' experiences. *Journal of Travel Research*, 22(2), 16-20.
- Pearce, P. L., ve Lee, U. I. (2005). Developing the travel career approach to tourist motivation. *Journal of Travel Research*, 43(3), 226-237.
- Ponton, Brown, T., McDonnell, B., Clark, C., Pepe, J. ve Deykerhoff, M. (2014). Vocational perception: A mixed-method investigation of calling. *The Psychologist- Manager Journal*, 17(3), 182–204.
- Praskova, A., Creed, P. A. ve Hood, M. (2014). The development and initial validation of a career calling scale for emerging adults. *Journal of Career Assessment*, 23(1), 91–106.

- Praskova, A., Creed, P.A. ve Hood, M. (2015) Self-Regulatory Processes Mediating between Career Calling and Perceived Employability and Life Satisfaction in Emerging Adults. *Journal of Career Development*, 42, 86-101.
- Prime, H., Wade, M. ve Browne, D. T. (2020). Risk and resilience in family well-being during the COVID-19 pandemic. *American Psychologist*, 75(5), 631-643.
- Proctor, C. ve Tweed, R. (2016). Measuring eudaimonic well-being. J. Vittersø (Ed.), *Handbook of Eudaimonic Well-Being* içinde(ss.277-296). New York: Springer.
- Reed, P. G. (2008). Theory of self-transcendence. M. Jane Smith (Ed.), *Middle range theory for nursing* içinde (ss.105-129). Newyork: Springer.
- Reker, G. T., Peacock, E. J. ve Wong, P. T. (1987). Meaning and purpose in life and well-being: A life-span perspective. *Journal of Gerontology*, 42(1), 44-49.
- Rıfat, M. (1992). *Göstergebilimin ABC'si*. İstanbul: Simavi Yayınları.
- Roney, P. (2013). Transcendence and life: Nietzsche on the “death of God”. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (20), 93-110.
- Ross, E. L. D. ve Iso-Ahola, S. E. (1991). Sightseeing tourists' motivation and satisfaction. *Annals of Tourism Research*, 18(2), 226-237.
- Rossmann, B. B. ve Ulehla, Z. J. (1977). Psychological reward values associated with wilderness use: A functional-reinforcement approach. *Environment and Behavior*, 9(1), 41-66.
- Rotman, M. (2017). Vocation in theology and psychology: Conflicting approaches?. *Christian Higher Education*, 16(1-2), 23-32.
- Russell, B. (2013). *Mutlu olma sanatı* (Çev: Y. Sağlamtürk). İstanbul: Say Yayınları
- Russell, D. C. (2004). Virtue as "likeness to god" in Plato and Seneca. *Journal of the History of Philosophy*, 42(3), 241–260.
- Ryan, R. M. ve Frederick, C. (1997). On energy, personality, and health: Subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *Journal of Personality*, 65(3), 529-565.
- Ryan, R. M.ve Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141-166.
- Ryan, R. ve Martela, F. (2016). Eudaimonia as a way of living: Connecting Aristotle with self- determination theory. J. Vittersø (Ed.), *Handbook of Eudaimonic Well-Being* içinde(ss.109-122). New York: Springer.

- Ryan, R., Huta, V. ve Deci, E. (2013). Living well: A self-determination theory perspective on eudaimonia. A. Delle Fave (Ed.), *The exploration of happiness. Present and future perspectives* içinde (ss. 117–140). Netherlands: Springer.
- Ryff, C. (2016). Beautiful ideas and the scientific enterprise: Sources of intellectual vitality in research on eudaimonic well-being. J. Vittersø (Ed.), *Handbook of Eudaimonic Well-Being* içinde (ss. 95-108). New York: Springer.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C. ve Singer, B. (2013). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. A. Delle Fave (Ed.), *The exploration of happiness. Present and future perspectives* içinde (ss. 97–116). Netherlands: Springer.
- Santayana, G. (1964). The philosophy of travel. *The Virginia Quarterly Review*, 40(1), 1-10.
- Schopenhauer, A. (2013). *Yaşamın bilgece deneyimleri* (Çev: E. Yıldırım). İstanbul: Oda Yayıncılık.
- Sekendiz, A. (2009). *Marco Polo*. İstanbul: Merlin Yayınları.
- Seligman, M. E. (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology' to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: Free Press.
- Shin, J. Y. ve Steger, M. F. (2014). Promoting meaning and purpose in life. In A. C. Parks ve S. M. Schueller (Editörler), *The Wiley Blackwell handbook of positive psychological interventions*, 90–110). New Jersey: Wiley Blackwell.
- Singleton, P. A. ve Clifton, K. J. (2021). Towards measures of affective and eudaimonic subjective well-being in the travel domain. *Transportation*, 48(1), 303-336.
- Sirakaya, E., Uysal, M. ve Yoshioka, C. F. (2003). Segmenting the Japanese tour market to Turkey. *Journal of Travel Research*, 41(3), 293-304.
- Sirgy, M. J., Kruger, P. S., Lee, D. J., ve Yu, G. B. (2011). How does a travel trip affect tourists' life satisfaction?. *Journal of Travel research*, 50(3), 261-275.
- Sirgy, M. ve Uysal, M. (2016). Developing an eudaimonia research agenda in travel and tourism. J. Vittersø (Ed.), *Handbook of Eudaimonic Well-Being* içinde(ss.485-496). New York: Springer.
- Steger, M. F., Pickering, N. K., Shin, J. Y. ve Dik, B. J. (2010). Calling in work secular or sacred? *Journal of Career Assessment*, 18(1), 82–96.
- Su, L., Tang, B. ve Nawijn, J. (2020). Eudaimonic and hedonic well-being pattern changes: Intensity and activity. *Annals of Tourism Research*, 84, 1-14.
- Sümer, B. A. (2018). Nietzsche felsefesinde bir ideal olarak üstün insan. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* (31), 49-58.

- Tajfel, H. (1982). Social Psychology of Intergroup Relations. *Annual Review of Psychology*, 33(1), 1–39.
- Thompson, D. ve Miller-Perrin, C. (2003). Understanding vocation: Discerning and responding to God's call. *Leaven*, 11(1), 48-53.
- Thompson, E. ve Feldman, D. B. (2010). Let your life speak: Assessing the effectiveness of a program to explore meaning, purpose, and calling with college students. *Journal of Employment Counseling*, 47(1), 12-19.
- Thoreau, H. (2020). *Yürümek* (Çev: S. Işık). İstanbul: Can Yayınları.
- Torrey, C. L., & Duffy, R. D. (2012). Calling and well-being among adults: Differential relations by employment status. *Journal of Career Assessment*, 20(4), 415-425.
- Uncu, G. A. (2019). Simone de Beauvoir'ın "İkinci Cins" ve C. Perkins Gilman'ın "Yeni Kadın" kavramları üzerinden feminist bir eleştiri olarak modern kadın miti (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Veenhoven, R. (2003). Happiness. *The Psychologist*, 16, 128-129.
- Vernon, M. (2010). *Mutluluk için felsefe* (Çev: E. Karadoğan). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Vuori, T., San, E. ve Kira, M. (2012). Meaningfulness making at work. *Qualitative Research in Organizations and Management: An International Journal*, 7(2), 231–248.
- Waterman, A. S. (1993). Two conceptions of happiness: Contrasts of personal expressiveness (eudaimonia) and hedonic enjoyment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 678–691.
- Weber, M. (1958). Science as a Vocation. *Daedalus*, 87(1), 111-134.
- Willson, G. B., McIntosh, A. J. ve Zahra, A. L. (2013). Tourism and spirituality: A phenomenological analysis. *Annals of Tourism Research*, 42, 150–168.
- Wilson, E. ve Harris, C. (2006). Meaningful travel: Women, independent travel and the search for self and meaning. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 54(2), 161-172.
- Wolf, S. (2016). The meaning of lives. David Benatar (Ed.) *Life, Death, and Meaning: Key Philosophical Readings on the Big Questions* içinde(ss.113-131). Newyork: Rowman and Littlefield.
- Wong, P. T. (1989). Personal meaning and successful aging. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 30(3), 516-525.
- Wrzesniewski, A. (2003). Finding positive meaning in work. K. S. Cameron, J. E. Dutton ve R. E. Quinn (Editörler), *Positive organizational scholarship* içinde (ss. 296-308). San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.

- Wrzesniewski, A., McCauley, C., Rozin, P. ve Schwartz, B. (1997) Jobs, Careers, and Callings: People's Relations to Their Work. *Journal of Research in Personality*, 31, 21-33.
- Xie, B., Xia, M., Xin, X. ve Zhou, W. (2016). Linking calling to work engagement and subjective career success: The perspective of career construction theory. *Journal of Vocational Behavior*, 94, 70-78.
- Yalom, I. D. (1980). *Existential psychotherapy*. Washington DC: Basic Books.
- Yarar, B. (2016). *The relationship between personal values, calling and work engagement* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yarrow, M. R., Waxler, C. Z., Barrett, D., Darby, J., King, R., Pickett, M. ve Smith, J. (1976). Dimensions and correlates of prosocial behavior in young children. *Child Development*, 47(1)118-125.
- Yu, C.J. (2014). Calling and it's impact and influencing mechanism on turnover intention and engagement. (Doktora Tezi). Pekin: China University of Geosciences.
- Zappala C.R. (2007). *Well-being: The correlation between self-transcendence and psychological and subjective well-being*(Doktora Tezi), Palo Alto: Institute of Transpersonal Psychology.
- Zhao, H. ve Wu, S. (2014). The power of motivation goal fit in predicting entrepreneurial persistence. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 42(8), 1345-1352.
- Zhao, H.X. ve Zheng, X.M. (2013) The current situation and prospect work of calling. *Journal of Economic Management*, 35,192-199.
- Zika, S., ve Chamberlain, K. (1992). On the relation between meaning in life and psychological well-being. *British Journal of Psychology*, 83(1), 133-145.
- Ziller, A. (2013). *Steve Jobs: Amerikalı dahi* (Çev: Y. Denizci). İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.